Kübler

П.Е. 4/92
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 14327

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

2

E. HEDICKE

1 RECENSUIT

ACCEDIT TABULA GEOGRAPHICA

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА * БЕОГРАД

BEROLINI
APUD WEIDMANNOS
MDCCCLXVII

PRAEFATIO.

Quae ratio in emendandis Q. Curti Rufi historiis sequenda sit, quoniam alio loco accuratius exponam, hic sufficit monuisse omnem emendationem a codicibus Bernensi (no. 451), Florentino (plut. LXIII cod. 35), Leidensi (no. 137), Parisino (no. 5716), Vossiano (Q. 20) repetendam esse. adparent quidem in his quoque codicibus hic illic interpolationis vestigia, tamen illa labe liberi sunt quae saeculo maxime XIII vel XV reliquos foede corrupit. eidem autem in duos ordines segregandi sunt, quorum alter diligentius, alter neglegentius scriptus est. alter conplectitur codices Bernensem, Florentinum, Leidensem, Vossianum, alter iam solum Parisinum: sed videntur eiusdem ordinis fuisse Modi codex Coloniensis et aliquot codices, quorum paucae tantum schedae supersunt: dico Darmstadiensem, Virceburgensem, Vindobonensem. unde intellegitur codicis archetypi quem vocant scripturam cognosci e consensu utriusque ordinis: ubi dissentiunt ordines considerandum est, quid sequendum videatur.

Iam exponendum est, quod consilium in hac editione se-

Carolum Sintenim dico — iam non possum, quoniam eum ante hos quattuor menses dira mortis necessitate correptum esse sciunt lugentque mecum omnes qui his litteris operam dant.

Scripsi Servestae Anhaltinorum m. Augusto a. MDCCCLXVII.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBRI QUI SUPERSUNT

NOTAE:

A: codices *BFLPSV* sive universi sive quot quoque loco servati sunt.
B: cod. Bernensis 451 saec. X.
C: codices *BFLV* sive universi sive quot quoque loco servati sunt.
F: cod. Florentinus plut LXIIII cod. 35 saec. XI (incipit a verbis III, 10,6 *vix gladio futurum opus*).
l : codices interpolati.
L: cod. Leidensis 137 saec. X.
P: cod. Parisinus 5716 saec. VIIII.
S: schedae Vindobonenses 492 (hist. prof. 622) saec. X (continent verba X, 8, 22 *id inpetratum est* usque ad finem).
V: cod. Vossianus Q. 20 saec. X.
* : litteram erasam indicat.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER III.

(1) Inter haec Alexander ad conducendum ex Peloponneso mi- I.
litem Cleandro cum pecunia misso Lyciae Pamphyliaeque rebus
conpositis ad urbem Celaenas exercitum admovit. Media illa 2
tempestate moenia interfluebat Marsyas amnis, fabulosis Grae-
corum carminibus inclitus. Fons eius ex summo montis cacu- 3
mine excurrens in subiectam petram magno strepitu aquarum
cadit: inde diffusus circumiectos rigat campos, liquidus et suas
dumtaxat undas trahens. Itaque color eius placido mari similis 4
locum poetarum mendacio fecit: quippe traditum est nymphas
amore amnis retentas in illa rupe considere. Ceterum quamdiu 5
intra muros fluit, nomen suum retinet: at cum extra muni-
menta se evolvit, maiore vi ac mole agentem undas Lycum
appellant. Alexander quidem urbem destitutam ab suis intrat, 6
arcem vero, in quam confugerant, oppugnare adortus caduce-
atorem praemisit, qui denuntiaret, ni dederent, ipsos ultima
esse passuros. Illi caduceatorem in turrem et situ et opere 7
multum editam perductum, quanta esset altitudo, intueri iubent
ac nuntiare Alexandro, non eadem ipsum et incolas aestima-
tione munimenta metiri: se scire inexpugnabiles esse, ad ulti-

---

Q. Curti Rufi historiarum Alexandri Magni Macedonis liber III *scripsi:* CURTI RUFI HISTORIARUM INCIPIT LIBER TERTIUS *V*, *inscriptio libri nulla est in BLP*, *F ab initio mutilus incipit demum a verbis* III, 10, 6 'vix gladio.' — 1. Peloponneso *Zarotus:* peloponenso *A*. — 4. Marsyas *P*: marsus *C*.

hastae, quidam lignum igni duraverant. Hos quoque duo milia
8 equitum ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo milium pedester exercitus venerat, ducenti equites. Cum iis erant ignobiles aliae gentes: duo milia peditum, equitum dupli-
9 cem paraverant numerum. His copiis triginta milia Graecorum mercede conducta egregiae iuventutis adiecta. Nam Bactrianos et Sogdianos et Indos ceterosque rubri maris accolas, ignota
10 etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quicquam illi minus quam multitudo militum defuit. Cuius (5)
tum universae aspectu admodum laetus purpuratis solita vani- 10
tate spem eius inflantibus conversus ad Charidemum Athenien-
sem, belli peritum et ob exilium infestum Alexandro — quippe
Athenis iubente eo fuerat expulsus — percontari coepit, sa-
11 tisne ei videretur instructus ad obterendum hostem? At ille et
suae sortis et regiae superbiae oblitus, ‘Verum,’ inquit, ‘et 15
tu forsitan audire noles et ego, nisi nunc dixero, alias nequi-
12 quam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus, haec tot gentium et totius Orientis excita sedibus suis moles finitimis potest esse terribilis: nitet purpura auroque, fulget armis et opulentia, quantam, qui oculis non subiecere, animis concipere non possunt. 20
13 Sed Macedonum acies, torva sane et inculta, clipeis hastisque immobiles cuneos et conferta robora virorum tegit. Ipsi pha-
langem vocant, peditum stabile agmen: vir viro, armis arma
conserta sunt: ad nutum monentis intenti sequi signa, ordines
14 servare didicerunt. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obsi- 25
stere, circumire, discurrere in cornu, mutare pugnam non
15 duces magis, quam milites callent. Ac ne auri argentique studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est: cibus, quem occupati parant, sa-
16 tiat: tempora somni artiora, quam noctis sunt. Iam Thessali 30
equites et Acarnanes Aetolique, invicta bello manus, fundis,
credo, et hastis igne duratis repellentur? Pari robore opus est.
In illa terra, quae hos genuit, auxilia quaerenda sunt: argen-
17 tum istuc atque aurum ad conducendum militem mitte.’ Erat
Dareo mite ac tractabile ingenium, nisi etiam naturam plerumque 35
fortuna corrumperet. Itaque veritatis inpatiens hospitem ac supplicem, tunc cummaxime utilia suadentem, abstrahi iussit

1. hastae *Zarotus:* astae *A.* — 2. comitata *Lauer:* commitata *A.* — 3. milium *C:* milia *P.* — iis *P:* hiis *C.* — 13. expulsus *C:* spulsus *P.* — 16. noles *Bothius:* nolis *A.* — 20. subiecere *C:* subicere *P.* — 22. tegit *I:* teget *A.* — 26. *V lacunosus est propter chartam discissam a verbis* non duces *usque ad* § *19* vociferantem. — 34. istuc *correxi:* istud *A.*

ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus, 18
‘Habeo,’ inquit, ‘paratum mortis meae ultorem: expetet poenas consilii mei spreti is ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia regni tam subito mutatus documentum eris posteris,
5 homines, cum se permisere fortunae, etiam naturam dediscere.’ Haec vociferantem, quibus imperatum erat, iugulant. Sera 19
deinde paenitentia subiit regem ac vera dixisse confessus sepeliri eum iussit.

(6) Thymodes erat, Mentoris filius, inpiger iuvenis: cui prae- III.
10 ceptum est a rege, ut omnes peregrinos milites, in quis plurimum habebat spei, a Pharnabazo acciperet, opera eorum usurus in bello: ipsi Pharnabazo tradit imperium, quod antea Memnoni dederat.

Anxium de instantibus curis agitabant etiam per somnum 2
15 species imminentium rerum, sive illas aegritudo, sive divinatio animi praesagientis accersiit. Castra Alexandri magno ignis 3
fulgore conlucere ei visa sunt et paulo post Alexander adduci ad ipsum in eo vestis habitu, quo ipse fuisset, equo deinde per Babylona vectus subito cum ipso equo oculis esse subductus.
20 Ad haec vates varia interpretatione curam distrinxerant: alii 4
laetum id regi somnium esse dicebant, quod castra hostium arsissent, quod Alexandrum deposita regia veste in Persico et vulgari habitu perductum esse vidisset, quidam non: augura- 5
bantur quippe inlustria Macedonum castra visa fulgorem Alexandro
25 portendere: quem regnum Asiae occupaturum esse, haud ambigere, quoniam in eodem habitu Dareus fuisset, cum appellatus est rex. Vetera quoque omina, ut fere, sollicitudo revocaverat: 6
recensebant enim Dareum in principio imperii vaginam acinacis Persicam iussisse mutari in eam formam, qua Graeci uteren-
30 tur, protinusque Chaldaeos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Ceterum ipse 7
et vatum responso, quod edebatur in vulgus, et specie, quae per somnum oblata erat, admodum laetus castra ad Euphraten
(7) moveri iubet. Patrio more Persarum traditum est orto sole 8
35 demum procedere. Die iam inlustri signum e tabernaculo regis

3. is *P: om. C.* — 7. subiit *I:* subit *A.* — 9. Thymodes *Freinshemius:* thimodes *A.* — 10. est *om. P.* — ut *om. P.* — 11. Pharnabazo *Aldus:* farnabazo *A*, *item vs. seq.* — 16. accersiit *correxi:* accersit *A.* — 19. Babylona *Zumptius:* babylonam *A.* — subductus *Modius:* subductum *A.* — 24. inlustria *P:* industria *C.* — 25. quem *Frobenius:* quodue *A.* — occupaturum esse, haud ambigere *Frobenius:* occupare habuisset haud ambiguae rei *A.* — 27. omina *I:* oma *A* [omnia *L*]. — 34. moveri *Freinshemius:* movere *A.*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА * БЕОГ

bucina dabatur. Super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem
9 agminis erat talis. Ignis, quem ipsi sacrum et aeternum vocabant, argenteis altaribus praeferebatur. Magi proximi patrium
10 carmen canebant. Magos trecenti et sexaginta quinque iuvenes sequebantur puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoque in totidem dies descriptus est
11 annus. Currum deinde Iovi sacratum albentes vehebant equi: hos eximiae magnitudinis equus, quem Solis appellabant, sequebatur. Aureae virgae et albae vestes regentes equos adornabant.
12 Haud procul erant vehicula decem multo auro argentoque caelata. Sequebatur haec equitatus duodecim gentium variis armis
13 et moribus. Proximi ibant, quos Persae Inmortales vocant, ad decem milia. Cultus opulentiae barbarae non alios magis honestabat: illi aureos torques, illi vestem auro distinctam habebant
14 manicatasque tunicas, gemmis etiam adornatas. Exiguo intervallo, quos cognatos regis appellant, decem et quinque milia hominum. Haec vero turba muliebriter propemodum culta,
15 luxu magis quam decoris armis conspicua erat. Doryphoroe vocabantur proximum his agmen, soliti vestem excipere regalem.
16 Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens vehebatur. Utrumque currus latus deorum simulacra ex auro argentoque expressa decorabant: distinguebant internitentes gemmae iugum, ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia avorum, alterum Nini, alterum Beli. Inter haec aquilam auream pinnas extendenti
17 similem sacraverant. Cultus regis inter omnia luxuria notabatur: purpureae tunicae medium album intextum erat, pallam auro distinctam aurei accipitres, velut rostris inter se concur-
18 rerent, adornabant, et zona aurea muliebriter cinctus acinacem
19 suspenderat, cui ex gemma vagina erat. Cidarim Persae vocabant regium capitis insigne: hoc caerulea fascia albo distincta
20 circumibat. Currum decem milia hastatorum sequebantur: hastas
21 argento exornatas, spicula auro praefixa gestabant. Dextra laevaque regem ducenti ferme nobilissimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta *milibus* peditum,
22 quos equi regis cccc sequebantur. Intervallo deinde unius stadii matrem Darei Sisigambim currus vehebat, et in alio erat coniunx.

2. posset *I:* possit *A.* — 3. *V lacunosus est propter chartam discissam a verbis* agminis erat *usque ad* § 14 muliebriter. — 6. puniceis *Aldus:* punicis *A.* — 19. Doryphoroe *Zumptius:* doriphorae *A* — 24. avorum *Jeepius:* quorum *A.* — alterum Nini, alterum Beli *Scaliger:* alterinalterutrum belli *A.* — 26. sacraverant] sacravenerant *P.* — 33 spicula] spiculo *P.* — 35. triginta *milibus Lauer: milibus om. A.*

Turba feminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quin- 23
decim deinde, quas armamaxas appellabant, sequebantur. In his erant liberi regis et qui educabant eos spadonumque grex, haud sane illis gentibus vilis. Tum regiae pelices trecentae et 24
5 sexaginta vehebantur, et ipsae regali cultu ornatuque. Post quas pecuniam regis sexcenti muli et trecenti cameli vehebant praesidio sagittariorum prosequente. Propinquorum amicorumque con- 25
iuges huic agmini proximae lixarumque et calonum greges vehebantur. Ultimi erant cum suis quique ducibus, qui cogerent
10 agmen, leviter armati. Contra si quis aciem Macedonum in- 26
tueretur, dispar facies erat equis virisque non auro, non discolori veste, sed ferro atque aere fulgentibus. Agmen et stare 27
paratum et sequi, nec turba nec sarcinis praegrave, intentum ad ducis non signum modo, sed etiam nutum. Et castris locus
15 et exercitui commeatus suppetebant. Ergo Alexandro in acie 28
miles non defuit: Dareus, tantae multitudinis rex, loci, in quo pugnavit, angustiis redactus est ad paucitatem, quam in hoste contempserat.

(9) Interea Alexander Abistamene Cappadociae praeposito Cili- IV.
20 ciam petens cum omnibus copiis *in* regionem, quae castra Cyri appellatur, pervenerat. Stativa illic habuerat Cyrus, cum adversus Croesum in Lydiam duceret. Aberat ea regio quin- 2
quaginta stadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolae dicunt artissimas fauces, munimenta, quae manu ponimus, na-
25 turali situ imitante. Igitur Arsames, qui Ciliciae praeerat, re- 3
putans, quid initio belli Memno suasisset, quondam salubre consilium sero exequi statuit: igni ferroque Ciliciam vastat, ut hosti solitudinem faciat: quidquid usui potest esse corrumpit, sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed 4
30 longe utilius fuit angustias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare praesidio iugumque opportune itineri imminens obtinere, unde inultus subeuntem hostem aut prohibere aut opprimere potuisset: tunc paucis, qui callibus praesiderent, relictis 5
retro ipse concessit, populator terrae, quam a populationibus
35 vindicare debebat. Ergo qui relicti erant, proditos se rati ne

2. armamaxas *Aldus:* armanaxas *A.* — 3. qui] quae *P.* — educabant *I:* educebant *PV,* ducabant *BL.* — 4. Tum *L:* tunc *BPV.* — 5. ipsae *Zarotus:* ipsi *A.* — 8. proximae *Zarotus:* proxime *A.* — 9. quique *Muetzellius:* quisque *A.* — 11. facies *Scheffer:* acies *A.* — 19. Abistamene *Zarotus:* abhistamene *A.* — Ciliciam *Aldus:* eciam *A.* — 20. *in* regionem *Aldus: in om. A.* — 23. stadia] studia *P.* — Ciliciam *Zarotus:* cilitiam *P,* cyliciam *C.* — Pylas *Aldus:* pilas *A.* — 33. tunc *Lauer:* nunc *A.* — 35. debebat *P:* debebant *C.* — ne conspectum *P:* nec conspectum *C.*

conspectum quidem hostis sustinere valuerunt, cum vel pauciores
6 locum obtinere potuissent. Namque perpetuo iugo montis asperi(10)
ac praerupti Cilicia includitur: quod cum a mari adsurgat, velut
sinu quodam flexuque curvatum, rursus altero cornu in diver-
7 sum litus excurrit. Per hoc dorsum, qua maxime introrsus 5
mari cedit, asperi tres aditus et perangusti sunt, quorum uno
8 Cilicia intranda est. Campestris eadem, qua vergit ad mare,
planitiem eius crebris distinguentibus rivis: Pyramus et Cydnus
incliti amnes fluunt. Cydnus non spatio aquarum, sed liquore
memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo 10
excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantis alveum
9 turbent: itaque incorruptus idemque frigidissimus, quippe multa
riparum amoenitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in
10 mare evadit. Multa in ea regione monumenta vulgata carmini-
bus vetustas exederat. Monstrabantur urbium sedes Lyrnessi 15
et Thebes, Typhonis quoque specus et Corycium nemus, ubi
crocum gignitur, ceteraque, in quibus nihil praeter famam du-
raverat.

11 Alexander fauces iugi, quae Pylae appellantur, intravit. Con-(11)
templatus locorum situm non alias magis dicitur admiratus esse 20
felicitatem suam: obrui potuisse vel saxis confitebatur, si fuissent,
12 qui *in* subeuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat ar-
matos: dorsum montis imminebat viae, non angustae modo,
sed plerumque praeruptae, crebris oberrantibus rivis, qui ex
13 radicibus montium manant. Thracas tamen leviter armatos 25
praecedere iusserat scrutarique calles, ne occultus hostis in
subeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupaverat
iugum: intentos arcus habebant moniti, non iter ipsos inire,
14 sed proelium. Hoc modo agmen pervenit ad urbem Tarson,
cui tum maxime Persae subiciebant ignem, ne opulentum oppi- 30
15 dum hostis invaderet. At ille Parmenione ad inhibendum in-
cendium cum expedita manu praemisso, postquam barbaros ad-
ventu suorum fugatos esse cognovit, urbem a se conservatam
intrat.

V. Mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum est, inter-(12)
fluit, et tunc aestas erat, cuius calor non aliam magis quam 36
Ciliciae oram vapore solis accendit, et diei fervidissimum tempus
2 esse coeperat. Pulvere simul ac sudore perfusum regem invi-
tavit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque

16. Typhonis *Modius:* thipontis *A.* — 19. quae *B?:* quod *LPV.* — 22. *in* subeuntes *Aldus: in om. A.* — 29. Tarson *B?* tharson *LPV.* — 31. Parmenione *B?:* permenione *LPV.* — 38. esse coeperat *Orellius:* exceperat *A.*

veste deposita in conspectu agminis — decorum quoque futurum
ratus, si ostendisset suis, levi et parabili cultu corporis se esse
contentum — descendit in flumen. Vixque ingressi subito 3
horrore artus rigere coeperunt, pallor deinde suffusus est et
5 totum propemodum corpus vitalis calor liquit. Expiranti simi- 4
lem ministri manu excipiunt nec satis compotem mentis in
tabernaculum deferunt. Ingens sollicitudo et paene iam luctus
in castris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu cursuque 5
rerum omnis actatis ac memoriae clarissimum regem non in
10 acie saltem, non ab hoste deiectum, sed abluentem aqua corpus
ereptum esse et extinctum. Instare Dareum, victorem, ante- 6
quam vidisset hostem. Sibi easdem terras, quas victoria pera-
grassent, repetendas: omnia aut ipsos aut hostes populatos:
per vastas solitudines, etiamsi nemo insequi velit, euntes fame
15 atque inopia debellari posse. Quem signum daturum fugienti- 7
bus? quem ausurum Alexandro succedere? Iam ut ad Helles-
pontum fuga penetrarint, classem, qua transeant, quem prae-
paraturum? Rursus in ipsum regem misericordia versa illum 8
florem iuventae, illam vim animi, eundem regem et commilitonem
(13)divelli a se et abrumpi inmemores sui querebantur. Inter haec 9
21 liberius meare spiritus coeperat, adlevabatque rex oculos et
paulatim redeunte animo circumstantes amicos agnoverat, laxa-
taque vis morbi ob hoc solum videbatur, quia magnitudinem
mali sentiebat. Animi autem aegritudo corpus urgebat, quippe 10
25 Dareum quinto die in Cilicia fore nuntiabatur. Vinctum ergo
se tradi et tantam victoriam eripi sibi ex manibus obscuraque
et ignobili morte in tabernaculo extingui se querebatur. Ad- 11
missisque amicis pariter ac medicis, ‘In quo me,’ inquit, ‘arti-
culo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum
30 hostilium armorum exaudire mihi videor et, qui ultro intuli
bellum, iam provocor. Dareus ergo cum tam superbas litteras 12
scriberet, fortunam meam in consilio habuit: sed nequiquam,
si mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia et segnes 13
medicos non expectant tempora mea: vel mori strenue quam
35 tarde convalescere mihi melius est. Proinde, si quid opis,
si quid artis in medicis est, sciant, me non tam mortis quam
belli remedium quaerere.’ Ingentem omnibus incusserat curam 14
tam praeceps temeritas eius. Ergo pro se quisque precari coe-
pere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in potestate
40 medentium: inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, 15

10. deiectum] iectum *P.* — 17. penetrarint *Bothius:* penetrarent *A.* — 23. ob hoc *Junius:* ad hoc *A.*

cum ad perniciem eius etiam a latere ipsius pecunia sollicitaret
16 hostis. Quippe Dareus mille talenta interfectori Alexandri daturum se pronuntiari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quemquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter novitatem posset esse suspectum.

VI. Erat inter nobiles medicos ex Macedonia regem secutus (14) Philippus, natione Acarnan, fidus admodum regi: puero comes et custos salutis datus non ut regem modo, sed etiam ut alum-
2 num eximia caritate diligebat. Is non praeceps se, sed strenuum remedium adferre tantamque vim morbi potione medicata levaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat praeter
3 ipsum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius quam moram perpeti poterat: arma et acies in oculis erant, et victoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset, id ipsum, quod post diem tertium medicamentum sumpturus esset — ita enim medicus praedixerat — aegre
4 ferens. Inter haec a Parmenione, fidissimo purpuratorum, litteras accipit, quibus ei denuntiabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis a Dareo et spe nuptiarum sororis
5 eius esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem litterae incusserant, et, quidquid in utramque partem aut metus aut spes
6 subiecerat, secreta aestimatione pensabat. Bibere perseverem? ut, si venenum datum fuerit, ne inmerito quidem, quidquid acciderit, evenisse videatur? Damnem medici fidem? in tabernaculo ergo me opprimi patiar? At satius est alieno me mori
7 scelere, quam metu nostro. Diu animo in diversa versato nulli, quid scriptum esset, enuntiat epistolamque sigillo anuli sui
8 inpresso pulvino, cui incubabat, subiecit. Inter has cogitationes (15) biduo absumpto inluxit a medico destinatus dies, et ille cum
9 poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso Alexander levato corpore in cubili epistolam a Parmenione missam sinistra manu tenens accipit poculum et haurit interritus: tum epistolam legere Philippum iubet nec a vultu legentis movit oculos, ratus, aliquas conscientiae notas in ipso ore posse de-
10 prehendere. Ille epistola perlecta plus indignationis quam pavoris ostendit: proiectisque amiculo et litteris ante lectum, 'Rex,' inquit, 'semper quidem spiritus meus ex te pependit,
11 sed nunc vere, arbitror, sacro et venerabili ore trahitur. Crimen parricidii, quod mihi obiectum est, tua salus diluet: servatus a me vitam mihi dederis: oro quaesoque, omisso metu patere

7. Acarnan *Aldus*: arcanan *A.* — 24. acciderit] accidere *P.* — 31. cubili *J:* cubile *A.* — 40. omisso *P:* amisso *C.*

medicamentum concipi venis: laxa paulipser animum, quem intempestiva sollicitudine amici sane fideles, sed moleste seduli turbant.' Non securum modo haec vox, sed etiam laetum regem ac plenum bonae spei fecit. Itaque, 'Si di,' inquit, 'Philippe, 12
5 tibi permisissent, quo modo maxime velles animum experiri meum, alio profecto voluisses, sed certiore, quam expertus es, ne optasses quidem. Hac epistola accepta tamen, quod dilueras, bibi: et nunc crede, me non minus pro tua fide quam pro mea salute esse sollicitum.' Haec elocutus dextram Philippo offert.
(16) Ceterum tanta vis medicamenti fuit, ut, quae secuta sunt, cri- 13
11 minationem Parmenionis adiuverint. Interclusus spiritus arte 14 meabat. Nec Philippus quicquam inexpertum omisit: ille fomenta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitavit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, 15
15 modo matris sororumque, modo tantae victoriae adpropinquantis admonere non destitit. Ut vero medicamentum se diffudit in 16 venas, et sensim toto corpore salubritas percipi potuit, primum animus vigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe post tertium diem, quam in hoc statu
20 fuerat, in conspectum militum venit. Nec avidius ipsum regem 17 quam Philippum intuebatur exercitus: pro se quisque dextram eius amplexi grates habebant velut praesenti deo. Namque haud facile dictu est, praeter ingenitam illi genti erga reges suos venerationem, quantum huius utique regis vel admirationi dediti
25 fuerint vel caritate flagraverint. Iam primum nihil sine divina 18 ope adgredi videbatur: nam cum praesto esset ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat. Aetas quoque vix tantis matura 19 rebus, sed abunde sufficiens omnia eius opera honestabat. Et quae leviora haberi solent, plerumque in re militari gratiora
30 vulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitusque paulum a privato abhorrens, militaris vigor: quis ille vel in- 20 genii dotibus vel animi artibus, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat.

(17) At Dareus nuntio de adversa valitudine eius accepto cele- VII.
35 ritate, quantam capere tam grave agmen poterat, ad Euphraten contendit iunctoque eo pontibus quinque tamen diebus traiecit exercitum Ciliciam occupare festinans. Iam Alexander 2 viribus corporis receptis ad urbem Solos pervenerat: cuius

5. modo maxime *C:* maxime modo *P.* — 6. profecto *Lauer:* profectum *A.* — 9. elocutus *P:* locutus *C.* — 17. percipi potuit *C:* percipotuit *P.* — 23. dictu *B?:* dictum *LPV.* — 24. dediti *Lauer:* deditiei *A.* — 26. fortuna *Lauer:* fortunae *A.* — 29. in re] *om. P.* — 32. venerandus *Lauer:* verecundus *A.* — 35. Euphraten *Snakenburgius:* eufraten *A.*

potitus ducentis talentis multae nomine exactis arci praesi-
3 dium militum inposuit. Vota deinde pro salute suscepta per
ludum atque otium reddens ostendit, quanta fiducia barbaros
sperneret: quippe Aesculapio et Minervae ludos celebravit.
4 Spectanti nuntius laetus adfertur Halicarnaso Persas acie a suis
esse superatos, Myndios quoque et Caunios et pleraque tractus
5 eius suae facta dicionis. Igitur edito spectaculo ludicro castris-
que motis et Pyramo amne ponte iuncto ad urbem Mallum
6 pervenit, inde alteris castris ad oppidum Castabulum. Ibi Par-
menio regi occurrit: praemissus erat ad explorandum iter saltus,
7 per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. Atque
ille angustiis eius occupatis et praesidio modico relicto Isson
quoque desertam a barbaris ceperat. Inde progressus detur-
batis, qui interiora montium obsidebant, praesidiis cuncta fir-
mavit occupatoque itinere, sicut paulo ante dictum est, idem
8 et auctor et nuntius venit. Isson deinde rex copias admovit:
ubi consilio habito, utrumne ultra progrediendum foret, an ibi
opperiendi essent novi milites, quos ex Macedonia adventare
constabat, Parmenio non alium locum proelio aptiorem esse
9 censebat. Quippe illic utriusque regis copias numero futuras
pares, cum angustiae multitudinem non caperent: planitiem
ipsis camposque esse vitandos, ubi circumiri, ubi ancipiti acie
opprimi possent: timere, ne non virtute hostium, sed lassitu-
dine sua vincerentur: Persas recentes subinde successuros, si
10 laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris consilii accepta
est. Itaque inter angustias saltus hostem opperiri statuit.

11 Erat in exercitu regis Sisenes Perses: quondam a praetore (18)
Aegypti missus ad Philippum donisque et omni honore cultus
exilium patria sede mutaverat: secutus deinde in Asiam Alexan-
12 drum inter fideles socios habebatur. Huic epistolam Cretensis
miles obsignatam anulo, cuius signum haud sane notum erat,
tradidit. Nabarzanes, praetor Darei, miserat eam hortabatur-
que Sisenem, ut dignum aliquid nobilitate atque maioribus suis
13 ederet: magno id ei apud regem honori fore. Has litteras
Sisenes, utpote innoxius, ad Alexandrum saepe deferre tempta-
vit, sed cum tot curis apparatuque belli regem videret urgueri,
aptius subinde tempus expectans suspicionem initi scelesti con-
14 silii praebuit. Namque epistola, priusquam ei redderetur, in
manus Alexandri pervenerat, lectamque eam [et] ignoti anuli

5. Halicarnaso *scripsi:* alicarnaso *A.* — 10. praemissus erat *correxi:* praemiserat *A.* — 17. utrumne] utni* *P.* — 22. ancipiti] anticipiti *P.* — 23. possent *I:* possint *A.* — 32. Nabarzanes *P:* nabarzanas *C.* — 33. maioribus *Acidalius:* moribus *A.* — 39. [et] ignoti *Zarotus.*

sigillo inpresso Siseni dari iusserat ad aestimandam fidem bar-
bari. Qui quia per conplures dies non adierat regem, scelesto
consilio eam visus est suppressisse et in agmine a Cretensibus
haud dubie iussu regis occisus.

(19) Iamque Graeci milites, quos Thymodes a Pharnabazo acce- VIII.
6 perat, praecipua spes et propemodum unica, ad Dareum per-
venerant. Hi magnopere suadebant, ut retro abiret spatiososque 2
Mesopotamiae campos repeteret: si id consilium damnaret, at
ille divideret saltem copias innumerabiles neu sub unum fortunae
10 ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc regi quam 3
purpuratis eius displicebat: ancipitem fidem et mercede venalem
in proditionem imminere, et dividi non ob aliud copias velle,
quam ut ipsi in diversa digressi, si quid commissum esset,
traderent Alexandro: nihil tutius fore, quam circumdatos eos 4
15 exercitu toto obrui telis, documentum non inultae perfidiae
futuros. At Dareus, ut erat sanctus ac mitis, se vero tantum 5
facinus negat esse facturum, ut suam secutos fidem, suos milites
iubeat trucidari. Quem deinde amplius nationum exterarum
salutem suam crediturum sibi, si tot militum sanguine inbuisset
20 manus? Neminem stolidum consilium capite luere debere: defu- 6
turos enim, qui suaderent, si suasisse periculosum esset. Deni-
que ipsos cotidie ad se advocari in consilium variasque sen-
tentias dicere, nec tamen melioris fidei haberi, qui prudentius
suaserit. Itaque Graecis nuntiari iubet, ipsum quidem beni- 7
25 volentiae illorum gratias agere, ceterum, si retro ire pergat,
haud dubie regnum hostibus traditurum. Fama bella stare et
eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi vero belli vix ullam
esse rationem. Tantae enim multitudini, utique cum iam hiems 8
instaret, in regione vasta et invicem a suis atque hoste vexata
30 non suffectura alimenta. Ne dividi quidem copias posse servato 9
more maiorum, qui universas vires discrimini bellorum semper
obtulerint. Et hercule, terribilem antea regem et absentia sua 10
ad vanam fiduciam elatum, postquam adventare se senserit,
cautum pro temerario factum, delituisse inter angustias saltus
35 ritu ignobilium ferarum, quae strepitu praetereuntium audito
silvarum latebris se occulerent. Iam etiam valitudinis simula- 11
tione frustrari suos milites. Sed non amplius ipsum esse pas-
surum detrectare certamen: in illo specu, in quem pavidi reces-
sissent, oppressurum esse cunctantes. Haec magnificentius iactata 12

5. Thymodes *Freinshemius:* thimodes *A.* — Pharnabazo *Aldus:* barnabazo *A.* — 7. Hi *Lauer:* hii *A.* — 12. *in* proditionem *correxi: in om. A.* — 22. ad se] a se *P.* — 24. nuntiari *I:* nuntiare *A.* — 36. occulerent *Acidalius:* occulerint *A.*

quam verius. Ceterum pecunia omni rerumque pretiosissimis (20)
Damascum Syriae cum modico praesidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequentibus more patrio agmen coniuge ac matre. Virgines quoque cum parvo filio comita-
13 bantur patrem. Forte eadem nocte et Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, et Dareus ad eum locum, quem Amanicas
14 Pylas vocant, pervenit. Nec dubitavere Persae, quin Isso relicta, quam ceperant, Macedones fugerent: nam etiam saucii quidam et invalidi, qui agmen non poterant persequi, excepti erant.
15 Quos omnis instinctu purpuratorum barbara feritate saevientium praecisis adustisque manibus circumduci, ut copias suas nosce-
rent, satisque omnibus spectatis nuntiare, quae vidissent, regi
16 suo iussit. Motis ergo castris superat Pinarum amnem, in tergis, ut credebat, fugientium haesurus. At illi, quorum ampu- (21)
taverat manus, ad castra Macedonum penetrant, Dareum, quanto maximo cursu posset, sequi nuntiantes. Vix fides habebatur.
17 Itaque speculatores *in* maritimas regiones praemissos explorare iubet, ipse adesset, an praefectorum aliquis speciem praebuisset
18 universi venientis exercitus. Sed cum speculatores reverterentur, procul ingens multitudo conspecta est. Ignes deinde totis campis conlucere coeperunt, omniaque velut continenti incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter iumenta laxius
19 tenderet. Itaque eo ipso loco metari suos castra iusserat, laetus, quod omni expetierat voto, in illis potissimum angustiis decer-
20 nendum fore. Ceterum, ut solet fieri, cum ultimi discriminis tempus adventat, in sollicitudinem versa fiducia est. Illam ipsam fortunam, qua adspirante res tam prospere gesserat, verebatur nec iniuria ex his, quae tribuisset sibi, quamque mutabilis esset, reputabat: unam superesse noctem, quae tanti
21 discriminis moraretur eventum. Rursus occurrebat, maiora periculis praemia et, sicut dubium esset, an vinceret, ita illud uti-
22 que certum esse, honeste et cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare iussit ac deinde tertia vigilia instructos et armatos esse. Ipse in iugum editi montis escendit multisque conlucentibus facibus patrio more sacrificium dis prae-
23 sidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut praeceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus ac proelio: strenueque iussi procedere oriente luce pervenerunt ad angu-
24 stias, quas occupare decreverant. Dareum xxx inde stadia

6. et] *om. P.* — 7. Pylas *B?:* pilas *LPV.* — Isso *Aldus:* isson *A.* — 17. *in* maritimas *Zarotus: in om. A.* — 19. venientis] venientes *P.* — 26. sollicitudinem] solitudinem *P.* — 27. fortunam] fortuna *P.* — 37. itineri *Lauer:* itinere *A.*

abesse praemissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet armisque ipse sumptis aciem ordinat:
(22) Dareo adventum hostium pavidi agrestes nuntiaverunt, vix credenti occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo 25
5 non mediocris omnium animorum formido — quippe itineri *quam* proelio aptiores erant — raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium suosque ad arma vocantium maiorem metum incussit: alii in iugum montis eva- 26
serant, ut hostium agmen inde prospicerent, equos plerique
10 frenabant. Discors exercitus nec ad unum intentus imperium vario tumultu cuncta turbaverat. Dareus initio iugum montis 27
cum parte copiarum occupare statuit, et a fronte et a tergo circumiturus hostem, a mari quoque, quo dextrum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgueret. Praeter haec 28
15 viginti milia praemissa cum sagittariorum manu Pinarum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire et obicere sese Macedonum copiis iusserat: si id praestare non possent, retrocedere in montes et occulte circumire ultimos hostium. Ceterum de- 29
stinata salubriter omni ratione potentior fortuna discussit: quippe
20 alii prae metu imperium exequi non audebant, alii frustra exe- 30
quebantur, quia, ubi partes labant, summa turbatur.
(23) Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dextrum IX.
cornu tuebatur additis funditorum sagittariorumque viginti fere milibus. In eodem Thymodes erat, Graecis peditibus mercede 2
25 conductis, triginta milibus, praepositus. Hoc erat haud dubie robur exercitus, par Macedonicae phalangi acies. In laevo cornu 3
Aristomedes Thessalus xx *milia* barbarorum peditum habebat.
In subsidiis pugnacissimas locaverat gentes. Ipsum regem in 4
eodem cornu dimicaturum tria milia delectorum equitum, adsueta
30 corporis custodia, et pedestris acies, quadraginta milia, sequebantur. Hyrcani deinde Medique equites his proximi: ceterarum 5
gentium ultra eos dextra laevaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum VI milia iaculatorum funditorumque antecedebant. Quidquid in illis angustiis adiri poterat, inple- 6
35 verant copiae, cornuaque hinc ab iugo, illinc a mari stabant, uxorem matremque regis et alium feminarum gregem in medium agmen acceperant.

1. praemissi] praemissa *P.* — 5. animorum *correxi:* animo *A.* — 6. *quam* proelio *I: quam om. A.* — 22. Nabarzanes *Lauer:* nabarzanas *A.* — 24. Thymodes *P:* thimodes *C.* — 25. Hoc *Lauer:* haec *A.* — dubie *Modius:* dubium *A.* — 27. Aristomedes *Zarotus:* aristomedis *A.* — xx *milia I: milia om. A* [*B?*]. — 33. VI milia *P:* milia *om. C.*

7 Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius (24)
erat, in fronte constituit. Dextrum cornu Nicanor, Parmenionis filius, tuebatur: huic proximi stabant Coenos et Perdiccas et Meleager *et* Ptolomaeus et Amyntas, sui quisque
8 agminis duces. In laevo, quod ad mare pertinebat, Craterus et Parmenio erant, sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroque cornu locati: dextrum Macedones Thessalis
9 adiuncti, laevum Peloponnesii tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum sagittariis admixtis. Thraces quoque et Cretenses ante agmen ibant, et ipsi leviter armati.
10 At iis, qui praemissi ab Dareo iugum montis insederant, Agrianos opposuit ex Graecia nuper advectos. Parmenioni autem praeceperat, ut, quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset acies montibus, quos occupaverant barbari.
11 At illi neque obstare venientibus nec circumire praetergressos ausi funditorum maxime aspectu territi profugerant, eaque res Alexandro tutum agminis latus, quod, ne superne incesseretur,
12 timuerat, praestitit. XXX et duo armatorum ordines ibant, neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiae. Paulatim deinde laxare se [et] sinus montium et maius spatium aperire coeperant, ita ut non pedes solum pluribus *in* ordine incedere, sed etiam lateribus circumfundi posset equitatus.

X. Iam in conspectu, sed extra teli iactum utraque acies erat, (25)
cum priores Persae inconditum et trucem sustulere clamorem.
2 Redditur et a Macedonibus, maior exercitus numero, iugis montium vastisque saltibus repercussus: quippe semper circumiecta nemora petraeque, quantamcumque accepere vocem,
3 multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne suspensi acrius ob nimiam
4 festinationem concitato spiritu capesserent proelium. Cumque agmini obequitaret, varia oratione, ut cuiusque animis aptum erat, milites adloquebatur. Macedones, tot bellorum in Europa victores, ad subigendam Asiam atque ultima Orientis, non ipsius magis, quam suo ductu profecti, inveteratae virtutis ad-

1. qua *I:* quo *A.* — 2. Parmenionis *PB?:* permenionis *LV.* — 3. Coenos *Aldus:* cenos *A.* — 4. Meleager *Lauer:* moeleager *A.* — *et add. I: om. A.* — Ptolomaeus *scripsi:* ptholomeus *A.* — Amyntas *Zarotus:* amintas *A.* — 8. Peloponnesii *Zumptius:* peloponensi *A.* — 11. iis *Zarotus:* his *C,* *is *P* [*sed* h *non erasum*]. — 13. posset] *om. LP.* — 15. venientibus *I:* venientis *C,* venienti* *P.* — 20. [et] sinus: et *del. Aldus.* — 21. *in* ordine *Eberhardus: ιν om. A.* — 23. iactum *P:* iam tum *C.* — 24. priores *Lauer:* prioris *A.* — 27. quantamcumque *P:* quantumcumque *C.* — accepere *B?:* accipere *LPV.* — 31. varia] vari *P.*

monebantur. Illos terrarum orbis liberatores emensosque olim 5
Herculis et Liberi patris terminos non Persis modo, sed etiam omnibus gentibus inposituros iugum: Macedonum provincias Bactra et Indos fore. Minima esse, quae nunc intuerentur,
5 sed omnia victoria aperiri. Non in praeruptis petris Illyriorum 6
et Thraciae saxis sterilem laborem fore, spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus, totam aciem suo pavore fluctuantem umbonibus posse propelli. Victor ad haec Athe- 7
niensium Philippus pater invocabatur, domitaeque nuper Boeotiae
10 et urbis in ea nobilissimae ad solum dirutae species repraesentabatur animis. Iam Granicum amnem, iam tot urbes aut expugnatas aut in fidem acceptas omniaque, quae post tergum erant, strata et pedibus ipsorum subiecta memorabat. Cum 8
adierat Graecos, admonebat ab his gentibus inlata Graeciae
15 bella Darei prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsos terramque poscentium, ut neque fontium haustum nec solitos cibos relinquerent deditis. Ab his templa ruinis et ignibus esse 9
deleta, urbes eorum expugnatas, foedera divini humanique iuris violata referebat. Illyrios vero et Thracas, rapto vivere ad-
20 suetos, aciem hostium auro purpuraque fulgentem intueri iubebat, praedam, non arma gestantem: irent et inbellibus feminis aurum 10
viri eriperent, aspera montium suorum iuga nudosque colles et perpetuo rigentes gelu ditibus Persarum campis agrisque mutarent.

(26) Iam ad teli iactum pervenerant, cum Persarum equites XI.
26 ferociter in laevum cornu hostium invecti sunt: quippe Dareus equestri proelio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans. Iamque etiam dextrum Alexandri cornu circumibatur. Quod ubi Macedo conspexit, duabus alis 2
30 equitum ad iugum montis iussis subsistere ceteros in medium belli discrimen strenue transfert. Subductis deinde ex acie 3
Thessalis equitibus praefectum eorum occulte circumire tergum suorum iubet Parmenionique coniungi et, quod is imperasset, inpigre exequi. Iamque inmissi in medium Persarum undique 4
35 circumfusi egregie *se* tuebantur, sed conferti et quasi cohae-

5. victoria aperiri *P a pr. m.:* victoriaperiri *C.* — 7. vix gladio] *ab his verbis incipit F.* — 10. urbis *Lauer:* urbes *A.* — 11. amnem *Lauer:* agmen *A.* — iam tot] iam *om. P.* — 12. omniaque quae *Zarotus:* omnia quaeque *A.* — 15. insolentia *Junius:* insolentiae *A.* — 17. relinquerent *I:* relinqueret *A.* — deditis. Ab his *Zumptius:* dedita eis *A.* — 22. nudosque colles *I:* nudasque calles *A.* — 32. Thessalis] tessalis *LPV* — 34. inmissi *Fossius:* ipsi *C,* ipse *P.* — 35. *se* tuebantur *Aldus: s e om. A.*

rentes tela vibrare non poterant: simul erant emissa, in eosdem concurrentia inplicabantur, levique et vano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo comminus pugnam coacti conserere gladios inpigre stringunt. Tum vero multum sanguinis fusum est: duae quippe acies ita cohaerebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignavo cessare tum licuit: collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio stabant, donec vincendo locum
6 sibi facerent. Tum demum ergo promovebant gradum, cum hostem prostraverant. At illos novus excipiebat adversarius fatigatos, nec vulnerati, ut alias solent, acie poterant excedere,
7 cum hostis instaret a fronte, a tergo sui urgerent. Alexander(27) non ducis magis, quam militis munia exequebatur, opimum decus caeso rege expetens: quippe Dareus curru sublimis eminebat, et suis ad se tuendum et hostibus ad incessendum
8 ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxathres, cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus praeerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis et robore corporis multum super ceteros eminens, animo vero et pietate in paucissimis: illo utique proelio clarus alios inprovide instantes prostravit, alios
9 in fugam avertit. At Macedones, *qui* circa regem erant, mutua adhortatione firmati cum ipso in equitum agmen inrumpunt. Tum vero similis ruinae strages erat. Circa currum Darei iacebant nobilissimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant,
10 adverso corpore vulneribus acceptis. Inter hos Atizyes et Rheomithres et Tasiaces, praetor Aegypti, magnorum exercituum praefecti, noscitabantur: circa eos cumulata erat peditum equitumque obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptissimi tamen caesi sunt: inter quos Alexandri
11 dextrum femur leviter mucrone perstrictum est. Iamque qui Dareum vehebant equi, confossi hastis et dolore efferati iugum quatere et regem curru excutere coeperant: cum ille veritus, ne vivus veniret in hostium potestatem, desilit et in equum, qui ad hoc ipsum sequebatur, inponitur insignibus quoque
12 imperii , ne fugam proderent, indecore abiectis. Tum vero ceteri dissipantur metu et, qua cuique ad fugam patebat via, erumpunt, arma iacientes, quae paulo ante ad tutelam cor-

10. adversarius *Giunta:* adversus *A.* — 21. *qui* circa *I:* *q u i om. A.* — 26. Atizyes *Freinshemius:* atyzies *A.* — 27. Rheomithres *Freinshemius:* throimites *C,* hroimitres *P.* — Tasiaces *scripsi:* sataces *A.* — 36. proderent] procederent *P.* — 37. qua *I:* quae *A.* — 38. iacientes] iacientis *LV.*

porum sumpserant: adeo pavor etiam auxilia formidat. Instabat fugientibus eques a Parmenione emissus, et forte in illud cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persae Thessalos equites vehementer urgebant. Iamque una ala ipso inpetu proculcata
14 erat: cum Thessali strenue circumactis equis dilapsi rursus in proelium redeunt sparsosque et inconpositos victoriae fiducia barbaros ingenti caede prosternunt. Equi pariter equitesque Persarum serie lamnarum [ob id genus] graves, agmen, quod celeritate maxime constat, aegre moliebantur: quippe in cir-
10 cumagendis equis suis Thessali inulti *eos* occupaverant.
(28) Hac tam prospera pugna nuntiata Alexander, non ante ausus persequi barbaros, utrimque iam victor, instare fugientibus coepit. Haud amplius regem quam mille equites seque-
17 bantur, cum ingens multitudo hostium cederet. Sed quis aut
15 in victoria aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo a tam paucis pecorum modo, et idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Graeci, qui in Darei partibus stete-
18 rant, Amynta duce — praetor hic Alexandri fuerat, tunc transfuga — abrupti a ceteris haud sane fugientibus similes evase-
20 rant. Barbari longe diversam fugam intenderunt: alii, qua
19 rectum iter in Persidem ducebat, quidam circumitu rupes saltusque montium occultos petivere, pauci castra Darei. Sed
20 iam illa quoque victor intraverat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentique pondus, non belli, sed luxuriae
25 apparatum, diripuerant milites. Cumque plus raperent, *quam capere possent*, passim strata erant itinera vilioribus sarcinis, quas in conparatione meliorum avaritia contempserat. Iamque
21 ad feminas perventum erat: quibus quo cariora ornamenta sunt, violentius detrahebantur, ne corporibus quidem vis ac
30 libido parcebat. Omni planctu tumultuque, prout cuique for-
22 tuna erat, castra repleverant, nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines aetatesque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc vero inpotentis fortunae species conspici potuit,
23 cum ii, qui Dareo tabernaculum exornaverant, omni luxu et
35 opulentia instructum, eadem illa Alexandro, quasi veteri domino reservabant. Namque id solum intactum omiserant milites ita tradito more, ut victorem victi regis tabernaculo exciperent.
(29) Sed omnium oculos animosque in semet averterant captivae
24

3. Thessalos] tessalos *P,* tessalus *LV.* — 8. ob id genus] *del. Freinshemius.* — 10. *eos* occupaverant *Fossius:* *e o s om. A.* — 14. cederet *Acidalius:* caderet *A.* — 21. rupes *Modius:* rupis *A.* — 25. *q u a m c a p e r e p o s s e n t addidi.* — 30. omni *scripsi:* omnia *A.* — 34. ii *P:* hii *FLV,* hi *B.* — qui Dareo *P:* qui cum Dareo *C.*

mater coniunxque Darei: illa non maiestate solum, sed etiam aetate venerabilis, haec formae pulchritudine, ne illa quidem sorte corruptae. Receperat in sinum filium nondum sextum annum aetatis egressum, in spem tantae fortunae, quantam
25 pater eius paulo ante amiserat, genitum. At in gremio anus 5
aviae iacebant adultae duae virgines, non suo tantum, sed etiam illius maerore confectae. Ingens circa eam nobilium feminarum turba constiterat laceratis crinibus abscissaque veste, pristini decoris inmemores, reginas dominasque veris quondam,
26 tunc alienis nominibus invocantes. Illae suae calamitatis oblitae, 10
in utro cornu Dareus stetisset, quae fortuna discriminis fuisset, requirebant: negabant se captas, si viveret rex. Sed illum equos subinde mutantem longius fuga abstulerat.

27 In acie autem caesa sunt Persarum peditum c milia, decem equitum. At a parte Alexandri ad quattuor *milia* quingenti 15
saucii fuere, ex peditibus ccc omnino et duo desiderati sunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo inpendio ingens victoria stetit.

XII. Rex quidem Dareum persequendo fatigatus, postquam et(30)
nox adpetebat, et consequendi spes non erat, in castra paulo 20
2 ante a suis capta pervenit. Invitari deinde amicos, quibus maxime adsueverat, iussit, quippe summa dumtaxat cutis in
3 femine perstricta non prohibebat interesse convivio: cum repente e proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro ululatu planctuque permixtus epulantes conterruit. Cohors quoque, quae 25
excubabat ad tabernaculum regis, verita, ne maioris motus
4 principium esset, armare se coeperat. Causa subiti pavoris fuit, quod mater uxorque Darei cum captivis nobilibus regem, quem interfectum esse credebant, ingenti gemitu heiulatuque
5 deflebant. Unus namque e captivis spadonibus, qui forte ante 30
ipsarum tabernaculum steterat, amiculum, quod Dareus, sicut paulo ante dictum est, ne cultu proderetur, abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnovit ratusque interfecto
6 detractum esse falsum nuntium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore conperto Alexander fortunae Darei et pietati 35
earum inlacrimasse fertur. Ac primo Mithrenem, qui Sardis tradiderat, peritum linguae Persicae, ire ad consolandas eas

1. solum] *om. P.* — 2. ne] nec *B? F? L.* — 8. abscissaque *Lauer:* abscisaque *A.* — 9. veris *Giunta:* veteris *A.* — 14. milia *B? F?: om. LPV.* — 15. quattuor *milia* quingenti *scripsi:* quattuor quingenti *A, sed in C additur in margine* uel IIII et D. — 16 ccc *scripsi:* xxx *A.* — 19. quidem *Heinsius:* qui diu *A.* — fatigatus] fagatus *P.* — 26. regis] regi *P.* — 32. ne *B? F?:* nec *LPV.* — 36. inlacrimasse *P:* lacrimasse *C.* — qui] qua *P.*

iusserat. Veritus deinde, ne proditor captivarum iram dolorem- 7
que renovaret, Leonnatum ex purpuratis suis misit, iussum indicare, falso lamentari eas vivum. Ille cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captivae erant, pervenit missumque
5 se a rege nuntiari iubet. At ii, qui in vestibulo erant, ut 8
armatos conspexere, rati actum esse de dominis, in tabernaculum currunt, vociferantes, adesse supremam horam missosque, qui occiderent captas. Itaque, ut quae nec prohibere 9
possent nec admittere auderent, nullo responso dato tacitae
10 opperiebantur victoris arbitrium. Leonnatus, expectato diu, 10
qui se introduceret, postquam nemo procedere audebat, relictis in vestibulo satellitibus intrat in tabernaculum. Ea ipsa res turbaverat feminas, quod inrupisse, non admissus videbatur. Itaque mater et coniunx provolutae ad pedes orare coeperunt, 11
15 ut, priusquam interficerentur, Darei corpus ipsis patrio more sepelire permitteret: functas supremo in regem officio inpigre sese morituras. Leonnatus, et vivere Dareum et ipsas non 12
incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae fortunae reginas fore. Tum demum Darei mater adlevari se passa est.

(31) Alexander postero die cum cura sepultis militibus, quorum 13
21 corpora invenerat, Persarum quoque nobilissimis eundem honorem haberi iubet matrique Darei permitti, quos vellet, patrio more sepeliret. Illa paucos arta propinquitate coniunctos pro 14
habitu praesentis fortunae humari iussit, apparatum funerum,
25 quo Persae suprema officia celebrarent, invidiosum fore existi- 15
mans, cum victores haud pretiose cremarentur. Iamque iustis defunctorum corporibus solutis praemittit ad captivas, qui nuntiarent, ipsum venire, inhibitaque comitantium turba tabernaculum cum Hephaestione intrat. Is longe omnium amicorum 16
30 carissimus erat regi, cum ipso pariter eductus, secretorum omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius plus habebat, quod tamen ita usurpabat, ut magis a rege permissum, quam vindicatum ab eo videretur: et sicut aetate par erat regi, ita corporis habitu praestabat. Ergo reginae illum 17
35 esse regem ratae suo more veneratae sunt. Inde ex captivis spadonibus, quis Alexander esset, monstrantibus Sisigambis advoluta est pedibus eius, ignorationem numquam antea visi regis excusans. Quam manu adlevans rex, 'Non errasti,' in-

5. nuntiari *Lauer:* nuntiare *A.* — ii *Zarotus:* hi *A.* — 8. occiderent] occiderant *LP.* — 11. procedere *Modius:* producere *A.* — 16. inpigre sese *L* [*sed corr. suprascr.* ingressese]: inpigressese *P,* ingressese *BF,* ingresese *V.* — 25. invidiosum] invidio *P.* — 29. Hephaestione *Freinshemius:* ephestione *A.* — 32. plus *Jeepius:* ius *A.* — 36. Sisigambis] sisicambis *P.*

18 quit, ‘mater, nam et hic Alexander est.’ Equidem hac con-(32)
tinentia animi si ad ultimum vitae perseverare potuisset, feliciorem fuisse crederem, quam visus est esse, cum Liberi patris imitaretur triumphum, usque ab Hellesponto ad Oceanum omnes
19 gentes victoria emensus. Sic vicisset profecto superbiam atque
iram, mala invicta: sic abstinuisset inter epulas caedibus amicorum egregiosque bello viros et tot gentium secum domitores
20 indicta causa veritus esset occidere. Sed nondum fortuna se animo eius superfuderat: itaque orientem eam moderate et prudenter tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit.
21 Tunc quidem ita se gessit, ut omnes ante eum reges et continentia et clementia vincerentur. Virgines reginas excellentis formae tam sancte habuit, quam si eodem quo ipse parente
22 genitae forent: coniugem eiusdem, quam nulla aetatis suae pulchritudine corporis vicit, adeo ipse non violavit, ut summam
23 adhibuerit curam, ne quis captivo corpori inluderet: omnem cultum reddi feminis iussit, nec quicquam ex pristinae fortunae
24 magnificentia captivis praeter fiduciam defuit. Itaque Sisigambis, ‘Rex,’ inquit, ‘mereris, ut ea precemur tibi, quae Dareo nostro quondam precatae sumus: et, ut video, dignus es, qui tantum regem non felicitate solum, sed etiam aequitate supe-
25 raveris. Tu quidem matrem me et reginam vocas, sed ego me tuam famulam esse confiteor. Et praeteritae fortunae fastigium capio et praesentis iugum pati possum: tua interest, quantum in nos licuerit, si id potius clementia quam saevitia
26 vis esse testatum.’ Rex bonum animum habere eas iussit, Darei filium collo suo admovit, atque nihil ille conspectu tum primum a se visi conterritus cervicem eius manibus amplectitur. Motus ergo rex constantia pueri Hephaestionem intuens, ‘Quam vellem,’ inquit, ‘Dareus aliquid ex hac indole hausisset!’ Tum tabernaculo egressus.

27 Tribus aris in ripa Pinari amnis Iovi atque Herculi Miner-(33)
vaeque sacratis Syriam petit Damascum, ubi regis gaza erat,
XIII. Parmenione praemisso. Atqui cum praecessisset et Darei satrapa conperisset, veritus, ne paucitas suorum sperneretur, accersere
2 maiorem manum statuit. Sed forte in exploratores ab eo praemissos incidit natione Mardus, qui ad Parmeniona perductus litteras ad Alexandrum a praefecto Damasci missas tradit ei nec dubitare eum, quin omnem regiam supellectilem cum pe-

4. ab] ad *P.* — 5. sic *Scheffer:* si *A.* — 6. sic *Scheffer:* si *A.* — 9. eam] tam *PV.* — 18. Sisigambis] sisagambis *P.* — 29. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — 32. atque] at *P.* — 34. Parmenione *B?F?:* permenione *LPV.* — atqui *Jeepius:* atque *A.* — satrapa] satrapam *P.*

cunia traderet, adiecit. Parmenio adservari eo iusso litteras 3
aperit, in quis erat scriptum, ut mature Alexander aliquem ex ducibus suis mitteret cum manu exigua, *cui traderet*, *quae*-cumque rex penes ipsum reliquisset. Itaque Mardum datis
5 comitibus ad proditorem remittit. Ille e manibus custodientium 4
lapsus Damascum ante lucem intrat. Turbaverat ea res Parmenionis animum insidias timentis, et ignotum iter sine duce non audebat ingredi: felicitati tamen regis sui confisus agrestes, qui duces itineris essent, excipi iussit. Quibus celeriter repertis
10 quarto die ad urbem pervenit iam metuente praefecto, ne sibi fides habita non esset. Igitur quasi parum munimentis oppidi 5
fidens ante solis ortum pecuniam regiam — gazam Persae vocant — cum pretiosissimis rerum efferri iubet, fugam simu-
(34)lans, re vera, ut praedam hosti offerret. Multa milia virorum 6
15 feminarumque excedentem oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba praeter eum, cuius fidei commissa erat. Quippe quo maior proditionis merces foret, obicere hosti parabat gratiorem omni pecunia praedam, nobiles viros, praetorum Darei coniuges liberosque, praeter hos Graecarum urbium
20 legatos, quos Dareus, velut in arce tutissima, in proditoris reli- 7
querat manibus. Gangabas Persae vocant humeris onera portantes: hi cum *tempestatis vim* tolerare non possent — quippe et procella subito nivem effuderat et humus rigebat gelu tum adstricta — vestes, quas cum pecunia portabant, auro et pur-
25 pura insignes induunt nullo prohibere auso, cum fortuna regis etiam humillimis in ipsum licentiam faceret. Praebuere ergo 8
Parmenioni non spernendi agminis speciem: qui intentiore cura suos quasi ad iustum proelium paucis adhortatus equis calcaria iubet subdere et acri impetu in hostem evehi. At illi, qui 9
30 sub oneribus erant, omissis *iis* per metum capessunt fugam: armati quoque, qui eos prosequebantur, eodem metu arma iactare ac nota deverticula petere coeperunt. Praefectus, quasi 10
et ipse conterritus, simulans cuncta pavore conpleverat. Iacebant totis campis opes regiae, illa pecunia stipendio ingenti
35 militum praeparata, ille cultus tot nobilium virorum, tot inlustrium feminarum, aurea vasa, aurei freni, tabernacula regali 11
magnificentia ornata, vehicula quoque a suis destituta, ingentis

3. *cui traderet, quae* cumque *Zumptius:* cumque *A.* — 11. oppidi *I:* oppidis *A* [oppidi* *LP*]. — 15. miserabilis *Lauer:* mirabilis *A.* — 19. liberosque] nobilesque *P.* — 22. hi *B? F?:* hii *LPV.* — *tempestatis vim addidi.* — 23. et procella] et *om. P.* — 24. adstricta *Acidalius:* adstrictas *A.* — 30. *iis add. Acidalius.* — 32. deverticula *P:* diverticula *C.* — 37. destituta] destitua *P.*

opulentiae plena, facies etiam praedantibus tristis, si qua res avaritiam moraretur. Quippe tot annorum incredibili et fidem excedente fortuna cumulata tunc alia stirpibus lacerata, alia in caenum demersa cernebantur: non sufficiebant praedantium
12 manus praedae. Iamque etiam ad eos, qui primi fugerant, (35)
ventum erat: feminae pleraeque parvos trahentes liberos ibant. 6
Inter quas tres fuere virgines, Ochi, qui ante Dareum regnaverat, filiae, olim quidem ex fastigio paterno rerum mutatione detractae, sed tum sortem earum crudelius adgravante fortuna.
13 In eodem grege uxor quoque eiusdem Ochi fuit Oxathrisque 10
— frater hic erat Darei — filia et coniunx Artabazi, principis
14 purpuratorum, filiusque, cui Ilioneo fuit nomen. Pharnabazi quoque, cui summum imperium maritimae orae rex dederat, uxor cum filio excepta est, Mentoris filiae tres ac nobilissimi ducis Memnonis coniunx et filius: vixque ulla domus purpurati 15
15 *expers* fuit tantae cladis. Lacedaemonii et Athenienses societatis fide violata Persas secuti: Aristogiton et Dropides et Iphicrates, inter Athenienses genere famaque longe clarissimi, Lacedaemonii Pasippus et Onomastorides cum Monimo et Calli-
16 cratide, hi quoque domi nobiles. Summa pecuniae signatae 20
fuit talentum II milia et sescenta, facti argenti pondus quingenta aequabat. Praeterea XXX milia hominum cum VII milibus iumen-
17 torum dorso onera portantium capta sunt. Ceterum tantae fortunae proditorem superi ultores celeriter debita poena persecuti sunt. Namque unus e consciis eius, credo, regis vicem etiam in illa sorte 25
reveritus, interfecti proditoris caput ad Dareum tulit, opportunum solacium prodito: quippe et ultus inimicum erat, et nondum in omnium animis memoriam maiestatis suae exolevisse cernebat.

2. avaritiam] avaritia *P.* — incredibili *Lauer:* incredibilem *A.* — 4. cernebantur *I:* eruebantur *A.* — 7. tres *P: om. C.* — 9. fortuna *I:* natura *A.* — 10. Oxathrisque *Freinshemius:* oxatrisque *P,* oxathrixque *C.* — 12. filiusque *scripsi:* filius *A.* — Pharnabazi *Lauer:* pharnabazei *A.* — 13. orae *P:* horae *C.* — 15. Memnonis] nemnonis *P.* — 16. *expers add. I.* — Athenienses *P:* Atheniensis *C.* — 17. violata *P:* non violata *C.* — Aristogiton *Lauer:* aristogitan *A.* — et Dropides *Zumptius:* et tropides *P,* ethropides *C* [thropides *L*]. — Iphicrates *Freinshemius:* lehicrates *C,* lechicrates *P.* — 19. Pasippus *Zumptius:* passippus *A.* — Monimo *Freinshemius:* omaio *A.* — 20. pecuniae signatae *Modius:* pecunia signata *A.* — 21. facti *Modius:* facile *A.* — 22. XXX milia *P:* XXX *C.* — 24. superi ultores *Gronovius:* sepulturae *A.* — 28. exolevisse *Lauer:* exsoluisse *A.* — Q̄ CURTI RUFI HISTORIARUM LIBER III EXPLICIT INCIPIT LIBER QVARTVS *P,* Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER TERTIVS EXPLICIT INCIPIT LIBER QVARTVS FELICITER *FL,* Q CVRTI RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS III EXP̄. INCIPIT QVARTVS FELICITER *B,* CVRTI RVFFI HISTORIARVM LIBER TERTIVS EXPLICIT INCIPIT LIBER QVARTVS FELICITER *V.*

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER IIII.

(1) Dareus, tanti modo exercitus rex, qui triumphantis magis I.
quam dimicantis more curru sublimis inierat proelium, per loca, quae prope immensis agminibus inpleverat, iam inania et ingenti solitudine vasta, fugiebat. Pauci regem sequebantur: 2
5 nam nec eodem omnes fugam intenderant et deficientibus equis cursum eorum, quos rex subinde mutabat, aequare non poterant. Onchas deinde pervenit, ubi excepere eum Grae- 3
corum quattuor milia: non segnius tamen ad Euphraten contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate praecipere
10 potuisset.

At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum 4
recepta erat praeda, iussum eam ipsam et captivos diligenti adservare custodia, Syriae, quam Coelen vocant, praefecit. Novum imperium Syri nondum belli cladibus satis domiti asperna- 5
15 bantur: sed celeriter subacti oboedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. Maritimam tum oram et plera- 6
que longius etiam a mari recedentia rex eius insulae Strato possidebat: quo in fidem accepto castra movit ad urbem Mara-
(2) thon. Ibi illi litterae a Dareo redduntur, quibus ut superbe 7
20 scriptis vehementer offensus est: praecipue eum movit, quod

5. et deficientibus *B? F? La m. sec.:* et *om. PV.* — 7. deinde *P:* dein *C.* — 8. non segnius tamen *Jeepius:* iam regius tum *A.* — 13. Coelen *F? L:* colen *B,* caelen *P,* coelon *V.*

Dareus sibi regis titulum nec eundem Alexandri nomini adscri-
8 pserat. Postulabat autem magis quam petebat, ut accepta
pecunia, quantamcumque tota Macedonia caperet, matrem sibi
et coniugem liberosque restitueret: de regno aequo, si vellet,
9 Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset,
contentus patrio cederet alieni imperii finibus: socius amicus-
10 que esset. In ea se fidem et dare paratum et accipere. Contra
Alexander in hunc maxime modum rescripsit: ‘Rex Alexander
Dareo S. Cuius nomen sumpsisti, Dareus Graecos, qui oram
Hellesponti tenent, coloniasque Graecorum Ionias omni clade
vastavit, cum magno deinde exercitu mare traiecit inlato Mace-
11 doniae et Graeciae bello. Rursus Xerxes gentis eiusdem ad
oppugnandos nos cum inmanibus barbarorum copiis venit:
qui navali proelio victus Mardonium tamen reliquit in Graecia,
12 ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum
vero, parentem meum, quis ignorat ab iis interfectum esse,
quos ingentis pecuniae spe sollicitaverant vestri? Inpia enim
bella suscipitis et, cum habeatis arma, licemini hostium capita:
sicut tu proxime talentis mille, tanti exercitus rex, percussorem
13 in me emere voluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et
di quoque pro meliore stant causa: magnam partem Asiae in
dicionem redegi meam, te ipsum acie vici. Quem etsi nihil
a me inpetrare oportebat, utpote qui ne belli quidem in me
iura servaveris, tamen, si veneris supplex, et matrem et con-
14 iugem et liberos sine pretio recepturum esse promitto. Et
vincere et consulere victis scio. Quod si te committere nobis
times, dabimus fidem inpune venturum. De cetero, cum mihi
scribes, memento non solum regi te, sed etiam tuo scribere.’
Ad hanc perferendam Thersippus est missus.

15 In Phoenicen *deinde* descendit et oppidum Byblon traditum (3)
recepit. Inde ad Sidona ventum est, urbem vetustate fama- 31
16 que conditorum inclitam: regnabat in ea Strato, Darei opibus
adiutus, sed quia deditionem magis popularium quam sua
sponte fecerat, regno visus indignus, Hephaestionique permis-
17 sum, ut, quem eo fastigio *e* Sidoniis dignissimum arbitraretur,
constitueret regem. Erant Hephaestionis hospites clari inter

1. nomini] nomine *BP.* — 9. Dareo S. *Jeepius:* dareus *A* [****s *B*]. — 13. inmanibus *I:* inmanium *A.* — 16. ab iis *P:* ab his *C.* — 21 stant *I:* stantes *A.* — 22. m te ipsum acie vici *dupliciter scripta sunt in P.* — 29. est missus *I:* et missus *A* [*in C add. vel in ipso versu vel in margine* uel ē.]. — 30. *deinde* descendit *Zarotus: deinde om. A.* — Byblon *Aldus:* byblo *A.* — 34. Hephaestionique *Freinshemius:* ephestionique *A.* — 35. *e* Sidoniis *Gronovius:* sidonis *A.* — 36. Hephaestionis *Freinshemius:* ephestionis *A.*

suos iuvenes: qui facta ipsis potestate regnandi negaverunt,
quemquam patrio more in id fastigium recipi, nisi regia stirpe
ortum. Admiratus Hephaestion magnitudinem animi spernentis, 18
quod alii per ignes ferrumque peterent, ‘Vos quidem macti
5 virtute,’ inquit, ‘estote, qui primi intellexistis, quanto maius esset
regnum fastidire quam accipere. Ceterum date aliquem regiae
stirpis, qui meminerit a vobis acceptum habere se regnum.’
Atque illi, cum multos imminere tantae spei cernerent, singulis 19
amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes,
10 statuunt neminem esse potiorem quam Abdalonymum quen-
dam, longa quidem cognatione stirpi regiae adnexum, sed ob
inopiam suburbanum hortum exigua colentem stipe. Causa 20
ei paupertatis sicut plerisque probitas erat: intentusque operi
diurno strepitum armorum, qui totam Asiam concusserat,
(4) non exaudiebat. Subito deinde, de quibus ante dictum est, 21
16 cum regiae vestis insignibus hortum intrant, quem forte steriles
herbas eligens Abdalonymus repurgabat. Tum rege eo salu- 22
tato alter ex his, ‘Habitus,’ inquit, ‘hic vestis, quem cernis in
meis manibus, cum isto squalore permutandus tibi est. Ablue
20 corpus inluvie aeternisque sordibus squalidum: cape regis
animum et in eam fortunam, qua dignus es, istam continen-
tiam perfer. Et cum in regali solio residebis, vitae necisque
omnium civium dominus, cave obliviscaris huius *status,* in quo
accipis regnum, immo, hercule, propter quem.’ Somnio similis 23
25 res Abdalonymo videbatur: interdum, satisne sani essent,
qui tam proterve sibi inluderent, percontabatur. Sed ut cun-
ctanti squalor ablutus est et iniecta vestis purpura auroque
distincta et fides a iurantibus facta, serio iam rex iisdem comi-
tantibus in regiam pervenit. Fama deinde, ut solet, strenue 24
30 tota urbe discurrit: aliorum studium, aliorum indignatio emi-
nebat: divitissimus quisque humilitatem inopiamque eius apud
amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum rex protinus iussit 25
diuque contemplatus, ‘Corporis,’ inquit, ‘habitus famae generis
non repugnat: sed libet scire, inopiam qua patientia tuleris?’
35 Tum ille, ‘Utinam,’ inquit, ‘eodem animo regnum pati possim!
hae manus suffecere desiderio meo: nihil habenti nihil defuit.’
Magnae indolis specimen ex hoc sermone Abdalonymi cepit. 26

3. Hephaestion *Zumptius:* ephestion *A.* — 4. macti] macte *P.* — 9. Alexandri *B?:* alexandriam *FLPV.* — adulantes *Giunta:* adulantibus *A.* — 10. Abdalonymum *P:* abdalonimum *C.* — 17. Abdalonymus *Schmieder:* abdalonimus *A.* — 23. huius *status I: status om. A.* — 24. somnio *Aldus:* somno *A.* — 25. Abdalonymo *P:* abdalonimo *C.* — 28. serio *Giunta:* sero *A.* — 30. tota urbe *Modius:* totas urbes *A.* — 37. Abdalonymi *P:* abdalonimi *C.*

Itaque non Stratonis modo regiam supellectilem attribui ei iussit, sed pleraque etiam ex Persica praeda, regionem quoque urbi adpositam dicioni eius adiecit.

27 Interea Amyntas, quem ad Persas ab Alexandro transfugisse (5)
diximus, cum quattuor milibus Graecorum ipsum ex acie per-
secutis fuga Tripolin pervenit. Inde in naves militibus inpo-
sitis Cyprum transmisit et, cum in illo statu rerum id quem-
que, quod occupasset, habiturum arbitraretur velut certo iure
possessum, Aegyptum petere decrevit: utrique regi hostis et
28 semper ex ancipiti mutatione temporum pendens. Hortatusque
milites ad spem tantae rei docet Tasiacem, praetorem Aegypti,
cecidisse in acie: Persarum praesidium et sine duce esse et
invalidum, Aegyptios semper praetoribus eorum infestos pro
29 sociis ipsos, non pro hostibus aestimaturos. Omnia experiri
necessitas cogebat, quippe cum primas spes fortuna destituit,
futura praesentibus videntur esse potiora. Igitur conclamant,
duceret, quo videretur. Atque ille utendum animis, dum spe
calerent, ratus, ad Pelusium ostium penetrat, simulans a Dareo
30 se esse praemissum. Potitus ergo Pelusii Memphim copias
promovit: ad cuius famam Aegyptii, vana gens et novandis
quam gerendis aptior rebus, ex suis quique vicis urbibusque
[hoc ipsum] concurrunt ad delenda praesidia Persarum. Qui
31 territi tamen spem retinendi Aegyptum non omiserunt: sed
eos Amyntas proelio superatos in urbem conpellit castrisque
positis victores ad populandos agros: velut in medio positis
32 bonis hostium cuncta agebantur. Itaque Mazaces, quamquam
infelici proelio suorum animos territos esse cognoverat, tamen
palantes et victoriae fiducia incautos ostentans perpulit, ne
33 dubitarent ex urbe erumpere et res amissas reciperare. Id
consilium non ratione prudentius, quam eventu felicius fuit:
ad unum omnes cum ipso duce occisi sunt. Has poenas
Amyntas utrique regi dedit, nihilo magis ei, ad quem trans-
fugerat, fidus, quam illi, quem deseruerat.

34 Darei praetores, qui proelio apud Isson superfuerant, cum (6)
omni manu, quae fugientes secuta erat, adsumpta etiam Cappa-
docum et Paphlagonum iuventute Lydiam reciperare temptabant.

5. ipsum *Zarotus:* ipsius *A.* — persecutis *Lauer:* persecutos *A.* — 9. utrique *Lauer:* utique *A.* — 11. Tasiacem *scripsi:* satacem *C*, satacen *P.* — 18. Pelusium ostium *I:* pelusii hostium *A.* — 19. Potitus *Zarotus:* potitur *A.* — 20. promovit *B?:* praemovit *FLPV.* — Aegyptii *I:* aegypti *A.* — 21. gerendis] gerendir *P.* — 22 [hoc ipsum] *delevi.* — 24. Amyntas] amintas *LV.* — 26. bonis *scripsi:* dis *A* [edis *L*] — Mazaces *P*: mazeces *C.* — 32. Amyntas] amintas *LP.* — 36. Paphlagonum] paphagonum *P.* — Lydiam] lidiam *LV.*

Antigonus, praetor Alexandri, Lydiae praeerat: qui quamquam 35
plerosque militum ex praesidiis ad regem dimiserat, tamen
barbaris spretis in aciem suos eduxit. Eadem illic quoque
fortuna partium fuit: tribus proeliis alia atque alia regione
5 commissis Persae funduntur. Eodem tempore classis Mace- 36
donum ex Graecia accita Aristomenen, qui ad Hellesponti oram
reciperandam a Dareo erat missus, captis eius aut eversis
navibus superat. A Milesiis deinde Pharnabazus, praefectus 37
Persicae classis, pecunia exacta et praesidio in urbem Chium
10 introducto centum navibus Andrum et inde Siphnum petiit.
Has quoque insulas praesidiis occupat, pecunia multat.

Magnitudo belli, quod ab opulentissimis Europae Asiaeque 38
regibus in spem totius orbis occupandi gerebatur, Graeciae
quoque et Cretae arma commoverat. Agis, Lacedaemoniorum 39
15 rex, octo milibus Graecorum, qui ex Cilicia profugi domos
repetierant, contractis bellum Antipatro, Macedoniae praefecto,
moliebatur. Cretenses has aut illas partes secuti nunc Spar- 40
tanorum, nunc Macedonum praesidiis occupabantur. Sed leviora
inter illos fuere discrimina unum certamen, ex quo cetera
20 pendebant, intuente fortuna.

(7) Iam tota Syria, iam Phoenice quoque excepta Tyro Mace- II.
donum erat, habebatque rex castra in continenti, a qua urbem
angustum fretum dirimit. Tyros, et magnitudine et claritate 2
ante omnes urbes Syriae Phoenicesque memorabilis, facilius
25 societatem Alexandri acceptura videbatur, quam imperium.
Coronam igitur auream donum legati adferebant commeatusque
large et hospitaliter ex oppido advexerant. Ille dona ut ab
amicis accipi iussit benigneque legatos adlocutus Herculi, quem
praecipue Tyrii colerent, sacrificare velle se dixit: Macedonum 3
30 reges credere, ab illo deo ipsos genus ducere, se vero, ut id
faceret, etiam oraculo monitum. Legati respondent, esse tem- 4
plum Herculis extra urbem in ea sede, quam Palaetyron ipsi
vocent: ibi regem deo sacrum rite facturum. Non tenuit iram, 5
cuius alioqui potens non erat. Itaque, 'Vos quidem,' inquit,
35 'fiducia loci, quod insulam incolitis, pedestrem hunc exercitum
spernitis: sed brevi ostendam in continenti vos esse. Proinde
sciatis licet, aut intraturum me urbem aut oppugnaturum.'

1. Lydiae] lidiae *LV.* — 8. Pharnabazus *Zarotus:* barnabazus *A.* — 9. Chium *P:* hium *C.* — 11. Has *Modius:* is *BFLP* (*in ras*), his *V.* — 14. Agis *Zarotus:* hagis *A.* — 17. Spartanorum *Zarotus:* parianorum *A.* — 22. qua *Heinsius:* quo *A.* — 23. Tyros] tiros *V*, tir*s *L.* — 24. Syriae] siriae *P.* — Phoenicesque *Merula:* phoenicisque *A.* — 30. ipsos] ipso *P.*

6 Cum hoc responso dimissi suos monere coeperunt, ut regem,
quem Syria, quem Phoenice recepisset, ipsi quoque urbem
7 intrare paterentur. At illi loco satis fisi obsidionem ferre decre-
verant. Namque urbem a continenti quattuor stadiorum fretum (8)
dividit: Africo maxime obiectum crebros ex alto fluctus in litus 5
8 evolvit. Nec accipiendo operi, quo Macedones continenti in-
sulam iungere parabant, quicquam magis quam ille ventus
obstabat. Quippe vix leni et tranquillo mari moles agi possunt,
Africus vero prima quaeque congesta pulsu inlisa mari subruit,
nec ulla tam firma moles est, quam non exedant undae et 10
per nexus operum manantes et, ubi acrior flatus existit, summi
9 operis fastigio superfusae. Praeter hanc difficultatem haud
minor alia erat: muros turresque urbis praealtum mare ambie-
bat: non tormenta nisi e navibus procul excussa mitti, non
scalae moenibus adplicari poterant: praeceps in salum murus 15
pedestre interceperat iter: naves nec habebat rex et, si admo-
10 visset, pendentes et instabiles missilibus arceri poterant. Inter
quae parva dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthagi-
niensium legati ad celebrandum sacrum anniversarium more
patrio tunc venerant: quippe Carthaginem Tyrii condiderunt, 20
11 semper parentum loco culti. Hortari ergo Poeni coeperunt,
ut obsidionem forti animo paterentur: brevi Carthagine auxilia
ventura. Namque ea tempestate magna ex parte Punicis clas-
12 sibus maria obsidebantur. Igitur bello decreto per muros (9)
turresque tormenta disponunt, arma iunioribus dividunt, opi- 25
fices, quorum copia urbs abundabat, in officinas distribuunt.
Omnia belli apparatu strepunt: ferreae quoque manus — har-
pagonas vocant — quas operibus hostium inicerent, corvique
13 et alia tuendis urbibus excogitata praeparabantur. Sed cum
fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, inpositum esset, 30
admotisque follibus ignem flatu accenderent, sanguinis rivi sub
ipsis flammis extitisse dicuntur: idque omen in Macedonum
14 metum verterunt Tyrii. Apud Macedonas quoque cum forte
panem quidam militum frangerent, manantis sanguinis guttas
notaverunt, territoque rege Aristander, peritissimus vatum, si 35
extrinsecus cruor fluxisset, Macedonibus id triste futurum ait:
contra, cum ab interiore parte manaverit, urbi, quam obsidere
15 destinassent, exitium portendere. Alexander cum et classem
procul haberet et longam obsidionem magno sibi ad cetera

1. dimissi suos] *Orellius:* demissos *A.* — 11. per nexus *I:* perenixus *C,* pernixus *P.* — 14. e navibus] e *om. P.* — 37. ab interiore] ab exteriore *P,* ex interiore *fragm. Darmstadiense.* — manaverit *Lauer:* manauerat *A.*

inpedimento videret fore, caduceatores, qui ad pacem eos con-
pellerent, misit: quos Tyrii contra ius gentium occisos prae-
cipitaverunt in altum. Atque ille suorum tam indigna morte
(10) commotus urbem obsidere statuit. Sed ante iacienda moles 16
5 erat, quae continenti urbem committeret. Ingens ergo animos
militum desperatio incessit, cernentium profundum mare, quod
vix divina ope posset inpleri: quae saxa tam vasta, quas tam
proceras arbores posse reperiri? exhauriendas esse regiones,
ut illud spatium exaggeraretur: exaestuare semper fretum quo-
10 que artius volutetur inter insulam et continentem, hoc acrius
furere. At ille haudquaquam rudis pertractandi militares animos 17
speciem sibi Herculis in somno oblatam esse pronuntiat dextram
porrigentis: illo duce, illo aperiente in urbem intrare se visum.
Inter haec caduceatores interfectos, gentium iura violata refe-
15 rebat: unam esse urbem, quae cursum victoris morari ausa
esset. Ducibus deinde negotium datur, ut suos quisque casti- 18
get, satisque omnibus stimulatis opus orsus est. Magna vis
saxorum ad manum erat Tyro vetere praebente: materies
ex Libano monte ratibus et turribus faciendis advehebatur.
20 Iamque a fundo maris in altitudinem modicam opus creverat, 19
nondum tamen aquae fastigium aequabat: cum Tyrii parvis 20
navigiis admotis per ludibrium exprobrabant, illos armis inclitos
dorso sicut iumenta onera gestare: interrogabant etiam, num
maior Neptuno Alexander esset? Haec ipsa insectatio alacri-
(11) tatem militum accendit. Iamque paulum moles aqua emine- 21
26 bat, et simul aggeris latitudo crescebat urbique admovebatur:
cum Tyrii magnitudine molis, cuius incrementum eos antea
fefellerat, conspecta levibus navigiis nondum commissum opus
circumire coeperunt, missilibus quoque eos, qui pro opere
30 stabant, incessere. Multis ergo inpune vulneratis, cum et remo- 22
vere et adpellere scaphas in expedito esset, ad curam semet
ipsos tuendi ab opere converterant: et quo longius moles
agebatur a litore, hoc magis, quidquid ingerebatur, praealtum
absorbebat mare. Igitur rex munientibus coria velaque iussit 23
35 obtendi, ut extra teli iactum essent, duasque turres ex capite
molis erexit, e quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent.
Contra Tyrii navigia procul a conspectu hostium litori adpel- 24
lunt expositisque militibus eos, qui saxa gestabant, obtruncant.

3. tam *B:* iam *FLPV.* — 6. desperatio *B?:* disperatio *FLPV.* — cernentium *Lauer:* cernentibus *A.* — 13. urbem] *B om. verba quae sequuntur usque ad vs.* 15 urbem. — 26. admovebatur *Lauer:* admovebantur *A.* — 27. magnitudine *P:* magnitudinem *C.* — 29. quoque eos *I:* eos quoque *A.* — 34. rex *Gronovius:* ex *A.*

In Libano quoque Arabum agrestes inconpositos Macedonas
III. adorti xxx fere interficiunt paucioribus captis. Ea res Alexandrum dividere copias coëgit, et, ne segniter adsidere uni urbi videretur, operi Perdiccan Crateronque praefecit: ipse cum expedita manu Arabiam petiit.

2 Inter haec Tyrii navem magnitudine eximia saxis harenaque(12) a puppi oneratam, ita ut multum prora emineret, bitumine ac sulphure inlitam remis concitaverunt, et, cum magnam vim venti vela quoque concepissent, celeriter ad molem successit:
3 tum prora eius accensa remiges desiluere in scaphas, quae ad hoc ipsum praeparatae sequebantur. Navis autem igne concepto latius fundere incendium coepit, quod, priusquam posset occurri, turres et cetera opera in capite molis posita conprehendit.
4 At qui desiluerant in parva navigia, faces et, quidquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iamque non modo Macedonum turres, sed etiam summa tabulata conceperant ignem: cum ii, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omissis in mare semet ipsi inmitterent.
5 At Tyrii, qui capere eos quam interficere mallent, natantium manus stipitibus saxisque lacerabant, donec debilitati inpune
6 navigiis excipi possent. Nec incendio solum opera consumpta, sed forte eodem die vehementior ventus totum ex profundo mare inlisit in molem, crebrisque fluctibus conpages operis verberatae laxavere, saxaque interfluens unda medium opus
7 rupit. Prorutis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra sustinebatur, praeceps in profundum ruit, tantaeque molis vix ulla vestigia invenit Arabia rediens Alexander. Hic, quod in(13) adversis rebus solet fieri, alius in alium culpam referebant,
8 cum omnes verius de saevitia maris queri possent. Rex novi operis molem orsus in adversum ventum non latere, sed recta fronte direxit: ea cetera opera velut sub ipsa latentia tuebatur: latitudinem quoque aggeri adiecit, ut turres in medio excitatae
9 procul teli iactu abessent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant, deinde saxis onerabant rursusque cumulo eorum alias arbores iniciebant: tum humus aggerebatur, superque alia strue saxorum arborumque cumulata velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrii, quidquid ad inpediendam molem excogitari poterat, segniter exequebantur.
10 Praecipuum auxilium erat, qui procul hostium conspectu subi-

16. modo] *om. P.* — 17. ii *P:* hii *C.* — 18. haurirentur] baurirentur *P.* — 19. mallent] *om. P.* — 25. prorutis *P:* proruptis *C.* — 33. iactu *I:* ictu *A* [hictu *V*]. — 36. superque] super quae *BLP.*

bant aquam occultoque lapsu ad molem usque penetrabant, falcibus palmites arborum eminentium ad se trahentes, quae ubi secutae erant, pleraque secum in profundum dabant: tum levatos onere stipites truncosque arborum haud aegre molie-
5 bantur: deinde totum opus, quod stipitibus fuerat innixum, fundamento lapso sequebatur.

Aegro animi Alexandro nec, perseveraret an abiret, satis 11
certo classis Cypro advenit eodemque tempore Cleander cum Graecis militibus in Asiam nuper advectus. c et xc navigia
10 in duo dividit cornua: laevum Pnytagoras, rex Cypriorum, cum Cratero tuebatur, Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrii, quamquam classem habebant, ausi navale 12
inire certamen: tris omnino ante ipsa moenia opposuerunt, quibus rex invectus ipsas demersit.

(14) Postera die classe ad moenia admota undique tormentis 13
16 et maxime arietum pulsu muros quatit: quos Tyrii raptim obstructis saxis refecerunt, interiorem quoque murum, ut, si prior fefellisset, illo se tuerentur, undique orsi. Sed undi- 14
que vis mali urguebat: moles intra teli iactum erat, classis
20 moenia circumibat: terrestri simul navalique clade obruebantur. Quippe binas quadriremes Macedones inter se ita iunxerant, ut prorae cohaererent, puppes intervallo, quantum capere poterant, distarent: hoc puppium intervallum antennis asseribus- 15
que validis deligatis superque eos pontibus stratis, qui militem
25 sustinerent, inpleverant. Sic instructas quadriremes ad urbem agebant: inde missilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum classem, sicuti 16
dictum est, paratam circumire muros iubet. Iamque naves urbi undique admovebantur, et Tyrii desperatione torpebant, cum
30 subito spissae nubes intendere se caelo, et, quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est. Tum inhorrescens 17
mare paulatim levari, deinde acriore vento concitatum fluctus ciere et inter se navigia conlidere. Iamque scindi coeperunt vincula, quibus conexae quadriremes erant, ruere tabulata et
35 cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere. Neque 18
enim conserta navigia ulla ope in turbido regi poterant: miles ministeria nautarum, remex militis officia turbabat, et, quod in eiusmodi casu accidit, periti ignaris parebant: quippe guber-

1. aquam *Lauer:* aqua *A.* — 9. advectus *I:* aduectis *A.* — navigia *Heinsius:* navigium *A.* — 10 Pnytagoras *Freinshemius:* pythagoras *A.* — 18. undique] undi *P.* — 23. antennis] antemnis *LV.* — 24. deligatis *F?:* delegatis *BLPV.* — 28. naves *P:* navis *C.* — 31. offusa *Gronovius:* effusa *A.*

natores alias imperare soliti tum metu mortis iussa exequebantur. Tandem remis pertinacius everberatum mare veluti eripientibus navigia classicis cessit, adpulsaque sunt litori lacerata pleraque.

19 Isdem forte diebus Carthaginiensium legati xxx superveniunt, (15) magis obsessis solacium quam auxilium: quippe domestico bello 6 Poenos inpediri nec de imperio, sed pro salute dimicare nuntiabant. Syracusani tum Africam urebant et haud procul Carthaginis muris locaverant castra. Non tamen defecere animis Tyrii, quamquam ab ingenti spe destituti erant, sed coniuges 10 liberosque devehendos Carthaginem tradiderunt, fortius, quidquid accideret, laturi, si carissimam sui partem extra sortem 21 periculi communis habuissent. Cumque unus e civibus in contione indicasset, oblatam esse per somnum sibi speciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deserentis, molem- 15 que a Macedonibus in salo iactam in silvestrem saltum esse 22 mutatam: quamquam auctor levis erat, tamen ad deteriora credenda proni metu aurea catena devinxere simulacrum araeque Herculis, cuius numini urbem dicaverant, inseruere vinculum, quasi illo deo Apollinem retenturo. Syracusis id simu- 20 lacrum devexerant Poeni et in maiore locaverant patria multisque aliis spoliis urbium a semet captarum non Carthaginem 23 magis quam Tyrum ornaverant. Sacrum quoque, quod equidem dis minime cordi esse crediderim, multis saeculis intermissum repetendi auctores quidam erant, ut ingenuus puer Saturno 25 immolaretur: quod sacrilegium verius quam sacrum Carthaginienses a conditoribus traditum usque ad excidium urbis suae fecisse dicuntur. Ac nisi seniores obstitissent, quorum consilio 24 cuncta agebantur, humanitatem dira superstitio vicisset. Ceterum (16) efficacior omni arte necessitas non usitata modo praesidia, sed 30 quaedam etiam nova admovit. Namque ad inplicanda navigia, quae muros subibant, validos asseres funibus inligaverant, ut, cum tormento asseres promovissent, subito laxatis funibus 25 inicerent. Unci quoque et falces ex isdem asseribus dependentes aut propugnatores aut ipsa navigia lacerabant. Clipeos 35 vero aereos multo igne torrebant, quos repletos fervida harena 26 caenoque decocto e muris subito devolvebant. Nec ulla pestis magis timebatur: quippe ubi loricam corpus usque fervens

8. Syracusani] siracusani *LPV*. — 11. Carthaginem] cartaginem *LV*. — 16. iactam] iam tam *P*. — 20. Syracusis] siracusis *LPV*. — 25. repetendi *Giunta:* repetentes *C*, repentes *P*. — 26. Carthaginienses *P:* carthaginiensis *C*. — 28. nisi] si *P*. — 32. validos asseres funibus *Jeepius:* validis asseribus *A*. — 38. corpus usque *Acidalius:* corpusque *A*.

harena penetraverat, nec ulla vi excuti poterat et, quidquid attigerat, perurebat, iacientesque arma laceratis omnibus, quis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corvi vero et ferreae manus tormento remissae plerosque rapiebant.

(17) His rex fatigatus statuerat soluta obsidione Aegyptum petere. IV.
6 Quippe cum Asiam ingenti velocitate percucurrisset, circa muros unius urbis haerebat tot maximarum rerum opportunitate dimissa. Ceterum tam discedere inritum, quam morari pudebat: famam 2 quoque, qua plura quam armis everterat, ratus leviorem fore, 10 si Tyrum quasi testem, se posse vinci, reliquisset. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naves admoveri iubet delectosque militum inponi. Et forte belua invisitatae magnitudinis 3 super ipsos fluctus dorso eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus adplicuit diverberatisque fluctibus adle- 15 vans semet utrimque conspecta est: deinde a capite molis rursus alto se inmersit ac modo super undas eminens magna 4 sui parte, modo superfusis fluctibus condita haud procul munimentis urbis emersit. Utrisque laetus fuit beluae aspectus: Macedones iter iaciendo operi monstrasse eam augurabantur, 5 20 Tyrii Neptunum occupati maris vindicem abripuisse beluam, ac molem brevi profecto ruituram. Laetique omine eo ad epulas dilapsi oneravere se vino, quo graves orto sole navigia conscendunt redimita floribus coronisque: adeo victoriae non omen (18) modo, sed etiam gratulationem praeceperant. Forte rex classem 6 25 in diversam partem agi iusserat xxx minoribus navigiis relictis in litore: e quibus Tyrii duobus captis cetera ingenti terruerunt metu, donec suorum clamore audito Alexander classem litori, a quo fremitus acciderat, admovit. Prima e Macedonum navibus 7 quinqueremis velocitate inter ceteras eminens occurrit, quam 30 ut conspexere Tyriae, duae ex diverso in latera eius invectae sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata et ipsa rostro icta est et illam invicem tenuit. Iamque ea, quae non 8 cohaerebat, libero impetu invecta in aliud quinqueremis latus. Invehebatur tum opportunitate mira triremis e classe Alexandri 35 in eam ipsam, quae quinqueremi inminebat, tanta vi, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur e puppi. Plures deinde Mace- 9 donum naves superveniunt, et rex quoque aderat: cum Tyrii

4. tormento *P:* tormenta *C*. — 5. His *I*: hic *A*. — 6. percucurrisset *P:* percurrisset *C*. — 12. invisitatae *correxi*: inusitatae *A*. — 16. se] *om. P*. — 17. modo] *om. P*. — 20. ac *I:* ad *A*. — 28. acciderat *Lauer:* acciderant *A*. — Prima e] prime *LV* — 33. cohaerebat] quoherebat *LP*, cuioherebat *V*. — invecta] evecta *P*, laenvecta *V*. — 34. tum *scripsi:* cum *A*.

inhibentes remis aegre evellere navem, quae haerebat, portumque omnia simul navigia repetunt. Confestim rex insecutus portum quidem intrare non potuit, cum procul e muris missilibus summoveretur, naves autem omnes fere aut demersit aut cepit.

Biduo deinde ad quietem dato militibus iussisque et classem (19) et machinas pariter admovere, ut undique territis instaret, ipse in altissimam turrem ascendit ingenti animo, periculo maiore: 11 quippe regio insigni et armis fulgentibus conspicuus unus praecipue telis petebatur. Et digna prorsus spectaculo edidit: multos e muris propugnantes hasta transfixit, quosdam etiam comminus gladio clipeoque inpulsos praecipitavit, quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohaerebat. 12 Iamque crebris arietibus saxorum conpage laxata munimenta defecerant, et classis intraverat portum, et quidam Macedonum in turres hostium desertas evaserant: cum Tyrii, tot simul malis victi, alii supplices in templa confugiunt, alii foribus aedium obseratis occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hostem, haud inulti tamen perituri, magna pars summa tectorum obtinebat, saxa et, quid*quid* fors in manus dederat, 13 ingerentes subeuntibus. Alexander exceptis, qui in templa 14 confugerant, omnes interfici ignemque tectis inici iubet. His per praecones pronuntiatis nemo tamen armatus opem a dis petere sustinuit: pueri virginesque templa conpleverant, viri in vestibulo suarum quisque aedium stabant, parata saevientibus 15 turba. Multis tamen saluti fuere Sidonii, qui intra Macedonum praesidia erant. Hi urbem quidem inter victores intraverant, sed cognationis cum Tyriis memores — quippe utramque urbem Agenorem condidisse credebant — multos Tyriorum, etiam protegentes, ad sua perduxere navigia, quibus occultatis Sidona 16 devecti sunt. XV milia hoc furto subducta saevitiae sunt. Quantumque sanguinis fusum sit, vel ex hoc aestimari potest, quod intra munimenta urbis VI milia armatorum trucidata sunt. 17 Triste deinde spectaculum victoribus ira praebuit regis. II milia, in quibus occidendis defecerat rabies, crucibus adfixi per ingens 18 litoris spatium pependerunt. Carthaginiensium legatis pepercit addita denuntiatione belli, quod praesentium rerum necessitas moraretur.

Tyros septimo mense, quam oppugnari coepta erat, capta (20) 19 est, urbs et vetustate originis et crebra fortunae varietate ad

18. obseratis] obseruatis *P*, obser*atis *L*. — 20. quidquid *I*: quid *A*. — in manus *P*: in manibus *C*. — 34. praebuit *P*: praefuit *C*. — 36. pepercit] perpercit *LV*.

memoriam posteritatis insignis. Condita ab Agenore diu mare, non vicinum modo, sed quodcumque classes eius adierunt, dicionis suae fecit. Et, si famae libet credere, haec gens litteras prima aut docuit aut didicit. Coloniae certe eius paene orbe toto diffusae sunt: Carthago in Africa, in Boeotia Thebae, Gades ad Oceanum. Credo libero conmeantes mari saepiusque adeundo ceteris incognitas terras elegisse sedes iuventuti, qua tunc abundabant: sive quia crebris motibus terrae — nam hoc quoque traditur — cultores eius fatigati nova et externa domicilia armis sibimet quaerere cogebantur. Multis ergo casibus 21 defuncta et post excidium renata nunc tandem longa pace cuncta refovente sub tutela Romanae mansuetudinis adquiescit.

(21) Isdem ferme diebus Darei litterae adlatae sunt tandem ut V. regi scriptae. Petebat, uti filiam suam — Statirae erat nomen — nuptiis Alexander sibi adiungeret: dotem offerre omnem regionem inter Hellespontum et Halyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris contentum. Si forte dubitaret, quod 2 offerretur, accipere: numquam diu eodem vestigio stare fortunam semperque homines, quantamcumque felicitatem habeant, invidiam tamen sentire maiorem. Vereri se, ne avium modo, 3 quas naturalis levitas ageret ad sidera, inani ac puerili mentis *adfectu* efferretur: nihil difficilius esse quam in illa aetate tantam capere fortunam. Multas se adhuc reliquias habere 4 nec semper inter angustias posse deprehendi: transeundum esse Alexandro Euphraten Tigrimque et Araxen et Hydaspen, magna munimenta regni sui: veniendum in campos, ubi paucitate suorum erubescendum sit, in Mediam, Hyrcaniam, Bactra: 5 et Indos, Oceani accolas, quando aditurum — ne Sogdianos et Arachosios nominem ceterasque gentes ad Caucasum et Tanain pertinentes? Senescendum fore tantum terrarum vel sine proelio obeunti. Se vero ad ipsum vocare desineret, namque illius 6 exitio se esse venturum. Alexander iis, qui litteras attulerant, 7 respondit, Dareum sibi aliena promittere et, quod totum amiserit, velle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ionas, Aeolidem, Hellesponti oram, victoriae suae praemia. Leges autem a victo-

5. Boeotia] boetia *LV*. — 6. Gades *Zarotus:* gadis *A*. — 7. iuventuti] iuuentute *LV*. — 8. abundabant *Zarotus:* abundabat *A*. — 11. tandem *Bongarsius:* tamen *A*. — 12. mansuetudinis] mansuetudis *LV*. — 14. Statirae erat *Popma*: stati praecrat *A*. — 15. offerre *Jeepius:* fore *A*. — 16. Halyn *Frobenius:* alyn *A*. — 22. *adfectu* efferretur *Zumptius:* afferret *A*. — 25. Tigrimque] tygrimque *BFV*. — Hydaspen *Snakenburgius:* idaspen *A*. — 27. Hyrcaniam] hircaniam *LV*. — 28. quando] quado *LV*. — Sogdianos] socdianos *LV*. — 29. Tanain *P:* tanatin *BF*, tana*in *L*, tanaim *V*. — 32. se esse] ** esse *P*. — 34. Lydiam] lidiam *LPV*.

ribus dici, accipi a victis: in utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quam primum Marte decerneret. Se quoque, cum transiret mare, non Ciliciam aut Lydiam — quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem — sed Persepolim, caput regni eius, Bactra deinde et Ecbatana ultimique Orientis oram imperio destinasse. Quocumque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse: desineret terrere fluminibus, quem sciret maria transisse.

9 Reges quidem haec invicem scripserant. Sed Rhodii urbem (22) suam portusque dedebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat Philota regioni circa Tyrum iusso praesidere. Syriam, quae Coele appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat bello, 10 quod supererat, interfuturus. Rex Hephaestione Phoenices oram classe praetervehi iusso ad urbem Gazam cum omnibus copiis venit.

11 Iisdem fere diebus sollemne erat ludicrum Isthmiorum, quod conventu totius Graeciae celebratur. In eo concilio Graeci, ut sunt temporaria ingenia, decernunt, ut xv legarentur ad regem, qui ob res pro salute ac libertate Graeciae gestas coronam 12 auream donum victoriae ferrent. Idem paulo ante incertae famae captaverant auram, ut, quocumque pendentes animos tulisset fortuna, sequerentur.

13 Ceterum non ipse modo rex obibat urbes adhuc iugum (23) imperii recusantes, sed praetores quoque ipsius, egregii duces, pleraque invaserant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam, Balacrus Hydarne, Darei praetore, superato Miletum ce- 14 pit: Amphoterus et Hegelochus CLX navium classe insulas inter Achaiam atque Asiam in dicionem Alexandri redegerunt. Tenedo quoque recepta Chium incolis ultro vocantibus statue- 15 rant occupare: sed Pharnabazus, Darei praetor, conprehensis, qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi et Athanagorae, suarum partium viris, urbem cum modico praesidio mi- 16 litum tradit. Praefecti Alexandri in obsidione urbis perseverabant, non tam suis viribus quam ipsorum, qui obsidebantur, voluntate. Nec fefellit opinio. Namque inter Apolloniden et

2. Lydiam] lidiam *LV.* — 8. Rhodii *Lauer:* rodii *P*, hrodii *C* [horodii *L*]. — 10. Philotae *Zarotus:* filiatae *A.* — 11. bello *Modius*: ab illo *A.* — 12. interfuturus *Modius:* iter facturus *A.* — Hephaestione *Freinshemius:* ephestione *A.* — Phoenices] phoenicis *LPV.* — 13. Gazam *F?:* gazan *BLPV.* — 14. Isthmiorum] iistymiorum *LV.* — 20. animos tulisset fortuna *Palmerius:* animus tulisset fortunam *A.* — 23. Calas *F?*: chalas *BLPV.* — Paphlagoniam] paplagoniam *LV.* — 24. Miletum *Junius:* II duos militum *C*, $\overline{\text{II}}$ duos militum *P.* — 25. Hegelochus *Aldus:* eghilocus *A.* — 27. Tenedo quoque recepta Chium *Gronovius:* tenedon quoque receptaculum *A* [receptaculo *P*]. — 29. Apollonidi *F?:* apollinidi *BLPV.* — 33. Apolloniden] apolliniden *LPV.*

duces militum orta seditio inrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intrasset, 17 oppidani olim consilio proditionis agitato adgregant se Amphotero et Hegelocho: Persarumque praesidio caeso Pharna- 5 bazus cum Apollonide et Athenagora vincti traduntur, XII tri- 18 remes cum suo milite ac remige, praeter eas XXX inanes et piratici lembi Graecorumque III milia a Persis mercede conducta. His in supplementum copiarum suarum distributis piratisque supplicio adfectis captivos remiges adiecere classi suae.

(24) Forte Aristonicus, Methymnaeorum tyrannus, cum pira- 19 11 ticis navibus ignarus omnium, quae apud Chium acta erant, prima vigilia ad portus claustra successit interrogatusque a custodibus, quis esset, Aristonicum ad Pharnabazum venire respondit. Illi Pharnabazum quidem iam quiescere et non posse 20 15 tum adiri, ceterum patere socio atque hospiti portum et postera die Pharnabazi copiam fore adfirmant. Nec dubitavit 21 Aristonicus primus intrare, secuti sunt ducem piratici lembi, ac, dum adplicant navigia crepidini portus, obicitur a vigilibus claustrum, et, qui proximi excubabant, ab isdem excitantur: 20 nullo ex iis auso repugnare omnibus catenae iniectae sunt, Amphotero deinde Hegelochoque traduntur. Hinc Macedones 22 transiere Mytilenen, quam Chares Atheniensis nuper occupatam II milium Persarum praesidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita pactus, ut incolumi ab- 25 ire liceret, Imbrum petit. Deditis Macedones pepercerunt.

(25) Dareus desperata pace, quam per litteras legatosque in- VI. petrari posse crediderat, ad reparandas vires bellumque inpigre renovandum intendit animum. Duces ergo copiarum 2 Babyloniam convenire, Bessum quoque, Bactrianorum praeto- 30 rem, quam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi 3 horridis ingeniis multumque a Persarum luxu abhorrentibus: siti haud procul Scytharum bellicosissima gente et rapto vivere adsueta semper in armis erant. Sed Bessus suspecta 4 35 perfidia haud sane aequo animo in secundo se continens gradu regem terrebat: nam cum regnum adfectaret, proditio, qua sola id adsequi poterat, timebatur.

4. Hegelocho] egilocho *P*, egil·cho *L*, egilacho *V.* — 5. Apollonide] apollinide *LPV.* — 10. Methymnaeorum *F?:* methymneorum *P*, methimneorum *BLV.* — 15. postera *C:* postero *P.* — 20. iis *F:* is *BLPV.* — 21. Hegelochoque] hegelocoque *LPV.* — 22. Mitylenen *scripsi:* mithilenen *LPV*, mithylenen *BF.* — Chares *Zarotus:* cares *A.* — 27. crediderat *P:* crediderant *C.* — 29. praetorem, quam *Gronovius:* perquam *A.* — 33. Scytharum] scitharum *LPV.*

Ceterum Alexander, quam regionem Dareus petisset, omni cura vestigans, tamen explorare non poterat more quodam
6 Persarum arcana regum mira celantium fide. Non metus, non spes elicit vocem, qua prodantur occulta. Vetus disciplina regum silentium vitae periculo sanxerat: lingua gravius castigatur, quam ullum probrum, nec magnam rem [magis] sustineri posse credunt ab eo, cui tacere grave sit, quod homini
7 facillimum voluerit esse natura. Ob hanc causam Alexander(26) omnium, quae apud hostem gererentur, ignarus urbem Gazam obsidebat. Praeerat urbi Betis, eximiae in regem suum fidei,
8 modicoque praesidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander aestimato locorum situ agi cuniculos iussit, facili ac levi humo acceptante occultum opus, quippe multam harenam vicinum mare evomit, nec saxa cotesque, quae interpellent spe-
9 cus, obstant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere non possent, opus orsus, ut a sensu eius averteret, turres muris admoveri iubet. Sed eadem humus movendis inutilis turribus: desidente sabulo agilitatem rotarum morata [et] tabulata turrium perfringebat, multique vulnerabantur inpune, cum idem recipiendis qui admovendis turribus labor eos fati-
10 garet. Ergo receptui signo dato postero die muros corona circumdari iussit. Ortoque sole, priusquam admoveret exercitum, opem deum exposcens sacrum patrio more faciebat.
11 Forte praetervolans corvus glebam, quam unguibus ferebat, subito amisit: quae cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit, ipsa autem avis in proxima turre consedit. Inlita erat turris bitumine ac sulphure, in qua alis haerentibus frustra se
12 adlevare conatus a circumstantibus capitur. Digna res visa, de qua vates consuleret, ut erat non intactae a superstitione mentis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi, ceterum periculum esse, ne rex vulnus acciperet: itaque monuit, ne quid eo die
13 inciperet. Ille, quamquam unam urbem sibi, quo minus securus Aegyptum intraret, obstare aegre ferebat, tamen paruit vati signumque receptui dedit. Hinc animus crevit obsessis,(27) egressique porta recedentibus inferunt signa cunctationem ho-
14 stium suam fore occasionem rati. Sed acrius quam constantius proelium inierunt: quippe ut Macedonum signa circumagi videre, repente sistunt gradum. Iamque ad regem proe-

6. [magis] *del. Giunta, om. B.* — 14. evomit *Giunta:* euomens *A.* — 18. [et] *delevi.* — 27. sulphure] sulpure *LPV.* — 29. ut *correxi:* et *A.* — 32. monuit] mouit *P.* — 35. Hinc *P:* hic *C.*

liantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus sumpsit et ad prima signa pervenit. Quo conspecto Arabs
5 quidam, Darei miles, maius fortuna sua facinus ausus, gladium clipeo tegens, quasi transfuga genibus regis advolvitur. Ille adsurgere supplicem, recipique inter suos iussit. At bar- 16
barus gladio strenue in dextram translato cervicem adpetiit regis: qui exigua corporis declinatione evitato ictu in vanum manum barbari lapsam amputat gladio, denuntiato in illum
10 diem periculo, ut arbitrabatur ipse, defunctus. Sed, ut opi- 17
nor, inevitabile est fatum: quippe dum inter primores promptius dimicat, sagitta ictus est, quam per loricam adactam, stantem in humero medicus eius Philippus evellit. Plurimus 18
deinde sanguis manare coepit omnibus territis, quia non, quam
15 alte penetrasset telum, lorica obstante cognoverant: ipse ne oris quidem colore mutato supprimi sanguinem et vulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa vel dissimulato vel victo do- 19
lore perstiterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamento, quo retentus erat, manare largius coepit, et vulnus,
20 quod tepens adhuc dolorem non moverat, frigente sanguine intumuit. Linqui deinde animo et submitti genu coepit, quem 20
proximi exceptum in castra receperunt. Et Betis interfectum
(28)ratus urbem ovans victoria repetit. At Alexander nondum 21
percurato vulnere aggerem, quo moenium altitudinem aequa-
25 ret, extruxit pluribusque cuniculis muros subrui iussit. Oppi- 22
dani ad pristinum fastigium moenium novum extruxere munimentum, sed ne id quidem turres aggeri inpositas poterat aequare. Itaque interiora quoque urbis infesta telis erant. Ultima pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius 23
30 ruinas hostis intravit. Ducebat ipse rex antesignanos et, dum incautius subit, saxo crus eius adfligitur. Innixus tamen telo 24
nondum prioris vulneris obducta cicatrice inter primores dimicat, ira quoque accensus, quod duo in obsidione urbis eius vulnera acceperat. Betim egregia edita pugna multisque vul- 25
35 neribus confectum deseruerunt sui, nec tamen segnius proelium capessebat lubricis armis suo pariter atque hostium sanguine. Sed cum undique telis *peteretur, ad postremum ex-* 26
haustis viribus vivus in potestatem hostium pervenit. Quo adducto insolenti gaudio iuvenis elatus, alias virtutis etiam in

19. largius *Heinsius:* longius *A.* — 20. tepens *Acidalius:* stupens *A.* — 37. *peteretur — pervenit: haec verba add. Freinshemius, om. A.* — 38. Quo adducto *Freinshemius:* quaducto *A.*

hoste mirator, 'Non, ut voluisti,' inquit, 'morieris, sed quid-
27 quid in captivum inveniri potest, passurum esse te cogita...' Ille
non interrito modo, sed contumaci quoque vultu intuens re-
28 gem, nullam ad minas eius reddidit vocem. Tum Alexander,
'Videtisne obstinatum ad tacendum?' inquit, 'num genu po-
suit? num vocem supplicem misit? Vincam tamen silentium
29 et si nihil aliud, certe gemitu interpellabo...' Ira deinde vertit
in rabiem iam tum peregrinos ritus nova subeunte fortuna.
Per talos enim spirantis lora traiecta sunt, religatumque ad
currum traxere circa urbem equi gloriante rege, Achillen, a
quo genus ipse deduceret, imitatum se esse poena in hostem
30 capienda. Cecidere Persarum Arabumque circa x milia, nec
Macedonibus incruenta victoria fuit. Obsidio certe non tam
claritate urbis nobilitata est, quam geminato periculo regis.
Qui Aegyptum adire festinans Amyntan cum x triremibus in
31 Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit. Nam-
que etiam secundis atterebantur tamen copiae, devictarumque
gentium militi minor quam domestico fides habebatur.

VII. Aegyptii, olim Persarum opibus infensi, quippe avare et (29)
superbe imperitatum sibi esse credebant, ad spem adventus
eius erexerant animos, utpote qui Amyntam quoque transfu-
2 gam et cum precario imperio venientem laeti recepissent. Igi-
tur ingens multitudo Pelusium, qua intraturus videbatur, con-
venerat. Atque ille septimo die, postquam a Gaza copias mo-
verat, in regionem Aegypti, quam nunc castra Alexandri vo-
3 cant, pervenit. Deinde pedestribus copiis Pelusium petere
iussis ipse cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus
est, nec sustinuere adventum eius Persae, defectione quoque
4 perterriti. Iamque haud procul Memphi erat: in cuius prae-
sidium Mazaces, praetor Darei, relictus [Oron] amne superato
octingenta talenta Alexandro omnemque regiam supellectilem
5 tradidit. A Memphi eodem flumine vectus ad interiora
Aegypti penetrat conpositisque rebus ita, ut nihil ex patrio
Aegyptiorum more mutaret, adire Iovis Hammonis oracu-
6 lum statuit. Iter expeditis quoque et paucis vix tolerabile
ingrediendum erat: terra caeloque aquarum penuria est, ste-
riles harenae iacent, quas ubi vapor solis accendit, fervido
7 solo exurente vestigia, intolerabilis aestus existit. Luctandum-
que est non solum cum ardore et siccitate regionis, sed etiam

7. ira *Modius:* iram *A.* — 29. praesidium *scripsi:* praesidio *A.* — 30. Mazaces *Rader:* astace *A.* — [Oron] *delevi.* — 38. exurente *Vindelinus:* et urente *A.*

cum tenacissimo sabulo, quod praealtum et vestigio cedens
aegre moliuntur pedes. Haec Aegyptii vero maiora iactabant. 8
Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Iovem, quem
generis sui auctorem haud contentus mortali fastigio aut cre-
(30) debat esse aut credi volebat. Ergo cum iis, quos ducere se- 9
6 cum statuerat, secundo amne descendit ad Mareotin paludem.
Eo legati Cyrenensium dona attulere, pacem et, ut adiret ur-
bes suas, petentes. Ille donis acceptis amicitiaque coniuncta
destinata exequi pergit. Ac primo quidem et sequente die to- 10
10 lerabilis labor visus nondum tam vastis nudisque solitudinibus
aditis, iam tamen sterili et emoriente terra. Sed ut aperuere 11
se campi alto obruti sabulo, haud secus quam profundum
aequor ingressi terram oculis requirebant. Nulla arbor, nul- 12
lum culti soli occurrebat vestigium. Aqua etiam defecerat,
15 quam utribus cameli vexerant, et in arido solo ac fervido sa-
bulo nulla erat. Ad hoc sol omnia incenderat, siccaque et 13
adusta erant ora, cum repente — sive illud deorum munus
sive casus fuit — obductae caelo nubes condidere solem, in-
gens aestu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enim- 14
20 vero ut largum quoque imbrem excusserunt procellae, pro se
quisque excipere eum, quidam ob sitim inpotentes sui ore
quoque hianti captare coeperunt. Quatriduum per vastas so- 15
litudines absumptum est. Iamque haud procul oraculi sede
aberant, cum conplures corvi agmini occurrunt: modico vo-
25 latu prima signa antecedentes [et] modo humi residebant, cum
lentius agmen incederet, modo se pennis levabant anteceden-
(31) tium iterque monstrantium ritu. Tandem ad sedem consecra- 16
tam deo ventum est. Incredibile dictu, inter vastas solitudi-
nes sita undique ambientibus ramis vix in densam umbram
30 cadente sole contecta est, multique fontes dulcibus aquis pas-
sim manantibus alunt silvas. Caeli quoque mira temperies, 17
verno tepori maxime similis, omnes anni partes pari salubri-
tate percurrit. Accolae sedis sunt ab oriente proximi Aethio- 18
pum. In meridiem versam Arabes spectant, Trogodytis cogno-
35 men est: horum regio usque ad rubrum mare excurrit. At 19
qua vergit ad occidentem, alii Aethiopes colunt, quos Simuos
vocant. A septentrione Nasamones sunt, gens Syrtica, navi-

5. iis *scripsi*: his *A.* — 21. inpotentes *Lauer:* in obtentis *A.* — 25. [et] *delevi.* — 26. antecedentium *Lauer:* cedentium *A.* — 27. iterque] interque *LPV.* — 29. sita *Acidalius:* ita *A.* — 34. Trogodytis *scripsi:* tragoditis *A.* — 35. at *P a pr. m.:* a *C.* — 36. occidentem *P:* occidentalem *C.* — Aethiopes] ethiopes *LPV.* — 37. Syrtica *Zarotus:* tyrtica *A.*

giorum spoliis quaestuosa, quippe obsident litora et aestu destituta navigia notis sibi vadis occupant. Incolae nemoris, quos Hammonios vocant, dispersis tuguriis habitant: medium nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum veterum regiam clausit: in proxima coniuges eorum cum liberis et pelicibus habitabant: hic quoque dei oraculum est: ultima munimenta satellitum armigerorumque sedes erant. Est et aliud Hammonis nemus: in medio habet fontem — Solis aquam vocant — sub lucis ortum tepida manat, medio die, cuius vehementissimus est calor, frigida eadem fluit, inclinato in vesperam calescit, media nocte fervida exaestuat, quoque nox propius vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum adsueto tepore languescat. Id, *quod* pro deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo diis artifices accommodaverunt: umbilico maxime similis est habitus, zmaragdo et gemmis coagmentatus. Hunc, cum responsum petitur, navigio aurato gestant sacerdotes multis argenteis pateris ab utroque navigii latere pendentibus: sequuntur matronae virginesque patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propitiari Iovem credunt, ut certum edat oraculum. Ac tum(32) quidem regem propius adeuntem maximus natu e sacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iovem reddere adfirmans. Ille se vero et accipere ait et adgnoscere humanae sortis oblitus. Consuluit deinde, an totius orbis imperium fatis sibi destinaretur. Pater aeque in adulationem compositus terrarum omnium rectorem fore ostendit. Post haec institit quaerere, an omnes parentis sui interfectores poenas dedissent. Sacerdos parentem eius negat ullius scelere posse violari, Philippi autem omnes luisse supplicia: adiecit, invictum fore, donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto dona et sacerdotibus et deo data sunt, permissumque amicis, ut ipsi quoque consulerent Iovem. Nihil amplius quaesierunt, quam an auctor esset sibi divinis honoribus colendi suum regem. Hoc quoque acceptum fore Iovi vates respondent. Vera et salubri aestimatione fidem oraculi vana profecto responsa eludere potuissent: sed fortuna, quos uni sibi credere coëgit,

3. Hammonios *F?:* ammonios *BLPV.* — 5. veterum *Sebisius:* ueterem *A.* — 6. habitabant *P:* habitant *C.* — 14. Id *quod Zarotus: quod om. A.* — 17. coagmentatus *Zarotus:* coacmentatus *A.* — 18. pateris] pateras *P.* — 24. accipere] accipero *P.* — 26. fatis *PB?:* satis *FLV.* — destinaretur *Kindscher:* destinaret *A.* — 34. suum *Lauer:* sui *A.* — 37. eludere *Jeepius:* si videri *A.*

magna ex parte avidos gloriae magis quam capaces facit. Iovis igitur filium se non solum appellari passus est, sed etiam iussit rerumque gestarum famam, dum augere vult tali appellatione, corrupit. Et Macedones, adsueti quidem regio imperio, sed in maiore libertatis umbra, quam ceterae gentes, inmortalitatem adfectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat aut regi, aversati sunt. Sed haec suo quaeque tempori reserventur: nunc cetera exequi pergam.

(33) Alexander ab Hammone rediens ad Mareotin paludem haud procul insula Pharo sitam venit: contemplatus loci naturam primum in ipsa insula statuerat urbem novam condere, inde ut adparuit magnae sedis insulam haud capacem esse, elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria, appellationem trahens ex nomine auctoris. Conplexus, quidquid soli est inter paludem ac mare, octoginta stadiorum muris ambitum destinat et, qui exaedificandae urbi praeessent, relictis Memphim petit. Cupido haud iniusta quidem, ceterum intempestiva incesserat, non interiora modo Aegypti, sed etiam Aethiopiam invisere: Memnonis Tithonique celebrata regia cognoscendae vetustatis avidum trahebat paene extra terminos solis. Sed imminens bellum, cuius multo maior supererat moles, otiosae peregrinationi tempora exemerat. Itaque Aegypto praefecit Aeschylum Rhodium et Peucesten Macedonem quattuor milibus militum in praesidium regionis eius datis: claustra Nili fluminis Polemonem tueri iubet: xxx ad hoc triremes datae. Africae deinde, quae Aegypto iuncta est, praepositus Apollonius: vectigalibus eiusdem Africae Aegyptique Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam iussis novam urbem magna multitudine inplevit. Fama est, cum rex urbis futurae muros polenta, ut Macedonum mos est, destinasset, avium greges advolasse et polenta esse pastas: cumque id omen pro tristi a plerisque esset acceptum, respondisse vates, magnam illam urbem advenarum frequentiam culturam, multisque eam terris alimenta praebituram. VIII. 2 3 4 5 6

(34) Regem, cum secundo amni deflueret, adsequi cupiens Hector, 7

7. aut regi] haud regi *P.* — 9. Hammone] ammone *LPV.* — ad *correxi:* ut *A.* — Mareotin *Zumptius:* mareotyn *A.* — 13. Alexandria *P man. sec.:* alexandri *C.* — 16. Memphim] memphin *P.* — 18. Aethiopiam] ethiopiam *LPV.* — 19. Tithonique *Aldus:* titonisque *C,* tithonisque *P.* — 21. multo] multum *P.* — 22. Aeschylum *Aldus:* haesculum *A* [heschulum *F*]. — 24. Polemonem *Lauer:* polimonem *A.* — 26. quae Aegypto] quaegypto *P.* — 27. Cleomenes *Junius:* clemens *A.* — 28. Alexandriam] alexandream *P.* — 29. urbis futurae muros *Modius:* urbem futuri muris *A.* — 35. Hector] haector *LPV.*

Parmenionis filius, eximio aetatis flore, in paucis Alexandro carus, parvum navigium conscendit pluribus, quam capere posset, inpositis. Itaque mersa navis omnes destituit: Hector, diu flumini obluctatus, cum madens vestis et adstricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen semianimis evasit et, ut primum fatigatus spiritum laxavit, quem metus et periculum intenderat, nullo adiuvante — quippe in diversum evaserant alii — exanimatus est. Amissi eius desiderio vehementer adflictus est repertumque corpus magnifico extulit funere.

Oneravit hunc dolorem nuntius mortis Andromachi, quem praefecerat Syriae: vivum Samaritae cremaverant. Ad cuius interitum vindicandum, quanta maxime celeritate potuit, contendit, advenientique sunt traditi tanti sceleris auctores. Andromacho deinde Memnona substituit adfectisque supplicio, qui praetorem interemerant, tyrannos, inter quos Methymnaeorum Aristonicum et Chrysolaum, popularibus suis tradidit: quos illi ob iniurias tortos necaverunt.

Atheniensium deinde, Rhodiorum et Chiorum legatos audit. Athenienses victoriam gratulabantur et, ut captivi Graecorum suis restituerentur, orabant: Rhodii et Chii de praesidio querebantur. Omnes aequa desiderare visi inpetraverunt. Mytilenaeis quoque ob egregiam in partes fidem et pecuniam, quam in bellum inpenderant, reddidit et magnam regionem finitimam adiecit. Cypriorum quoque regibus, qui et a Dareo defecerant ad ipsum et oppugnanti Tyrum miserant classem, pro merito honos habitus est.

Amphoterus deinde, classis praefectus, ad liberandam Cretam missus — namque et Persarum et Spartanorum armis pleraque eius insulae obsidebantur — ante omnia mare a piraticis classibus vindicare iussus: quippe obnoxium praedonibus erat *in* bellum utroque rege converso. His conpositis Herculi Tyrio ex auro crateram cum xxx pateris dicavit: inminensque Dareo ad Euphraten iter pronuntiari iussit.

IX. At Dareus, cum Aegypto devertisse in Africam hostem conperisset, dubitaverat, utrumne circa Mesopotamiam subsisteret, an interiora regni sui peteret, haud dubie potentior auctor (35)

1. Parmenionis] parmoenionis *LPV*. — 3. Hector] haector *LPV*. — 15. inter quos *F?:* interque *BLPV*. — Methymnaeorum] methimneorum *LPV*. — 16. Chrysolaum *Vindelinus:* ersilaum *A*. — 19. gratulabantur] gratubantur *LV*. — 21. aequa *Modius:* eaque *A*. — Mitylenaeis *scripsi:* mitileneis *LV*, mitilanaeis *P*, mitylenaeis *B? F?* — 23. finitimam *Jeepius:* finium *A*. — 28. Spartanorum *I:* parthanorum *A*. — 31. *in* bellum utroque rege converso *I:* bello utrimque in regem converso *A*.

praesens futurus ultimis gentibus inpigre bellum capessendi, quas aegre per praefectos suos moliebatur. Sed ut idoneis auctoribus fama vulgavit Alexandrum cum omnibus copiis, quamcumque ipse adisset regionem, petiturum: haud ignarus, quam cum strenuo res esset, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iussit. Bactriani Scythaeque et Indi convenerant: nam et ceterarum gentium copiae partibus simul adfuerunt. Ceterum cum dimidio ferme maior esset exercitus, quam in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quae summa cura conparabantur. Equitibus equisque tegumenta erant ex ferreis lamminis serie inter se conexis: quis antea praeter iacula nihil dederat, scuta gladiique adiciebantur: equorumque domandi greges peditibus distributi sunt, ut maior pristino esset equitatus: ingensque, ut crediderat, hostium terror, ducentae falcatae quadrigae, unicum illarum gentium auxilium, secutae sunt. Ex summo temone hastae praefixae ferro eminebant, utrimque a iugo ternos direxerant gladios, inter radios rotarum plura spicula eminebant in adversum, aliae deinde falces summissae *in* rotarum orbibus haerebant et aliae in terram demissae, quidquid obvium concitatis equis fuisset, (36)amputaturae. Hoc modo instructo exercitu ac perarmato Babylone copias movit. A parte dextra erat Tigris, nobilis fluvius, laevam tegebat Euphrates, agmen Mesopotamiae campos inpleverat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem, Satropaten, equitum praefectum, cum mille delectis praemisit. Mazaeo praetori sex milia data, quibus hostem transitu amnis arceret: eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur atque ureret: quippe credebat inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset: ipsi autem commeatus alii terra, alii Tigri amne subvehebantur. Iam pervenerat Arbela vicum, nobilem sua clade facturus. Hic commeatuum sarcinarumqne maiore parte deposita Lycum amnem ponte iunxit et per dies quinque sicut ante Euphraten traiecit exercitum. Inde octoginta fere stadia progressus ad alterum amnem — Boumelo nomen est — castra posuit. Opportuna explicandis copiis regio erat, equitabilis et vasta planities, ne stirpes quidem et brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum etiam ad ea,

6. Scythaeque] scithaeque *LV*, schitheque *P*. — 16. praefixae *Vindelinus:* praefixo *A*. — 19. *in* rotarum *scripsi: in om. A*. — 20. demissae *Vindelinus:* dimissae *A*. — 22. Tigris] tygris *BLV*. — 24. Tigri] tygri *BLV*. — 25. delectis] dilectis *P*. — 26. Mazaeo] mazeo *LPV*. — 30. Tigri] tygri *LPV*.

quae procul recessere, permittitur: atque, si qua campi eminebant, iussit aequari totumque fastigium extendi.

11 Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum procul(37) coniectari poterat, aestimabant, vix fecerunt fidem tot milibus
12 caesis maiores copias esse reparatas. Ceterum omnis periculi et maxime multitudinis contemptor undecimis castris ad Euphraten pervenit: quo pontibus iuncto equites primos ire, phalangem sequi iubet, Mazaeo, qui ad inhibendum transitum eius cum sex milibus equitum occurrerat, non auso periculum sui facere.
13 Paucis deinde non ad quietem, sed ad praeparandos animos diebus datis militi strenue hostem insequi coepit, metuens, ne interiora regni sui peteret sequendusque esset per loca
14 omni solitudine atque inopia vasta. Igitur quarto die praeter Arbela penetrat ad Tigrin. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio: quippe Mazaeus, quaecumque adierat, haud
15 secus quam hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem insidiarum metu substitit: deinde ut speculatores praemissi tuta omnia nuntiaverunt, paucos equitum ad temptandum vadum fluminis praemisit: cuius altitudo primo summa equorum pectora, mox, ut in medium alveum
16 ventum est, cervices quoque aequabat. Nec sane alius ad Orientis plagam tam violentus invehitur, multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaque a celeritate, qua defluit, Tigri nomen est inditum, quia Persica
17 lingua Tigrin sagittam appellant. Igitur pedes, velut divisus(38) in cornua, circumdato equitatu, levatis super capita armis,
18 haud aegre ad ipsum alveum penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam vadum militibus manu, quando vox exaudiri non poterat, ostendit. Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigium fallerent, modo rapidior
19 unda subduceret. Praecipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur, et, dum sua quisque spolia consequi studet, maior inter ipsos quam cum amni orta luctatio est, cumulique sarcinarum passim fluitantes
20 plerosque perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma retinere, cetera se redditurum. Sed neque consilium neque imperium accipi poterat: obstrepebat hinc aestus, praeter hunc
21 invicem luctantium mutuus clamor. Tandem qua leniore tractu

1. atque *correxi:* itaque *A.* — 8. Mazaeo] mazeo *LPV.* — 14. Tigrin *P:* tygrin *C.* — 15. Mazaeus] mazeus *LPV.* — 24. Tigri] tygri *LV.* — 25. Tigrin] tygrin *LV.* — 38. aestus *Jeepius:* metus *A.* — 39. luctantium *Jeepius:* nutantium *A.*

amnis aperit vadum, emersere, nec quicquam praeter paucas sarcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis vincere 22
ausus esset, sed perpetua fortuna regis avertit inde hostem. Sic Granicum tot milibus equitum peditumque in ulteriore
5 stantibus ripa superavit, sic angustis in Ciliciae callibus tantam multitudinem hostium: audaciae quoque, qua maxime viguit, 23
ratio minui potest, quia numquam in discrimen venit, an temere fecisset. Mazaeus, qui, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit inconpositos, in ripa demum ad
10 iam perarmatos adequitare coepit. Mille admodum equites 24
praemiserat. Quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta praefectum Paeonum equitum Aristona laxatis habenis invehi iussit. Insignis eo die pugna equitum et praecipue Aristonis 25
fuit: praefectum equitatus Persarum Satropaten directa in guttur
15 hasta transfixit fugientemque per medios hostes consecutus ex equo praecipitavit et obluctanti caput gladio dempsit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit.

(39) Biduo ibi rex stativa habuit: in proximum deinde pronun- X.
tiari *iter* iussit. Sed prima fere vigilia luna deficiens primum 2
20 nitorem sideris sui condidit, deinde sanguinis colore suffuso lumen omne foedavit, sollicitisque sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio et ex ea formido quaedam incussa est. Dis invitis in ultimas terras trahi se querebantur: iam nec 3
flumina posse adiri nec sidera pristinum servare fulgorem,
25 vastas terras, deserta omnia occurrere: in unius hominis iactationem tot milium sanguinem inpendi: fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, caelum vanis cogitationibus petere. Iam prope seditionem res erat, cum ad omnia interritus duces 4
principesque militum frequentes adesse praetorio [iubet], Aegy-
30 ptiosque vates, quos caeli ac siderum peritissimos esse credebat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent 5
temporum orbes inplere destinatas vices lunamque deficere, cum aut terram subiret aut sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent vulgus: ceterum adfirmant solem 6
35 Graecorum, lunam esse Persarum, quotiensque illa deficiat,

5. callibus *Aldus:* collibus *C*, colligibus *P.* — 8. Mazaeus] mazeus *LPV.* — 9. ad iam *scripsi:* etiam *A.* — 10. Mille] Co *L*, oo *V*, *om. P.* — 12. Paeonum *Aldus:* poenorum *A.* — 14. directa] derecta *P.* — guttur *Faber:* gutture *A.* — 16. caput gladio] gladio caput *P.* — 18. rex stativa] statiua rex *P.* — 19. *iter add. I: om. A.* — 22. incussa *P:* inconcussa *A* [in** cussa *B*]. — 24. adiri *Vindelinus:* adire *A.* — 28. prope seditionem *I:* pro seditione *A.* — 29. [iubet] *del. Junius.* — 33. sole] solem *V*, sole* *L.*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ruinam stragemque illis gentibus portendi: veteraque exempla percensent Persidis regum, quos adversis dis pugnasse lunae
7 ostendisset defectio. Nulla res multitudinem efficacius regit quam superstitio: alioquin inpotens, saeva, mutabilis, ubi vana religione capta est, melius vatibus, quam ducibus suis paret.
Igitur edita in vulgus Aegyptiorum responsa rursus ad spem
8 et fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum(40) ratus secunda vigilia castra movit: dextra Tigrim habebat, a
9 laeva montes, quos Gordaeos vocant. Hoc ingressis iter speculatores, qui praemissi erant, sub lucis ortum Dareum adventare nuntiaverunt. Instructo igitur milite et conposito agmine ante-
10 cedebat. Sed Persarum moratores erant, mille ferme, qui speciem magni agminis fecerant: quippe ubi explorari vera
11 non possunt, falsa per metum augentur. His cognitis rex cum paucis suorum adsecutus agmen refugientium ad suos alios cecidit, cepit alios: equitesque praemisit speculatum, simul ut
12 ignem, quo barbari cremaverant vicos, extinguerent. Quippe fugientes raptim tectis acervisque frumenti iniecerant flammas, quae cum in summo haesissent, ad inferiora nondum pene-
13 traverant. Extincto igitur igne plurimum frumenti repertum est: copia aliarum quoque rerum abundare coeperunt. Ea res ipsa militi ad persequendum hostem animum incendit: quippe urente et populante eo terram festinandum erat, ne
14 incendio cuncta praeciperet. In rationem ergo necessitas versa est: quippe Mazaeus, qui antea per otium vicos incenderat,
15 iam fugere contentus pleraque inviolata hosti reliquit. Alexander haud longius CL stadiis Dareum a se abesse conpererat. Itaque ad satietatem quoque copia commeatuum instructus quatriduo in eodem loco substitit.

16 Interceptae deinde Darei litterae sunt, quibus Graeci milites sollicitabantur, ut regem aut interficerent aut proderent, dubitavitque, an eas pro contione recitaret, satis confisus Graecorum
17 quoque erga se benivolentiae ac fidei. Sed Parmenio deterruit, *non* esse talibus promissis inbuendas aures militum adfirmans:
18 patere vel unius insidiis regem: nihil nefas esse avaritiae.
19 Secutus consilii auctorem castra movit. Iter facienti spado e(41) captivis, qui Darei uxorem comitabantur, deficere eam nuntiat et vix spiritum ducere. Itineris continui labore animique aegritudine fatigata inter socrus et virginum filiarum manus con-

8. Tigrim] tygrim *LV*. — 9. Gordaeos *Junius:* cordeos *A*. — ingressis *Zumptius:* ingressus *A*. — 25. Mazaeus] mazeus *LPV*. — 34. *non* esse *Modius: non om. A*. — 37. qui] qua *P*.

lapsa erat, deinde et extincta. Id ipsum nuntians alius supervenit. Et rex haud secus, quam si parentis mors nuntiata esset, crebros edidit gemitus lacrimisque obortis, qualis Dareus profudisset, in tabernaculum, in quo mater erat Darei, defuncto
5 adsidens corpori, venit. Hic vero renovatus est maeror, ut prostratam humi vidit. Recenti malo priorum quoque admonita receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris solacia, sed quibus ipsa deberet esse solacio. In conspectu erat nepos parvulus, ob id ipsum miserabilis,
10 quod nondum sentiebat calamitatem, ex maxima parte ad ipsum redundantem. Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere et solacia non adhibere, sed quaerere. Cibo certe abstinuit omnemque honorem funeri patrio Persarum more servavit, dignus, hercule, qui nunc quoque tantum et mansuetudinis
15 et continentiae ferat fructum. Semel omnino eam viderat, quo die capta est, nec ut ipsam, sed ut Darei matrem videret, eximiamque pulchritudinem formae eius non libidinis habuerat invitamentum, sed gloriae.

(42) E spadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes, inter
20 trepidationem lugentium elapsus per eam portam, quae, quia ab hoste aversa erat, levius custodiebatur, ad Darei castra pervenit exceptusque a vigilibus in tabernaculum regis perducitur, gemens et veste lacerata. Quem ut conspexit Dareus, multiplici doloris expectatione commotus et, quid potissimum
25 timeret, incertus, 'Vultus,' inquit, 'tuus nescio quod ingens malum praefert, sed cave miseri hominis auribus parcas: didici esse infelix, et saepe calamitatis solacium est nosse sortem suam. Num, quod maxime suspicor et loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es, mihi et, ut credo, ipsis quoque omni
30 tristiora supplicio?' Ad haec Tyriotes, 'Istud quidem procul abest,' inquit: 'quantuscumque enim reginis honos ab his, qui parent, haberi potest, tuis a victore servatus est, sed uxor tua paulo ante excessit e vita.' Tunc vero non gemitus modo, sed etiam eiulatus totis castris exaudiebantur. Nec dubitavit
35 Dareus, quin interfecta esset, quia nequisset contumeliam perpeti, exclamatque amens dolore: 'Quod ego tantum nefas commisi, Alexander? quem tuorum propinquorum necavi, ut hanc vicem *redderes* saevitiae meae? Odisti me, non quidem provocatus: sed finge iustum intulisse te bellum, cum feminis ergo agere de-
40 bueras?' Tyriotes adfirmare per deos patrios nihil in eam

8. ipsa] ipse *P*. — 35. quin *PB?:* qui *FLV*. — 38. *redderes add. I: om. A*. — 40. *V lacunosus est propter chartam discissam a verbis* per deos *usque ad c.* 11 § 11 multi vincti.

gravius esse consultum: ingemuisse etiam Alexandrum morti
31 et non parcius flevisse, quam ipse lacrimaret. Ob haec ipsa amantis animus in sollicitudinem suspicionemque revolutus est, desiderium captivae profecto a consuetudine stupri ortum esse
32 coniectans. Summotis igitur arbitris, uno dumtaxat Tyriote retento, iam non flens, sed suspirans, ‘Videsne,’ inquit, ‘Tyriote, locum mendacio non esse? tormenta iam hic erunt: sed ne expectaveris per deos, si quid tibi tui regis reverentiae est: num, quod et scire expeto et quaerere pudet, ausus est et
33 dominus et iuvenis?’ Ille quaestioni corpus offerre, deos testes
34 invocare, caste sancteque habitam esse reginam. Tandem ut fides facta est vera esse, quae adfirmaret spado, capite velato diu flevit manantibusque adhuc lacrimis, veste ab ore reiecta, ad caelum manus tendens, ‘Di patrii,’ inquit, ‘primum mihi stabilite regnum: deinde, si de me iam transactum est, precor, ne quis potius Asiae rex sit, quam iste tam iustus hostis, tam misericors victor.’

XI. Itaque quamquam frustra pace bis petita omnia in bellum (43) consilia converterat, victus tamen continentia hostis ad novas pacis condiciones ferendas x legatos, cognatorum principes,
2 misit: quos Alexander consilio advocato introduci iussit. E quibus maximus natu, ‘Dareum,’ inquit, ‘ut pacem a te iam hoc tertio peteret, nulla vis subegit, sed iustitia et continentia
3 expressit. Matrem, coniugem, liberos eius, nisi quod sine illo sunt, captos esse non sensimus: pudicitiae earum, quae supersunt, curam haud secus quam parens agens reginas appellas,
4 speciem pristinae fortunae retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darei fuit, cum dimitteremur ab eo: et ille tamen uxorem, tu hostem luges. Iam in acie stares, nisi cura te sepulturae eius moraretur. Ecquid mirum est, si tam ab amico animo pacem petit? quid opus est armis, inter quos
5 odia sublata sunt? Antea imperio tuo finem destinabat Halym amnem, qui Lydiam terminat: nunc, quidquid inter Hellespontum et Euphraten est, in dotem filiae offert, quam tibi tradit.
6 Ochum filium, quem habes, pacis et fidei obsidem retine, matrem et duas virgines filias redde: pro tribus corporibus
7 xxx milia talentum auri precatur accipias. Nisi moderationem animi tui notam haberem, non dicerem hoc esse tempus, quo pacem non dare solum, sed etiam occupare deberes. Respice, quantum post te reliqueris: intuere, quantum petas. Periculosum

6. inquit *Walchius:* inte *A.* — Tyriote *Vindelinus:* tyriotum *A.* — 30. Ecquid] etquid *LP.* — 32. Halym *Zumptius:* alim *A.* — 33. Lydiam] lydia *P.* — 34. quam] *om. P.*

est praegrave imperium: difficile est enim continere, quod capere non possis. Videsne, ut navigia, quae modum excedunt, regi nequeant? Nescio, an Dareus ideo tam multa amiserit, quia nimiae opes magnae iacturae locum faciunt. Facilius est quaedam vincere, 9
5 quam tueri: quam, hercule, expeditius manus nostrae rapiunt, quam continent! Ipsa mors uxoris Darei admonere te potest minus
(44) iam misericordiae tuae licere, quam licuit.’ Alexander legatis 10 excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere incerta regis voluntate.
10 Tandem Parmenio antea suasisse ait, ut captivos apud Da- 11 mascum redimentibus redderet: ingentem pecuniam potuisse redigi ex his, qui multi vincti virorum fortium occuparent manus. Et nunc magnopere censere, ut unam anum et duas 12 puellas, itinerum agminumque inpedimenta, xxx milibus talen-
15 tum auri permutet. Opimum regnum occupare posse con- 13 dicione, non bello, nec quemquam alium inter Istrum et Euphraten possedisse terras ingenti spatio intervalloque discretas. Macedoniam quoque potius respiceret, quam Bactra et Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaque ut finem dicendi 14
20 fecit, ‘Et ego,’ inquit, ‘pecuniam quam gloriam mallem, si Parmenion essem: nunc Alexander de paupertate securus sum et me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem 15 habeo venale, sed fortunam meam utique non vendo: captivos si placet reddi, honestius dono dabimus, quam pretio remit-
25 temus.’ Introductis deinde legatis ad hunc modum respondit: 16 ‘Nuntiate Dareo me, quae fecerim clementer et liberaliter, non amicitiae eius tribuisse, sed naturae meae. Bellum cum captivis 17 et feminis gerere non soleo: armatus sit oportet, quem oderim. Quodsi saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsi- 18
30 tan, an darem. Verum enimvero, cum modo milites meos litteris ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia sollicitet, ad internecionem mihi persequendus est, non ut iustus hostis, sed ut percussor veneficus. Condiciones vero 19 pacis, quas adfertis, si accepero, victorem eum faciunt. Quae post
35 Euphraten sunt, liberaliter donat. Ubi igitur me adeatis, [nempe]

10. suasisse *Budaeus:* suasissem *A.* — 11. redderet *Budaeus:* rederes *A.* — 12. occuparent *P:* occuparant *C.* — 15. *V lacunosus est propter chartam discissam* a *verbis* Opimum regnum *usque ad c.* 12 § 5 *nuntius.* — 16. Istrum *F?:* histrum *BLP.* — 17. discretas *Acidalius:* desertas *A.* — 18. quoque] *om. P.* — 31. pecunia] pecuniam *P,* pecunia* *L.* — 33. percussor *Lauer:* perculsor *A.* — 35. *in B desunt verba* liberaliter donat *usque ad* Euphraten sum. — adeatis *correxi:* adfatis *A.* — [nempe] *del. Lauer.*

obliti estis: nempe ultra Euphraten sum. Liberalitatem summam! Ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt: hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quo ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum eius nupturam. Multum vero mihi praestat, si me Mazaeo generum praeponit! Ite, nuntiate regi vestro, et quae amisit et quae adhuc habet praemia esse belli: hoc regente utriusque terminos regni, id quemque habiturum, quod proximae lucis adsignatura fortuna est.' Legati respondent, cum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quod spe pacis non frustraretur: ipsos petere, ut quam primum dimittantur ad regem: eum quoque bellum parare debere. Dimissi nuntiant adesse certamen.

XII. Ille quidem confestim Mazaeum cum tribus equitum milibus (45) ad itinera, quae hostis petiturus erat, occupanda praemisit. Alexander corpori uxoris eius iustis persolutis omnique graviore comitatu intra eadem munimenta cum modico praesidio relicto ad hostem contendit. *In* duo cornua diviserat peditem utrique lateri equite circumdato: inpedimenta sequebantur agmen. Praemissum deinde cum citis equitibus Menidan iubet explorare, ubi Dareus esset. At ille, cum Mazaeus haud procul consedisset, non ausus ultra procedere, nihil aliud quam fremitum hominum hinnitumque equorum exaudisse nuntiat. Mazaeus quoque conspectis procul exploratoribus in castra se recepit, adventus hostium nuntius. Igitur Dareus, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet aciemque disponit. In laevo cornu Bactriani ibant equites, mille admodum, Dahae totidem, et Arachosii Susianique quattuor milia explebant. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum VIII milibus, equitibus item Bactrianis. Massagetae duobus milibus agmen eius claudebant. Pedites his plurium gentium non inmixtos, sed suae cuiusque nationis iunxerat copias. Persas deinde cum Mardis Sogdianisque Ariobarzanes et Orontobates ducebant. Illi partibus copiarum, summae Orsines praeerat, a septem Persis oriundus, ad Cyrum

1. Liberalitatem summam *scripsi:* liberalitati summum *C*, liberatis summum *P.* — 6. Mazaeo] mazeo *LP.* — 14. Mazaeum] mazeum *LP.* — 18. *In* duo *Acidalius:* duo *A.* — peditem *Acidalius:* peditum *A.* — 19. utrique lateri *I:* utrimque lateri *FP*, utrimque latera *BL.* — 20. cum citis *Freinshemius:* cum scitis *C*, cum scytis *P.* — 21. Mazaeus] mazeus *LP.* — 23. Mazaeus] mazeus *LP.* — 28. Susianique *Lauer:* suanique *A.* — quattuor milia *P:* milia *om. C.* — 30. Bessus cum] bescum *FLP.* — VIII milibus *P:* milibus *om. C.* — 32. cuiusque *Halmius*: quisque *A.* — 33. Ariobarzanes *Lauer:* oriobarzanes *A.* — 34. Orontobates *Zumptius:* orionibates *A.*

quoque, nobilissimum regem, originem sui referens. Hos aliae gentes, ne sociis quidem satis notae, sequebantur. Post quas L quadrigas Phradates magno Caspiorum agmine antecedebat. Indi ceterique rubri maris accolae, nomina verius quam auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus, quis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenii, quos minores appellant, Armenios Babylonii, utrosque Belitae et, qui montes Cossaeorum incolebant, sequebantur. Post hos ibant Gortuae, gentis quidem Euboicae, Medos quondam secuti, sed iam degeneres et patrii moris ignari. Adplicuerat his Phrygas et Cataonas. Parthyaeorum deinde gens, incolentium terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Haec sinistri cornus acies fuit. Dextrum tenebant natio maioris Armeniae Cadusiique et Cappadoces et Syri ac Medi. His quoque falcati currus L erant. Summa totius exercitus, equites XLV milia, pedestris acies CC milia expleverat. Hoc modo instructi X stadia procedunt iussique subsistere armati hostem expectabant.

(46) Alexandri exercitum pavor, cuius causa non suberat, invasit: quippe lymphati trepidare coeperunt omnium pectora occulto metu percurrente. Caeli fulgor tempore aestivo ardenti similis internitens ignis praebuit speciem, flammasque ex Darei castris splendere, velut inlati temere praesidiis, credebant. Quodsi perculsis Mazaeus, qui praesidebat itineri, supervenisset, ingens clades accipi potuit: nunc, dum ille segnis in eo, quem occupaverat, tumulo sedet, contentus non lacessi, Alexander cognito pavore exercitus signum, ut consisterent, dari, ante ipsos arma deponere ac levare corpora iubet, admonens, nullam subiti causam esse terroris, hostem procul stare. Tandem compotes sui pariter arma et animos recepere: nec quicquam ex praesentibus tutius visum est, quam eodem loco castra munire. Postero die Mazaeus — cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat — sive metu, sive quia speculari modo iussus erat, ad Dareum rediit. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupaverunt: nam et tutior planitie erat, et inde acies hostium, quae in campo explicabatur, conspici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effu-

8. Cossaeorum *Junius:* quossaeorum *A.* — 9. gentis *Freinshemius:* gentes *A.* — 11. Parthyaeorum *Zumptius:* parthoirum *BLV*, pastoirum *F*, parthoyrum *P.* — 14. Armeniae] armoeniae *LPV.* — 16. XLV milia *P:* milia *om. C.* — 20. lymphati *F?:* lymfati *LPV*, limphati *B.* — 24. Mazaeus] mazeus *LPV.* — 25. clades] cladis *LPV.* — 30. recepere *I*: recipere *A.* — 31. Mazaeus] mazeus *LPV.*

derant montes, universae quidem rei faciem non abstulit, ceterum agminum discrimina atque ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundaverat campos, fremitusque tot milium etiam
21 procul stantium aures inpleverat. Fluctuari animo rex et modo suum, modo Parmenionis consilium sera aestimatione perpendere: quippe eo ventum erat, unde recipi exercitus, nisi victor,
22 sine clade non posset. Itaque dissimulato animo mercennarium
23 equitem ex Paeonia praecedere iubet. Ipse phalangem, sicut antea dictum est, in duo cornua extenderat: utrumque cornu equites tegebant. Iamque nitidior lux discussa caligine aciem hostium ostenderat, et Macedones sive alacritate, sive taedio expectationis ingentem pugnantium more edidere clamorem: redditus et a Persis nemora vallesque circumiectas terribili
24 sono inpleverat. Vix iam contineri Macedones poterant, quin cursu quoque ad hostem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo castra munire, vallum iaci iussit: strenueque opere perfecto in tabernaculum, ex quo tota acies hostium conspiciebatur, secessit.

XIII. Tum vero universa futuri discriminis facies in oculis erat:(47) armis insignibus equi virique splendebant, et omnia intentiore cura praeparari apud hostem sollicitudo praetorum agmina sua
2 interequitantium ostendebat, ac pleraque inania, sicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor,
3 sollicitam expectatione mentem turbaverant. Igitur sive dubius animi, sive ut suos experiretur, consilium adhibet, quid optimum factu esset, exquirens. Parmenio, peritissimus inter duces
4 artium belli, furto, non proelio opus esse censebat: intempesta nocte opprimi posse hostes: discordis moribus, linguis, ad hoc somno et inproviso periculo territos, quando in nocturna trepi-
5 datione coituros? At interdiu primum terribiles occursuras facies Scytharum Bactrianorumque: hirta illis ora et intonsas comas esse, praeterea eximiam vastorum magnitudinem corporum: vanis et inanibus militem magis quam iustis formidinis causis moveri. Deinde tantam multitudinem circumfundi pau-
6 cioribus posse. Non in Ciliciae angustiis et inviis callibus,
7 sed in aperta et lata planitie dimicare. Omnes ferme Parmenioni adsentiebantur: Polypercon haud dubie in eo consilio

1. universae quidem *Zumptius:* universam equidem *A.* — 7. animo *Jeepius:* eo *A.* — 8. Paeonia *Aldus:* poenia *A.* — 10. Iamque] namque *P.* — 14. Vix *scripsi:* nec *A.* — 18. secessit *P:* successit *C.* — 22. ostendebat *Freinshemius:* ostendebatur *A.* — 23. hinnitus] hynnitus *LPV.* — 24. sollicitam *Giunta:* sollicita *A.* — 31. Scytharum] scytarum *LPV.* — hirta] hyrta *LPV.* — 36. dimicare *Zumptius:* dimicarent *A.* — 37. Polypercon *F?P:* poliperconBLV.

positam victoriam arbitrabatur. Quem intuens rex, namque 8
Parmenionem nuper acrius, quam vellet, increpitum rursus castigare non sustinebat, 'Latrunculorum,' inquit, 'et furum ista sollertia est, quam praecipitis mihi, quippe illorum votum
5 unicum est fallere. Meae vero gloriae semper aut absentiam 9
Darei aut angustias locorum aut furtum noctis obstare non patiar: palam luce adgredi certum est: malo *me* meae fortunae paeniteat, quam victoriae pudeat. Ad haec illud quoque accedit: 10
vigilias agere barbaros et in armis stare, ut ne decipi quidem
10 possint, conpertum habeo. Itaque ad proelium vos parate.' Sic incitatos ad corpora curanda dimisit.

(48) Dareus id, quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse 11
coniectans frenatos equos stare magnamque exercitus partem in armis esse ac vigilias intentiore cura servari iusserat: ergo
15 ignibus tota eius castra fulgebant. Ipse cum ducibus propin- 12
quisque agmina in armis stantium circumibat, Solem et Mithrem sacrumque et aeternum invocans ignem, ut illis dignam vetere gloria maiorumque monumentis fortitudinem inspirarent. Et 13
profecto, si qua divinae opis auguria humana mente concipi
20 possent, deos stare secum. Illos nuper Macedonum animis subitam incussisse formidinem: adhuc lymphatos ferri agique, arma iacientes: expetere praesides Persarum imperii debitas e vecordibus poenas. Nec ipsum ducem saniorem esse: quippe 14
ritu ferarum praedam modo, quam expeteret, intuentem in
25 perniciem, quae ante praedam posita esset, incurrere.

Similis apud Macedones quoque sollicitudo erat: noctemque velut in eam certamine edicto metu egerunt. Alexander non 15
alias magis territus ad vota et preces Aristandrum vocari iubet. Ille in candida veste verbenas manu praeferens capite velato
30 praeibat preces regi, Iovem Minervamque *et* Victoriam propi- 16
tianti. Tunc quidem sacrificio rite perpetrato reliquum noctis adquieturus in tabernaculum rediit. Sed nec somnum capere nec quietem pati poterat: modo e iugo montis aciem in dextrum Persarum cornu demittere agitabat, modo recta fronte con-
35 currere hosti, interdum haesitare, an potius in laevum detor- 17
queret agmen. Tandem gravatum animi anxietate corpus altior somnus oppressit.

(49) Iamque luce orta duces ad accipienda imperia convenerant

4. praecipitis] p̄ptis *P.* — 7. *me* meae *I: me om. A.* — 16. Solem] solam *P.* — Mithrem] mithren *BF.* — 18. maiorumque *Aldus:* maioremque *A.* — 27. eam *F?:* ea *BLV*, ea* *P.* — 28. Aristandrum] aristandum *LP*, aristantum *V.* — 30. regi *Acidalius:* regis *A.* — *et* Victoriam *Muetzellius: et om. A.* — 34. demittere *Junius:* dimittere *A.*

insolito circa praetorium silentio attoniti, quippe alias accersere ipsos et interdum morantes castigare adsueverat: tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur et non somno quiescere, sed pavore marcere credebant. Non tamen quisquam ex custodibus corporis intrare tabernaculum audebat: et iam tempus instabat, nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus, cibum ut caperent, ipse pronuntiat. Iamque exire necesse erat: tunc demum intrat tabernaculum saepiusque nomine conpellatum, cum voce non posset, tactu excitavit. 'Multa lux,' inquit, 'est: instructam aciem hostis admovit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Ubi est vigor ille animi tui? nempe excitare vigiles soles.' Ad haec Alexander: 'Credisne me prius somnum capere potuisse, quam exonerarem animum sollicitudine, quae quietem morabatur?' signumque pugnae tuba dari iussit. Et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod solutum se curis somnum cepisse dixisset, 'Minime,' inquit, 'mirum est: ego enim, cum Dareus terram ureret, vicos excinderet, alimenta corrumperet, potens mei non eram: nunc vero quid metuam, cum acie decernere paret? Hercule, votum meum inplevit. Sed huius consilii postea quoque ratio reddetur: vos ite ad copias, quibus quisque praeest. Ego iam adero et, quid fieri velim, exponam.' Raro admodum admonitu egens amicorum, cum medium discriminis adeundum erat, uti solebat, tunc quoque munimento corporis sumpto processit ad milites. Haud alias tam alacrem viderant regem et vultu eius interrito certam spem victoriae augurabantur.

(50) Atque ille proruto vallo exire copias iubet aciemque disponit. In dextro cornu locati sunt equites, quos agema appellabant: praeerat his Clitus, cui iunxit Philotae turmas, ceterosque praefectos equitum lateri eius adplicuit. Ultima Meleagri ala stabat quam phalanx sequebatur, post phalangem Argyraspides erant: his Nicanor, Parmenionis filius, praeerat. In subsidiis cum manu sua Coenos, post eum Orestae Lyncestaeque sunt *positi*, post illos Polypercon. Tum peregrini milites: huius agminis princeps Amyntas aberat: Philippus Balacri eos

13. credisne *Lauer:* credesne *A.* — 16. perseveraret *Giunta:* adseueraret *A.* — 23. raro *Lauer:* ratio *A.* — 24. egens *Modius:* agens *A.* — cum medium *Jeepius:* quam metu *A.* — 26. alacrem *B?:* alacres *FLPV.* — 29. agema *Junius:* agima *A.* — 34. Orestae *Schmieder:* orestes *A.* — 35. sunt *positi Fossius: positi om. A.* — Tum *scripsi:* dux *A.* — milites *scripsi:* militis *A.* — 36. agminis] agm**is *L*, agmeiis *V*, agmen *P.* — princeps] *om. P.* — aberat *scripsi:* erat *A.* — Philippus *Zumptius:* phaligrus *A.* — Balacri eos *P:* baracrieos *C.*

regebat, in societatem nuper adscitus. Haec dextri cornus facies erat. In laevo Craterus Peloponnensium equites habebat Achaeorum et Locrensium et Malieon turmis sibi adiunctis. Hos Thessali equites claudebant Philippo duce. Peditum acies equitatu tegebatur. Frons laevi cornus haec erat. Sed ne circumiri posset a multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque subsidiis firmavit, non recta fronte, sed a latere positis, ut, si hostis circumvenire aciem temptasset, parata pugnae forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus praeerat, adiunctis sagittariis Cretensibus. Ultimos ordines avertit a fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrii hic erant adiuncto milite mercede conducto, Thracas quoque simul obiecerat leviter armatos. Adeoque aciem versabilem posuit, ut, qui ultimi stabant, ne circumirentur, verti tamen et in frontem circumagi possent. Itaque non prima, quam (51) latera, non latera munitiora fuere, quam terga. His ita ordinatis praecipit, ut, si falcatos currus cum fremitu barbari emitterent, ipsi laxatis ordinibus impetum incurrentium silentio exciperent, haud dubius sine noxa transcursuros, si nemo se opponeret: sin autem sine fremitu inmisissent, eos ipsi clamore terrerent pavidosque equos telis utrimque suffoderent. Qui cornibus praeerant, extendere ea iussi, ita ut nec circumvenirentur, si artius starent, nec tamen ultimam aciem exinanirent. Impedimenta cum captivis, inter quos mater liberique Darei custodiebantur, haud procul acie in edito colle constituit modico praesidio relicto. Laevum cornu, sicut alias, Parmenioni tuendum datum: ipse in dextro stabat.

Nondum ad iactum teli pervenerant, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu poterat, ad regem pervenit: nuntians murices ferreos in terram defodisse Dareum, qua hostem equites emissurum esse credebat, notatumque certo signo locum, ut fraus evitari a suis posset. Adservari transfuga iusso duces convocat: expositoque, quod nuntiatum erat, monet, ut regionem monstratam declinent equitemque periculum edoceant.

(52) Ceterum hortantem exercitus exaudire non poterat usum aurium intercipiente fremitu duorum agminum, sed *in* conspectu omnium duces et proximum quemque interequitans ad-

1. adscitus *Zumptius:* adscitos *A.* — 3. Malieon *Schmieder:* maleon *A.* — 11. Illyrii] illirii *LPV.* — 25. colle] ille *P.* — 28. pervenerant] peruenerat *LPV.* — 29. poterat *scripsi:* potuerat *A.* — 30. defodisse *F?P:* diffodisse *BLV.* — 36. hortantem *Zumptius:* hoc tandem *A.* — 37. *in* conspectu *Vindelinus: in om. A.*

XIIII. loquebatur: Emensis tot terras in spem victoriae, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicum hic amnem Ciliciaeque montes et Syriam Aegyptumque praeeuntibus raptas, ingentia spei gloriaeque incitamenta, referebat.
2 Reprehensos ex fuga Persas pugnaturos, quia fugere non possent. Tertium iam diem metu exangues, armis suis oneratos in eodem vestigio haerere. Nullum desperationis illorum maius indicium esse, quam quod urbes, quod agros suos urerent,
3 quidquid non corrupissent, hostium esse confessi. Nomina modo vana gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab iis Scythae quive Cadusii appellarentur. Ob id ipsum, quod ignoti essent, ignobiles
4 esse: numquam ignorari viros fortes, at inbelles ex latebris suis erutos nihil praeter nomina adferre. Macedonas virtute adsecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales viros ignora-
5 ret. Intuerentur barbarorum inconditum agmen: alium nihil praeter iaculum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse. Itaque illinc plures stare: hinc plures dimicatu-
6 ros. Nec postulare se, ut fortiter capesserent proelium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se tot cicatrices, totidem corporis decora: scire ipsos unum paene se praedae communis exortem in illis colendis ornandisque usurpare victoriae praemia.
7 Haec se fortibus viris dicere. Si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum: pervenisse eo, unde fugere non possent. Tot terrarum spatia emensis, tot amnibus montibusque post tergum obiectis iter in patriam et penates manu esse facien-
8 dum. Sic duces, sic proximi militum instincti sunt.

Dareus in laevo cornu erat, magno suorum agmine, de-(53) lectis equitum peditumque, stipatus, contempseratque paucitatem hostis, vanam aciem esse extentis cornibus ratus. Ceterum, sicut curru eminebat, dextra laevaque ad circumstantia agmina oculos manusque circumferens, ‘Terrarum’, inquit, ‘quas Oceanus hinc adluit, illinc claudit Hellespontus, paulo ante domini, iam non de gloria, sed de salute et, quod saluti
10 praeponitis, libertate pugnandum est. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit aetas, aut constituet aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certavimus: in Cilicia victos Syria poterat excipere: magna munimenta regni

11. Scythae *Aldus:* scytharum *BF*, scytarum *P*, scitarum *LV*. — 12. appellarentur *Zumptius:* appellantur *A*. — 13. latebris] labris *P*. — 26. post tergum] postergum *LPV*. — 31. vanam *Lauer*: uariam *A*. —

Tigris atque Euphrates erant. Ventum est eo, unde pulsis ne 11
fugae quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt: non incolas suos urbes, non cultores habent terrae. Coniuges quoque et liberi sequuntur hanc aciem,
5 parata hostibus praeda, nisi pro carissimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem 12
paene inmensa planities vix caperet, conparavi: equos, arma distribui: commeatus ne tantae multitudini deessent, providi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cetera in vestra 13
10 potestate sunt: audete modo vincere famamque, infirmissimum (54)adversus fortes viros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis: quae ubi primum impetum effudit, velut quaedam animalia emisso aculeo, torpet. Hi vero 14
campi deprehendere paucitatem, quam Ciliciae montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem
15 vanam, exhaustam: nam ultimi, quos locavit aversos, terga iam praebent. Obteri, mehercule, equorum ungulis possunt, etiamsi nihil praeter falcatos currus emisero. Et bello vice- 15
rimus, si vicimus proelio: nam ne illis quidem ad fugam lo-
20 cus est: hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos. Et 16
quae antea pro illis erant, in contrarium versa sunt. Nostrum mobile et expeditum agmen est, illud praeda grave. Inplicatos ergo spoliis nostris trucidabimus, eademque res et causa erit victoriae et fructus. Quodsi quem e vobis nomen gentis 17
25 movet, cogitet, Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinem invicem hausimus, et semper gravior in paucitate iactura est. Nam Alexander, quantuscumque igna- 18
vis et timidis videri potest, unum animal est et, si quid mihi creditis, temerarium et vecors, adhuc nostro pavore, quam sua
30 virtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non 19
subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Praeterea breves et mutabiles vices rerum sunt, et fortuna numquam simpliciter indulget. Forsitan ita dii fata ordinaverunt, ut Persarum imperium, quod 20
35 secundo cursu per ccxxx annos ad summum fastigium evexerant, magno motu concuterent magis quam adfligerent admonerentque nos fragilitatis humanae, cuius nimia in prosperis rebus oblivio est. Modo Graecis ultro bellum inferebamus: 21
nunc in sedibus nostris propulsamus inlatum. Iactamur in-

3. post tergum] postergum *PL*. — 13. torpet *F?:* torpent *BLPV*. — Hi] ii *LPV*. — 16. exhaustam] exhausta *LV*. — 18. nihil *P:* nil *C*. — vicimus *I:* uincimus *A*. — 24. quem] quidem *PV*. — 34. ordinaverunt *I:* ordinauerint *A*. —

vicem varietate fortunae. Videlicet imperium, quia mutuo ad-
22 fectamus, una gens non capit. Ceterum, etiamsi spes non(55)
subesset, necessitas tamen stimulare deberet: ad extrema perventum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius imperii genitum, principes, illlam sobolem regiae stirpis, duces vestros reorum instar vinctos habet: nisi quid in vobis spei est, ego maiore mei parte captivus sum. Eripite viscera mea ex vinculis: restituite mihi pignora, pro quibus ipsi mori non recusatis, parentem, liberos: nam coniugem in illo carcere
23 amisi. Credite nunc omnes hos tendere ad vos manus, inplorare patrios deos, opem vestram, misericordiam, fidem exposcere, ut compedibus, ut servitute, ut precario victu ipsos liberetis. An creditis aequo animo iis servire, quorum reges
24 esse fastidiunt? Video admoveri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo, hoc minus iis, quae dixi, possum esse contentus. Per ego vos deos patrios aeternumque ignem, qui praefertur altaribus, fulgoremque solis intra fines regni mei orientis, per aeternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisque imperium primus in Persidem intulit: vindicate ab
25 ultimo dedecore nomen gentemque Persarum. Ite alacres et spiritus pleni, ut, quam gloriam accepistis a maioribus vestris, posteris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quisquis con-
26 tempserit: timidissimum quemque consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam ut conspici possim, curru vehor nec recuso, quo minus imitemini me, sive fortitudinis exemplum sive ignaviae fuero?'

XV. Interim Alexander, ut et demonstratum a transfuga insi-(56)
diarum locum circumiret et Dareo, qui cornu tuebatur, oc-
2 curreret, agmen obliquum incedere iubet. Dareus quoque eodem suum obvertit Besso admonito, ut Massagetas equites in lae-
3 vum Alexandri cornu latere invehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato universos in hostem effudit. Ruebant laxatis habenis aurigae, quo plures nondum
4 satis proviso impetu obtererent. Alios ergo hastae multum ultra temonem eminentes, alios ab utroque latere dimissae falces laceravere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa
5 fuga turbaverant ordines. Mazaeus quoque perculsis metum

6. reorum *scripsi:* regum *A.* — spei est *Heinsius*: ipse *A.* — 13. iis *P:* his *C.* — 15. iis *P:* his *C.* — 23. quisquis *Vindelinus:* quisque *A.* — 29. circumiret *P:* circumirent *C.* — Dareo] dario *LPV.* — 30. agmen] *om. P.* — obliquum] obliquam *LV.* — Dareus] darius *LPV.* — 31. Massagetas *Junius:* massagetes *A.* — 38. Mazaeus] mazeus *LPV.*

incussit mille equitibus ad diripienda hostis inpedimenta circumvehi iussis, ratus, captivos quoque, qui simul adservabantur, rupturos vincula, cum suos adpropinquantes vidissent. Non fefellerat Parmenionem, qui in laevo erat: propere igitur 6
5 Polydamanta mittit *ad regem*, qui et periculum ostenderet et, quid fieri iuberet, consuleret. Ille audito Polydamante, 'Abi, 7
nuntia', inquit, 'Parmenioni, si acie vicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed etiam, quae hostium sunt, occupaturos. Proinde non est, quod quicquam virium subducat ex 8
10 acie, sed, ut me et Philippo patre dignum est, contempto sarcinarum damno fortiter dimicet.' Interim barbari inpedi- 9
menta turbaverant caesisque plerisque custodum captivi vinculis ruptis, quidquid obvium erat, quo armari possent, arripiunt et adgregati suorum equitibus Macedonas ancipiti cir-
15 cumventos malo invadunt. Laeti, qui circa Sisigambim erant, 10
vicisse Dareum, ingenti caede prostratos hostes, ad ultimum etiam inpedimentis exutos esse nuntiant, quippe eandem fortunam ubique esse credebant et victores Persas ad praedam discurrisse. Sisigambis hortantibus captivis, ut animum a 11
20 maerore adlevaret, in eodem, quo antea fuit, perseveravit. Non vox ulla excidit ei, non oris color vultusve mutatus est: sedit inmobilis — credo, praecoqui gaudio verita inritare fortunam —, adeo ut, quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum. Inter 12
haec Menidas, praefectus equitum Alexandri, cum paucis tur-
25 mis opem inpedimentis laturus advenerat — [et] incertum suone consilio an regis imperio — sed non sustinuit Caucasiorum Scytharumque impetum, quippe vix temptato certamine refugit ad regem, amissorum inpedimentorum testis magis quam vindex. Iam consilium Alexandri dolor vicerat: et, ne 13
30 cura recuperandi sua militem a proelio averteret, non inmerito verebatur. Itaque Areten, ducem hastatorum — sariso-
(57)phoros vocabant — adversus Scythas mittit. Inter haec cur- 14
rus, qui circa prima signa turbaverant aciem, in phalangem invecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen
35 accipiunt. Vallo similis acies erat: iunxerant hastas et ab 15
utroque latere temere incurrentium ilia suffodiebant. Circumire deinde et currus et propugnatores praecipitare coeperunt. Ingens ruina equorum aurigarumque aciem conpleverat. Hi 16

5. *a d r e g e m add. Vindelinus: om. A.* — 7. acie *Lauer*: aciem *A.* — 12. turbaverant] turbauerat *P.* — 15. Laeti, qui *I:* laetique *A.* — 16. Dareum] darium *LPV.* — 24. Menidas *Lauer:* minidas *A.* — 25. [et] incertum *Freinshemius.* — 29. et ne] ne *om. P.* — 31. hastatorum *I:* astarum *A.* — 33. prima signa *Lauer:* signa prima *A.*

territos regere non poterant, qui crebra iactatione cervicum non iugum modo excusserant, sed etiam currus everterant: vulnerati interfectos trahebant, nec consistere territi nec pro-
17 gredi debiles poterant. Paucae tamen evasere quadrigae in ultimam aciem iis, quibus inciderunt, miserabili morte consumptis: quippe amputata virorum membra humi iacebant, et, quia calidis adhuc vulneribus aberat dolor, trunci quoque et debiles quidam arma non omittebant, donec multo sanguine
18 effuso exanimati procumberent. Interim Aretes Scytharum, qui inpedimenta diripiebant, duce occiso gravius territis instabat. Supervenere deinde a Dareo Bactriani pugnaeque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti
19 sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persae clamore sublato, qualem victores solent edere, ferociter in hostem, quasi ubique profligatum, incurrerunt. Alexander territos castigare, adhortari, proelium, quod iam elanguerat, solus accen-
20 dere: confirmatisque tandem animis ire in hostem iubet. Ra-(58) rior acies erat in dextro cornu Persarum, namque inde Bactriani discesserant ad opprimenda inpedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines invadit et multa caede hostium invehitur.
21 At qui in laevo cornu erant Persae, spe posse eum includi agmen suum a tergo dimicantis opponunt: ingensque periculum in medio haerens adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis circumfusos regi barbaros adorti essent aversosque caedendo in se obverti coëgissent. Turbata erat utraque acies.
22 Alexander et a fronte et a tergo hostem habebat: qui averso ei instabant, [et] ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani inpedimentis hostium direptis reversi ordines suos recuperare non poterant: plura simul abrupta a ceteris agmina, ubicum-
23 que alium alii fors miscuerat, dimicabant. Duo reges iunctis prope agminibus proelium accenderant. Plures Persae cadebant, par ferme utrimque numerus vulnerabatur. Curru Da-
24 reus, Alexander equo vehebatur: utrumque delecti tuebantur sui inmemores, quippe amisso rege nec volebant salvi esse nec poterant. Ante oculos sui quisque regis mor-
25 tem occumbere ducebat egregium. Maximum tamen periculum adibant, quos maxime tuebantur: quippe sibi quisque caesi re-
26 gis expetebat decus. Ceterum, sive ludibrium oculorum sive(59) vera species fuit, qui circa Alexandrum erant, vidisse se cre-

1. qui *P:* hi *C.* — 8. quidam *Bentleius:* quidem *A.* — 9. Aretes *Vindelinus.* aretis *A.* — 21. At qui *Lauer:* atque *A.* — 27. [et] ab *Lauer.* — 33. utrumque] utrimque *LPV.* — 35. poterant] poterat *P.* — 37. adibant *I:* adhibebant *A.*

diderunt paulum super caput regis placide volantem aquilam, non sono armorum, non gemitu morientium territam: diuque circa equum Alexandri pendenti magis, quam volanti similis adparuit. Certe vates Aristander alba veste indutus et dextra 27
5 praeferens lauream militibus in pugnam intentis avem monstrabat, haud dubium victoriae auspicium. Ingens ergo ala- 28
critas et fiducia paulo ante territos accendit ad pugnam, utique postquam auriga Darei, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persae aut Macedones
10 dubitavere, quin ipse rex esset occisus. Ergo lugubri ululatu 29
et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc aequo Marte pugnantium turbavere cognati Darei et armigeri: laevumque cornu in fugam effusum destituerat currum, quem a dextra parte stipati in medium agmen receperunt. Dicitur 30
15 acinace stricto Dareus dubitasse, an fugae dedecus honesta morte vitaret: sed eminens curru nondum omnem suorum aciem proelio excedentem destituere erubescebat, dumque inter 31
spem et desperationem haesitat, sensim Persae cedebant et laxaverant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fa-
20 tigaverat, resistentium adversa ora fodiebat, fugientium terga. Iamque non pugna, sed caedes erat, cum Dareus quoque cur- 32
rum suum in fugam vertit. Haerebat in tergis fugientium victor, sed prospectum oculorum nubes pulveris, quae ad caelum ferebatur, abstulerat: ergo haud secus quam in te-
25 nebris errabant, ad sonum notae vocis, ut signum, subinde coeuntes. Exaudiebant tamen strepitus habenarum, quibus 33
equi currum vehentes identidem verberabantur: haec sola fugientis vestigia excepta sunt.

(60) At in laevo Macedonum cornu — Parmenio, sicut ante XVI.
30 *est* dictum, tuebatur — longe alia fortuna utriusque partis res gerebatur. Mazaeus cum omni suorum equitatu vehementer invectus urguebat Macedonum alas. Iamque abundans multi- 2
tudine aciem circumvehi coeperat, cum Parmenio equites nuntiare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: ni ma-
35 ture subveniretur, non posse sisti fugam. Iam multum viae 3
praeceperat rex inminens fugientium tergis, cum a Parmenione tristis nuntius venit. Refrenare equos iussi, qui se-

1. paulum *P:* paululum *C.* — 2. morientium] orientium *P.* — 12. laevumque] laeuoque *P.* — 13. destituerat] destituerant *P.* — 19. equo] quo *LPV.* — 23. caelum] caedem *P.* — 24. ferebatur *I:* referebatur *A.* 25. ut *Giunta:* aut *C,* haud *P.* — 30. *est* dictum *scripsi: est om. A.* — 31. Mazaeus] mazeus *LPV.* — 33. aciem *I:* acie *A.* — cum] tum *P.* — 35. fugam *I:* fuga *A.* — 37. sequebantur *Fossius:* uehebantur *A.*

quebantur, agmenque constitit frendente Alexandro, eripi sibi victoriam e manibus et Dareum felicius fugere quam se sequi. Interim ad Mazaeum superati regis fama pervenerat. Itaque, quamquam validior erat, tamen fortuna partium territus perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnae remissae, sed occasione vincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se vocari iubet. ‘Ecquid videtis’, inquit, ‘istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre subito pavore perterritos? Nimirum nobis quoque regis nostri fortuna vicit. Omnia Persarum caede strata sunt. Quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis?’ Vera dicere videbatur, et spes languentes quoque erexerat. Subditis calcaribus prorupere in hostem: et illi iam non sensim, sed citato gradu recedebant, nec quicquam fugae, nisi quod nondum terga verterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quaenam in dextro cornu fortuna regis esset, repressit suos: Mazaeus dato pugnae spatio non recto itinere, sed maiore et ob id tutiore circuitu Tigrin superat et Babylona cum reliquiis devicti exercitus intrat.

(61) Dareus paucis fugae comitibus ad Lycum amnem conten-derat: quo traiecto dubitavit, an solveret pontem, quippe hostem iam adfore nuntiabatur. Sed tot milia suorum, quae nondum ad amnem pervenerant, ponte rescisso videbat hostis praedam fore. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat malle se sequentibus iter dare, quam auferre fugientibus. Ipse ingens spatium fuga emensus media fere nocte Arbela pervenit.

Quis tot ludibria fortunae, ducum, agminum caedem multiplicem, devictorum fugam, clades nunc singulorum, nunc universorum aut animo adsequi queat, aut oratione conplecti? Propemodum saeculi res in unum illum diem, pro, fortuna cumulavit. Alii qua brevissimum patebat iter, alii devios saltus et ignotas sequentibus calles petebant. Eques pedesque confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles inplicabantur. Deinde misericordia in metum versa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis praecipue fatigatos et saucios perurebat, passimque omnibus rivis prostra-

3. Mazaeum] mazeum *LPV*. — 6. causam] causa *P*. — pugnae] pugna *P*. — 12. languentes] languentis *P*. — 13. prorupere *Gronovius*: proruere *A*. — 14. recedebant] recebant *P*. — 17. Mazaeus] mazeus *LP*. — 18. Babylona *Zumptius:* babylonam *A* [babilonam *L*, babillonam *V*]. — reliquiis] reliquis *LPV*. — 23. pervenerant *I:* peruenerat *A*. — rescisso *I:* reciso *A*. — 32. devios *Jeepius:* diuisos *A*. — 34. inplicabantur *I:* plicabantur *A*.

verant corpora praeterfluentem aquam hianti ore captantes. Quam cum avide turbidam hausissent, tendebantur extemplo praecordia premente limo resolutisque et torpentibus membris, cum supervenisset hostis, novis vulneribus excitabantur. Quidam occupatis proximis rivis deverterant longius, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent, nec ulla adeo avia et sicca lacuna erat, ut vestigantium sitim falleret. E proximis vero itineri vicis ululatus senum feminarumque exaudiebantur barbaro ritu Dareum adhuc regem clamantium.

(62) Alexander, ut supra dictum est, inhibito suorum impetu ad Lycum amnem pervenerat, ubi ingens multitudo fugientium oneraverat pontem: et plerique, cum hostis urgeret, in flumen se praecipitaverant gravesque armis et proelio ac fuga defetigati gurgitibus hauriebantur. Iamque non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat agmina sua inprovide subinde cumulantis: quippe ubi intravit animos pavor, id solum metuunt, quod primum formidare coeperunt. Alexander instantibus suis, ut inpune abeuntem hostem permitteret sequi, hebetia esse tela et manus fatigatas tantoque cursu corpora exhausta et praeceps in noctem diei tempus causatus est. Re vera de laevo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, sollicitus reverti ad ferendam opem suis statuit. Iamque signa converterat, cum equites a Parmenione missi illius quoque partis victoriam nuntiant. Sed nullum hoc die maius periculum adiit, quam dum copias reducit in castra. Pauci eum et inconpositi sequebantur ovantes victoria, quippe omnes hostes aut in fugam effusos aut in acie cecidisse credebant: cum repente ex adverso apparuit agmen equitum, qui primo inhibuere cursum, deinde Macedonum paucitate conspecta turmas in obvios concitaverunt. Ante signa rex ibat dissimulato magis periculo quam spreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas: namque praefectum equitatus avidum certaminis et ob id ipsum incautius in se ruentem hasta transfixit, quo ex equo lapso proximum ac dein plures eodem telo confodit. Invasere turbatos amici quoque: nec Persae inulti cadebant, quippe non universae acies, quam hae tumultuariae manus, vehementius iniere certamen. Tandem barbari, cum obscura luce tutior fuga videretur esse quam pugna, dispersis

6. humoris] moris *P*. — 7. vestigantium *Lauer:* castigantium *A*. — 8. vero] uere *LPV*. — 18. ut inpune *scripsi:* ne inpune *A*. — 24. hoc die *scripsi:* hodie *A*. — 25. adiit *Modius:* adit *P*, addidit *C*, *sed in margine additur* uel accidit. — 27. fugam *Vindelinus:* fuga *A*. — 36. quam] *om. P*.

agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus incolumis suos reduxit in castra.

26 Cecidere Persarum, quorum numerum victores finire po- (63)
tuerunt, milia XL, Macedonum minus quam CCC desiderati sunt.
27 Ceterum hanc victoriam rex maiore ex parte virtuti, quam
28 fortunae suae debuit: animo, non, ut antea, loco vicit. Nam et aciem peritissime instruxit et promptissime ipse pugnavit et magno consilio iacturam sarcinarum inpedimentorumque contempsit, cum in ipsa acie summae rei videret esse discrimen,
29 dubioque adhuc pugnae eventu pro victore se gessit: perculsos deinde hostium fudit, fugientes, quod in illo ardore animi
30 vix credi potest, prudentius quam avidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante instare cedentibus perseverasset, aut culpa sua victus esset aut aliena virtute vicisset. Iam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset,
victori aut foede fugiendum aut miserabiliter cadendum fuit.
31 Ne duces quidem copiarum sua laude fraudandi sunt: quippe
32 vulnera, quae quisque excepit, indicia virtutis sunt. Hephaestionis brachium hasta ictum est, Perdicca et Coenos et Meni-
33 das sagittis prope occisi. Et, si vere aestimare Macedonas, qui tunc erant, volumus, fatebimur et regem talibus ministris et illos tanto rege fuisse dignissimos.

---

1. incolumis *Eberhardus:* incolumes *A.* — 12. potest, prudentius] prudentius potest *LV.* — 18. Hephaestionis *Freinshemius:* ephestionis *A.* — Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM LIBER QVARTUS EXPLICIT INCIPIT LIBER V *P*, CVRTI RVFI HISTORIARVM LIB. IIII EXPL. INCIP. LIB. QVINTVS *V*, Q. CVRTI RVFI HISTORIARV LIB. IIII EXPLC. INCIP LIB. V. *L*.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER V.

(1) Quae interim ductu imperioque Alexandri vel in Graecis I.
vel Illyriis ac Thracia gesta sunt, si suis quaeque temporibus reddere voluero, interrumpendae sunt res Asiae, quas utique 2
ad fugam mortemque Darei universas in conspectum dari et,
5 sicut inter se cohaerent, ita opere ipso coniungi haud paulo aptius videri potest. Igitur quae proelio apud Arbela coniuncta sunt, ordiar dicere.

Dareus media fere nocte Arbela pervenerat, eodemque 3
magnae partis amicorum eius ac militum fugam fortuna con-
10 pulerat. Quibus convocatis exponit, haud dubitare se, quin 4
Alexander celeberrimas urbes agrosque omni copia rerum abundantes petiturus esset: praedam opimam paratamque ipsum et milites eius spectare. Id suis rebus tali in statu saluti fore, 5
quippe se deserta cum expedita manu petiturum. Ultima regni
15 sui adhuc intacta esse, inde bello vires haud aegre reparaturum. Occuparet sane gazam avidissima gens et ex longa fame satiaret 6
se auro, mox futura praedae sibi: usu didicisse pretiosam supellectilem pelicesque et spadonum agmina nihil aliud fuisse, quam onera et inpedimenta: eadem trahentem Alexandrum,
20 quibus rebus antea vicisset, inferiorem fore. Plena omnibus 7

---

4. conspectum *Modius:* conspectu *A.* — 5. haud] aut *LPV.* — 6. Arbela *B?*: harbela *FLPV.* — 8. Arbela *Freinshemius:* arbelam *P*, harbelam *C.* — 12. esset] esse *LV.*

desperationis videbatur oratio, quippe Babylona, urbem opulentissimam, dedi cernentibus: iam Susa, iam cetera ornamenta
8 regni, causam belli, victorem occupaturum. At ille docere pergit non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus adversis sequenda esse: ferro geri bella, non auro, viris, non urbium
5 tectis: omnia sequi armatos. Sic maiores suos perculsos in
9 principio rerum celeriter pristinam reparasse fortunam. Igitur sive confirmatis eorum animis, sive imperium magis quam consilium sequentibus Mediae fines ingressus est.

10 Paulo post Alexandro Arbela traduntur, regia supellectile (2) ditique gaza repleta: III milia talentum fuere, praeterea pre- 11
11 tiosae vestes, totius, ut supra dictum est, exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadaverum totis iacentium campis vulgaverat, maturius castra movit. Euntibus a parte laeva Arabia, odorum fertilitate nobilis 15
12 regio: campestre iter est *in terra* inter Tigrin et Euphraten iacenti tam uberi et pingui, ut a pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, toto fere solo propter venas aquarum resu-
13 dante. Ipsi amnes ex Armeniae montibus profluunt ac magno 20 deinde aquarum divortio iter, quod coeperunt, percurrunt: II milia et quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum
14 intervallum circa Armeniae montes notaverunt. Idem cum Mediae et Gordyaeorum terras secare coeperunt, paulatim in artius coeunt et, quo longius manant, hoc angustius inter se 25
15 spatium terrae relinquunt. Vicini maxime sunt in campis, quos incolae Mesopotamiam appellant: mediam namque ab utroque latere cludunt. Idem per Babyloniorum fines in Rubrum
16 mare inrumpunt. Alexander quartis castris ad Mennim urbem pervenit. Caverna ibi est, ex qua fons ingentem bituminis 30 vim effundit, adeo ut satis constet Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse.

17 Ceterum Babylona procedenti Alexandro Mazaeus, qui ex (3) acie in eam urbem confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit urbem seque dedens. Gratus adventus eius regi fuit, 35

1. Babylona *Zumptius:* babylonam *LP*, babilonam *BF*, babillonam *V*. — 2. cernentibus *Giunta:* certantibus *A*. — 3. causam *scripsi:* causamque *A*. — 10. traduntur *Modius:* traditur *A* [tradi**tur *LP*]. — 16. *in terra* inter *Koehler: in terra om. A.* — 17. iacenti *Koehler:* iacentia *A*. — 20. ac magno *B?:* a magno *FLPV*. — 22. II milia] milia *om. LV*. — emensi *Vindelinus:* emensa *A*. — 24. Gordyaeorum *Muetzellius:* gordiaeorum *A*. — 25. coeunt *Lauer:* quoeunt *A* [quoeunti *B*]. — 26. vicini *Lauer:* uicina *A*. — 28. Idem *Aldus:* eadem *A*. — 33. Babylona *Zumptius:* babilona *P*, babylonam *BF*, babilonam *L*, babyllonam *V*. — Mazaeus] mazeus *LPV*.

quippe magni operis obsidio futura *erat* tam munitae urbis. Ad hoc vir inlustris et manu promptus famaque etiam proximo 18
proelio celebris et ceteros ad deditionem sui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benigne cum liberis
5 excipit: ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in 19
aciem irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris avida cognoscendi novum regem, plures obviam egressi sunt. Inter quos Bagophanes, arcis et regiae 20
pecuniae custos, ne studio a Mazaeo vinceretur, totum iter
10 floribus coronisque constraverat argenteis altaribus utroque latere dispositis, quae non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Dona eum sequebantur greges pecorum equorum- 21
que, leones quoque et pardales caveis praeferebantur. Magi 22
deinde suo more carmen canentes, post hos Chaldaei Babylo-
15 niorumque non vates modo, sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant: laudes hi regum canere soliti, Chaldaei siderum motus et statas vices temporum ostendere. Equites 23
deinde Babylonii suo equorumque cultu ad luxuriam magis, quam ad magnificentiam exacto ultimi ibant. Rex armatis
20 stipatus oppidanorum turbam post ultimos pedites ire iussit: ipse cum curru urbem ac deinde regiam intravit. Postero
(4) die supellectilem Darei et omnem pecuniam recognovit. Cete- 24
rum ipsius urbis pulchritudo ac vetustas non regis modo, sed etiam omnium oculos in semet haud inmerito convertit. Same-
25 ramis eam condiderat, non, ut plerique credidere, Belus, cuius regia ostenditur. Murus instructus laterculo coctili, bitumine 25
interlitus, spatium XXX et duorum pedum *in* latitudinem amplectitur: quadrigae inter se occurrentes sine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri L cubitorum eminet spatio: 26
30 turres denis pedibus quam murus altiores sunt. Totius operis ambitus CCCLXV stadia conplectitur: singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse memoriae proditum est. Aedificia non sunt admota muris, sed fere spatium iugeri unius absunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupaverunt — per LXXX 27
35 stadia habitabatur — nec omnia continua sunt, credo, quia tutius visum est pluribus locis spargi. Cetera serunt coluntque, ut, si externa vis ingruat, obsessis alimenta ex ipsius urbis solo subministrentur. Euphrates interfluit magnaeque molis crepi- 28

1. futura *erat I: erat om. A.* — 6. aciem irent *Modius:* acie migrent *A* [atiae migrans *V*]. — 9. Mazaeo] mazeo *LPV*. — 17. statas *P:* statutas *C*, *sed in margine additur* uel statas. — 26. instructus] *om. P.* — 27. *in* latitudinem *Freinshemius: in om. A.* — 31. CCCLXV *Brissonius:* CCCLXVIII *A*. — 36. visum est] uisum et *LPV*. — 37. ingruat *Lauer:* ingrauat *A* [ingrauit *B*].

dinibus coercetur. Sed omnium operum magnitudiuem circumveniunt cavernae ingentes, in altitudinem pressae ad accipiendum impetum fluminis, quod, ubi adpositae crepidinis fastigium excessit, urbis tecta corriperet, nisi essent specus lacusque,
29 qui exciperent. Coctili laterculo structi sunt: totum opus bitumine adstringitur. Pons lapideus flumini inpositus iungit urbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus est: quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iacienda egesto vix suffulciendo operi firmum reperiunt solum:
30 harenae autem subinde cumulatae et saxis, quis pons sustinetur, adnexae morantur amnem, qui retentus acrius, quam si
31 libero cursu mearet, inliditur. Arcem quoque ambitu xx stadia (5) conplexam habent. xxx pedes in terram turrium fundamenta demissa sunt, ad LXXX summum munimenti fastigium pervenit.
32 Super arcem, vulgatum Graecorum fabulis miraculum, pensiles horti sunt, summam murorum altitudinem aequantes multarum-
33 que arborum umbra et proceritate amoeni. Saxo pilae, quae totum onus sustinent, instructae sunt, super pilas lapide quadrato solum stratum est patiens terrae, quam altam iniciunt, et humoris, quo rigant terras: adeoque validas arbores sustinent moles, ut stipites earum VIII cubitorum spatium crassitudine aequent, in L pedum altitudinem emineant frugiferaeque
34 sint, ut si terra sua alerentur. Et cum vetustas non opera solum manu facta, sed etiam ipsam naturam paulatim exedendo perimat, haec moles, quae tot arborum radicibus premitur tantique nemoris pondere onerata est, inviolata durat, quippe xx *pedes* lati parietes sustinent, XI pedum intervallo distantes, ut procul visentibus silvae montibus suis inminere videantur.
35 Syriae regem Babylone regnantem hoc opus esse molitum memoriae proditum est, amore coniugis victum, quae desiderio nemorum silvarumque in campestribus locis virum conpulit amoenitatem naturae genere huius operis imitari.
36 Diutius in hac urbe quam usquam constitit rex, nec alio (6) loco disciplinae militari magis nocuit: nihil urbis eius corruptius moribus, nihil ad inritandas inliciendasque inmodicas

9. iacienda egesto *Lauer:* iaciendo geste *A* [*B?*]. — suffulciendo *Bongarsius:* sufficiendo *A.* — firmum *I:* firmo *A.* — 12. inliditur *Lauer:* inlitus *A* [*B?*], *in LV additur in margine* illiditur. — ambitu *Vindelinus:* ambitus *A.* — 13. turrium *Lauer:* trium *A.* — 16. aequantes *Lauer:* aequantis *A* [aequant*s *L*]. — 17. amoeni *I:* amoenos *A.* — 21. crassitudine *Vindelinus:* crassitudine (*supra* e *parva ras.*) *P*, grassitudinem *FLV*, grassitudine *B.* — 22. frugiferaeque *Halmius:* frugiferae aeque *A.* — 27. xx *pedes Fossius:* xx *A.*

cupiditates instructius. Liberos coniugesque cum hospitibus 37 stupro coire, modo pretium flagitii detur, parentes maritique patiuntur. Convivales ludi tota Perside regibus purpuratisque cordi sunt, Babylonii maxime in vinum et, quae ebrietatem
5 sequuntur, effusi sunt. Feminarum convivia ineuntium in prin- 38 cipio modestus est habitus, dein summa quaeque amicula exuunt paulatimque pudorem profanant, ad ultimum — honos auribus habitus sit — ima corporum velamenta proiciunt. Nec meretricum hoc dedecus est, sed matronarum virginumque, apud
10 quas comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter haec flagitia 39 exercitus ille domitor Asiae per XXXIII dies saginatus ad ea, quae sequebantur, discrimina haud dubie debilior futurus fuit, si hostem habuisset.

Ceterum quo minus damnum sentiret, identidem incremento
15 renovabatur. Namque Amyntas Andromeni ab Antipatro Mace- 40 donum peditum VI milia adduxit, D praeterea eiusdem generis equites: cum his DC Thracas adiunctis peditibus suae gentis 41 III milibus D: et ex Peloponneso mercennarius miles ad IIII milia advenerat cum trecentis octoginta equitibus. Idem Amyntas 42
20 adduxerat L principum Macedoniae liberos adultos ad custodiam corporis: quippe inter epulas hi sunt regis ministri idemque equos ineuntibus proelium admovent venantesque comitantur et vigiliarum vices ante cubiculi fores servant: magnorumque praefectorum et ducum haec incrementa sunt et ru-
25 dimenta.

Igitur rex arci Babyloniae Agathone praesidere iusso cum 43 septingentis Macedonum trecentisque mercede conductis praetores, qui regioni Babyloniae ac Ciliciae praeessent, Menetem et Apollodorum relinquit. II milia iis militum cum
30 mille talentis data: utrique praeceptum, ut in supplementum milites legerent. Mazaeum transfugam satrapea Babyloniae 44 donat, Bagophanem, qui arcem tradiderat, se sequi iussit, Armenia Mithreni, Sardium proditori, data est. Ex pecunia deinde 45 Babyloniae tradita Macedonum equitibus sesceni denarii tri-

7. honos *I:* honus *P*, onus *C.* — 8. ima *I:* una *A.* — 9. virginumque *Barthius:* virorumque *A.* — 10. quas *Barthius:* quos *A.* — 14. sentiret *Modius*: sentirent *A.* — 18. Peloponneso *Zarotus:* peloponenso *A.* — 26. Babyloniae *Vindelinus:* babylone *LP*, babyllone *V*, babilone *BF.* — Agathone] agatone *LPV.* — praesidere *I:* praeside esse *A.* — 28. Menetem *Freinshemius:* manetam *A.* — 29. Apollodorum *Vindelinus:* apollodoro *A* [apollodora *L*]. — iis militum *Zumptius:* ismilitum *A.* [similitum *B*]. — 30. mille] *om. LV.* — data] dat *LV.* — 31. Mazaeum] mazeum *LPV.* — satrapea *Vindelinus:* satrape *A.* — Babyloniae *Vindelinus:* babylone *P*, babilone *C.* — 32. se sequi] se *om. P.*

buti: peregrinus eques quingenos accepit, ducenos pedes, ceteri stipendium *duum* mensum.

II. His ita conpositis in regionem, quae Satrapene vocatur, (7)
pervenit: fertilis terra, copia rerum et omni commeatu abun-
2 dans. Itaque diutius ibi substitit ac, ne desides otio demitte-
rent animos, iudices dedit praemiaque proposuit de virtute mi-
3 litari certantibus nova: qui fortissimi iudicati essent, singulis
militum milibus praefuturi erant — Chiliarchas vocabant —
tunc primum in hunc numerum copiis distributis: namque
antea quingenariae cohortes fuerant nec fortitudinis praemia
4 cesserant. Ingens militum turba convenerat egregio interfu-
tura certamini, testis eadem cuiusque factorum et de iudicibus
latura sententiam: quippe verone an falso honos cuique habe-
5 retur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis causa
donatus est Atharrias senior, qui omissum apud Halicarnason
a iunioribus proelium unus maxime accenderat: proximus ei
Antigenes visus est: tertium locum Philotas Augaeus obtinuit:
quartus Amyntae datus: post hos Antigonus et ab eo Lynce-
stes Amyntas fuit: septimum locum Theodotus, ultimum ob-
6 tinuit Hellanicus. In disciplina quoque militaris rei a maiori-
bus *tradita* pleraque summa utilitate mutavit. Nam cum ante
equites in suam quisque gentem discriberentur seorsus a ce-
teris, exempto nationum discrimine praefectis non utique sua-
7 rum gentium, sed delectis attribuit. Tuba, cum castra mo-
vere vellet, signum dabat, cuius sonus plerumque tumultuan-
tium fremitu exoriente haud satis exaudiebatur: ergo perti-
cam, quae undique conspici posset, supra praetorium statuit,
ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum: obser-
vatur ignis noctu, fumus interdiu.

8 Iamque Susa ei adituro Abulites, regionis eius praefectus, (8)
sive Darei iussu, ut Alexandrum praeda retineret, sive sua
sponte filium obviam misit, traditurum se urbem promittens.
9 Benigne iuvenem excepit rex et eodem duce ad Choaspin am-
10 nem pervenit, delicatam, ut fama est, vehentem aquam. Hic
Abulites cum donis regalis opulentiae occurrit. Dromades ca-

1. ducenos *Cunzius:* duceni *A* [*B?* ducē *P*]. — ceteri *Zumptius:* trium *A*. — 2. *duum* mensum *Zumptius: duum om. A*. — 5. demitterent *Junius:* dimitterent *A*. — 7. nova *scripsi:* nouem *A*. — 11. cesserant *Acidalius:* gesserant *A*. — 15. Atharrias *Zumptius:* adarrhias *P*, adarribias *C*. — 17. Antigenes *Modius:* antigenis *A*. — Augaeus *Modius:* augheus *A*. — 19. Theodotus *l:* theodetus *A* [teodetus *L*]. — 21. *tradita add. l*. — 33. ad Choaspin *Zumptius:* adeo haspin *A*. — 34. delicatam *Vindelinus:* dedicata *A*. — vehentem *B:* uehementem *FLP*, uehemente *V*.

meli inter dona erant velocitatis eximiae, XII elephanti a Dareo ex India acciti, iam non terror, ut speraverat, Macedonum, sed auxilium, opes victi ad victorem transferente fortuna. Ut vero urbem intravit, incredibilem ex thesauris sum- 11
5 mam pecuniae egessit, L milia talentum argenti non signati
forma, sed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa aetate 12
cumulaverant liberis posterisque, ut arbitrabantur, quas una
hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in re- 13
gia sella multo excelsiore quam pro habitu corporis. Itaque,
10 cum pedes imum gradum non contingerent, unus ex regiis
pueris mensam subdidit pedibus. Et cum spadonem, qui Da- 14
rei fuerat, ingemiscentem conspexisset rex, causam maestitiae
requisivit. Ille indicat Dareum vesci in ea solitum, seque sa-
cram eius mensam ad ludibrium recidentem sine lacrimis
15 conspicere non posse. Subiit ergo regem verecundia violandi 15
hospitales deos, iamque subduci iubebat, cum Philotas: ‘Minime vero haec feceris, rex, sed omen quoque accipe, mensam, ex qua libavit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectam.’

(9) Rex Persidis finem aditurus Susa urbem Archelao et prae- 16
20 sidium III milium tradidit: Xenophilo arcis cura mandata est
mille Macedonum aetate gravibus praesidere arcis custodiae
iussis: thesaurorum Callicrati tutela permissa: satrapea regio- 17
nis Susianae restituta Abulitae. Matrem quoque *Darei* et li-
beros in eadem urbe deponit. Ac forte Macedonicas vestes 18
25 multamque purpuram dono ex Macedonia sibi missam cum
iis, quae confecerant, tradi Sisigambi iubet — omni namque
honore eam et filii quoque pietate prosequebatur — admone- 19
rique iussit, ut, si cordi quoque vestis esset, conficere eam
neptes suas adsuefaceret, donoque se, *quae* docerent, dare.
30 Ad hanc vocem lacrimae obortae prodidere animum aspernan-
tis id munus, quippe non aliud magis in contumeliam Persa-
rum feminae accipiunt, quam admovere lanae manus. Nun- 20
tiant, qui dona tulerant, tristem esse Sisigambim, dignaque res
et excusatione et solacio visa. Ipse ergo pervenit ad eam et,
35 ‘Mater’, inquit, ‘hanc vestem, qua indutus sum, sororum non
donum solum, sed etiam opus vides: nostri decepere me mo-
res. Cave, obsecro, in contumeliam acceperis ignorationem 21

2. speraverat] sperauerant *LPV*. — 5. L milia] milia *om. P*. — 13. requisivit] requisiit *P*. — 19. Susa *Modius:* susam *A*. — 20. III milium *Lauer:* III milia *A* [$\overline{\text{III}}$ *P*]. — 21. mille Macedonum *Modius:* go macedonum *P*, macedonum *C*. — 23. *Darei add. Lauer: om. A* [*B?*]. — 26. iis *Vindelinus*: his *A*. — quae] *om. P*. — 29. *quae* docerent *Heusinger:* doceret *A*.

meam. Quae tui moris esse cognovi, ut spero, abunde ser-
22 vata sunt. Scio apud vos filio in conspectu matris nefas
esse considere, nisi cum illa permisit: quotiescumque ad te
veni, donec, ut considerem, adnueres, restiti. Procumbens ve-
nerari me saepe voluisti: inhibui. Dulcissimae matri Olym-
piadi nomen debitum tibi reddo.

III. Mitigato animo eius rex quartis castris pervenit ad Tigrim (10)
fluvium — Pasitigrim incolae vocant —: oritur in montibus
Uxiorum et per L stadia silvestribus ripis praeceps inter saxa
2 devolvitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore
alveo praeterit, iam navium patiens. DC sunt stadia mollioris
soli, per quod leni tractu aquarum Persico mari se insinuat.
3 Amne superato cum VIII milibus peditum et Agrianis sagitta-
riisque *et* Graecorum mercennariorum tribus milibus additis
Thracum *mille* in regionem Uxiorum pervenit. Finitima Susis
est et in primam Persidem excurrit, artum inter se et Su-
4 sianos aditum relinquens. Madates erat regionis praefectus,
haud sane temporum homo, quippe ultima pro fide experiri
5 decreverat. Sed periti locorum Alexandrum docent occultum
iter esse per colles et aversum ab urbe: si paucos misisset
6 leviter armatos, super capita hostium evasuros. Cum consi-
lium placuisset, idem itinerum fuerunt duces. M et D mer-
cede conducti et Agriani fere M Tauroni praefecto dati ac post
7 solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia vigilia castris mo-
tis circa lucis ortum superat angustias caesaque materia cra-
tibus et pluteis faciundis, ut, qui turres admoverent, extra
8 teli iactum essent, urbem obsidere coepit. Praerupta erant
omnia saxis et cotibus inpedita. Multis ergo vulneribus de-
pulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco
9 dimicandum esset, subibant tamen, quia rex inter primos con-
stiterat interrogans, tot urbium victores an erubescerent hae-
rere in obsidione castelli exigui et ignobilis, simul admonens
Tauronem mox auxilium esse laturum. Inter haec eminus pe-
tebatur: quem testudine obiecta milites — ut inde cederet, per-
10 pellere nequierant — tuebantur. Tandem Tauron super ar- (11)

4 adnueres] adnues *P.* — 5. inhibui] inbui *PV.* — matri Olympiadi *Giunta:* matris olimpiadis *A.* — 8. Pasitigrim *I:* fasim tigim *A.* — 10. devolvitur *I:* diuoluitur *A.* — 11. iam *I:* nam *A.* — DC *I:* $\overline{\text{DC}}$ *P,* $\overline{\text{CD}}$ *LV,* CD *BF.* — 13. sagittariisque *Loccenius:* satrianisque *A.* — 14. *et* Graecorum *Zumptius: et om. A.* — mercennariorum *Modius:* mercennario *A* [mercenarios *B*]. — 15. Thracum *mille Zumptius: mille om. A.* — 20. colles *scripsi:* calles *A.* — 33. *Tauronem mox auxilium esse laturum addidi: om. A.* — 34. inde cederet *I:* decederet *A.* — perpellere *Acidalius:* pellere *A.*

cem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum
et hostium animi labare et Macedones acrius proelium inire
coeperunt. Anceps oppidanos malum urguebat, nec sisti vis 11
hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam
5 animus fuit, magna pars in arcem concessit. Inde XXX ora-
toribus missis ad deprecandum triste responsum a rege red-
ditur: non esse veniae locum. Itaque suppliciorum quoque 12
metu perculsi ad Sisigambim, Darei matrem, occulto itinere
ignotoque hostibus mittunt, qui peterent, ut ipsa regem miti-
10 garet, haud ignari, parentis eam loco diligi colique. Et Ma-
dates sororis eius filiam secum matrimonio iunxerat, Dareum
propinqua cognatione contingens. Diu Sisigambis supplicum 13
precibus repugnavit, abnuens deprecationem pro illis non con-
venire fortunae, in qua esset: adicitque metuere sese, ne vi-
15 ctoris indulgentiam fatigaret, saepiusque cogitare, captivam
esse se, quam reginam fuisse. Ad ultimum victa litteris Ale- 14
xandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret, quod depre-
caretur: petere se, ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret:
pro necessario ac propinquo suo, iam non hoste, sed sup-
20 plice, tantum vitam precari. Moderationem clementiamque re- 15
gis, quae tunc fuit, vel una haec res possit ostendere: non
Madati modo ignovit, sed omnes et deditos et captivos [et]
libertate atque inmunitate donavit, urbem reliquit intactam,
agros sine tributo colere permisit. A victore Dareo plura
25 mater non inpetrasset.

(12) Uxiorum dein gentem subactam Susianorum satrapae con- 16
tribuit: divisisque cum Parmenione copiis illum campestri iti-
nere procedere iubet, ipse cum expedito agmine iugum mon-
tium cepit, quorum perpetuum dorsum in Persidem excurrit.
30 Omni hac regione vastata tertio die Persidem, quinto angu- 17
stias, quas illi Susidas pylas vocant, intrat. Ariobarzanes has
cum XXV milibus peditum occupaverat rupes abscisas et undique
praeruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari sta-
bant, de industria quieti et paventibus similes, donec in artis-
35 simas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui per- 18
gere vident, tum vero ingentis magnitudinis saxa per montium
prona devolvunt, quae incussa saepius subiacentibus petris ma-

10. loco] quoque *P.* — Madates *I:* medates *A.* — 21. res possit] responsit *LV.* — 22. Madati *I:* medati *A.* — [et] libertate *Lauer.* — 31. pylas *Aldus;* pilas *A.* — 32. rupes abscisas et undique praeruptas *V:* et *om. BL,* abscisas undique rupes praeruptus *F,* rupes et undique praeruptas abscisas *P.* — 37. incussa *Lauer;* incussae *C,* in *P.*

iore vi incidebant nec singulos modo, sed agmina proterebant.
19 Fundis quoque excussi lapides et sagittae undique ingerebantur. Nec id miserrimum fortibus viris erat, sed quod inulti,
20 quod ferarum ritu velut in fovea deprehensi caederentur. Ira igitur in rabiem versa eminentia saxa conplexi, ut ad hostem pervenirent, alius alium levantes conabantur ascendere. Ea ipsa multorum simul manibus convulsa in eos, qui conmove-
21 rant, recidebant. Nec stare ergo poterant nec niti, ne testudine quidem protegi, cum tantae molis onera propellerent barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in
22 illas angustias coniecti exercitus angebat. Invictus ante eam diem fuerat nihil frustra ausus: inpune Ciliciae fauces intraverat, mare quoque novum in Pamphyliam iter aperuerat: tunc haesitabat deprehensa felicitas, nec aliud remedium erat,
23 quam reverti, qua venerat. Itaque signo receptui dato densatis ordinibus scutisque super capita consertis retro evadere ex angustiis iubet. XXX fuere stadia, quae remensi sunt.

IV. Tum castris undique aperto loco positis non consultare(13)
modo, quid agendum esset, sed vates quoque adhibere coepit
2 a superstitione animi. Sed quid tunc praedicere Aristander, cui plurimum credebat ex vatibus, poterat? Itaque damnatis intempestivis sacrificiis peritos locorum convocari iubet: per
3 Mediam iter ostendebant tutum apertumque. Sed rex deserere milites insepultos erubescebat ita tradito more, ut vix ullum militiae tam sollemne esset munus quam humandi suos.
4 Captivos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet: inter quos erat quidam Graecae Persicaeque linguae peritus, qui frustra eum in Persidem montium dorso exercitum ducere adfirmat: silvestres esse calles, vix singulis pervios: omnia contegi fron-
5 dibus inplexosque arborum ramos silvas committere. Namque Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem MDC in latitudinem CLXX stadia procurrit.
6 Hoc dorsum a Caucaso monte ad rubrum mare pertinet, quaque defecit mons, aliud munimentum, fretum, obiectum est. Planities deinde sub radicibus montium spatiosa procumbit,
7 fertilis terra multisque vicis atque urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium evolvit in Medum: Medus ad mare ad meridiem versus — minor

1. incidebant *Junius:* incedebant *A.* — 4. velut] ueluti *P.* — 11. coniecti *Modius:* eiecti *A.* — 13. aperuerat] aperuenerat *LPV.* — 20. tunc *Vindelinus:* tum *A.* — 21. cui *Zumptius:* cui tum *P,* cumitum *C* [cumitu *B*]. — 23. Mediam *L:* medium *BFPV.* — deserere] deferre *P.* — 24. ita *I:* itaque *A.* — 32. MDC] MD̄Cta *L,* D̄Cta milia *V.*

amnis eo, quem accepit — evehitur, gignendaeque herbae 8
non alius est aptior, quidquid adluit, floribus vestiens. Platani quoque et populi contegunt ripas, ita ut procul visentibus continuata videantur montibus nemora riparum. Quippe
5 obumbratus amnis presso in solum alveo delabitur, inminentque colles, ipsi quoque frondibus laeti, radices eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur: tem- 9
perat caelum hinc perpetuum iugum opacum et umbrosum, quod aestus levat, illinc mare adiunctum, quod modico tepore
(14) terras fovet. His captivus expositis interrogatus a rege, audi- 10
11 tune an oculis conperta haberet, quae diceret, pastorem se fuisse et omnes eas calles percurrisse respondit: bis captum, semel a Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum re- 11
gis memoria oraculo editae sortis: quippe consulenti respon-
15 sum erat, ducem in Persidem ferentis viae Lycium civem fore. Igitur promissis, quanta et praesens necessitas exigebat et 12
ipsius fortuna capiebat, oneratum armari iubet Macedonum more et, quod bene verteret, monstrare iter: quamvis arduum et praeceps, evasurum se esse cum paucis, nisi forte crederet,
20 qua ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria et per- 13
petua laude ire non posse. Etiam atque etiam docere captivus, quam difficile iter esset, maxime armatis. Tum rex, ‘Praedem’, inquit, ‘me accipe neminem eorum, qui secuntur, recusaturum ire, qua duces’. Cratero igitur ad custodiam ca- 14
25 strorum relicto cum peditibus, quis adsueverat, et iis copiis, quas Meleager ducebat, et sagittariis equitibus M praecipit, ut castrorum specie manente plures de industria ignes fieri imperet, quo magis barbari credant ipsum regem in castris esse. Ceterum, si forte Ariobarzanes cognovisset per callium an- 15
30 fractus intrare et ad occupandum iter suum partem copiarum temptasset opponere, Craterus eum inlato terrore retineret, 16
ad propius periculum conversurum agmen: sin autem ipse hostem fefellisset et saltum occupasset, cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset, persequens tum regem id
35 ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi:
(15) quippe vacuum fore hostibus in semet aversis. Ipse tertia 17
vigilia silenti agmine ac ne tuba quidem dato signo per-

5. alveo *Vindelinus:* amne *A.* — delabitur *Bentleius:* dilabitur *A.* 9. tepore] tempore *P,* te*pore *L,* tepore *V, supra* e *priore parva rasura est* — 13. regis memoria *I:* memoria regis *A.* — 14. consulenti *B?:* resulenti *FLPV.* — 17. oneratum *Vindelinus:* honoratum *A.* — 18. monstrare *Freinshemius:* monstraret *A.* — 26. M praecipit *P*; CX praecepit *C.* — 34. persequens tum *Jeepius:* persequentium *A.*

git ad demonstratum iter callium: tridui alimenta portare
18 militem iusserat leviter armatum. Sed praeter invias rupes ac praerupta saxa, vestigium subinde fallentia, nix cumulata vento ingredientis fatigabat: quippe velut in foveas delati hauriebantur et, cum a commilitonibus adlevarentur, trahebant magis
19 adiuvantes, quam sequebantur. Nox quoque et ignota regio ac dux — incertum an satis fidus — multiplicabant metum: si custodes fefellisset, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captivi vel fide vel anima pendere et regis
20 salutem et suam. Tandem venere in iugum. A dextra iter ad ipsum Ariobarzanen erat: hic Philotam et Coenon cum Amynta et Polyperconte, expeditam habentes manum, relinquit, monitos, ut, quia et eques pediti iret mixtus et quam pinguissimum esset solum et pabuli fertile, sensim procede-
21 rent: duces itineris erant de captivis dati. Ipse cum armigeris et ala, quam agema appellabant, ardua semita, sed longius a stationibus hostium remota multa cum vexatione processit.
22 Medius erat dies et fatigatis necessaria quies: quippe tantundem itineris supererat, quantum emensi erant, sed minus praecipitis atque ardui. Itaque refectis cibo somnoque militibus
23 secunda vigilia surgit. Et cetera quidem haud aegre praeterit: ceterum, qua se montium iugum paulatim ad planiora demittit, ingens vorago concursu cavata torrentium iter rupe-
24 rat. Ad hoc arborum rami alius alio inplicati et cohaerentes ut perpetuam obiecerant saepem. Desperatio igitur ingens,
25 adeo ut vix lacrimis abstinerent, incesserat. Praecipue obscuritas terrori erat: nam etiamsi qua sidera internitebant, continenti fronde tectae arbores conspicere prohibebant. Ne aurium quidem usus supererat, silvas quatiente vento, qui concurrentibus ramis maiorem quam pro flatu sonum edebat.
26 Tandem expectata lux omnia, quae terribiliora nox fecerat, minuit: circumiri brevi spatio poterat eluvies, et sibi quisque
27 dux itineris coeperat fieri. Evadunt ergo in editum verticem: (16) ex quo hostium statione conspecta strenue armati a tergo se ostendunt nihil tale metuentibus, quorum pauci, qui congredi
28 ausi erant, caesi sunt. Itaque hinc morientium gemitus, hinc ad suos recurrentium miserabilis facies integros quoque, ante-
29 quam discrimen experirentur, in fugam avertit. Fremitu deinde in castra, quis Craterus praesidebat, inlato ad occupandas an-

8. fefellisset *Sebisius:* fefellissent *A.* — 9. anima *Modius:* animo *A.* — 13. iret *Jeepius:* erat *A.* — 15. itineris erant *scripsi:* erant itineris *A.* — 28. fronde] fronte *LPV.* — 30. edebat *Vindelinus:* edebant *A.*

gustias, in quibus pridie haeserant, miles educitur. Simul et
30 Philotas cum Polyperconte Amyntaque et Coeno diversum iter ingredi iussus alium terrorem intulit barbaris. Undique ergo
31 Macedonum armis fulgentibus ancipiti malo oppressi memora-
5 bile tamen proelium edunt. Ut opinor, ignaviam quoque necessitas acuit, et saepe desperatio spei causa est. Nudi con-
32 plectebantur armatos et ingenti corporum mole secum ad terram detrahentes ipsorum telis plerosque fodiebant. Ariobar-
33 zanes tamen XL ferme equitibus et V milibus peditum stipa-
10 tus per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atque hostium sanguine erupit, Persepolim urbem, caput regionis,
34 occupare festinans. Sed a custodibus urbis exclusus consecutis strenue hostibus cum omnibus fugae comitibus renovato proelio cecidit. Craterus quoque raptim agmine acto supervenit.
(17) Rex eodem loco, quo hostium copias fuderat, castra com- V.
16 munit. Quamquam enim undique fugati hostes victoriam concesserant, tamen praealtae praecipitesque fossae pluribus locis obiectae abruperant iter, sensimque et caute progrediundum
2 erat, iam non hostium, sed locorum fraude suspecta. Proce-
20 denti ei litterae redduntur a Tiridate, custode pecuniae regiae, indicantes eos, qui in urbe essent, audito eius adventu diripere velle thesauros: properaret occupare thesauros dimissos: expeditum iter esse, quamquam Araxes amnis interfluat.
3 Nullam virtutem regis iustius quam celeritatem laudaverim: re-
25 lictis pedestribus copiis tota nocte cum equitibus itineris tanto spatio fatigatis ad Araxen prima luce pervenit. Vici erant in
4 propinquo: quibus dirutis pontem ex materia eorum subditis saxis strenue induxit.

5 Iamque haud procul urbe erant, cum miserabile agmen,
30 inter pauca fortunae exempla memorandum, regi occurrit. Captivi erant Graeci ad III milia fere, quos Persae vario suppliciorum modo adfecerant. Alios pedibus, quosdam manibus
6 auribusque amputatis inustisque barbararum litterarum notis in longum sui ludibrium reservaverant: et, cum se quoque alie-
35 nae dicionis esse cernerent, volentes regi occurrere non prohibuerant. Invisitata simulacra, non homines videbantur, nec
7 quicquam in illis praeter vocem poterat adgnosci. Plures igitur lacrimas commovere, quam profuderant ipsi: quippe in tam multiplici variaque fortuna singulorum intuentibus similes
40 quidem, sed tamen dispares poenas, quis maxime miserabilis

12. consecutis] consecutus *P.* — 24. iustius *Jeepius:* istius *A.* — 29. urbe *Lauer:* urbem *A.*

esset, liquere non poterat. Ut vero Iovem illi tandem Graeciae ultorem aperuisse oculos conclamavere, omnes pari supplicio adfecti sibi videbantur. Rex abstersis, quas profuderat, lacrimis bonum habere animum iubet, visuros urbes suas coniugesque: et castra inde duo ab urbe stadia communit. Graeci(18) excesserant vallo deliberaturi, quid potissimum a rege peterent: cumque aliis sedem in Asia rogare, aliis reverti domos 6 placeret, Euctemon Cymaeus ita locutus ad eos fertur: 'Ii, qui modo etiam ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra — quorum nos pudeat magis an paeniteat, incertum est — ostentare Graeciae velut laetum spectaculum cupimus. Atqui optime miserias ferunt, qui abscondunt, nec ulla tam familiaris est infelicibus patria, quam solitudo et status prioris oblivio. Nam qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant, quam celeriter lacrimae inarescant. Nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam et calamitas querula est et superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat. Nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissemus esse fastidio: quid mirum est fortunatos semper parem quaerere? Obsecro vos, olim vita defuncti quaeramus locum, in quo haec semesa obruamus. Grati prorsus coniugibus, quas iuvenes duximus, revertemur! Liberi in flore et aetatis et rerum adgnoscent patres ergastuli detrimenta! Et quota pars nostri tot obire terras potest? Procul Europa in ultima Orientis relegati, senes, debiles, maiore membrorum parte mulcati tolerabimus scilicet, quae armatos et victores fatigarunt. Coniuges deinde, quas captis fors et necessitas unicum solacium adplicuit, parvosque liberos trahimus nobiscum an relinquimus? Cum his venientes nemo adgnoscere volet: relinquemus ergo extemplo praesentia pignora, cum incertum sit, an visuri simus illa, quae petimus? Inter hos latendum est, qui nos miseros nosse coeperunt.' Haec Euctemon. Contra Theaetetus Athe-(19) niensis orsus est dicere: Neminem pium habitu corporis suos aestimaturum, utique saevitia hostis, non natura calamitosos. Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortuito: tristem enim de mortalitate ferre sententiam et desperare misericordiam, quia ipse alteri denegaturus sit. Deos, quod ipsi numquam optare ausi forent, offerre patriam, coniuges, liberos et, quid-

5. inde *Vindelinus:* in *A.* — 8. Cymaeus *B?:* cymeus *FLPV.* — 16. quem] quam *P.* — 24. patres *Acidalius:* fratres *A.* — 26. mulcati *Halmius:* multati *A.* — 31. extemplo] *om. P.* — praesentia *Acidalius:* praesentium *A.* — 36. erubesceret *Lauer:* erubescere *A.*

quid homines vel vita aestimant vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent: alium domi esse caeli haustum, alium lucis aspectum: mores, sacra, linguae commercium etiam a barbaris expeti: quae ingenita ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere coacti essent. Se certe rediturum ad penates et in patriam tantoque beneficio regis usurum: si quos contubernii liberorumque, quos servitus coëgisset adgnoscere, amor detineret, relinquerent, quibus nihil patria carius esset. Pauci huius sententiae fuere: ceteros consuetudo, natura potior, vicit. Consenserunt, petendum esse a rege, ut aliquam ipsis attribueret sedem. c ad hoc electi sunt: quos Alexander ratus, quod ipse praestare cogitabat, petituros, 'Iumenta', inquit, 'adsignari, quae vos veherent, et singulis vestrum milia denarium dari iussi. Cum redieritis in Graeciam, praestabo, ne qui statum suum, si haec calamitas absit, vestro credat esse meliorem.' Illi obortis lacrimis terram intuebantur nec aut erigere vultus aut loqui audebant: tandem rege tristitiae causam exigente Euctemon similia iis, quae in consilio dixerat, respondit. Atque ille non fortunae solum eorum, sed etiam paenitentiae misertus terna milia denariorum singulis dari iussit: denae vestes adiectae sunt et armenta cum pecoribus ac frumento data, ut coli serique attributus iis ager posset.

(20) Postero die convocatos duces copiarum docet, nullam infe- VI.
stiorem urbem Graecis esse, quam regiam veterum Persidis regum. Hinc illa inmensa agmina infusa: hinc Dareum prius, dein Xerxem Europae inpium intulisse bellum. Excidio illius parentandum esse maioribus. Iamque barbari deserto oppido, 2
qua quemque metus agebat, diffugerant, cum rex phalangem nihil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnaverat, partim in fidem acceperat, sed urbis huius divitiae vicere praeterita. In hanc totius Persidis opes con- 3
gesserant barbari: aurum argentumque cumulatum erat, vestis ingens modus, supellex non ad usum, sed ad ostentationem luxus conparata. Itaque inter ipsos victores ferro dimicabatur: 4
pro hoste erat, qui pretiosiorem occupaverat praedam: et cum omnia, quae rapiebant, capere non possent, iam res non occu-

4. ingenita *Freinshemius:* ingentia *A.* — omissuri *P:* obmissuri *C.* — sint] sunt *LPV.* — 9. relinquerent *I:* relinqueret *A.* — esset *Zumptius:* est *A.* — 12. electi *Vindelinus:* adlecti *A.* — 20. misertus *Junius:* miseretur *A.* — 28. Xerxem *F?:* xersem *BLPV.* — 33. congesserant] concesserant *PV.* — 35. ostentationem] sustentationem *P.* — 38. rapiebant *Jeepius:* recipiebant *A.*

pabantur, sed aestimabantur. Lacerabant regias vestes, ad se quisque partem trahentes: dolabris pretiosae artis vasa caedebant: nihil neque intactum erat neque integrum ferebatur: abrupta simulacrorum membra, ut quisque avellerat, trahebat. 6 Neque avaritia solum, sed etiam crudelitas in capta urbe grassata est: auro argentoque onusti vilia captivorum corpora trucidabant, passimque obvii caedebantur, quos ante pretium sui 7 miserabilis fecerat. Multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt, pretiosissima vestium induti e muris semetipsos cum coniugibus ac liberis in praeceps iacientes. Quidam ignes, quod paulo post facturus hostis videbatur, subiece- 8 rant aedibus, ut cum suis vivi cremarentur. Tandem suos rex corporibus et cultu feminarum abstinere iussit. Ingens capti- 9 vae pecuniae modus traditur, prope ut fidem excedat. Ceterum aut de aliis quoque dubitabimus, aut credemus in huius urbis gaza fuisse c et xx *milia* talentum: ad quae vehenda — namque ad usus belli secum portare decreverat — iumenta et 10 camelos et a Susis et a Babylone contrahi iussit. Accessere ad hanc pecuniae summam captis Parsagadis sex milia talentum. Cyrus Parsagada urbem condiderat, quam Alexandro praefectus eius Gobares tradidit.

11 Rex arcem Persepolis tribus milibus Macedonum praesidio(21) relictis Nicarchiden tueri iubet: Tiridati quoque, qui gazam tradiderat, servatus est honos, quem apud Dareum habuerat: magnaque exercitus parte et inpedimentis ibi relictis Parme- 12 niona Craterumque praefecit. Ipse cum mille equitibus peditumque expedita manu interiorem Persidis regionem sub ipsum Vergiliarum sidus petiit multisque imbribus et prope intolerabili tempestate vexatus procedere tamen, quo intenderat, per- 13 severavit. Ventum erat ad iter perpetuis obsitum nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat, locorumque squalor et solitudines inviae fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos se videre credentem. Omnia vasta atque sine ullo humani cultus vestigio attoniti intuebantur et, antequam lux quo- 14 que et caelum ipsos deficerent, reverti iubebant. Rex casti-

2. quisque *Vindelinus:* quemque *A.* — 4. avellerat *P:* aduellerat *C.* 12. suos *scripsi:* suis *A.* — 15. dubitabimus, aut credemus *Acidalius:* dubitauimus aut credimus *A.* — 16. c et xx *milia* talentum *Acidalius:* $\overline{c}$ et xx talenta *A.* — 19. Parsagadis *P:* persagadis *C.* — 20. Parsagada *scripsi:* parsagadam *A* [persagadam *V*]. — 21. Gobares *Junius:* globaris *A.* — 23. Nicarchiden *Freinshemius:* nicarthiden *P*, nichartiden *C.* — 24. Dareum] darium *LPV.* — 25. Parmeniona] permeniona *LPV.* — 33. atque *Lauer:* quae *A.*

gare territos supersedit: ceterum ipse equo desiluit pedesque per nives et concretam glaciem ingredi coepit. Erubuerunt non sequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimum milites: primusque rex dolabra glaciem perfringens iter sibi 5 fecit: exemplum regis ceteri imitati sunt. Tandem propemo- 15 dum invias silvas emensi humani cultus rara vestigia et passim errantes pecorum greges repperere: et incolae, qui sparsis tuguriis habitabant, cum se collibus inviis saeptos esse credidissent, ut conspexere hostium agmen, interfectis, qui comi- 10 tari fugientes non poterant, devios montes et nivibus obsitos petiverunt. Inde per colloquia captivorum paulatim feritate 16 mitigata tradidere se regi. Nec in deditos gravius consultum.

Vastatis inde agris Persidis vicisque conpluribus redactis in 17 15 potestatem ventum est in Mardorum gentem bellicosam et multum a ceteris Persis cultu vitae abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos seque ac coniuges et liberos condunt: pecorum aut ferarum carne vescuntur. Ne feminis qui- 18 dem pro naturae habitu molliora ingenia sunt: comae promi- 20 nent hirtae, vestis super genua est, funda vinciunt frontem, hoc et ornamentum capitis et telum est. Sed hanc quoque 19 gentem idem fortunae impetus domuit. Itaque tricesimo die, postquam a Persepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde 20 amicis ceterisque pro cuiusque merito dedit. Propemodum 25 omnia, quae in ea urbe ceperat, distributa.

(22) Ceterum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes VII. reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditos fidem, in captivos clementiam, in voluptatibus permissis quoque et usi- 30 tatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate foedavit. Hoste et aemulo regni reparante cummaxime bellum, nuper 2 subactis, quos vicerat, novumque imperium aspernantibus de die inibat convivia, quibus feminae intererant, non quidem quas violari nefas esset, quippe pelices licentius, quam dece- 35 bat, cum armato vivere adsuetae. Ex his una Thais, et ipsa 3 temulenta, maximam apud omnes Graecos initurum gratiam adfirmat, si regiam Persarum iussisset incendi: expectare hoc eos, quorum urbes barbari delessent. Ebrio scorto de tanta 4 re ferente sententiam unus *et* alter, et ipsi mero onerati, ad-

8. collibus *scripsi:* callibus *A.* — 10. nivibus] nubibus *PV.* — 20. hirtae] hyrtae *LPV.* — 23. Persepoli] persipoli *LPV.* — rediit *I:* redit *A.* — 39. *et* alter *Lauer: et om. A.*

sentiuntur. Rex quoque avidior fuit, quam patientior: 'Quin
5 igitur ulciscimur Graeciam et urbi faces subdimus?' Omnes incaluerant mero: itaque surgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiae iniecit, tum convivae et ministri pelicesque. Multa cedro aedificata erat 5
6 regia, quae celeriter igne concepto late fudit incendium. Quod ubi exercitus, qui haud procul urbe tendebat, conspexit, for-
7 tuitum ratus ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad vestibulum regiae ventum est, vident regem ipsum adhuc aggerentem faces. Omissa igitur, quam portaverant, aqua igni aptam 10
8 materiem in incendium iacere coeperunt. Hunc exitum habuit(23) regia totius Orientis, unde tot gentes antea iura petebant, patria tot regum, unicus quondam Graeciae terror, molita mille navium classem et exercitus, quibus Europa inundata est, contabulato mari molibus perfossisque montibus, in quorum spe- 15
9 cus fretum inmissum est. Ac ne tam longa quidem aetate, quae excidium eius secuta est, resurrexit. Alias urbes habuere Macedonum reges, quas nunc habent Parthi: huius vestigium non inveniretur, nisi Araxes amnis ostenderet. Haud procul moenibus fluxerat: inde urbem fuisse XX stadiis distantem cre- 20
10 dunt magis quam sciunt accolae. Pudebat Macedones tam praeclaram urbem a comissabundo rege deletam esse. Itaque res in serium versa est, et imperaverunt sibi, ut crederent illo
11 potissimum modo fuisse delendam. Ipsum, ut primum gravatae ebrietate menti quies rediit, paenituisse constat et dixisse, 25 maiores poenas Graecis Persas daturos fuisse, si ipsum in solio
12 regiaque Xerxis conspicere coacti essent. Postero die Lycio, itineris, quo Persidem intraverat, duci, XXX talenta dono dedit.

Hinc in regionem Mediae transiit, ubi supplementum novorum e Cilicia militum occurrit. Peditum erant V milia, 30 equites mille: utrisque Platon Atheniensis praeerat. His copiis auctus Dareum persequi statuit.

VIII. Ille iam Ecbatana pervenerat: caput Mediae urbs haec:(24) nunc tenent Parthi, eaque aestiva agentibus sedes est. Adire deinde Bactra decreverat, sed veritus, ne celeritate Alexandri 35
2 occuparetur, consilium iterque mutavit. Aberat ab eo Alexander stadia MD, sed iam nullum intervallum adversus velocitatem eius satis longum videbatur. Itaque proelio magis quam

9. aggerentem *P:* aggerantem *C.* — 10. aptam *scripsi:* aridam *A.* — 18. reges] *verba quae secuntur usque ad c.* 8 § 1 *decre*uerat *omittuntur in V.* — 22. comissabundo *Zumptius:* comesabundo *A.* — 24. gravatae ebrietate menti quies rediit *Hugius:* grauatam ebrietate mentem quies reddidit *A.* — 27. Xerxis] xersis *L,* exersis *P.*

fugae se praeparabat. XXX milia peditum sequebantur, in 3
quibus Graecorum erant III milia, fide erga regem ad ultimum invicta. Funditorum quoque et sagittariorum manus III milia 4
expleverat: praeter hos II milia et CCC equites erant, maxime
5 Bactrianorum. Bessus praeerat, Bactrianae regionis praefectus. Cum hoc agmine paulum declinavit via militari iussis praece- 5
dere lixis inpedimentorumque custodibus. Consilio deinde ad- 6
vocato, 'Si cum ignavis', inquit, 'et pluris qualemcumque vitam honesta morte aestimantibus fortuna iunctus essem, tace-
10 rem potius, quam frustra verba consumerem. Sed maiore, 7
quam vellem, documento et virtutem vestram et fidem expertus magis etiam coniti debeo, ut dignus talibus amicis sim, quam dubitare, an vestri similes adhuc sitis. Ex tot milibus, 8
quae sub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem
15 persecuti estis. Fides vestra et constantia, ut regem me esse 9
credam, facit. Proditores et transfugae in urbibus meis regnant: non, hercule, quia tanto honore digni habentur, sed ut praemiis eorum vestri sollicitentur animi. Meam fortunam tamen quam victoris maluistis sequi, dignissimi, quibus, si ego non possim, dii
20 pro me gratiam referant. Et, mehercule, referent. Nulla erit tam 10
surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quae non in caelum vos
(25)debitis laudibus ferat. Itaque etiamsi consilium fugae, a qua multum abhorret animus, agitassem, vestra tamen virtute fretus obviam issem hosti. Quousque enim in regno exulabo et 11
25 per fines imperii mei fugiam externum et advenam regem, cum liceat experto belli fortunam aut reparare, quae amisi, aut honesta morte defungi? Nisi forte satius est expectare victoris 12
arbitrium et Mazaei et Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis unius, ut iam malit ille gloriae suae quam
30 irae obsequi. Nec di siverint, ut hoc decus mei capitis aut 13
demere mihi quisquam aut condonare *possit*: *nec* hoc imperium vivus amittam, idemque erit regni mei, qui spiritus finis. Si 14
hic animus *omnibus est,* si haec lex, nulli non parta libertas est: nemo e vobis fastidium Macedonum, nemo vultum su-
35 perbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut ultionem tot malorum pariet aut finem. Equidem, quam versabilis fortuna

2. fide *Junius:* fideliter *A.* — 5. Bactrianorum *Junius:* parthienorum *A.* — 7. inpedimentorumque] inpedimentorum *P.* — 8. pluris *Lauer:* plurimis *P,* pluribus *C.* — 9. honesta morte] honestam mortem *FLPa pr. m. V.* — iunctus essem *scripsi:* iunxisset *A.* — 20. referent *I:* referunt *A.* — 27. nisi forte *P:* ni forte *C* [*B?*]. — 28. Mithrenis *Junius:* mathrenis *C,* maethrenis *P.* — 31. *possit: nec add. Junius.* — 33. *omnibus est addidi.*

sit, documentum ipse sum nec inmerito mitiores vices eius expecto. Sed si iusta ac pia bella di aversantur, fortibus tamen viris licebit honeste mori. Per ego vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus stipendium Macedonia quondam tulit, per tot navium classes in Graeciam missas, per tot tropaea regum oro et obtestor, ut nobilitate vestra gentisque dignos spiritus capiatis, ut eadem constantia animorum, qua praeterita tolerastis, experiamini, quidquid deinde fors tulerit: me certe in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit aut pugna.'

IX. Haec dicente Dareo praesentis periculi species omnium simul corda animosque horrore perstrinxerat, nec aut consilium suppetebat aut vox: cum Artabazus, vetustissimus amicorum, quem hospitem fuisse Philippi supra diximus, 'Nos vero', inquit, 'pretiosissimam vestem induti armisque, quanto maximo cultu possumus, adornati regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.' Adsensu excepere ceteri hanc vocem, sed Nabarzanes, qui in eodem consilio erat, cum Besso inauditi antea facinoris societate inita regem suum per milites, quibus ambo praeerant, conprehendere et vincire decreverant, ea mente, ut, si Alexander ipsos insecutus foret, tradito rege vivo inirent gratiam victoris, magni profecto cepisse Dareum aestimaturi, sin autem eum effugere potuissent, interfecto Dareo regnum ipsi occuparent bellumque renovarent. Hoc parricidium cum diu volutassent, Nabarzanes aditum nefariae spei praeparans, 'Scio me', inquit, 'sententiam esse dicturum prima specie haudquaquam auribus tuis gratam. Sed medici quoque graviores morbos asperis remediis curant, et gubernator, ubi naufragium timet, iactura, quidquid servari potest, redimit. Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te ac regnum tuum salubri ratione conserves. Dis adversis bellum inimus, et pertinax fortuna Persas urgere non desinit. Novis initiis et ominibus opus est. Auspicium et imperium interim alii trade, qui tamdiu rex appelletur, donec Asia decedat hostis, victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem brevi futurum ratio promittit. Bactra intacta sunt, Indi et Sacae in tua po-

10. nobilitabit] nobilitauit *PV.* — 13. Artabazus] arthabazus *LV,* archabazus *P.* — 14. supra *Acidalius:* saepe *A.* — 17. mortem *F:* hostem *BLPV; in F extat in margine* hostem, *in L* mortem. — 21. vincire] uincere *Pa pr. m V.* — 23. aestimaturi *B?:* aestimari *FLPV.* — 32. inimus] inimur *LPV.* — 34. ominibus *Junius:* hominibus *C,* *ominibus *P.* — 37. Sacae *Junius:* sagae *A.*

testate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad res novandas vires paratas habent, ut maior belli moles supersit, quam exhausta sit. Quid ruimus beluarum ritu in perniciem non necessariam? Fortium virorum est magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Saepe taedio laboris ad vilitatem sui conpelluntur ignavi: at nihil virtus inexpertum omittit. Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, praefectum regionis eius Bessum regem temporis gratia *statuamus*: *rebus* conpositis iusto regi tibi fiduciarium restituet imperium.' Haud mirum est Dareum non temperasse animo, quamquam, tam impiae voci quantum nefas esset, latebat. Itaque, 'Pessimum', inquit, 'mancipium, repperisti exoptatum tibi tempus, quo parricidium aperires?' strictoque acinace interfecturus eum videbatur, ni propere Bessus Bactrianique, *quasi* deprecarentur, tristium specie, ceterum, si perseveraret, vincturi, circumstetissent. Nabarzanes interim elapsus, mox et Bessus consecutus copias, quibus praeerant, a cetero exercitu secedere iubent secretum inituri consilium. Artabazus convenientem praesenti fortunae sententiam orsus mitigare Dareum, temporum identidem admonens, coepit: ferret aequo animo qualiumcumque, suorum tamen vel stultitiam vel errorem. Instare [tamen] Alexandrum gravem, etiamsi omnes praesto essent: quid futurum, si persecuti fugam ipsius alienentur? Aegre paruit Artabazo et, quamquam movere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis eodem in loco substitit. Sed attonitus maestitia simul et desperatione tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quae nullius regebantur imperio, varii animorum motus erant, nec in commune ut ante consulebatur. Dux Graecorum militum Patron arma capere suos iubet paratosque esse ad exequendum imperium. Persae secesserant: Bessus cum Bactrianis erat temptabatque Persas abducere, Bactra et intactae regionis opulenta simulque, quae manentibus instarent, pericula ostentans. Persarum omnium eadem fere fuit vox, nefas esse deseri regem. Inter haec Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis: ille Persarum tabernacula circumire, hortari, monere nunc singulos, nunc universos non ante destitit, quam satis

2. res novandas *Jeepius:* renouandas *A.* — 7. pigre *Lauer:* pigere *C,* pige *P.* — 10. gratia *statuamus: rebus I:* gratiam *A.* — fiduciarium *Junius:* fiducia *A.* — 16. *quasi* deprecarentur *Jeepius: quasi om. A.* — 17. circumstetissent *P:* circumstitissent *C* [*F?*]. — 23. [tamen] *del. Junius.* — 25. aegre *Acidalius:* a rege ea re *A.*

constaret imperata facturos. Idem aegre a Dareo inpetravit, ut cibum caperet animumque rebus adverteret.

X. At Bessus et Nabarzanes olim agitatum scelus exequi sta- (28)
tuunt regni cupiditate accensi: Dareo autem incolumi tantas
2 opes sperare non poterant. Quippe in illis gentibus regum
eximia maiestas est: ad nomen quoque barbari conveniunt, et
3 pristinae veneratio fortunae sequitur adversam. Inflabat in-
pios animos regio, cui praeerant, armis virisque et spatio
locorum nulli earum gentium secunda: tertiam partem Asiae te-
net, multitudo iuniorum exercitus, quos amiserat Dareus, aequa-
4 bat. Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum sperne-
bant, inde vires imperii repetituri, si regis potiri contigisset.
5 Diu omnibus cogitatis placuit per milites Bactrianos ad omne
obsequium destinatos regem conprehendere mittique nuntium
6 ad Alexandrum, qui indicaret vivum adservari eum: si, id
quod timebant, proditionem aspernatus esset, occisuri Dareum
7 et Bactra cum suarum gentium manu petituri. Ceterum pro-
palam conprehendi Dareus non poterat tot Persarum milibus
8 laturis opem regi: Graecorum quoque fides timebatur. Itaque
quod vi non poterant, fraude adsequi temptant: paenitentiam
secessionis simulare decreverant et excusare apud regem con-
9 sternationem suam. Interim, qui Persas sollicitarent, mittun-
tur. Hinc spe, hinc metu militares animos versant: ruinae
rerum subdere illos capita, in perniciem trahi, cum Bactra
pateant, exceptura eos donis et opulentia, animis quam con-
10 cipere non possint. Haec agitantibus Artabazus supervenit sive (29)
regis iussu sive sua sponte adfirmans mitigatum esse Dareum
11 et eundem illis amicitiae gradum patere apud regem. Illi la-
crimantes nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam
12 ipsorum tueretur precesque perferret. Sic peracta nocte sub
lucis exortum *Bessus* et Nabarzanes cum Bactrianis militibus in
vestibulo praetorii aderant, titulum sollemnis officii occulto sce-
leri praeferentes. Dareus signo ad eundum dato currum pri-
13 stino more conscendit. Nabarzanes ceterique parricidae pro-
cumbentes humi, quem paulo post in vinculis habituri erant,
sustinuere venerari, lacrimas etiam paenitentiae indices profu-
14 derunt: adeo humanis ingeniis parata simulatio est. Preces
deinde suppliciter admotae Dareum natura simplicem et mitem

2. rebus *Junius:* regis *A.* — 3. Nabarzanes] nabazanes *LP,* nauazanes *V.* — 12. regis *Freinshemius:* regionis *A.* — 24. rerum *P:* rei *C.* — 29. purgare *Lauer:* pergere *A.* — 31. exortum] exortu *P.* — *Bessus add. I.* — 32. aderant *Gronovius:* aderat *A.* — 34. Nabarzanes *Lauer:* artabazus *A.* — 36. venerari] *om. P.*

non credere modo, quae adfirmabant, sed flere etiam coëgerunt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris paenituit, cum intuerentur, qualem et regem et virum fallerent. Ille quidem, securus periculi, quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat.

(30) Patron autem, Graecorum dux, praecipit suis, ut arma, XI.
quae in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne impe-
rium suum parati et intenti. Ipse currum regis sequebatur 2
occasioni imminens adloquendi eum, quippe Bessi facinus prae-
senserat. Sed Bessus id ipsum metuens, custos verius quam
comes, a curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus ac 3
saepius sermone revocatus, inter fidem timoremque haesitans,
regem intuebatur. Qui ut tandem advertit oculos, Bubacen 4
spadonem inter proximos currum sequentem percontari iubet,
numquid ipsi velit dicere. Patron se vero, sed remotis arbi-
tris loqui velle cum eo respondit iussusque propius accedere
sine interprete — nam haud rudis Graecae linguae Dareus
erat — ‘Rex’, inquit, ‘ex L milibus Graecorum supersumus 5
pauci, omnis fortunae tuae comites et in hoc tuo statu idem,
qui florente te fuimus, quascumque terras elegeris, pro pa-
tria et domesticis rebus petituri. Secundae adversaeque res 6
tuae copulavere nos tecum. Per hanc fidem invictam oro et
obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue: nos cor-
poris tui custodes esse patiaris. Omisimus Graeciam, nulla
Bactra sunt: nobis spes omnis in te, utinam etiam ceteris
esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui exter-
nus et alienigena non deposcerem, si crederem alium posse
(31) praestare.’ Bessus quamquam erat Graeci sermonis ignarus, 7
tamen stimulante conscientia indicium profecto Patronem de-
tulisse credebat: et interpretes celato sermone Graeci exempta
dubitatio est. Dareus autem, quantum ex vultu conspici po-
terat, haud sane territus percontari Patrona causam consilii,
quod adferret, coepit. Ille non ultra differendum ratus, ‘Bes- 8
sus’, inquit, ‘et Nabarzanes insidiantur tibi: in ultimo discri-
mine es fortunae tuae et vitae: hic dies aut parricidis aut tibi 9
futurus ultimus.’ Et Patron quidem egregiam conservati regis
gloriam tulerat. Eludant fidem licet, quibus forte temere hu- 10
mana negotia volvi agique persuasum est nexuve causarum

14. percontari] percunctari *P.* — 15. ipsi *I:* ipse *A.* — 19. omnis *Lauer:* omnes *A.* — 25. etiam *Fossius:* et in *A.* — 30. interpretes celato *Jeepius:* interpretis relato *A.* — 31. conspici *Modius:* concipi *A.* — 35. es fortunae *Acidalius:* et fortunae *A.* — 37. fidem licet *Jeepius:* uidelicet *A.* — 38. nexuve *Jeepius:* nexuque *A.*

latentium, ex multo ante destinatarum, suum quemque ordi-
11 nem inmutabili lege percurrere: Dareus certe respondit, quam-
quam sibi Graecorum militum fides nota sit, numquam tamen
a popularibus suis recessurum. Difficilius sibi esse damnare,
quam decipi. Quidquid fors tulisset inter suos perpeti malle,
quam transfugam fieri. Sero se perire si salvum esse milites
12 sui nollent. Patron desperata regis salute ad eos, quibus prae-
erat, rediit, omnia pro fide experiri paratus.

XII. At Bessus occidendi protinus regis impetum ceperat. Sed(32)
veritus, ne gratiam Alexandri, nisi vivum eum tradidisset, in-
ire non posset, dilato in proximam noctem sceleris consilio
agere gratias incipit, quod perfidi hominis insidias, iam Ale-
xandri opes spectantis, prudenter cauteque vitasset. Donum
2 eum hosti laturum fuisse regis caput. Nec mirari hominem
mercede conductum omnia habere venalia: sine pignore, sine
lare, terrarum orbis exulem ancipitem hastam ad nutum licen-
3 tium circumferre. Purganti deinde se deosque patrios testes
fidei suae invocanti Dareus vultu adsentiebatur, haud dubius,
quin vera deferrentur a Graecis, sed eo rerum ventum erat,
4 ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi. XXX
milia erant, quorum inclinata in scelus levitas timebatur: III
milia Patron habebat: quibus si credidisset salutem suam da-
mnata popularium fide, parricidio excusationem videbat offerri.
5 Itaque praeoptabat inmerito quam iure violari. Besso tamen
insidiarum consilium purganti respondit, Alexandri sibi non
minus iustitiam quam virtutem esse perspectam. Falli eos, qui
proditionis ab eo praemium expectent: violatae fidei neminem
6 acriorem fore vindicem ultoremque. Iamque nox adpetebat,
cum Persae more solito armis positis ad necessaria ex proximo
vico ferenda discurrunt. At Bactriani, ut imperatum a Besso
7 erat, armati stabant. Inter haec Dareus Artabazum acciri(33)
iubet, expositisque, quae Patron detulerat, haud dubitare Ar-
tabazus, quin transeundum esset in castra Graecorum: Per-
8 sas quoque periculo vulgato secuturos. Destinatus sorti suae
et iam nullius salubris consilii patiens unicam in illa fortuna
opem Artabazum, ultimum illum visurus, amplectitur perfu-
susque mutuis lacrimis inhaerentem sibi avelli iubet: capite

1. destinatarum *F?:* destinatorum *B:* distinatarum *LPV.* — 6. Sero se perire *P:* se perire sero *BFV,* sero *L.* — 11. dilato *I:* delato *A* (*F?*). 16. hastam *Jeepius:* hostem *A.* — 17. circumferre *Jeepius:* circumferri *A.* — Purganti *Junius:* arguenti *A.* — 22. Patron *P: om. C.* — 26. perspectam *I:* perfectam *A, sed in C additur in margine* perspectam. — 31. erat *P:* erant *C.*

deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut a rogo in-
tueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum vero cu- 9
stodia eius adsueti, quos regis salutem vel periculis vitae tueri
oportebat, dilapsi sunt, [tum] armatis, quos iam adventare cre-
5 debant, haud rati se futuros pares. Ingens ergo in tabernа-
culo solitudo erat paucis spadonibus, quia, quo discederent,
non habebant, circumstantibus regem. At ille remotis arbi- 10
tris diu aliud atque aliud consilium animo volutabat. Iamque
solitudinem, quam paulo ante pro solacio petiverat, perosus
10 Bubacen vocari iubet. Quem intuens, 'Ite', inquit, 'consulite 11
vobis, ad ultimum regi vestro, ut decebat, fide exhibita. Ego
hic legem fati mei expecto. Forsitan mireris, quod vitam
non finiam: alieno scelere quam meo mori malo.' Post hanc 12
vocem spado gemitu non tabernaculum modo, sed etiam ca-
15 stra conplevit. Inrupere deinde alii laceratisque vestibus lu-
gubri et barbaro ululatu regem deplorare coeperunt. Persae ad 13
illos clamore perlato attoniti metu nec arma capere, ne in
Bactrianos inciderent, nec quiescere audebant, ne inpie dese-
rere regem viderentur. Varius ac dissonus clamor sine duce 14
(34 ac sine imperio totis castris referebatur. Besso et Nabarzani
21 nuntiaverant sui regem a semetipso interemptum esse: plan-
ctus eos deceperat. Itaque citatis equis advolant sequentibus, 15
quos ad ministerium sceleris delegerant: et cum tabernaculum
intrassent, quia regem vivere spadones indicabant, conprehendi
25 vincirique iusserunt. Rex curru paulo ante vectus et deorum 16
auspiciis ac suis honoribus cultus nulla externa ope admota
captivus servorum suorum in sordidum vehiculum pellibus un-
dique contectum inponitur. Pecunia regis et supellex quasi 17
belli iure diripitur, onustique praeda per scelus ultimum parta
30 fugam intendunt. Artabazus cum iis, qui imperio parebant, 18
Graecisque militibus Parthienen petebat, omnia tutiora parri-
cidarum contuitu ratus. Persae promissis Bessi onerati ma- 19
xime, quia nemo alius erat, quem sequerentur, coniunxere se
Bactrianis, agmen eorum tertio adsecuti die. Ne tamen honos 20
35 regi non haberetur, aureis conpedibus Dareum vinciunt nova
ludibria subinde excogitante fortuna. Et ne forte cultu regio
posset adgnosci, sordidis pellibus vehiculum intexerant: ignoti
iumenta agebant, ne percontantibus in agmine monstrari pos-
set: custodes procul sequebantur.

2. custodia *C:* custodiae *P.* — 4. dilapsi *F?:* delapsi *BLPV.* — [tum] *del. Junius.* — 10. Bubacen] babucen *LV.* — 20. Nabarzani *Lauer:* nabazano *A.* — 21. a] et *P.* — 26. ac] a *P.* — 28. contectum *Lauer:* contectus *A.* — 30. iis *Vindelinns:* his *A.* — 32. contuitu] contuitum *LV.*

XIII. Alexander audito, Dareum movisse ab Ecbatanis, omisso (35)
itinere, quod petebat, in Mediam fugientem insequi pergit stre-
2 nue. Tabas — oppidum est in Paraetacene ultima — per-
venit: ibi transfugae nuntiant praecipitem fuga Bactra petere
3 Dareum. Certiora deinde cognoscit ex Bagistane Babylonio: 5
non equidem vinctum regem, sed in periculo esse aut mortis
4 aut vinculorum adfirmabat. Rex ducibus convocatis, 'Maxi-
mum', inquit, 'opus, sed labor brevissimus superest. Dareus
haud procul destitutus a suis aut oppressus: in illo corpore
posita est nostra victoria, et tanta res celeritatis est praemium.' 10
5 Omnes pariter conclamant paratos ipsos sequi: nec labori nec
periculo parceret. Igitur raptim agmen cursus magis quam
itineris modo ducit ne nocturna quidem quiete diurnum la-
6 borem relaxante. Itaque D stadia processit, perventumque
7 erat in vicum, in quo Dareum Bessus conprehenderat. Ibi 15
Melon, Darei interpres, excipitur: corpore aeger non potuerat
agmen adsequi et deprehensus celeritate regis transfugam se
8 esse simulabat. Ex hoc acta cognoscit. Sed fatigatis neces-
saria quies erat. Itaque delectis equitum VI milibus CCC, quos
dimachas appellabant, adiungit: dorso hi graviora arma por- 20
tabant, ceterum equis vehebantur: cum res locusque posceret,
pedestris acies erat.

9 Haec agentem Alexandrum adeunt Orsilos et Mithracenes: (36)
Bessi parricidium exosi transfugerant nuntiabantque stadia D
10 abesse Persas, ipsos brevius iter monstraturos. Gratus regi 25
adventus transfugarum fuit. Itaque prima vespera ducibus is-
dem cum expedita equitum manu monstratam viam ingreditur
phalange, quantum festinare posset, sequi iussa. Ipse qua-
drato agmine incedens ita cursum regebat, ut primi coniungi
11 ultimis possent. CCC stadia processerant, cum occurrit Bro- 30
cubelus, Mazaei filius, Syriae quondam praetor: is quoque
transfuga nuntiabat Bessum haud amplius quam CC stadia ab-
esse. Exercitum, utpote *qui nihil* praecaveret, inconpositum
inordinatumque procedere. Hyrcaniam videri petituros. Si
festinaret sequi palantes, superventurum. Dareum adhuc vi- 35
12 vere. Strenuo alioquin cupiditatem consequendi transfuga in-
iecerat. Itaque calcaribus subditis effuso cursu eunt. Iamque

1. Ecbatanis] haecbatanis *LV*, haecbathanis *P.* — 3. Paraetacene *Junius:* partelacene *A.* — 6. *non* equidem *I: non om. A.* — 20. dimachas *Glareanus:* dimichas *A.* — 23. Mithracenes *I:* mithracenis *A.* — 30. Brocubelus *Freinshemius:* broehubelus *A* [brachubelus *B*]. — 31. Mazaei] mazei *LPV.* — 33. *qui nihil add. Vindelinus.* — 34. Hyrcaniam] hircaniam *P*, hirchaniam *LV.*

fremitus hostium iter ingredientium exaudiebatur, sed prospe-
ctum ademerat pulveris nubes. Paulisper ergo inhibuit cur-
sum, donec consideret pulvis. Iamque conspecti a barbaris 13
erant et abeuntium agmen conspexerant, nequaquam futuri pa-
5 res, si Besso tantum animi fuisset ad proelium, quantum ad
parricidium fuerat. Namque et numero barbari praestabant
et robore: ad hoc refecti cum fatigatis certamen inituri erant.
Sed nomen Alexandri et fama, maximum in bello utique mo- 14
(37) mentum, pavidos in fugam avertit. Bessus vero et ceteri fa- 15
10 cinoris eius participes vehiculum Darei adsecuti coeperunt hor-
tari eum, conscenderet equum et se hosti fuga eriperet. Ille 16
deos ultores adesse testatur et Alexandri fidem inplorans negat
se parricidas velle comitari. Tum vero ira quoque accensi tela
coniciunt in regem multisque confossum vulneribus relinquunt.
15 Iumenta quoque, ne longius prosequi possent, convulnerant 17
duobus servis, qui regem comitabantur, occisis. Hoc edito 18
facinore, ut vestigia fugae spargerent, Nabarzanes Hyrcaniam,
Bessus Bactra paucis equitum comitantibus petebant: barbari
ducibus destituti, qua quemque aut spes ducebat aut pavor,
20 dissipabantur: D tantum equites congregaverant se, incerti ad-
huc, resistere melius esset an fugere. Alexander hostium tre- 19
pidatione conperta Nicanorem cum equitum parte ad inhiben-
dam fugam emittit: ipse cum ceteris sequitur. Tria ferme
milia resistentia occisa sunt, reliquum agmen pecudum more
25 intactum agebatur iubente rege, ut caedibus abstineretur. Nemo 20
captivorum erat, qui monstrare Darei vehiculum posset: sin-
guli, ut quaeque prenderent, scrutabantur, nec tamen ullum
vestigium fugae regis extabat. Festinantem Alexandrum VIX III 21
milia equitum persecuta sunt. At in eos, qui lentius seque-
30 bantur, incidebant universa fugientium agmina. Vix credibile 22
dictu, plures captivi, quam, qui caperent, erant: adeo omnem
sensum territis fortuna penitus excusserat, ut nec hostium pau-
citatem nec multitudinem suam satis cernerent.

(38) Interim iumenta, quae Dareum vehebant, nullo regente de- 23
35 cesserant militari via et errore delata per quattuor stadia in
quadam valle constiterant, aestu simulque vulneribus fatigata.
Haud procul erat fons, ad quem monstratum a peritis Poly- 24
stratus Macedo siti maceratus accessit: ac dum galea haustam
aquam sorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa
40 conspexit. Miratusque, confossa potius quam abacta esse, 25

14. coniciunt] coiciunt *LPV.* — 17. Hyrcaniam] hircaniam *LPV.* — 20. dissipabantur] dissipantur *P.* — 37. Polystratus *P:* polustratus *C.*

semivivi hominis *gemitum percipit. Itaque more ingenii humani cupidus visendi, quid rei vehiculo isto conderetur, dimotis pellibus, quibus obtectum erat, Dareum multis vulneribus confossum repperit. Regius enim cultus et aureae catenae, quis a parricidis vinctus fuerat, dubitationem eximebant. Non erat expers Graeci sermonis Dareus gratiasque agebat diis, qui post tanta mala tamque gravia hoc tamen indulsissent solacii, ne omnino in solitudine extremum spiritum effunderet. ʻItaque teʼ, inquit, ʻquisquis es mortalium, per communem hominum sortem, a qua nec maximos regum exemptos esse praesenti spectaculo moneris, rogo quaesoque, ut haec ad Alexandrum mandata mea perferas: nihil eorum, quae longe tristissima perpessus sum, ne hunc quidem incomparabilis calamitatis exitum ita gravem mihi accidisse, ut hoc unum, quod post tanta in me meosque merita adversus clementissimum victorem inimico vivendum fuit et nunc ingrato moriendum est. Sed — si qua postremis miserorum votis apud deos vis est, et cum ipso spiritu profusas preces mitius aliquod numen exaudit — ille quidem sospes et incolumis longeque supra contagium meae sortis et invidiam fortunae positus in solio Cyri gloriosam aetatem exigat suaeque virtutis memor eum matri liberisque meis locum apud se esse patiatur, quem illi fide et obsequio meruerint. At parricidas promptum exitium consequatur, quod Alexander inrogabit, si non misericordia infelicis hostis, saltem odio facinorum, et ne inpunita in aliorum etiam regum suumque ipsius exitium erumpant.ʼ Post haec, cum siti angeretur, adlata per Polystratum aqua recreatus, ʻErgoʼ, ait, ʻhanc etiam tantis calamitatibus extremam accedere oportuit, ut bene merito gratiam referre non possim: at referet Alexander, Alexandro vero dii.ʼ Dextram deinde protendit eamque Alexandro fidei regiae pignus ferri iubens apprehensa Polystrati manu animam efflavit. Alexander an spiranti adhuc supervenerit, incertum est: illud constat miserabili regis opulentissimi exitu converto copiosas lacrimas profudisse statimque chlamyde sibi detracta corpus operuisse et magno cum honore ad suos deferri iussisse, ut regio Persarum more curatum monumentis maiorum inferretur. Ingratitudinem hominum, a quis pro summis beneficiis crudele exitium Dareus pertulit, quamquam suopte ingenio horrendam et execrabilem, insigniore ad posteritatem infamia damnavit canis cuiusdam mira fides, qui*

1. semivivi hominis *I:* semiuiuiho *P*, semiuiui *C. Verba quae secuntur usque ad* VI, 1, 1 pugnae discrimen *desunt in A, add. Freinshemius.*

ab omnibus familiaribus derelicto solus adfuit et, quam in vivum prae se tulit benevolentiam, morienti quoque constanter praestitit. Hunc vitae finem sortitus est ille, quem modo contumelia adfici putabant, nisi regem regum et deorum consanguineum salutarent: magnoque iterum experimento adprobatum est neminem magis patere fortunae, quam qui pluribus eiusdem blanditiis inretitus iugum illius tota cervice receperit.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VI.

Dum ea per Asiam geruntur, ne in Graecia quidem Macedoniaque tranquillae res fuere. Regnabat apud Lacedaemonios Agis Archidami filius, qui Tarentinis opem ferens ceciderat, eodem die quo Philippus Athenienses ad Chaeroneam vicit. Is Alexandri per virtutem aemulus cives suos stimulabat, ne Graeciam servitute Macedonum diutius premi paterentur: nisi in tempore providerent, idem iugum ad ipsos transiturum esse. Adnitendum igitur, dum aliquae adhuc Persis ad resistendum vires essent: illis oppressis adversus inmanem potentiam frustra avitae libertatis memores futuros. Sic instinctis animis occasionem belli ex commodo coeptandi circumspiciebant. Igitur felicitate Memnonis invitati consilia cum ipso miscere adgressi sunt et, postquam ille rerum laetarum initia intempestiva morte destituit, nihilo remissius agebant. Sed ad Pharnabazum et Autophradaten profectus Agis triginta argenti talenta decemque triremes inpetravit, quas Agesilao fratri misit, ut in Cretam navigaret, cuius insulae cultores inter Lacedaemonios et Macedonas diversis studiis distrahebantur. Legati quoque ad Dareum missi sunt, qui in usum belli ampliorem vim pecuniae pluresque naves peterent. Atque haec eorum coepta clades ad Issum — nam ea intervenerat — adeo non interpellavit, ut etiam adiuverit. Quippe fugientem insecutus Alexander in longinqua loca magis magisque rapiebatur, et ex ipso proelio mercennariorum ingens multitudo in Graeciam fuga penetraverat: quorum octo milia Persica pecunia conduxit Agis eorumque opera plerasque Cretensium urbes recepit. Cum deinceps Menon in Thraciam ab Alexandro missus barbaros ad defectionem inpulisset adque eam conprimendam Antipater exercitum ex Macedonia in Thraciam duxisset, opportunitate temporis strenue usi Lacedaemonii totam Peloponnesum paucis urbibus exceptis in partes traxerunt confectoque exercitu viginti milium peditum cum equitibus bis mille Agidi summam imperii detulerunt. Antipater ea re conperta bellum in Thracia, quibus potest condicionibus, conponit raptimque in Graeciam regressus ab amicis sociisque civitatibus auxilia cogit. Quibus convenientibus ad quadraginta pugnatorum milia recensuit. Advenerat et ex Peloponneso valida manus: sed quia dubiam ipsorum fidem resciverat, dissimulata suspicione gratias egit, quod ad defendendam adversus Lacedaemonios Alexandri dignitatem adfuissent: scripturum se id regi gratiam in tempore relaturo. In praesens nihil opus esse maioribus copiis: itaque domos redirent foederis necessitate expleta. Nuntios deinde ad Alexandrum mittit de motu Graeciae certiorem facturos. Atque illi regem apud Bactra demum consecuti sunt, cum interim Antipatri victoria et nece Agidis in Arcadia transactum esset. Sane iam pridem tumultu Lacedaemoniorum cognito, quantum tot terrarum spatiis discretus potuit, providerat: Amphoterum cum Cypriis et Phoeniciis navibus in Peloponnesum navigare, Meneten tria milia talentum ad mare deferre iusserat, ut ex propinquo pecuniam Antipatro subministraret, quanta illum indigere cognovisset. Probe enim perspexerat, quanti ad omnia momenti motus istius inclinatio futura esset, quamquam deinceps accepto victoriae nuntio suis operibus id discrimen conparans murium eam pugnam fuisse cavillatus est. Ceterum principia eius belli haud inprospera Lacedaemoniis fuere. Iuxta Corrhagum Macedoniae castellum cum Antipatri militibus congressi victores extiterant: et rei bene gestae fama etiam, qui suspensis mentibus fortunam spectaverant, in societatem eorum pertracti sunt. Una ex Eleis Achaeisque urbibus Pellene foedus adspernabatur et in Arcadia Megalopolis, fida Macedonibus ob Philippi memoriam, a quo beneficiis adfecta fuerat. Sed haec arte circumsessa haud procul deditione aberat, nisi tandem Antipater subvenisset. Is postquam castra castris contulit seque numero militum alioque apparatu superiorem conspexit, quam primum de summa rerum proelio contendere statuit: neque Lacedaemonii detrectavere certamen. Ita commissa est pugna, quae rem Spartanam maiorem in modum adflixit. Cum enim angustiis locorum, in quibus pugnabatur, confisi, ubi hosti nullum multitudi-

nis usum futurum credebant, animose congressi essent, neque Macedones inpigre resisterent, multum sanguinis fusum est. Sed postquam Antipater integram subinde manum laborantibus suis subsidio mittebat, inpulsa Lacedaemoniorum acies gradum paulisper retulit. Quod conspicatus Agis cum cohorte regia, quae
I. *ex fortissimis constabat, se in medium* pugnae discrimen in- (1)
misit obtruncatisque, qui promptius resistebant, magnam par-
2 tem hostium propulit. Coeperant fugere victores *et,* donec
avidius sequentes in planum deduxere, inulti cadebant: sed ut
primum locus, in quo stare possent, fuit, aequis viribus dimi- 5
3 catum est. Inter omnes tamen Lacedaemonios rex eminebat,
non armorum modo et corporis specie, sed etiam magnitudine
4 animi, quo uno vinci non potuit. Undique nunc comminus,
nunc eminus petebatur diuque arma circumferens alia tela cli-
peo excipiebat, corpore alia vitabat: donec hasta femina per- 10
5 fossa plurimo sanguine effuso destituere pugnantem. Ergo
clipeo suo exceptum armigeri raptim in castra referebant, ia-
6 ctationem vulnerum haud facile tolerantem. Non tamen omisere
Lacedaemonii pugnam et, ut primum sibi quam hosti aequio-
rem locum capere potuerunt, densatis ordinibus effuse fluen- 15
7 tem in se aciem excepere. Non aliud discrimen vehementius
fuisse memoriae proditum est. Duarum nobilissimarum bello
8 gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedaemonii vetera,
Macedones praesentia decora intuebantur: illi pro libertate, hi
pro dominatione pugnabant: Lacedaemoniis dux, Macedonibus 20
9 locus deerat. Diei quoque unius tam multiplex casus modo
spem, modo metum utriusque partis augebat, velut de indu-
10 stria inter fortissimos viros certamen aequante fortuna. Ceterum
angustiae loci, in quo haeserat pugna, non patiebantur totis
ingredi viribus: spectabant ergo plures, quam inierant proelium, 25
et qui extra teli iactum erant, clamore invicem suos accende-
11 bant. Tandem Laconum acies languescere, lubrica arma sudore (2)
vix sustinens, pedem deinde referre coepit ac urgente hoste aper-
12 tius fugere. Insequebatur dissipatos victor et emensus cursu
omne spatium, quod acies Laconum obtinuerat, ipsum Agin 30
13 persequebatur. Ille ut fugam suorum et proximos hostium
conspexit, deponi se iussit: expertusque membra, an impetum
14 animi sequi possent, postquam deficere sensit, poplitibus semet
excepit galeaque strenue sumpta clipeo protegens corpus hastam

3. *et* donec *Modius: et om. A.* — 15. effuse *Acidalius:* effusi *A.* — 22. partis *P:* parti *C.* — 25. spectabant *P*: expectabant *C.* — 28. ac *Modius*: et *A.* — 29. fugere *Lauer:* fugeret *A.* — dissipatos *Lauer:* dissipatus *A.* — 30. Agin *L:* hagin *BFPV.*

dextera vibrabat, ultro vocans hostem, si quis iacenti spolia
demere auderet. Nec quisquam fuit, qui sustineret comminus 15
congredi: procul missilibus adpetebatur, ea ipsa in hostem re-
torquens, donec lancea nudo pectori infixa est: qua ex vulnere
5 evolsa inclinatum ac deficiens caput clipeo paulisper excepit,
dein linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma
procubuit. Cecidere Lacedaemoniorum v milia et ccc, ex Ma- 16
cedonibus haud amplius mille: ceterum vix quisquam nisi sau-
cius revertit in castra.

(3) Haec victoria non Spartam modo sociosque eius, sed etiam
11 omnis, qui fortunam belli spectaverant, fregit. Nec fallebat 17
Antipatrum dissentire ab animis gratulantium vultus, sed bellum
finire cupienti opus erat decipi. Et quamquam fortuna rerum
placebat, invidiam tamen, quia maiores res erant, quam quas
15 praefecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hostes 18
vinci voluerat, Antipatrum vicisse ne tacitus quidem indigna-
batur, suae demptum gloriae existimans, quidquid cessisset
alienae. Itaque Antipater, qui probe nosset spiritus eius, non 19
est ausus ipse agere arbitria victoriae, sed concilium Graeco-
20 rum, quid fieri placeret, consuluit. A quo Lacedaemonii, nihil 20
aliud, quam ut oratores mittere ad regem liceret, precati: a
rege veniam defectionis praeter auctores inpetraverunt. Mega-
lopolitanis, quorum urbs obsessa erat a defectionis sociis,
Achaei et Elei centum xx talenta dare iussi sunt. Hic fuit 21
25 exitus belli, quod repente ortum prius tamen finitum est, quam
Dareum Alexander apud Arbela superaret.

(4) Sed ut primum instantibus curis laxatus est animus, mili- II.
tarium rerum quam quietis otiique patientior, excepere eum
voluptates, et, quem arma Persarum non fregerant, vitia vice-
30 runt: tempestiva convivia et perpotandi pervigilandique insana 2
dulcedo ludique et greges pelicum. Omnia in externum lapsa
morem: quem aemulatus quasi potiorem suo ita popularium
animos oculosque pariter offendit, ut a plerisque amicorum pro
hoste haberetur. Tenaces quippe disciplinae suae solitosque 3
35 parco ac parabili victu ad inplenda naturae desideria defungi
in peregrina et devictarum gentium mala inpulerat. Hinc sae- 4

1. dextera *P:* dextra *C.* — 2. Nec quisquam *P:* nequisquam *C.* — 7. Cecidere *Lauer:* excidere *A.* — 10. Spartam] spartha *LPV.* — 11. belli *Lauer:* bellam *A.* — 14. res] *om. P.* — 21. precati: a rege *Jeepius:* precati geatae *C,* geatae *P.* — 22. Megalopolitanis *Modius:* megalepolitani *A.* — 23. sociis, Achaei et Elei *Zumptius:* eius achas eteli *A.* — 30. tempestiva *Heusinger:* intempestiua *C,* tempestatiua *P.* — 32. quem *Junius:* quemque *A.*

pius conparatae in caput eius insidiae, secessio militum et liberior inter mutuas querellas dolor, ipsius deinde nunc ira, nunc suspiciones, quas excitabat inconsultus pavor, ceteraque his similia, quae deinde dicentur. Igitur cum tempestivis con- (5)
viviis dies pariter noctesque consumeret, satietatem epularum 5
ludis interpellabat, non contentus artificum, quos e Graecia exciverat, turba: quippe captivae iubebantur suo ritu canere
6 inconditum et abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas unam rex ipse conspexit maestiorem quam ceteras et producentibus eam verecunde reluctantem. Excellens erat forma, 10
et formam pudor honestabat: deiectis in terram oculis et, quantum licebat, ore velato suspicionem praebuit regi, nobiliorem
7 esse, quam ut inter conviviales ludos deberet ostendi. Ergo interrogata, quaenam esset, neptim se Ochi, qui nuper regnasset in Persis, filio eius genitam, esse respondit, uxorem Hy- 15
staspis fuisse. Propinquus hic Darei fuerat, magni et ipse exer-
8 citus praetor. Adhuc in animo regis tenues reliquiae pristini moris haerebant. Itaque fortunam regia stirpe genitae et tam celebre nomen [neptem Ochi] reveritus non dimitti modo cap-
9 tivam, sed etiam restitui ei suas opes iussit, virum quoque 20
requiri, ut reperto coniugem redderet. Postero autem die praecepit Hephaestioni, ut omnes captivos in regiam iuberet adduci. Ibi singulorum nobilitate spectata secrevit a vulgo, quorum eminebat genus. Mille hi fuerunt: inter quos reper-
tus est Oxathres, Darei frater, non illius fortuna, quam indole 25
10 animi sui clarior. XXVI *milia* talentum proxima praeda redacta erant: quis e duodecim milia in congiarium militum absumpta sunt. Par huic pecuniae summa custodum fraude subtracta
11 est. Oxydates erat nobilis Perses, qui a Dareo capitali supplicio destinatus cohibebatur in vinculis: huic liberato satrapeam 30
Mediae attribuit: fratremque Darei recepit in cohortem amicorum omni vetustae claritatis honore servato.

12 Hinc in Parthienen perventum est, tunc ignobilem gentem, (6)
nunc caput omnium, qui post Euphraten et Tigrim amnes
13 siti rubro mari terminantur. Scythae regionem campestrem 35
ac fertilem occupaverunt, graves adhuc accolae. Sedes habent

4. deinde] inde *P.* — tempestivis *P:* intempestiuis *C.* — 7. turba *Modius:* turbae *A.* — 15. Hystaspis *Lemairius:* hystapsis *P,* histapsis *C.* — 19. [neptem Ochi] *del. Modius.* — 22. Hephaestioni] ephestioni *LV,* ephsitioni *P.* — 26. XXVI *milia I: milia om. A.* — redacta] reducta *LPV.* — 27. absumpta *Junius:* adsumpta *A.* — 29. Oxydates *Aldus:* oxidates *A.* — qui] *om. P.* — 32. claritatis *I:* caritatis *A.* — 33. Parthienen *I:* parthienem *A.*

et in Europa et in Asia: qui super Bosporum colunt, adscribuntur Asiae, at, qui in Europa sunt, a laevo Thraciae latere ad Borysthenem atque inde ad Tanaim [alium] amnem recta plaga attinent. Tanais Europam et Asiam medius interfluit. 14
5 Nec dubitatur, quin Scythae, qui Parthos condidere, non a Bosporo, sed ex Europae regione penetraverint. Urbs erat ea 15
tempestate clara Hecatompylos, condita a Graecis: ibi stativa rex habuit commeatibus undique advectis. Itaque rumor, otiosi militis vitium, sine auctore percrebruit, regem contentum
10 rebus, quas gessisset, in Macedoniam protinus redire statuisse. Discurrunt lymphatis similes *in* tabernacula et itineri sarcinas 16
aptant: signum datum crederes, ut vasa colligerent totis castris. Tumultus hinc contubernales suos requirentium, hinc onerantium plaustra perfertur ad regem. Fecerant fidem rumori 17
15 temere vulgato Graeci milites, redire iussi domos, quorum equitibus singulis denarium sena milia *dederat: iam* ipsis quoque finem militiae adesse credebant. Haud secus quam par 18
erat territus, qui Indos atque ultima Orientis peragrare statuisset, praefectos copiarum in praetorium contrahit: obortisque
20 lacrimis ex medio gloriae spatio revocari se victi magis quam victoris fortunam in patriam relaturum conquestus est, nec 19
sibi ignaviam militum obstare, sed deum invidiam, qui fortissimis viris subitum patriae desiderium admovissent, paulo post in eandem cum maiore laude famaque redituris. Tum vero 20
25 pro se quisque operam suam offerre, difficillima quaeque poscere, polliceri militum quoque obsequium, si animos eorum leni et apta oratione permulcere voluisset: numquam infractos 21
et abiectos recessisse, quotiens ipsius alacritatem et tanti animi spiritus haurire potuissent. Ita se facturum esse respondit:
30 illi modo vulgi aures praepararent sibi. Satisque omnibus, quae in rem videbantur esse, conpositis vocari ad contionem
(7) exercitum iussit, apud quem talem orationem habuit: ‘Magni- III.
tudinem rerum, quas gessimus, milites, intuentibus vobis minime mirum est, et desiderium quietis et satietatem gloriae
35 occurrere. Ut omittam Illyrios, Triballos, Boeotiam, Thra- 2
ciam, Spartam, Achaeos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo,

1. Bosporum *Schmieder:* bosphorum *A.* — 3. Borysthenem *Lauer:* boristhenem *P,* boristenem *C.* — [alium] *delevi.* — 5. Scythae] scithae *P,* scitae *LV.* — 6. Bosporo *Schmieder:* bosphoro *A.* — 7. Hecatompylos *Freinshemius:* haecathonphilos *A.* — 9. percrebruit *Zarotus:* percrebuit *A.* — 11. *in* tabernacula *I: in om. A.* — itineri *P:* itineris *C.* — 16. *dederat: iam addidi.* — 24. eandem *B?:* eadem *FLPV.* — 30. praepararent] praeparent *P.* — 35. Illyrios] illirios *LPV.* — Boeotiam] boetiam *LPV.* — 36. Peloponnesum *Zarotus:* peloponensum *A.*

menta modico praesidio dato campestri itinere ducere iubet. Ipse cum phalange et equitatu CL stadia emensus castra in valle, qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus praealtis densisque arboribus umbrosum est pingue vallis solum rigantibus
4 aquis, quae ex petris imminentibus manant. Ex ipsis radicibus montium Ziobetis amnis effunditur, qui tria fere stadia in longitudinem universus fluit, deinde saxo, quod alveolum interpellat, repercussus duo itinera velut dispensatis aquis aperit. Inde torrens et saxorum, per quae incurrit, asperitate violentior terram praeceps subit. Per CCC stadia conditus labitur rursusque velut ex alio fonte conceptus editur et novum
6 alveum intendit, priore sui parte spatiosior, quippe in latitudinem X et trium stadiorum diffunditur, rursusque angustioribus coercitus ripis iter cogit. Tandem in alterum amnem cadit:
7 Ridagno nomen est. Incolae adfirmabant, quicumque demissi essent in cavernam, quae propior est fonti, rursus, ubi aliud os amnis aperitur, existere. Itaque Alexander duos, qua subeunt aquae terram, praecipitari iubet, quorum corpora, ubi rursus erumpit, expulsa videre, qui missi erant, ut exciperent.

8 Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum (11) litteras Nabarzanis, qui Dareum cum Besso interceperat, accipit, quarum sententia haec erat: se Dareo non fuisse inimicum, immo etiam, quae credidisset utilia esse, suasisse et, quia
9 fidele consilium regi dedisset, prope occisum ab eo. Agitasse Dareum custodiam corporis sui contra ius fasque peregrino militi tradere damnata popularium fide, quam per ducentos et triginta annos inviolatam regibus suis praestitissent. Se in praecipiti et lubrico stantem consilium a praesenti necessitate repetisse. Dareum quoque, cum occidisset Bagoan, hac excusatione satisfecisse popularibus, quod insidiantem interemisset.
11 Nihil esse miseris mortalibus spiritu carius: amore eius ad ultima esse propulsum. Sed ea magis esse secutum, *quae coe-*
12 *gisset necessitas*, *quam* quae optasset. In communi calamitate suam quemque habere fortunam. Si venire se iuberet, sine metu esse venturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex
13 violaret: deos a deo falli non solere. Ceterum si, cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti: patriam
14 esse, ubicumque vir fortis sedem sibi elegerit. Nec dubitavit

11. editur *L a m. sec.:* edit *BFPV.* — 12. latitudinem] altitudinem *PV.* — 14. cadit] cadat *LPV.* — 15. demissi *Junius:* dimissi *A.* — 16. propior] proprior *LV*, prop*ior *P.* — 21. Nabarzanis] nabazanis *LPV.* — 26. ducentos et triginta *Junius:* C̄C̄ et CCC *A.* — 32. *quae coegisset necessitas, quam add. Vindelinus.* — 37. fugienti] fugenti *LPV.*

Alexander fidem, quo Persae modo accipiebant, dare, inviolatum, si venisset, fore.

(12) Quadrato tum agmine et composito ibat, speculatores subinde praemittens, qui explorarent loca. Levis armatura duce- 15
5 bat agmen, phalanx eam sequebatur, post pedites erant inpedimenta. Et gens bellicosa et naturae situs difficilis aditu curam regis intenderat. Namque perpetua valles iacet usque 16
ad mare Caspium patens. Duo terrae eius velut brachia excurrunt: media flexu modico sinum faciunt lunae maxime si-
10 milem, cum eminent cornua, nondum totum orbem sidere inplente. Cercetae et Mosyni et Chalybes a laeva sunt, et ab 17
altera parte Leucosyri et Amazonum campi: et illos, qua vergit ad septentrionem, hos ad occasum conversa prospectat. Mare 18
Caspium dulcius ceteris ingentis magnitudinis serpentes alit:
15 piscium in eo longe diversus ab aliis color est. Quidam Caspium, quidam Hyrcanium appellant: alii sunt, qui Maeotiam paludem in id cadere putent et argumentum adferant aquam, quod dulcior sit, quam cetera maria, infuso paludis humore mitescere. A septentrione ingens in litus mare incumbit longe- 19
20 que agit fluctus et magna parte exaestuans stagnat. Idem alio caeli statu recipit in se fretum eodemque impetu, quo effusum est, relabens terram naturae suae reddit. Et quidam credidere non Caspium mare esse, sed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius fastigium, ut supra dictum est, perpetua valle
25 submittitur.

(13) Hinc rex XX stadia processit semita propemodum invia, cui 20
silva imminebat, torrentesque et eluvies iter morabantur. Nullo tamen hoste obvio penetrat, tandemque ad cultiora perventum est. Praeter alios commeatus, quorum tum copia regio abun- 21
30 dabat, pomorum quoque ingens modus nascitur, et uberrimum gignendis uvis solum est. Frequens arbor faciem quercus ha- 22
bet, cuius folia multo melle tinguntur, sed, nisi solis ortum incolae occupaverint, vel modico tepore succus extinguitur.

XXX hinc stadia processerat, cum Phrataphernes ei occur- 23
35 rit seque et eos, qui post Darei mortem profugerant, dedens: quibus benigne exceptis ad oppidum Arvas pervenit. Hic ei Craterus et Erigyius occurrunt: praefectum Tapyrorum gentis 24

3. tum *scripsi:* tamen *A.* — 7. valles] uallis *P.* — 11. Mosyni *Freinshemius:* mossyni *A.* — Chalybes] calibes *LPV.* — 15. diversus *I:* diuersi *A.* — color est *I:* colorem *A.* — 17. adferant *scripsi:* adferent *A.* — 28. cultiora *I:* ulteriora *C*, *ultiora *P.* — 37. Erigyius *Freinshemius:* eriguus *A.* — praefectum *I:* praefecto *A.* — Tapyrorum *Zumptius:* taurorum *A.*

Phradatem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus multis
25 exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapen deinde
Hyrcaniae dedit Manapin: exul hic regnante Ocho ad Philip-
pum pervenerat. Tapyrorum quoque gentem Phradati reddidit.

V. Iamque ultima Hyrcaniae intraverat, cum Artabazus, quem (14)
Dareo fidissimum fuisse supra diximus, cum propinquis Darei 6
ac suis liberis modicaque Graecorum militum manu occurrit.
2 Dextram venienti obtulit rex: quippe et hospes Philippi fuerat,
cum Ocho regnante exularet, et hospitii pignora in regem
3 suum ad ultimum fides conservata vincebat. Comiter igitur 10
exceptus, 'Tu quidem', inquit, 'rex, deos quaeso, perpetua fe-
licitate floreas: ego caeteris laetus hoc uno torqueor, quod
praecipiti senectute diu frui tua bonitate non possum.' Nona-
4 gesimum et quintum annum agebat. Novem iuvenes, omnes
eadem matre geniti, patrem comitabantur: hos Artabazus dex- 15
terae regis admovit precatus, ut tam diu viverent, donec utiles
5 Alexandro essent. Rex pedibus iter plerumque faciebat: tunc
admoveri sibi et Artabazo equos iussit, ne ipso ingrediente pe-
dibus senex equo vehi erubesceret.

6 Ut deinde castra sunt posita, Graecos, quos Artabazus ad- (15)
duxerat, convocari iubet: at illi, nisi fides Lacedaemoniis quo- 21
que et Sinopensibus daretur, respondent se, quid agendum
7 ipsis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedaemoniorum missi
ad Dareum, quo victo adplicuerant se Graecis mercede apud
8 Persas militantibus. Rex omissis sponsionum fideique pigno- 25
ribus venire eos iussit, fortunam, quam ipse dedisset, habitu-
ros. Diu cunctantes plerisque consilia variantibus tandem ven-
9 turos se pollicentur. At Democrates Atheniensis, qui maxime
Macedonum opibus semper obstiterat, venia desperata gladio
se transfigit. Ceteri, sicut constituerant, dicioni Alexandri ipsos 30
10 se permittunt. Mille et D milites erant: praeter hos legati ad
Dareum missi XC. In supplementum distributus miles, ceteri
remissi domum, praeter Lacedaemonios, quos tradi in custo-
diam iussit.

11 Mardorum erat gens confinis Hyrcaniae, cultu vitae aspera (16)
et latrociniis adsueta: haec sola nec legatos miserat nec vide- 36
batur imperata factura. Itaque rex indignatus, si una gens
posset efficere, ne invictus esset, inpedimentis cum praesidio
12 relictis valida manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, et

1. Phradatem *B:* pharadatem *FLPV.* — 3. Manapin *P:* manapi *C.* — 4. Tapyrorum *Zumptius:* taurorum *A.* — Phradati] pharadati *LPV.* 22. et Sinopensibus *Schmieder:* estinopensibus *A.* — se, quid *Giunta:* si quid *A.* — 39. valida *Muetzellius:* inuicta *A.*

prima luce hostis in conspectu erat: tumultus magis quam proelium fuit. Deturbati ex collibus, quos occupaverant, barbari profugerunt, proximique vici ab incolis deserti capiuntur. Interiora regionis eius haud sane adiri sine magna vexatione 13
5 exercitus poterant. Iuga montium praealtae silvae rupesque inviae saepiunt: ea, quae plana sunt, novo munimenti genere inpedierant barbari. Arbores densae sunt de industria consi- 14
tae, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rursus inserunt terrae: inde velut ex alia radice laetiores vi-
10 rent trunci. Hos, qua natura fert, adolescere non sinunt: 15
quippe alium alii quasi nexu conserunt, qui ubi multa fronde vestiti sunt, operiunt terram. Itaque occulti ramorum velut laquei perpetua saepe iter cludunt. Una ratio erat caedendo 16
aperire saltum, sed hoc quoque magni operis. Crebri namque
15 nodi duraverant stipites, et in se inplicati arborum rami suspensis circulis similes lento vimine frustrabantur ictus. In- 17
colae autem ritu ferarum virgulta subire soliti tum quoque in-
(17) traverant saltum occultisque telis hostem lacessebant. Ille venantium modo latibula scrutatus plerosque confodit: ad ultimum
20 circumire saltum milites iubet, ut, si qua pateret, inrumperent. Sed ignotis locis plerique oberrabant, exceptique sunt 18
quidam, inter quos equus regis — Bucephalam vocabant — quem Alexander non eodem quo ceteras pecudes animo aestimabat. Namque ille nec in dorso insidere suo patiebatur alium
25 et regem, cum vellet ascendere, sponte genua submittens ex- 19
cipiebat credebaturque sentire, quem veheret. Maiore ergo, quam decebat, ira simul ac dolore stimulatus equum vestigari iubet et per interpretem pronuntiari, ni reddidissent, neminem esse victurum. Hac denuntiatione territi cum ceteris donis
30 equum adducunt. Sed ne sic quidem mitigatus caedi silvas 20
iubet adgestaque humo e montibus planitiem ramis inpeditam exaggerari. Iam *in* aliquantum altitudinis opus creverat, cum 21
barbari, desperati regionem, quam occupaverant, posse retineri, gentem suam dedidere. Rex obsidibus acceptis Phradati pa-
35 rere eos iussit.

(18) Inde quinto die in stativa revertitur. Artabazum deinde 22
geminato honore, quem Dareus habuerat ei, remittit domum. Iam ad urbem Hyrcaniae, in qua regia Darei fuit, ventum erat:

6. plana *P:* plena *C.* — 12. occulti *P:* occultu *C.* — 13. cludunt *Modius:* cludi**t *P*, cludit *C.* — 15. duraverant] nudauerant *P.* — 30. ne *P:* nec *C.* — 32. *in* aliquantum *Acidalius: in om. A.* — 34. parere *Freinshemius:* tradere *A.* — 37. quem] quam *P.* — 38. regia] regiae *P.*

ibi Nabarzanes accepta fide occurrit dona ingentia ferens. Inter quae Bagoas erat, specie singulari spado atque in ipso flore pueritiae, cui et Dareus adsuetus fuerat et mox Alexander adsuevit: eiusque maxime precibus motus Nabarzani ignovit.

Erat, ut supra dictum est, Hyrcaniae finitima gens (19) Amazonum, circa Thermodonta amnem Themiscyrae incolentium campos. Reginam habebant Thalestrin, omnibus inter Caucasum montem et Phasin amnem imperitantem. Haec cupidine visendi regis accensa finibus regni sui excessit et, cum haud procul abesset, praemisit indicantes, venisse reginam adeundi eius cognoscendique avidam. Protinus facta potestate veniendi, ceteris iussis subsistere, trecentis feminarum comitata processit. Atque ut primum rex in conspectu fuit, equo ipsa desiluit duas lanceas dextera praeferens. Vestis non toto Amazonum corpori obducitur: nam laeva pars ad pectus est nuda, cetera deinde velantur. Nec tamen sinus vestis, quem nodo colligunt, infra genua descendit. Altera papilla intacta servatur, qua muliebris sexus liberos alant: aduritur dextera, ut arcus facilius intendant et tela vibrent. Interrito vultu regem Thalestris intuebatur, habitum eius haudquaquam rerum famae parem oculis perlustrans: quippe omnibus barbaris in corporum maiestate veneratio est, magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est. Ceterum interrogata, num aliquid petere vellet, haud dubitavit fateri ad communicandos cum rege liberos se venisse: dignam, ex qua ipse regni generaret heredes: feminini sexus se retenturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare vellet, interrogat: at illa causata, sine custode regnum reliquisse, petere perseverabat, ne se inritam spei abire pateretur. Acrior ad Venerem feminae cupido quam regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. XIII dies in obsequium desiderii eius absumpti sunt. Tum illa regnum suum, rex Parthienen petiverunt.

VI. Hic vero palam cupiditates suas solvit continentiamque et (20) moderationem, in altissima quaque fortuna eminentia bona, in superbiam ac lasciviam vertit. Patrios mores disciplinamque Macedonum regum salubriter temperatam et civilem habitum velut leviora magnitudine sua ducens Persicae regiae par deorum potentiae fastigium aemulabatur. Iacere humi venera-

1. Nabarzanes] nabazanes *LPV.* — 3. adsuetus] *om. P.* — 4. Nabarzani] nabazani *LPV.* — 6. Thermodonta *P*: termodanta *C.* — 20. Thalestris] talestris *LV.* — 28. at *I:* et *A.* — 31. ut *P:* ac ut *C.* — 33. Parthienen] parthienem *LV.* — 39. venerabundos *Vindelinus:* uenerabundus *A.*

bundos ipsum paulatimque servilibus ministeriis tot victores gentium inbuere et captivis pares facere expetebat. Itaque purpureum diadema distinctum albo, quale Dareus habuerat, capiti circumdedit vestemque Persicam sumpsit, ne omen quidem veritus, quod a victoris insignibus in devicti transiret habitum. Et ille se quidem spolia Persarum gestare dicebat: sed cum illis quoque mores induerat, superbiamque habitus animi insolentia sequebatur. Litteras quoque, quas in Europam mitteret, veteris anuli gemma obsignabat, iis, quas in Asiam scriberet, Darei anulus inprimebatur, ut adpareret unum animum duorum non capere fortunam. Amicos vero et equites — hi namque principes militum — aspernantes quidem, sed recusare non ausos Persicis ornaverat vestibus. Pelices CCC et LX, totidem quot Darei fuerant, regiam inplebant, quas spa- (21) donum greges, et ipsi muliebria pati adsueti, sequebantur. Haec luxu et peregrinis infecta moribus veteres Philippi milites, rudis natio ad voluptates, palam aversabantur, totisque castris unus omnium sensus ac sermo erat, plus amissum victoria, quam bello esse quaesitum: cummaxime vinci ipsos dedique alienis moribus et externis. Quo tandem ore domos quasi in captivo habitu reversuros? Pudere iam sui. Regem victis quam victoribus similiorem ex Macedoniae imperatore Darei satrapen factum. Ille non ignarus, et principes amicorum et exercitum graviter offendi, gratiam liberalitate donisque reparare temptabat. Sed, opinor, liberis pretium servitutis ingratum est. Igitur ne in seditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Namque Bessus veste regia sumpta Artaxerxen appellari se iusserat Scythasque et ceteros Tanais accolas contrahebat. Haec Satibarzanes nuntiabat, quem receptum in fidem regioni, quam antea obtinuerat, praefecit. Et cum grave spoliis apparatuque luxuriae agmen vix moveretur, suas primum, deinde totius exercitus sarcinas exceptis admodum necessariis conferri iussit in medium. Planities spatiosa erat, in quam vehicula onusta perduxerant. Expectantibus cunctis, quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci suisque primum sarcinis face sub-

2. expetebat *I:* expectabat *A.* — 4. ne omen *I:* nemo non *A.* — 9. iis *P:* his *C.* — 10. Asiam *I:* asia *A.* — ut] *om. P.* — 12. hi *P:* hii *C.* — 13. ornaverat *Vindelinus:* onerauerat *A.* — CCC et LX *Vindelinus:* CCCC et LX *A.* — 20. Quo tandem ore *Jeepius:* quo tante more *A.* — 27. bello *I:* bellum *A.* — 28. Artaxerxen] artaxersen *LPV.* — 29. Satibarzanes] satabarzanes *LPV.* — 33. conferri *Lauer:* referre *A.* — 34. quam *Lauer:* qua *A.*

dita ceteras incendi praecepit. Flagrabant exurentibus dominis, quae ut intacta ex urbibus hostium raperent, saepe flammas restinxerant, nullo sanguinis pretium audente deflere, cum regias opes idem ignis exureret. Brevi deinde ratio mitigavit dolorem, habilesque militiae et ad omnia parati laetabantur sarcinarum potius quam disciplinae fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor, Parmenionis(22) filius, subita morte correptus magno desiderio sui adfecerat cunctos. Rex ante omnes maestus cupiebat quidem subsistere funeri adfuturus, sed penuria commeatuum festinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus milibus et DC relictus, ut iusta fratri persolveret: ipse contendit ad Bessum.

Iter facienti ei litterae adferuntur a finitimis satraparum, e quibus cognoscit Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu, ceterum Satibarzanen, quem satrapeae Ariorum ipse praefecisset, defecisse ab eo. Itaque quamquam Besso imminebat, tamen *ad* Satibarzanen opprimendum praeverti optimum ratus levem armaturam et equestres copias educit totaque nocte itinere strenue facto inprovisus hosti supervenit. Cuius cognito adventu Satibarzanes cum duobus milibus equitum — nec plures subito contrahi poterant — Bactra perfugit, ceteri proximos montes occupaverunt. Praerupta rupes est, qua spectat occidentem: eadem, qua vergit ad orientem, leniore summissa fastigio multis arboribus obsita perennem habet fontem, ex quo large aquae manant. Circuitus eius XXX et duo stadia conprehendit. In vertice herbidus campus: in hoc multitudinem inbellem considere iubent. Ipsi, qua rupes deerat, arborum truncos et saxa obmoliuntur. XIII milia armata erant. In quorum obsidionem Cratero relicto ipse Satibarzanen sequi festinat. Et quia longius abesse eum cognoverat, ad ex-(23) pugnandos eos, qui edita montium occupaverant, redit. Ac primo repurgari iubet, quidquid ingredi possent: deinde, ut occurrebant inviae cotes praeruptaeque rupes, inritus labor videbatur obstante natura. Ille, ut erat animi semper obluctantis difficultatibus, cum et progredi arduum et reverti periculosum esset, versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, ita ut fieri solet, ubi prima quaeque damnamus, subiciente animo. Haesitanti, quod ratio non potuit, fortuna consilium subministravit. Vehemens favonius erat, et multam materiam ceciderat miles, aditum per saxa molitus. Haec vapore torrida iam inarserat. Ergo adgeri alias arbores iubet et igni dari alimenta: celeriterque stipitibus cumulatis fastigium montis aequatum est. Tunc undique ignis iniectus cuncta conprehendit. Flammam in ora hostium ventus ferebat, fumus ingens velut quadam nube absconderat caelum. Sonabant incendio silvae, atque ea quoque, quae non incenderat miles, concepto igne proxima quaeque adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si qua intermoreretur ignis, effugere temptabant, sed qua flamma dederat locum, hostis obstabat. Varia igitur caede consumpti sunt: alii in medios ignes, alii petris praecipitavere se, quidam hostium manibus obtulerunt, pauci semiustulati venere in potestatem.

(24) Hinc ad Craterum, qui Artacoana obsidebat, redit. Ille omnibus praeparatis regis expectabat adventum, captae urbis titulo, sicut par erat, cedens. Igitur Alexander turres admoveri iubet: ipsoque adspectu barbari territi, e muris supinas manus tendentes, orare coeperunt, iram in Satibarzanen, defectionis auctorem, reservaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex data venia non obsidionem modo solvit, sed omnia sua incolis reddidit.

Ab hac urbe digresso supplementum novorum militum occurrit. Zoilus D equites ex Graecia adduxerat: III milia ex Illyrico Antipater miserat: Thessali equites C et XXX cum Philippo erant: ex Lydia II milia et sescenti, peregrinus miles, advenerant: CCC equites gentis eiusdem sequebantur. Hac manu adiecta *adit* Drangas: bellicosa natio est. Satrapes erat Barzaëntes, sceleris in regem suum particeps Besso: is suppliciorum, quae meruerat, metu profugit in Indiam.

(25) Iam nonum diem stativa erant, cum externa vi non tutus VII. modo rex, sed invictus intestino facinore petebatur. Dymnus, modicae apud regem auctoritatis et gratiae, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obsequio uni sibi dediti corporis vinctus. Is, quod ex vultu quoque perspici poterat, similis attonito remotis arbitris cum iuvene secessit in templum, arcana se et silenda adferre praefatus, suspensumque

9. omnes] omnis *P.* — 13. finitimis *I:* finibus *A.* — 15. satrapeae *scripsi:* satrapem *P*, satrapham *C.* — 17. *ad* Satibarzanen *Vindelinus: ad om. A.* — 27. deerat *Heinsius:* erat *A.* — 29. obsidionem *scripsi:* obsidione *A.* — 31. occupaverant *Vindelinus:* occupauerunt *A.* — 32. repurgari] repugnari *P.*

3. inarserat *Sebisius:* inaruerat *A.* — 12. medios ignes *I:* medio ignis *C*, medio ignes *P.* — 15. Artacoana *Fossius:* artacana *A* [artacacna *F?*]. — 24. Zoilus *Junius:* zolus *A.* — 28. *adit addidi* — Drangas *Junius:* drancas *A.* — 29. Barzaëntes *Modius:* barzaenses *P.* barzanenses *C.* — 33. Nicomacho] nichomacho *P*, nichomaco *LV.* — 37. silenda] silenta *P*, silentia *LV.*

expectatione per mutuam caritatem et pignora utriusque animi rogat, ut adfirmet iureiurando, quae commisisset, silentio esse tecturum. Et ille ratus, nihil, quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per praesentes deos iurat. Tum Dymnus aperit in tertium diem regi insidias conparatas seque eius consilii fortibus viris et inlustribus esse participem. Quibus iuvenis auditis se vero fidem in parricidio dedisse constanter abnuit nec ulla religione, ut scelus tegat, posse constringi. Dymnus, et amore et metu amens, dexteram exoleti conplexus et lacrimans orare primum, ut particeps consilii operisque fieret: si id sustinere non posset, attamen ne proderet se, cuius erga ipsum benivolentiae praeter alia hoc quoque haberet fortissimum pignus, quod caput suum permisisset fidei adhuc inexpertae. Ad ultimum aversari scelus perseverantem mortis metu terret: ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus incohaturos. Alias deinde effeminatum et muliebriter timidum, alias proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdum quoque regnum, versabat animum tanto facinore procul abhorrentem. Strictum deinde gladium modo illius, modo suo admovens iugulo, supplex idem et infestus, expressit tandem, ut non solum silentium, sed etiam operam polliceretur. Namque abunde constantis animi et dignus, qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat, sed *se* captum Dymni amore simulabat nihil recusare. Sciscitari inde pergit, cum quibus tantae rei societatem inisset: plurimum referre, quales viri tam memorabili operi admoturi manus essent. Ille et amore et scelere male sanus simul gratias agit, simul gratulatur, quod fortissimis iuvenum non dubitasset se adiungere, Demetrio, corporis custodi, Peucolao, Nicanori: adicit his Aphoebetum, Ioceum, Dioxenum, Archepolim, Amyntam. Ab hoc sermone dimissus Nicomachus ad fratrem — Cebalino erat nomen — quae acceperat, defert. Placet ipsum subsistere in tabernaculo, ne, si regiam intrasset, non adsuetus adire regem, coniurati proditos se esse resciscerent. Ipse Cebalinus ante vestibulum regiae — neque enim propius aditus ei patebat — consistit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum,

7. Quibus] qui *P.* — 14. inexpertae] exparte *P.* — 18. interdum quoque regnum *I:* interdumque regnum quoque *A.* — 21. tandem, ut] ut tandem *P.* — 23. *se* captum *Lauer:* captum *P,* captus *C.* — 28. fortissimis *P:* fortissimus *C.* — 29. Peucolao *Freinshemius:* peuculao *A.* — 30. Aphoebetum *L:* apoebetum *BFPV.* — Dioxenum *Freinshemius:* idioxenum *A* [adioxenum *V*]. — Archepolim *Vindelinus:* arcepolim *A.* — 34. Cebalinus] ceballinus *LPV.* — 35. enim] *om. P.* — 36. ex prima cohorte amicorum *P:* amicorum ex prima cohorte *C.*

a quo introduceretur ad regem. Forte ceteris dimissis unus Philotas, Parmenionis filius — incertum quam ob causam — substiterat in regia. Huic Cebalinus ore confuso magnae perturbationis notas prae se ferens aperit, quae ex fratre conperat, et sine dilatione nuntiari regi iubet. Philotas conlaudato eo protinus intrat ad Alexandrum multoque invicem de aliis rebus sermone consumpto nihil eorum, quae ex Cebalino cognoverat, nuntiat. Sub vesperam eum prodeuntem in vestibulo regiae excipit iuvenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille non vacasse sermoni suo regem causatus discessit. Postero die Cebalinus venienti in regiam praesto est intrantemque admonet pridie communicatae cum ipso rei. Ille curae sibi esse respondet: ac ne tum quidem regi, quae audierat, aperit. Coeperat Cebalino esse suspectus. Itaque non ultra interpellandum ratus nobili iuveni — Metron erat ei nomen — super armamentarium posito, quod scelus pararetur, indicat. Ille Cebalino in armamentario abscondito protinus regi corpus forte curanti, quid index detulisset, ostendit. Rex ad conprehendendum Dymnum missis satellitibus armamentarium intrat. Ibi Cebalinus gaudio elatus, ‘Habeo te’, inquit, ‘incolumem ex inpiorum manibus ereptum.’ Percontatus deinde Alexander, quae noscenda erant, ordine cuncta cognoscit. Rursusque institit quaerere, quotus dies esset, ex quo Nicomachus ad eum detulisset indicium. Atque illo fatente, iam tertium esse, existimans, haud incorrupta fide tanto post deferre, quae audierat, vinciri eum iusserat. Ille clamitare coepit, eodem temporis momento, quo audisset, ad Philotan decurrisse: ab eo operiri conperta. Rex item quaerens, an Philotan adisset, an institisset ei, ut pervenirent ad se, perseverante eo adfirmare, quae dixerat, manus ad caelum tendens manantibus lacrimis hanc sibi a carissimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter haec Dymnus haud ignarus, quam ob causam accerseretur a rege, gladio, quo forte erat cinctus, graviter se vulnerat occursuque satellitum inhibitus perfertur in regiam. Quem intuens rex, ‘Quod’, inquit, ‘in te, Dymne, tantum cogitavi nefas, ut tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipso videretur?’ Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu vultuque a conspectu regis averso subinde conlapsus extinguitur.

1. *a* quo *Junius:* quo *A.* — 3. substiterat *Lauer:* subsisterat *BP,* subsisteret *FLV.* — 17. armamentario] armentario *P.* — 26. iusserat *C:* iussit *P.* — 28. operiri conperta *Jeepius:* perconperta *P,* percomperta *C.* — 29. eo] adeo *P.*

Rex Philota venire in regiam iusso, ‘Cebalinus,’ inquit, ‘ul- (28)
timum supplicium meritus, si in caput meum praeparatas insidias biduo texit: huius criminis Philotan reum substituit, ad quem protinus indicium detulisse se adfirmat. Quo propiore gradu amicitiae me contingis, hoc maius est dissimulationis tuae facinus, et ego Cebalino magis quam Philotae id convenire fateor. Faventem habes iudicem, si, quod admitti non oportuit, saltem purgari potest.’ Ad haec Philotas haud sane trepidus, si animus vultu aestimaretur, Cebalinum quidem scorti sermonem ad se detulisse, sed ipsum tam levi auctori nihil credidisse respondit, veritum, ne iurgium inter amatorem et exoletum non sine risu aliorum detulisset: cum Dymnus interemerit semet, qualiacumque erant, non fuisse reticenda. Conplexusque regem orare coepit, ut praeteritam vitam potius, quam culpam, silentii tamen, non facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram suppresserit: dexteram reconciliatae gratiae pignus obtulit et contem- VIII.
ptum magis quam celatum indicium esse videri sibi dixit. Ad- (29)
vocato tum consilio amicorum, cui tamen Philotas adhibitus non est, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quae detulerat ad regem, ordine exposuit. Erat Craterus regi carus in paucis et eo Philotae ob aemulationem dignitatis adversus: neque ignorabat saepe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atque operae gravem fuisse et ob ea non quidem sceleris, sed contumaciae tamen esse suspectum. Non aliam premendi inimici occasionem aptiorem futuram ratus, odio suo pietatis praeferens speciem, ‘Utinam’, inquit, ‘in principio quoque huius rei nobiscum deliberasses! Suasissemus, si Philotae velles ignoscere, patereris potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres saepius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio. Ille enim semper insidiari tibi poterit, tu non semper Philotae poteris ignoscere. Nec est, quod existimes eum, qui tantum ausus est, venia posse mutari. Scit eos, qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse. At ego, etiamsi ipse vel paenitentia vel beneficio tuo victus quiescere volet, patrem eius Parmenionem, tanti ducem exercitus et inveterata apud milites tuos auctoritate haud multum infra magnitudinis tuae fastigium positum, scio non aequo animo salutem filii sui debitu-

3. texit *B:* texisset *FLPV*. — 8. oportuit *Junius:* potuit *A*. — purgari *Jeepius:* negari *A*. — 12. interemerit semet] semet interemerit *P*. — 19. tum *Zumptius:* tamen *A*. — 23. iactatione *Junius:* actione *A*. — 30. cogeres] *om*. *P*. — 38. tuos] suos *P*.

rum tibi. Quaedam beneficia odimus. Meruisse mortem con- 8
fiteri pudet. Superest, ut malit videri iniuriam accepisse, quam vitam. Proinde scito tibi cum illis de salute esse pugnandum. Satis hostium superest, ad quos persequendos ituri sumus: 9
latus a domesticis hostibus muni. Hos si summoves, nihil (30)metuo ab externo.’ Haec Craterus. Nec ceteri dubitabant, 10
quin coniurationis indicium suppressurus non fuisset nisi auctor aut particeps. Quem enim pium et bonae mentis, non amicum modo, sed ex ultima plebe, auditis, quae ad eum delata erant, non protinus ad regem fuisse cursurum? ne Ce- 11
balini quidem exemplo, qui ex fratre conperta ipsi nuntiasset, Parmenionis filium, praefectum equitatus, omnium arcanorum regis arbitrum! simulasse etiam, non vacasse sermoni suo regem, ne index alium internuntium quaereret. Nicomachum 12
religione quoque deum adstrictum conscientiam suam exonerare properasse: Philotam consumpto per ludum iocumque paene toto die gravatum esse pauca verba pertinentia ad caput regis tam longo et forsitan supervacuo inserere sermoni. At enim se non credidisse talia deferentibus pueris! Cur igi- 13
tur extraxisset biduum, tamquam indicio haberet fidem? dimittendum fuisse Cebalinum, si delationem eius damnabat. In 14
suo quemque periculo magnum animum habere, cum de salute regis timeretur, credulos esse debere, vana quoque deferentis admittere. Omnes igitur quaestionem de eo, ut parti- 15
cipes sceleris indicare cogeretur, habendam esse decernunt. (31)Rex admonitos, uti consilium silentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in posterum iubet, ne qua novi initi consilii daretur nota. Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsi 16
epulas, et rex non coenare modo, sed etiam familiariter conloqui cum eo, quem damnaverat, sustinuit. Secunda deinde 17
vigilia luminibus extinctis cum paucis in regiam coeunt Hephaestion et Craterus et Coenus et Erigyius, hi ex amicis, ex armigeris autem Perdiccas et Leonnatus. Per hos imperatum, ut, qui *ad* praetorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad 18
omnes aditus dispositi erant equites, itinera quoque obsidere iussi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediae magnisque copiis praeerat, occultus evaderet. Atharrias autem cum ccc 19
armatis intraverat regiam: huic decem satellites traduntur, quo-

3. scito *Modius:* scio *A*. — 17. toto] tota *P*. — 19. se non credidisse *Zumptius:* non credidisse *P*, si non credidisset *C*. — 26. uti *C:* ut *P*. — 31. Hephaestion *Freinshemius:* ephestion *A*. — 32. Erigyius *Freinshemius:* eriguus *A*. — 34. *a d* praetorium *I: a d om. A*. — 37. Atharrias *Zumptius:* atarras *A*.

rum singulos deni armigeri sequebantur. Hi ad alios coniuratos conprehendendos distributi sunt: Atharrias cum trecentis ad Philotam missus clausum aditum domus moliebatur, L iuvenum promptissimis stipatus, nam ceteros cingere undique domum iusserat, ne occulto aditu Philotas posset elabi. Illum sive securitate animi sive fatigatione resolutum somnus oppresserat, quem Atharrias torpentem adhuc occupat. Tandem ei sopore discusso cum inicerentur catenae, ‘Vicit’, inquit, ‘bonitatem tuam, rex, inimicorum meorum acerbitas.’ Nec plura elocutum capite velato in regiam adducunt.

23 Postero die rex edixit, omnes armati coirent: VI milia fere militum venerant, praeterea turba lixarum calonumque inpleverant regiam. Philotan armigeri agmine suo tegebant, ne ante conspici posset a vulgo, quam rex adlocutus milites esset. De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat *rex, iudicabat* exercitus, in pace erat vulgi: et nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset auctoritas. Igitur Dymni primum cadaver infertur plerisque, quid parasset quove casu extinctus IX. esset, ignaris. Rex deinde in contionem procedit vultu praeferens dolorem animi. Amicorum quoque maestitia expectationem haud parvam rei fecerat. Diu rex demisso in terram 2 vultu attonito stupentique similis stetit. Tandem recepto animo, ‘Paene’, inquit, ‘milites, hominum scelere vobis ereptus sum: deum providentia et misericordia vivo. Conspectusque vestri venerabilis cogit, ut vehementius parricidis irascerer, quoniam praecipuus, immo unus vitae meae fructus est, tot fortissimis viris et de me optime meritis referre adhuc gratiam posse.’ 3 Interrupit orationem militum gemitus, obortaeque sunt omnibus lacrimae. Tum rex, ‘Quanto’, inquit, ‘maiorem in animis vestris motum excitabo, cum tanti sceleris auctores ostendero! quorum mentionem adhuc reformido et, tamquam salvi 4 esse possint, nominibus abstineo. Sed vincenda est memoria pristinae caritatis et coniuratio inpiorum civium detegenda. Quomodo autem tantum nefas sileam? Parmenio, illa aetate, tot meis, tot parentis mei meritis devinctus, omnium nobis 5 amicorum vetustissimus, ducem se sceleri tanto praebuit. Minister eius Philotas Peucolaum et Demetrium et hunc Dymnum, cuius corpus adspicitis, ceterosque eiusdem amentiae in caput

1. Hi] hii *P.* — 2. Atharrias *Zumptius:* atarras *A.* — 7. Atharrias *Zumptius:* atharràs *P*, atarras *C.* — 15. *rex, iudicabat addidi.* — 21. rei *I:* ei *A.* — 25. cogit *C: om. P.* — quoniam *I:* quam *A.* — 26. praecipuus *Heinsius:* spiritus *A.* — 27. posse *I:* possem *A.* — 37. Peucolaum *Junius:* leucolaum *A.*

(33) meum subornavit.’ Fremitus undique indignantium querentiumque tota contione obstrepebat, qualis solet esse multitudinis, et maxime militaris, ubi aut studio agitur aut ira. Nicomachus deinde et Metron et Cebalinus producti, quae quisque detulerat, exponunt. Nullius eorum indicio Philotas ut particeps sceleris destinabatur. Itaque indignatione expressa vox invicem silentio excepta est. Tum rex, ‘Qualis’, inquit, ‘ergo animi vobis videtur, qui huius rei delatum indicium ad ipsum suppressit? Quod non fuisse vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens tormenta non timuit Cebalinus, *Metron* ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut eo, ubi lavabar, inrumperet: Philotas solus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum! Iste regis periculo commoveretur, vultum mutaret, indicem tantae rei sollicitus audiret! Subest nimirum silentio facinus, et avida spes regni praecipitem animum ad ultimum nefas inpulit. Pater Mediae praeest: ipse apud multos copiarum duces meis praepotens viribus maiora, quam capit, spirat. Orbitas quoque mea, quod sine liberis sum, spernitur. Sed errat Philotas. In vobis liberos, parentes, consanguineos habeo: vobis salvis orbus esse non possum.’ (34) Epistolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem et Philotan scripserat, recitat, haud sane indicium gravioris consilii praeferentem. Namque summa eius haec erat: ‘Primum vestri curam agite, deinde vestrorum: sic enim, quae destinavimus, efficiemus.’ Adiecitque rex, sic esse scriptam, ut, sive ad filios pervenisset, a consciis posset intellegi, sive intercepta esset, falleret ignaros. ‘At enim Dymnus, cum ceteros participes sceleris indicaret, Philotan non nominavit! Hoc quidem illius non innocentiae, sed potentiae indicium est, quod sic ab iis timetur etiam, a quibus prodi potest, ut, cum de se fateantur, illum tamen celent. Ceterum Philotan ipsius indicat vita. Hic Amyntae, qui mihi consobrinus fuit et in Macedonia capiti meo inpias conparavit insidias, socium se et conscium adiunxit. Hic Attalo, quo graviorem inimicum non habui, sororem suam in matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atque amicitiae, qualis sors edita esset Iovis Hammonis oraculo, sustinuit rescribere mihi, se quidem gratulari, quod in numerum deorum receptus essem, ceterum misereri eorum, quibus vivendum esset sub

5. ut *Walchius:* in *A.* — 7. invicem *Jeepius:* indicum *A.* — Tum *I:* tunc *A.* — ergo] erga *LPV.* — 8. ad ipsum *Freinshemius:* id ipsum *A.* — 10. *Metron add. Acidalius.* — 36. ei *I:* et *A.* — 37. Hammonis *P:* ammonis *C.*

eo, qui modum hominis excederet. Haec sunt et iam pridem animi alienati a me et invidentis gloriae meae indicia: quae equidem, milites, quamdiu licuit, in animo meo pressi. Videbar enim mihi partem viscerum meorum abrumpere, si, in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non verba punienda sunt: linguae temeritas pervenit ad gladios. Hos, si mihi creditis, Philotas in me acuit. Si ipsi admiseritis, quo me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimae exercitus parti, principibus nobilissimae iuventutis, unum praefeci: salutem, spem, victoriam meam fidei eius tutelaeque commisi. Patrem in idem fastigium, in quo me ipsum posuistis, admovi: Mediam, qua nulla opulentior regio est, et tot civium sociorumque milia imperio eius dicionique subieci. Unde praesidium petieram, periculum extitit. Quam feliciter in acie occidissem, potius hostis praeda, quam civis victima! Nunc servatus ex periculis, quae sola timui, in haec incidi, quae timere non debui. Soletis identidem a me, milites, petere, ut saluti meae parcam. Ipsi mihi praestare potestis, quod suadetis, ut faciam. Ad vestras manus, ad vestra arma confugio: invitis vobis salvus esse nolo: volentibus non possum, nisi vindicor.' Tum Philotan religatis post tergum manibus obsoleto amiculo velatum iussit induci. Facile adparebat, motos esse tam miserabili habitu non sine invidia paulo ante conspecti. Ducem equitatus pridie viderant, sciebant regis interfuisse convivio: repente reum quidem, sed iam damnatum, immo vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque, tanti ducis, tam clari civis, fortuna, qui [quo] modo duobus filiis, Hectore ac Nicanore, orbatus cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, absens diceret causam. Itaque Amyntas, regius praetor, inclinatam ad misericordiam contionem rursus aspera in Philotan oratione commovit: proditos eos esse barbaris: neminem ad coniugem suam in patriam et ad parentes fuisse rediturum: velut truncum corpus dempto capite sine spiritu, sine nomine, aliena terra, ludibrium hostis futuros. Haudquaquam pro spe ipsius Amyntae oratio grata regi fuit, quod coniugum, quod patriae admonitos pigriores ad cetera munia exequenda fecisset. Tum(36)

1. et iam *Koehler:* etiam *A.* — 5. viliores] uiolares *P.* — 8. admiseritis *Jeepius:* admisit *A.* — 12. ipsum *scripsi:* ipsi *P.* — Mediam] media *LPV.* — 13. et tot] ut tot *P.* — 26. iam *Jeepius:* etiam *A.* — immo] *om. P.* — 28. [quo] modo *I.* — 30. inclinatam *C:* inclinantem *P.* — 35. pro spe *Freinshemius:* prospere *A.* — 36. Amyntae] amintae *LV*, admintae *P.* — 37. Tum *P:* tunc *C.*

Coenus, quamquam Philotae sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen acrius quam quisquam in Philotam invectus est, parricidam esse regis, patriae, exercitus clamitans: saxumque, quod forte ante pedes iacebat, arripuit emissurus in eum, ut plerique crediderunt, tormentis subtrahere cupiens. Sed rex manum eius inhibuit, dicendi prius causam debere fieri potestatem reo nec aliter iudicari passurum se adfirmans. Tum dicere iussus Philotas, sive conscientia sceleris sive periculi magnitudine amens et attonitus, non attollere oculos, non hiscere audebat. Lacrimis deinde manantibus, linquente animo, in eum, a quo tenebatur, incubuit: abstersisque amiculo eius oculis paulatim recipiens spiritum ac vocem dicturus videbatur. Iamque rex intuens eum, 'Macedones', inquit, 'de te iudicaturi sunt: quaero, an patrio sermone sis apud eos usurus.' Tum Philotas, 'Praeter Macedonas', inquit, 'plerique adsunt, quos facilius, quae dicam, percepturos arbitror, si eadem lingua fuero usus, qua tu egisti, non ob aliud, credo, quam ut oratio tua intellegi posset a pluribus.' Tum rex, 'Ecquid videtis adeo etiam sermonis patrii Philotan taedere? solus quippe fastidit eum discere. Sed dicat sane, utcumque ei cordi est, dum memineritis, aeque illum a nostro more quam a sermone abhorrere.' Atque ita contione excessit. Tum Philotas, 'Verba', inquit, 'innocenti reperire facile est, modum verborum misero tenere difficile. Itaque inter optimam conscientiam et iniquissimam fortunam destitutus ignoro, quomodo et animo meo et tempori paream. Abest quidem optimus causae meae iudex: qui cur me ipse audire noluerit, non, mehercule, excogito, cum illi utrimque cognita causa tam damnare me liceat, quam absolvere, non cognita vero liberari *ab* absente non possum, qui a praesente damnatus sum. Sed quamquam vincti hominis non supervacua solum, sed etiam invisa defensio est, qui iudicem non docere videtur, sed arguere: tamen, utcumque licet me dicere, memet ipse non deseram nec committam, ut damnatus etiam mea sententia videar. Equidem, cuius crimis reus sim, non video: inter coniuratos nemo me nominat, de me Nicomachus nihil dixit, Cebalinus plus, quam audierat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse credit

2. Philotam *C*: philotan *P.* — 4. arripuit *I:* eripuit *A.* — 6. dicendi prius causam *C:* dicendae prius causae *P.* — 8. iussus *Modius:* rursus *P*, orsus *C.* — 14. quaero] quae uero *P.* — 19. taedere] teneri *P.* — 21. quam a *Zumptius:* quam *P*, quo a *C.* — 25. quomodo et *I:* et quomodo *A.* — 26. optimus *C:* optumus *P.* — 29. *a b* absente *Freinshemius: a b om. A.* — 37. fuisse *I:* fecisse *A.*

rex! Potuit ergo Dymnus eum praeterire, quem sequebatur, praesertim cum quaerenti socios vel falso fuerim nominandus,
7 quo facilius, qui temptabatur, posset inpelli? Non enim detecto facinore nomen meum praeteriit, ut posset videri socio pepercisse: Nicomacho, quem taciturum arcana de semetipso credebat, confessus aliis nominatis me unum subtrahebat.
8 Quaeso, commilitones, si Cebalinus me non adisset, nihil me de coniuratis scire voluisset, num hodie dicerem causam nullo
9 me nominante? Dymnus sane ut viveret adhuc et vellet mihi parcere: quid ceteri? qui de se confitebuntur, me videlicet subtrahent! Maligna est calamitas, et fere noxius, cum suo sup-
10 plicio crucietur, adquiescit alieno. Tot conscii ne in eculeum quidem inpositi verum fatebuntur? Atqui nemo parcit morituro nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad verum crimen(38)
11 et ad unum revertendum mihi est: cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc, qualecumque est, confesso mihi, ubicumque es, Alexander, remisisti: dexteram tuam amplexus, reconciliati pignus animi, convivio quoque interfui.
12 Si credidisti mihi, absolutus sum, si pepercisti, dimissus: vel iudicium tuum serva. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum a mensa tua, feci? quod novum facinus delatum ad te mutavit animum tuum? Gravi sopore adquiescebam, cum me malis indormientem meis inimici vinciendo excitaverunt.
13 Unde et parricidae et proditori tam alti quies somni? Scele-
14 rati conscientia obstrepente condormire non possunt: agitant eos furiae, non consummato modo, sed etiam cogitato parricidio. At mihi securitatem primum innocentia mea, deinde tua dextera obtulerat: non timui, ne plus alienae crudelitati
15 apud te liceret, quam clementiae tuae. Sed ne te mihi credidisse paeniteat, res ad me deferebatur a puero, qui non testem,
16 non pignus indicii exhibere poterat, inpleturus omnes metu, si coepisset audiri. Amatoris et scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix et fidem eius suspectam habui, quod non
17 ipse deferret, sed fratrem potius subornaret. Timui, ne negaret mandasse sese Cebalino, et ego viderer multis amicorum regis fuisse periculi causa. Sic quoque, cum laeserim neminem, inveni, qui mallet perire me, quam incolumem esse:
18 quid inimicitiarum creditis excepturum fuisse, si insontes la-

5. Nicomacho *Acidalius:* nicomachus *A.* — 9. ut *Jeepius:* et *A.* — vellet *Jeepius:* uelut *A.* — 10. parcere *P:* parceret *C* [parceri *V*]. — 12. ne *I:* nec *A.* 25. condormire *Modius:* comdormire *P,* cum dormire *C.* — 26. consummato modo, sed etiam cogitato *Modius:* cogitato modo sed etiam consummato *A.* — 35. sese *C:* se *P.*

cessissem? At enim Dymnus se occidit! Num igitur facturum eum divinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem 19
fecit, id me, cum a Cebalino interpellatus sum, movere non
(39)poterat. At hercules, si conscius Dymno tanti sceleris fuis- 20
5 sem, biduo illo, proditos esse nos, dissimulare non debui: Cebalinus ipse tolli de medio nulloque negotio potuit. Deni- 21
que post delatum indicium, *quod* operturus eram, cubiculum regis solus intravi, ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps coniura- 22
10 tionis fuit! sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum adfecto! Ecquis e vobis corruptus est donis? quem ducem, quem praefectum inpensius colui? Mihi quidem obicitur, quod societatem patrii sermonis asperner, quod Macedonum mores fastidiam. Sic ergo imperio, quod dedignor,
15 immineo! Iam pridem nativus ille sermo commercio aliarum 23
gentium exolevit: tam victoribus, quam victis peregrina lingua discenda est. Non, mehercule, ista me magis laedunt, 24
quam quod Amyntas, Perdiccae filius, insidiatus est regi: cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fra-
20 trem regis non oportuit diligi a nobis. Sin autem in illo for- 25
tunae gradu positum etiam venerari necesse erat: utrum, quaeso, quod non divinavi, reus sum, an inpiorum amicis insontibus quoque moriendum est? Quod si aequum est, cur
tamdiu vivo? si iniustum, cur nunc demum occidor? At enim 26
25 scripsi misereri me eorum, quibus vivendum esset sub eo, qui se Iovis filium crederet. Fides amicitiae, veri consilii periculosa libertas, *vos* me decepistis! vos, quae sentiebam, ne reticerem, inpulistis! Scripsisse me haec fateor regi, non de 27
rege scripsisse. Non enim faciebam invidiam, sed pro eo
30 timebam. Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iovis stirpem tacitus adgnosceret, quam qui praedicatione iactaret. Sed 28
quoniam oraculi fides certa est, sit deus causae meae testis. Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon, num arcanum et occultum scelus inierim: qui regem nostrum dignatus
35 est filium, neminem eorum, qui stirpi suae insidiati sunt, la- 29
tere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, ne
(40)hanc quidem exhibendae veritatis fidem deprecor. Solent rei 30
capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi, patrem nec ostendere possum, nec invocare audeo, cum et

6. tolli] tollit *PV,* tolli* *L.* — 7. *quod* operturus *Jeepius:* operiturus *P,* opperiturus *C.* — 14. ergo] ego *LPV.* — 27. *vos* me *I: vos om. A.* — 33. Hammon, num *Heinsius:* ammodum *A.* — 34. inierim *Jeepius:* interim *A.*

ipse tanti criminis reus sit. Parum est enim tot modo liberum parentem, in unico filio adquiescentem, eo quoque orbari, nisi ipse in rogum meum inponitur. Ergo, carissime pater, et propter me morieris et mecum. Ego tibi vitam adimo, ego senectutem tuam extinguo! Quid enim me procreabas infelicem adversantibus diis? an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Nescio, adulescentia mea miserior sit, an senectus tua: ego in ipso robore aetatis eripior: tibi carnifex spiritum adimet, quem si fortuna expectare voluisset, natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, quam timide et cunctanter, quae Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim, cum audisset, venenum a Philippo medico regi parari, deterrere eum voluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constitueret. Num creditum est patri meo? num ullam auctoritatem eius litterae habuerunt? Ego ipse, quotiens, quae audieram, detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si et, cum indicamus, invisi et, cum tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet?' Cumque unus e circumstantium turba exclamasset, 'Bene meritis non insidiari!' Philotas, 'Recte', inquit, 'quisquis es, dicis. Itaque si insidiatus sum, poenam non deprecor et finem facio dicendi, quoniam ultima verba gravia sunt visa auribus.' Abducitur deinde ab iis, qui custodiebant eum.

XI. Erat inter duces manu strenuus Bolon quidam, pacis ar-(41) tium et civilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus: qui tacentibus ceteris stolida audacia ferox admonere eos coepit, quotiens suis quisque deversoriis, quae occupassent, proturbatus esset, ut purgamenta servorum Philotae reciperentur eo, unde commilitones expulisset. Auro argentoque vehicula eius onusta totis vicis stetisse, ac ne in viciniam quidem deversorii quemquam commilitonum receptum esse, sed per dispositos, quos supra somnum habebat, omnes procul relegatos, ne femina illa murmurantium inter se silentio verius quam sono excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines Phrygasque et Paphlagonas appellatos: qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguae suae per interpretem audire. Nunc cur Hammonem con-

17. credulitatis *B?:* crudelitatis *FLPV*. — 21. dicis] ducis *P*. — 23. iis *P:* his *C*. — 27. admonere] admouere *P*. — 28. deversoriis *P:* diuersoriis *C*. — quae] quas *PV*. — 30. expulisset] expulissent *P*. — 31. ac] at *LPV*. — deversorii *scripsi:* diuersorii *A*. — 33. somnum] somnium *LPV*. — omnes *C:* omnis *P*. — relegatos] religatos *LPV*. — 37. Nunc cur *Zumptius:* necum *C*, mecum *P*.

suli vellet? eundem Iovis arguisse mendacium, Alexandrum filium adgnoscentis, scilicet veritum, ne invidiosum esset, quod dii offerrent. Cum insidiaretur capiti regis et amici, non consuluisse eum Iovem: nunc ad oraculum mittere, dum pater eius sollicitetur, qui praesit in Media, et pecunia, cuius custodia commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris inpellat. Ipsos missuros ad oraculum, non qui Iovem interrogent, quod ex rege cognoverint, sed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate regis optimi persolvant. Tum vero universa contio accensa est, et a corporis custodibus initium factum clamantibus, discerpendum esse parricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui graviora supplicia metueret, (42)haud sane iniquo animo audiebat. Rex in contionem reversus, sive ut in custodia quoque torqueret, sive ut diligentius cuncta cognosceret, concilium in posterum diem distulit et, quamquam in vesperam inclinabat dies, tamen amicos convocari iubet. Et ceteris quidem placebat, Macedonum more obrui saxis, Hephaestio autem et Craterus et Coenus tormentis veritatem exprimendam esse dixerunt, et illi quoque, qui aliud suaserant, in horum sententiam transeunt. Consilio ergo dimisso Hephaestion cum Cratero et Coeno ad quaestionem de Philota habendam consurgunt. Rex Cratero accersito et sermone habito, cuius summa non edita est, in intimam deversorii partem secessit et remotis arbitris in multam noctem quaestionis expectavit eventum. Tortores in conspectu Philotae omnia crudelitatis instrumenta proponunt. Et ille ultro, 'Quid cessatis,' inquit, 'regis inimicum, interfectorem confitentem occidere? quid quaestione opus est? cogitavi, volui.' Craterus exigere, ut, quae confiteretur, in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, [et] dum obligantur oculi, dum vestis exuitur, deos patrios, gentium iura nequiquam apud surdas aures invocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote et damnatus et inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur. Ac primo, quamquam hinc ignis, illinc verbera iam non ad quaestionem, sed ad poenam ingerebantur, non vocem modo, sed etiam gemitus habuit in potestate: sed postquam intumescens corpus ulceribus flagellorum ictus nudis ossibus in-

5. sollicitetur] sollicitet *P*. — 7. nonqui Iovem interrogent *Giunta:* qui iouem interrogent non *C*, qui iouem interrogent *P*. — 18. Hephaestio *scripsi:* ephestio *A*. — Coenus] coenos *P*. — 21. Hephaestion *Freinshemius:* ephestion *A*. — 23. deversorii *scripsi:* diuersorii *A*. — 25. conspectu *B?:* conspectum *FLPV*. — 26. ille] illo *LPV*. — 28. quid] *om. P*. — 30. Dum] tum *P*. — [et] dum *Freinshemius*. — 32. cruciatus] cruciatos *PV*, cruciat*s *L*.

cussos ferre non poterat, si tormentis adhibituri modum essent, dicturum se, quae scire expeterent, pollicetur. Sed finem quaestioni fore, iurare eos per Alexandri salutem volebat re-
18 moverique tortores. Et utroque inpetrato, ‘Cratere’, inquit,
19 ‘dic, quid me velis dicere.’ Illo indignante ludificari eum rursusque revocante tortores tempus petere coepit, dum reci-
20 peret spiritum, cuncta, quae sciret, indicaturus. Interim equites, nobilissimus quisque et ii maxime, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotan torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum, qui regi insidiati essent, cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii in devios montes vastasque solitudines fugiunt ingenti per tota castra terrore diffuso, donec rex tumultu cognito legem se *de* supplicio coniunctorum
21 sontibus remittere edixit. Philotas verone an mendacio libe-(43)
rare se a cruciatu voluerit, anceps coniectura est, quoniam et vera confessis et falsa dicentibus idem doloris finis ostenditur:
22 ceterum, ‘Pater’, inquit, ‘meus Hegelocho quam familiariter usus sit, non ignoratis: illum dico Hegelochum, qui in acie
23 cecidit: omnium malorum nobis fuit causa. Nam cum primum Iovis filium se salutari iussit rex, id indigne ferens ille, hunc igitur regem adgnoscimus, inquit, qui Philippum dedignatur
24 patrem? actum est de nobis, si ista perpeti possumus. Non homines solum, sed etiam deos despicit, qui postulat deus credi. Amisimus Alexandrum, amisimus regem: incidimus in
25 superbiam, nec dis, quibus se exaequat, nec hominibus, quibus se eximit, tolerabilem. Nostrone sanguine deum fecimus, qui
26 nos fastidiat? qui gravetur mortalium adire concilium? Credite mihi et nos, si viri sumus, a dis adoptabimur. Quis proavum huius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occisos ultus est? hic quidem interfectoribus patris
27 ignovit. Haec Hegelochus dixit super coenam: et postero die prima luce a patre accersor. Tristis erat et me maestum vi-
28 debat. Audieramus enim, quae sollicitudinem incuterent. Itaque ut experiremur, utrumne vino gravatus effudisset illa, an altiore concepta consilio, accersi eum placuit. Venit eodemque sermone ultro repetito adiecit, se, sive auderemus duces

1. incussos] incustos *P.* — 4. Cratere *Zumptius:* cratero *A.* — 6. tortores] terrores *P.* — 14. se *de* supplicio *scripsi*: *de om. A.* — 18. Hegelocho *B*?*:* egelicho *FLV*, egilicho *P.* — 19. Hegelochum] egelocum *LPV.* — 29. a dis] adhis *LV.* — 30. Perdiccam *C:* perdiccan *P.* — 32. super *I:* supra *A.* — 36. Venit *Palmerius:* ac uenire *A.* — 37. repetito *I:* petito *A.*

esse, proximas a nobis partes vindicaturum, sive deesset animus, consilium silentio esse tecturum. Parmenioni vivo ad- 29
huc Dareo intempestiva res videbatur: non enim sibi, sed hosti esse occisuros Alexandrum: Dareo vero sublato praemium
5 regis occisi Asiam et totum Orientem interfectoribus esse cessura. Adprobatoque consilio in haec fides et data est et accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil scio et haec confes- 30
sus intellego non prodesse mihi, quod praesentis sceleris expers sum.’ Illi rursus tormentis admotis, cum ipsis quoque 31
10 hastis os oculosque eius everberarent, expressere, ut hoc quoque crimen confiteretur. Exigentibus deinde, ut ordinem co- 32
gitati sceleris exponeret, cum diu Bactra retentura regem viderentur, timuisse respondit, ne pater LXX natus annos, tanti exercitus dux [tantus], tantae pecuniae custos, interim extin-
15 gueretur, ipsique spoliato tantis viribus occidendi regis causa non esset. Festinasse ergo se, dum praemium in manibus haberet, repraesentare consilium, cuius patrem *expertem* fuisse 33
nisi crederent, tormenta, quamquam iam tolerare non posset, tamen non recusare. Illi conlocuti satis quaesitum videri ad 34
(44)regem revertuntur. Qui postero die et, quae confessus erat
21 Philotas, recitari et ipsum, quia ingredi non poterat, iussit adferri. Omnia adgnoscente eo Demetrius, qui proximi sce- 35
leris particeps esse arguebatur, producitur: multa adfirmatione animique pariter [et] constantia et vultus abnuens, quicquam
25 sibi in regem cogitatum esse, tormenta etiam deposcebat in semetipsum: cum Philotas, circumlatis oculis ut incidere in 36
Calin quendam haud procul stantem, propius eum iussit accedere. Illo perturbato et recusante transire ad eum, ‘Patieris’, inquit, ‘Demetrium mentiri rursusque me excruciari?’
30 Calin vox sanguisque defecerant, et Macedones Philotan in- 37
quinare innoxios velle suspicabantur, quia nec a Nicomacho nec ab ipso Philota, cum torqueretur, nominatus esset adulescens: qui ut praefectos regis circumstantes se vidit, Demetrium et semetipsum id facinus cogitasse confessus est. Omnes 38
35 ergo a Nicomacho nominati more patrio dato signo saxis obruti sunt. Magno non salutis, sed etiam invidiae periculo li- 39

7. Dymnum] damnum *LPV.* — 8. praesentis *scripsi:* persus *LPV*, prorsus *BF.* — expers] expres *LPV.* — 14. dux [tantus] *Vindelinus.* — 17. repraesentare] repraesentesse *P.* — *expertem add. I.* — 19. recusare *Vindelinus:* recusaret *A.* — 22. eo Demetrius] eodem et prius *FP.* — 24. [et] constantia *Vindelinus.* — 28. recusante *Freinshemius:* recusanti *A.* — 30. Calin] calix *P.* — 31. suspicabantur] supplicabantur *P.* — 32. ipso *P:* illo *C.* — 35. obruti sunt *I:* obruerunt *A.* — 36. invidiae *Rubenius:* uitae *A.*

beratus erat Alexander, quippe Parmenio et Philotas, principes amicorum, nisi palam sontes, sine indignatione totius exercitus non potuissent damnari. Itaque anceps quaestio fuit: dum infitiatus est facinus, crudeliter torqueri videbatur, post confessionem autem neque Philotas amicorum misericordiam meruit.

5. autem neque *scripsi:* etiam neque *C*, etiam *P*. — Q̄ CVRTI RUFI HISTORIARŪ LIB̄. VI EXPLICIT INCIPIT LIBER SEPTIMVS *LPV* (*V om.* Q̄).

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VII.

(1) Philotan sicut recentibus sceleris eius vestigiis iure adfectum supplicio censuerant milites, ita, postquam desierat esse, quem odissent, invidia in misericordiam vertit. Moverat et claritas iuvenis et patris eius senectus atque orbitas. Primus Asiam aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps, semper alterum in acie cornu defenderat, Philippo quoque ante omnes amicus et ipsi Alexandro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio ministro uti mallet. Horum cogitatio subibat exercitum, seditiosaeque voces referebantur ad regem. Quis ille haud sane motus satisque prudens, otii vitia negotio discuti, edicit, ut omnes in vestibulo regiae praesto sint. Quos ubi frequentes adesse cognovit, in contionem processit. Haud dubie ex composito Atharrias postulare coepit, ut Lyncestes Alexander, qui multo ante quam Philotas regem voluisset occidere, exhiberetur. A duobus indicibus, sicut supra diximus, delatus tertium iam annum custodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque caedem coniurasse cum Pausania pro conperto fuit, sed quia primus Alexandrum regem salutaverat, supplicio magis quam crimini fuerat exemptus. Tunc quoque Antipatri soceri eius preces iustam regis iram morabantur. Ce-

I. 2 3 4 5 6 7

2. censuerant *P:* cessuerant *C*. — 12. adesse] abesse *P*. — 13. Atharrias *Zumptius:* apharrias *P*, affarrias *C*. — Lyncestes] lincestes *LPV*. — 19. Tunc *C:* tum *P*.

terum recruduit soporatus dolor: quippe veteris periculi me-
8 moriam praesentis cura renovabat. Igitur Alexander ex custodia educitur iussusque dicere, quamquam toto triennio meditatus erat defensionem, tamen haesitans et trepidus pauca ex iis, quae conposuerat, protulit, ad ultimum non memoria
9 solum, sed etiam mens eum destituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conscientiae indicium esset, non memoriae vitium. Itaque ex iis, qui proximi adstiterant, obluctantem adhuc oblivioni lanceis confoderunt. Cuius corpore ablato rex introduci (2)
10 iussit Amyntam et Simmiam: nam Polemon, minimus ex fratribus, cum Philotan torqueri conperisset, profugerat. Omnium
11 Philotae amicorum hi carissimi fuerant, ad magna et honorata ministeria illius maxime suffragatione producti, memineratque rex, summo studio ab eo conciliatos sibi, nec dubitabat,
12 huius quoque ultimi consilii fuisse participes. Igitur olim sibi esse suspectos matris suae litteris, quibus esset admonitus, ut ab his salutem suam tueretur: ceterum se invitum deteriora
13 credentem nunc manifestis indiciis victum iussisse vinciri. Nam pridie, quam detegeretur Philotae scelus, quin in secreto cum eo
. . fuissent, non posse dubitari. Fratrem vero, qui profugerit,
14 cum de Philota quaereretur, aperuisse fugae causam. Nuper praeter consuetudinem officii specie amotis longius ceteris admovisse semetipsos lateri suo nulla probabili causa: seque mirantem, quod non vice sua tali fungerentur officio, et ipsa trepidatione eorum perterritum strenue ad armigeros, qui pro-
15 xime sequebantur, recessisse. Ad haec accedere, quod cum Antiphanes, scriba equitum, Amyntae denuntiasset, pridie quam Philotae scelus deprehensum esset, ut ex suis equis more solito daret iis, qui amisissent equos, superbe respondisse, nisi
16 incepto desisteret, brevi sciturum, quis ipse esset. Iam linguae violentiam temeritatemque verborum, quae in semetipsum iacularentur, nihil aliud esse, quam scelesti animi indicem ac testem. Quae si vera essent, idem meruisse eos, quod Phi-
17 lotan, si falsa, exigere ipsum, ut refellant. Productus deinde Antiphanes de equis non traditis et adiectis etiam superbe minis indicat. Tum Amyntas facta dicendi potestate, ‘Si nihil’, (3)

1. soporatus] suppuratus *P.* — iis *Vindelinus:* his *A.* — 8. iis *Vindelinus:* his *A.* — adstiterant] abstiterant *P.* — 10. Simmiam: nam *Freinshemius:* simannam *A.* — 14. nec] ne *LPV.* — 19. in secreto *P:* secreto *C.* — 20. dubitari *I:* dubitare *A.* — 24. et ipsa *P:* ex ipsa *C.* — 25. perterritum] perterritis *P.* — 27. Antiphanes *Aldus:* antiphatenes *A.* — Amyntae] aminte *LPV.* — 28. deprehensum *B?:* deprehensus *FLPV.* — 29. daret] darent *LPV.* — iis *I:* his *A.* — 35. Antiphanes *Aldus:* antiphatenis *LPV*, antiphatenes *BF.* — 36. indicat. Tum *Freinshemius:* indecaptum *A.* — Amyntas] amintam *LPV.*

inquit, ‘interest regis, peto, ut, dum dico, vinculis liberer.’ Rex solvi utrumque iubet: desiderantique Amyntae, ut habitus quoque redderetur armigeri, lanceam dari iussit. Quam ut 19
laeva conprehendit, evitato eo loco, in quo Alexandri corpus
5 paulo ante iacuerat, ‘Qualiscumque’, inquit, ‘exitus nos manet, rex, confitemur, prosperum tibi debituros, tristiorem fortunae inputaturos. Sine praeiudicio dicimus causam liberis corpori- 20
bus animisque. Habitum etiam, in quo te comitari solemus, reddidisti. Causam non possumus, fortunam timere desine-
10 mus. Et, quaeso, permittas mihi id primum defendere, quod 21
a te ultimum obiectum est. Nos, rex, sermonis adversus maiestatem tuam habiti nullius conscii sumus nobis. Dicerem iam pridem vicisse te invidiam, nisi periculum esset, ne alia malignius dicta crederes blanda oratione purgari. Ceterum 22
15 etiamsi militis tui vel in agmine deficientis et fatigati vel in acie periclitantis vel in tabernaculo aegri et vulnera curantis aliqua vox asperior esset accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tempori nostro inputare, quam animo. Cum quid 23
accidit tristius, omnes rei sunt: corporibus nostris, quae uti-
20 que non odimus, infestas admovemus manus: parentes liberis si occurrant, et ingrati et invisi sunt. Contra cum donis honoramur, cum praemiis onusti revertimur, quis ferre nos potest? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium 24
nec indignatio nec laetitia moderata est. Ad omnes adfectus
25 impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcumque praesens movit adfectio: modo Indiam adire et Oceanum libet, modo coniugum et liberorum patriaeque memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter se conlo- 25
quentium voces signum tuba datum finit: in suos quisque or-
30 dines currimus, et, quidquid irarum in tabernaculo conceptum est, in hostium effunditur capita. Utinam Philotas quoque intra verba peccasset! Proinde ad id praevertar, propter quod 26
(4) rei sumus. Amicitiam, quae nobis cum Philota fuit, adeo non eo infitias, ut expetisse quoque nos magnosque ex ea fructus
35 percepisse confitear. An vero Parmenionis, quem tibi proxi- 27
mum esse voluisti, filium omnes paene amicos tuos dignatione vincentem cultum a nobis esse miraris? Tu, hercule, si verum 28

1. peto *P:* petito *C.* — 2. Amyntae] amintae *LPV.* — 9. desinemus *Vindelinus:* desiemus *A.* — 15. militis *P:* milites *C* [miles *V*]. — 20. infestas *Freinshemius:* infectas *C* [*P om.* infestas admouemus] — 24. moderata *I:* morata *A.* — 32. praevertar *P:* reuertar *C, sed in margine add.* praeuertar [*in V extat in textu* p̄reuertar]. — 37. hercule *C:* hercules *P.*

audire vis, rex, huius nobis periculi es causa. Quis enim alius effecit, ut ad Philotan decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi ad hunc gradum amicitiae tuae ascendimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere et iram timere
29 possemus. An non propemodum *in* tua verba tui omnes te praeeunte iuravimus, eosdem nos inimicos amicosque habituros esse, quos tu haberes? Hoc sacramento pietatis obstricti
30 aversaremur scilicet, quem tu omnibus praeferebas! Igitur, si hoc crimen est, paucos innocentes habes, immo, hercule, neminem. Omnes enim Philotae amici esse voluerunt, sed totidem, quot volebant esse, non poterant. Ita, si a consciis amicos non dividis, ne ab amicis quidem separabis illos, qui
31 idem esse voluerunt. Quod igitur conscientiae adfertur indicium? Ut opinor, quia pridie familiariter et sine arbitris locutus est nobiscum! At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex vetere vita ac more mutassem. Nunc vero, si, ut omnibus diebus, illo quoque, qui suspectus est, fecimus,
32 consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus, (5) et pridie, quam Philotas detectus est, haec mihi cum Antiphane res erat! qui si nos suspectos facere vult, quod illo die equos non dederimus, semetipsum, quod eos desideraverit, pur-
33 gare non poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem et exigentem: nisi quod melior est causa suum non tradentis, quam poscentis alienum. Ceterum, rex, equos decem ha-
34 bui, e quibus Antiphanes octo iam distribuerat iis, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum vellet abducere homo superbissimus, certe iniquissimus, nisi pedes
35 militare vellem, retinere cogebar. Nec infitias eo, liberi hominis animo locutum esse me cum ignavissimo et hoc unum militiae suae usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum ventum est, ut verba mea eodem tempore
36 et Alexandro excusem et Antiphani. At, hercule, mater de nobis inimicis tuis scripsit! Utinam prudentius esset sollicita pro filio et non inanes quoque species anxio animo figuraret! Quare enim non adscribit metus sui causam? denique non ostendit auctorem? Quo facto dictove nostro mota tam trepi-

5 An non *I:* si non *A.* — *in* tua verba tui *Junius:* tuo uerberatu ei *A.* — 6. praeeunte *Lauer:* praetereunte *A.* — 8. aversaremur *Modius:* obuersaremur *A.* — 9. hercule *C*: hercules *P.* — 11. quot] quod *LPV.* — 12. ne *P:* nec *C.* — 16. si, ut *I:* sicut *A.* — 19. haec *C:* hic *P.* — 20. erat *C:* erit *P.* — 24. habui *BV:* habui habeo *F,* abui abeo *L,* habeo *P.* — 25. iis *P:* his *C.* — 27. iniquissimus *I:* iniquissime *C,* iniquissimi *P.* — 30. usurpante *Lauer:* usurpantem *A.*

das tibi litteras scripsit? O miseram condicionem meam, quia 37
forsitan non periculosius est tacere, quam dicere! Sed utcumque cessura res est, malo tibi defensionem meam displicere, quam causam. Adgnosces autem, quae dicturus sum: quippe
5 meministi, cum me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuvenes in domo tuae matris abscondi. Praecepisti igitur mihi, ne quem praeter te intue- 38
rer, sed detrectantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci et liberius, quam expediebat mihi, executus sum
10 tuum imperium. Gorgiam et Hecataeum et Gorgatan, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, 39
quam me, qui, si tibi non paruissem, iure daturus fui poenas, nunc perire, quia parui? Neque enim ulla alia matri tuae persequendi nos causa est, quam quod utilitatem tuam mulie-
15 bri praeposuimus gratiae. VI milia Macedonum peditum et DC 40
equites adduxi, quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere voluissem. Sequitur ergo, ut, quia illa propter hanc causam irascitur nobis, tu mitiges matrem, qui irae eius nos obtulisti.'

(6) Dum haec Amyntas agit, forte supervenerunt, qui fratrem II.
21 eius Polemonem, de quo ante est dictum, fugientem consecuti vinctum reducebant. Infesta contio vix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atque ille sane in- 2
territus, 'Nihil', inquit, 'pro me deprecor, modo ne fratrum
25 innocentiae fuga imputetur mea. Haec si defendi non potest, meum crimen sit. Horum ob id ipsum melior est causa, quod ego, qui profugi, suspectus sum.' At haec elocuto universa contio adsensa est: lacrimae deinde omnibus manare coepe- 3
runt adeo in contrarium repente mutatis, ut hoc solum pro
30 eo esset, quod maxime laeserat. Iuvenis erat primo aetatis 4
flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotae conturbatos alienus terror abstulerat: desertum eum a comitibus et haesitantem inter revertendi fugiendique consilium, qui secuti erant, occupaverunt. Is tum flere coepit et os suum conver- 5
35 berare, maestus non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum. Moveratque iam regem quoque, non con- 6
tionem modo, sed unus erat inplacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, 'Tum', ait, 'demens, lacrimare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor et desertorum

9. expediebat *I:* expedibat *A.* — 10. Gorgiam et *P*: et *om. C.* — Hecataeum *Zumptius:* hegateum *A.* — 15. DC] $\overline{\text{DC}}$ *LPV.* — 21. Polemonem] pelomonem *LPV.* — 29. hoc solum *C* [*B?*]*:* hoc *om. P.*

comes. Miser, quo et unde fugiebas? Effecisti, ut reus capi-
7 tis accusatoris uterer verbis.' Ille peccasse se, sed gravius in
fratres quam in semetipsum fatebatur. Tum vero neque la-
crimis neque adclamationibus, quibus studia sua multitudo
profitetur, temperaverunt. Una vox erat pari emissa consensu,
ut insontibus et fortibus viris parceret. Amici quoque data
misericordiae occasione consurgunt flentesque regem deprecan-
8 tur. Ille silentio facto, 'Et ipse', inquit, 'Amyntan mea sen-
tentia fratresque eius absolvo. Vos autem, iuvenes, malo be-
neficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse. Eadem
fide redite in gratiam mecum, qua ipse vobiscum revertor.
9 Nisi, quae delata essent, excussissem, valde dissimulatio mea
suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse, quam
suspectos. Cogitate neminem absolvi posse, nisi qui dixerit
10 causam. Tu, Amynta, ignosce fratri tuo. Erit hoc simplici-
ter etiam mihi reconciliati animi tui pignus.'
11 Contione deinde dimissa Polydamanta vocari iubet: longe (7)
acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare
12 solitus. Et quamquam conscientia fretus in regiam venerat,
tamen, ut iussus est fratres suos exhibere admodum iuvenes
et regi ignotos ob aetatem, fiducia in sollicitudinem versa tre-
pidare coepit, saepius, quae nocere possent, quam quibus elu-
13 deret, reputans. Iam armigeri, quibus imperatum erat, pro-
duxerant eos, cum exanguem metu Polydamanta propius
14 accedere iubet: summotisque omnibus, 'Scelere', inquit, 'Par-
menionis omnes pariter adpetiti sumus, maxime ego ac tu,
quos amicitiae specie fefellit. Ad quem persequendum pu-
niendumque — vide, quantum fidei tuae credam — te mi-
15 nistro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres
tui. Proficiscere in Mediam et ad praefectos meos litteras
scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celerita-
tem *famae* antecedas. Noctu pervenire illuc te volo, postero
16 die, quae scripta erunt, exequi. Ad Parmeniona quoque epi-
stolas feres, unam a me, alteram Philotae nomine scriptam.
Signum anuli eius in mea potestate est. Si pater credet a
17 filio inpressum, cum te viderit, nihil metuet.' Polydamas tanto (8)
liberatus metu inpensius etiam, quam exigebatur, promittit
operam: conlaudatusque et promissis oneratus deposita veste,

---

2. se *C:* sese *P.* — 7. flentesque] flectensque *P.* — 13. suspecta esse *Giunta:* superare *A.* — 19. solitus] sulitus *LV*, solutus *P.* — 21. sollicitudinem] solitudinem *P.* — 22. eluderet *P:* eluderetur *C.* — 32. *famae add. Vindelinus.* — 35. Si *P:* sic *C.* — credet] credit *PV.*

quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim 18
coniuges ac liberi, vinculum fidei, obsides apud regem erant,
dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca camelis
undecimo die, quo destinaverat, perveniunt. Et priusquam 19
5 ipsius nuntiaretur adventus, rursus Polydamas vestem Macedo-
nicam sumit et in tabernaculum Cleandri — praetor hic re-
gius erat — quarta vigilia pervenit. Redditis deinde litteris 20
constituerunt prima luce ad Parmenionem coire: namque ce-
teris quoque litteras regis attulerat. Iam ad eum venturi
10 erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiaverunt. Qui 21
dum laetatur adventu amici, simulque noscendi, quae rex age-
ret, avidus — quippe longo intervallo nullam ab eo epistolam
acceperat — Polydamanta requiri iubet. Deversoria regionis 22
illius magnos recessus habent amoenosque nemoribus manu
15 consitis: ea praecipue regum satraparumque voluptas erat.
Spatiabatur in nemore Parmenion medius inter duces, quibus 23
erat imperatum litteris regis, ut occiderent. Agendae autem
rei constituerant tempus, cum Parmenion a Polydamante lit-
teras traditas legere coepisset. Polydamas procul veniens ut 24
20 a Parmenione conspectus est vultu laetitiae speciem praefe-
rente, ad conplectendum eum cucurrit mutuaque gratulatione
functi, Polydamas epistolam a rege scriptam ei tradidit. Par- 25
menion vinculum epistolae solvens, quidnam rex ageret, re-
quirebat. Ille ex ipsis litteris cogniturum esse respondit. Qui- 26
25 bus Parmenion lectis, 'Rex', inquit, 'expeditionem parat in
Arachosios. Strenuum hominem et numquam cessantem! Sed
tempus saluti suae tanta iam parta gloria parcere. Alteram 27
deinde epistolam Philotae nomine scriptam laetus, quod ex
vultu notari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit
30 Cleander, deinde iugulum ferit: ceteri exanimum quoque con-
(9) fodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris adstiterant, co- 28
gnita caede, cuius causa ignorabatur, in castra perveniunt et
tumultuoso nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in 29
quo perpetrata caedes erat, coeunt et, ni Polydamas ceterique
35 eiusdem noxae participes dedantur, murum circumdatum ne-

---

1. Duo *Lauer:* duc *P*, dux *C.* — 5. ipsius *Vindelinus:* ipsi *A.* — Polydamas] polidamas *LPV.* — 6. praetor] petor *LPV.* — 8. ceteris *PV:* ceteri *BFL.* — 9. litteras *Lauer:* litteris *A.* — Iam] *om. P.* — 10. cum *C:* iam *P.* — 13. Polydamanta] philodamanta *PV*, phylodamanta *L.* — Deversoria *scripsi:* diuersoria *A.* — 15. regum] rerum *P.* — 18. Polydamante] polidamante *LPV.* — 19. Polydamas] polidamas *LPV.* — 21. mutuaque *Lauer:* mutuata *C*, mutuatu *P.* — 22. Polydamas] polidamas *LPV.* — 31. qui ad *Lauer:* quid *P*, qui *C.* — 34. Polydamas] polidamas *LPV.*

mori eversuros denuntiant omniumque sanguine duci parentaturos. Cleander primores eorum intromitti iubet litterasque regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiae Parmenionis in regem precesque, ut ipsum vindicarent, continebantur. Igitur cognita regis voluntate non quidem indignatio, sed tamen seditio conpressa est. Dilapsis pluribus pauci remanserunt, qui, saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est, Cleandri metu, ne offenderet regem. Pertinacius deinde precantibus materiem consternationis subtrahendam ratus capite deciso truncum humare permisit. Ad regem caput missum est.

Hic exitus Parmenionis fuit, militiae domique clari viri. Multa sine rege prospere, rex sine illo nihil magnae rei gesserat. Felicissimo regi et [ad] omnia ad fortunae suae exigenti modum satisfecit. LXX natus annos iuvenis ducis et saepe etiam gregarii militis munia explevit: acer consilio, manu strenuus, carus principibus, vulgo militum acceptior. Haec inpulerint illum ad regni cupiditatem an tantum suspectum fecerint, ambigi potest, quia Philotas ultimis cruciatibus victus verane dixerit, quae facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit finem, re quoque recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est.

(10) Alexander, quos libere mortem Parmenionis conquestos esse conpererat, separandos a cetero exercitu ratus in unam cohortem secrevit ducemque his Leonidam dedit, et ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate coniunctum. Fere idem erant, quos alioquin rex habuerat invisos. Nam cum experiri vellet militum animos, admonuit, qui litteras in Macedoniam ad suos scripsisset, iis, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide traderet. Simpliciter ad necessarios suos quisque scripserat, quae sentiebat: aliis gravis erat, plerisque non ingrata militia. Ita et agentium gratias et querentium litterae exceptae sunt. Et equites forte taedium laboris per litteras erant questi: hanc seorsus cohortem a ceteris tendere ignominiae causa iubet, fortitudine usurus in bello, libertatem linguae ab

1. denuntiant] denutriant *FP.* — 2. intromitti] intermitti *LPV.* — 9. precantibus] pergentibus *P.* — 13. illo] ullo *PV*, *illo *L.* — 14. [ad] omnia *Lauer.* — 16. munia] milia *P*, militiam *V.* — explevit *Freinshemius:* explicuit *A.* — 21. magis *Lauer:* magnis *A.* — 27. erant] ertant *PV*, er*ant *L.* — alioquin *C:* alioqui *P.* — 28. admonuit *I:* admouit *A.* — 29. iis *Vindelinus:* si *A.* — perlaturis *Vindelinus:* perlaturus *A.* — 30. cum] con *LPV.* — 32. exceptae] excepta *LPV.* — 33. equites *Jeepius:* qui *A.*

auribus credulis remoturus. Et consilium, temerarium forsitan — quippe fortissimi iuvenes contumelia inritati erant — sicut omnia alia felicitas regis excepit: nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutem et ignominiae demendae cupido et, quia fortia facta in paucis latere non poterant.

(11) His ita conpositis Alexander Arianorum satrape constituto iter pronuntiari iubet in Arimaspos, quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex quo frigore victusque penuria Cyri exercitum adfectum tectis et commeatibus iuverant. Quintus dies erat, ut in eam regionem pervenerat. Cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu inrupisse rursus in Arios. Itaque Caranum *et* Erigyium cum Artabazo et Andronico et VI milibus Graecorum peditum DC equites sequebantur. Ipse LX diebus gentem Euergetarum ordinavit magna pecunia ob egregiam in Cyrum fidem donata.

Relicto deinde, qui iis praeesset, Amedine — scriba is Darei fuerat — Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitus, qui sub Parmenione fuerat, occurrit. Sex milia Macedonum erant et CC nobiles et V milia Graecorum cum equitibus DC, haud dubie robur omnium virium regis. Arachosiis datus Menon praetor III milibus peditum et DC equitibus in praesidium relictis.

(12) Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis notam, quippe nullo commercio colentem mutuos usus, cum exercitu intravit. Parapamisadae appellantur, agreste hominum genus et inter barbaros maxime inconditum. Locorum asperitas hominum quoque ingenia duraverat. Gelidissimum septentrionis axem ex magna parte spectant, Bactrianis ab occidente conIuncti sunt, meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere crudo struunt et, quia sterilis est terra materia, in nudo etiam montis dorso, usque ad summum aedificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Ceterum structura latior ab

2. contumelia *Zumptius:* contumelias *PV*, contumeliis *BFL.* — 6. Arianorum] arianiorum *P*, arrianiorum *V*, arian*orum *L.* — 7. Arimaspos *Zumptius:* armatos *A.* — 10. Satibarzanem *Aldus:* satibazanem *A.* — 12. Arios *Acidalius:* alios *A.* — Caranum *et* Erigyium *Aldus:* caronum eriguum *C*, caranum eriguum *P.* — 13. DC] $\overline{\text{DC}}$ *LPV: ante* DC *quaedam exciderunt.* — 16. Amedine *P:* amedinem *C.* — 17. Arachosios] aracosios *LPV.* — 19. occurrit *I:* occupauit *A, sed in C additur in margine* occurrit. — 24. colentem *Acidalius:* uolentem *C*, uolantem *P.* — 25. Parapamisadae *Modius:* paramedesidem *C*, paramedisidem *P.* — 28. spectant] expectant *LPV.* — ab occidente *P:* ad occidentem *C.* — 29. Indicum] indicu *LV*, indicio *P.* — 30. crudo *scripsi:* primo *A.* — 31. montis *Lauer:* monte *A.*

imo paulatim incremento operis in artius cogitur, ad ultimum in carinae maxime modum coit. Ibi foramine relicto superne
10 lumen admittunt. Vites et arbores, si quae in tanto terrae rigore durare potuerunt, obruunt: penitus hieme defossae latent: cum *nix* discussa aperire humum coepit, caelo solique 5
11 redduntur. Ceterum adeo altae nives premunt terram, gelu et perpetuo paene rigore constrictae, ut ne avium quidem feraeve ullius vestigium extet. Obscura caeli verius umbra quam lux, nocti similis, premit terram, vix ut, quae prope sunt, con-
12 spici possint. In hac [tamen] omnis humani cultus solitudine(13) destitutus exercitus, quidquid malorum tolerari potest, pertulit, 11
13 inopiam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimavit rigor insolitus nivis: multorum adussit pedes, plurimorum oculos: praecipue perniciabilis fuit fatigatis: quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant, quae cum moveri desis- 15
sent, vis frigoris ita adstringebat, ut rursus ad surgendum co-
14 niti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur, neque aliud remedium erat, quam ut ingredi cogerentur. Tum
15 demum vitali calore moto membris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti sunt. 20 Sed tanta caligo erat, ut aedificia nulla alia res quam fumus
16 ostenderet. Illi numquam ante in terris suis advena viso cum armatos repente conspicerent, exanimati metu, quidquid in tuguriis erat, adferebant, ut corporibus ipsorum parceretur
17 orantes. Rex agmen circumibat pedes, iacentes quosdam eri- 25 gens et alios, cum aegre sequerentur, adminiculo corporis sui excipiens. Nunc ad prima signa, nunc in medio, nunc in
18 ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad loca cultiora perventum est commeatuque largo recreatus exercitus: simul et, qui consequi non potuerant, in illa castra 30 venerunt.

19 Inde agmen processit ad Caucasum montem, cuius dor-(14) sum Asiam perpetuo iugo dividit: hinc simul mare, quod Ciliciam subit, illinc Caspium fretum et amnem Araxen aliaque
20 regionis Scythiae deserta spectat. Taurus, secundae magni- 35 tudinis mons, committitur Caucaso: a Cappadocia se attollens
21 Ciliciam praeterit Armeniaeque montibus iungitur. Sic inter

---

3. admittunt *Zumptius:* ad medium *A.* — 4. defossae *Vindelinus:* defossa *A.* — 5. *nix* discussa *I: nix om. A.* — 8. extet] excitat *P.* — 10. possint] possunt *LPV.* — 10. hac] hanc *P.* — [tamen] *delevi.* — 13. insolitus *I:* insolitos *A.* — 16. coniti *Lauer:* contineri *A.* — 24. ipsorum *C:* eorum *P.* — 27. medio *I:* medium *A.* — 30. potuerant *Acidalius:* poterant *A.* — 34. aliaque] et alia quae *P.*

se iuga velut serie cohaerentia perpetuum habent dorsum, ex quo Asiae omnia fere flumina, alia in Rubrum, alia in Caspium mare, alia in Hyrcanium et Ponticum decidunt. XVII 22
dierum spatio Caucasum superavit exercitus. Rupes in eo X
5 in circuitu stadia conplectitur, III in altitudinem excedit, in qua vinctum Promethea fuisse antiquitas tradidit. Condendae 23
in radicibus montis urbi sedes electa est. VII milibus seniorum Macedonum et praeterea militibus, quorum opera uti desisset, permissum in novam urbem considere. Hanc quoque
10 Alexandream incolae appellaverunt.

(15) At Bessus Alexandri celeritate perterritus dis patriis sa- IV.
crificio rite facto, sicut illis gentibus mos est, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas de bello consultabat. Graves 2
mero suas vires extollere, hostium nunc temeritatem, nunc
15 paucitatem spernere incipiunt. Praecipue Bessus ferox verbis 3
et parto per scelus regno superbus ac vix potens mentis dicere orditur socordia Darei crevisse hostium famam. Occur- 4
risse enim in Ciliciae angustissimis faucibus, cum retrocedendo posset perducere incautos in loca naturae situ invia, tot flu-
20 minibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehensus hostis ne fugae quidem, nedum resistendi occasionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere, Oxum amnem 5
velut murum obiecturum hosti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Chorasmios et Da- 6
25 has Sacasque et Indos et ultra Tanain amnem colentes Scythas, quorum neminem adeo humilem esse, ut humeri eius non possent Macedonis militis verticem aequare. Conclamant 7
temulenti unam hanc sententiam salubrem esse: et Bessus circumferri merum largius iubet, debellaturus super mensam
(16) Alexandrum. Erat in eo convivio Cobares, natione Medus, 8
31 sed magicae artis — si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium — magis professione quam scientia celeber, alioqui moderatus et probus. Is cum praefatus esset, scire servo uti- 9
lius esse parere dicto, quam adferre consilium, cum illos, qui
35 pareant, idem quod ceteros maneat, qui vero suadeant, proprium sibi periculum *creent*: *Bessus eum intrepidum dicere ius-*

---

6. qua *Vindelinus:* quo *A.* — tradidit *P:* tradit *C.* — 17. orditur] oritur *P.* — socordia *P:* secordia *C.* — 19. situ invia, tot *Giunta:* sit aut tot *A.* — 22. Oxum *Lauer:* exun *A.* — 24. Dahas *Aldus:* deas *A.* — 25. Sacasque *Freinshemius:* sagasque *A.* — 27. non] *om. P.* — 30. natione Medus] nationem sedus *P,* natione sedus *LV.* — 33. moderatus] modoratus *LPV.* — 36. *creent: Bessus eum intrepidum dicere iussit add. Halmius.*

10 *sit,* poculum etiam, quod habebat in manu, tradidit. Quo accepto Cobares, ‘Natura’, inquit, ‘mortalium hoc quoque nomine prava et sinistra dici potest, quod in suo quisque negotio he-
11 betior est, quam in alieno. Turbida sunt consilia eorum, qui sibi suadent. Obstat metus, alias cupiditas, nonnumquam naturalis eorum, quae excogitaveris, amor: nam in te superbia non cadit. Expertus es utcumque, quod ipse reppereris, aut solum aut optimum ducere. Magnum onus sustines capite,
12 regum insigne: hoc aut moderate perferendum est, aut, quod
13 abominor, in te ruet. Consilio, non impetu, opus est.’ Adicit deinde, quod apud Bactrianos vulgo usurpabant, canem timidum vehementius latrare, quam mordere, altissima quaeque flumina minimo sono labi. Quae inserui, ut qualiscumque
14 inter barbaros potuit esse prudentia, traderetur. [in] His audientium expectationem suspenderat. Tum consilium aperit utilius Besso, quam gratius. ‘In vestibulo’, inquit, ‘regiae tuae velocissimus consistit rex. Ante ille agmen, quam tu mensam
15 istam movebis. Nunc ab Tanai exercitum accerses et armis flumina oppones. Scilicet qua tu fugiturus es, hostis sequi non potest! Iter utrique commune est, victori tutius. Licet
16 strenuum metum putes esse, velocior tamen spes est. Quin validioris occupas gratiam dedisque te, utcumque cesserit, me-
17 liorem fortunam deditus quam hostis habiturus! Alienum habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forsitan iustus esse rex, cum ipse fecerit, qui tibi et dare potest regnum et
18 eripere. Consilium habes fidele, quod diutius exequi supervacuum est. Nobilis equus umbra quoque virgae regitur, ignavus ne calcari quidem concitari potest.’ Bessus et ingenio et
19 multo mero ferox adeo exarsit, ut vix ab amicis, quo minus occideret eum — nam strinxerat quoque acinacem — contineretur. Certe convivio prosiluit haudquaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapsus ad Alexandrum transfu-
20 git. VIII milia Bactiranorum habebat armata Bessus, quae,(17) quamdiu propter caeli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, oboedienter imperata fecerunt: postquam adventare Alexandrum compertum est, in suos quisque vicos
21 dilapsi Bessum reliquerunt. Ille cum clientium manu, qui non mutaverant fidem, Oxo amne superato exustisque navi-

5. alias *Jeepius:* aliis *A.* — 7. utcumque *Jeepius:* utramque *A.* — 14. [in] His *Palmerius.* — 15. suspenderat *Palmerius:* sui spem dederat *A.* — 17. consistit *I:* consistat *A.* — 23. habiturus *Lauer:* habituros *A.* — 24. Incipies *Lauer:* incipiens *A.* — 29. vix] uis *LPV.* — 30. occideret] occederet *V,* occ*deret *L,* accederet *P.* — 38. Oxo *Lauer:* mox *A.*

giis, quibus transierat, ne iisdem hostis uteretur, novas copias in Sogdianis contrahebat.

Alexander Caucasum quidem, ut supra dictum est, trans- 22
ierat, sed inopia frumenti [quoque] prope ad famem ventum
5 erat. Suco ex sesama expresso haud secus quam oleo ar- 23
tus perunguebant. Sed huius suci ducenis quadragenis denariis amphorae singulae, mellis denariis trecenis nonagenis, trecenis vini aestimabantur: tritici nihil aut admodum exiguum reperiebatur. Siros vocabant barbari, quos ita sollerter 24
10 abscondunt, ut, nisi qui defoderunt, invenire non possint: in his conditae fruges erant. In quarum penuria milites fluviatili pisce et herbis sustinebantur. Iamque haec ipsa alimenta 25
defecerant, cum iumenta, quibus onera portabant, caedere iussi sunt: horum carne, dum in Bactrianos perventum *est,* traxere
(18)vitam. Bactrianae terrae multiplex et varia natura est. Alibi 26
16 multa arbor et vitis largos mitesque fructus alit: solum pingue crebri fontes rigant: quae mitiora sunt, frumento conseruntur, cetera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde 27
partem eiusdem terrae steriles harenae tenent: squalida siccí-
20 tate regio non hominem, non frugem alit: cum vero venti a Pontico mari spirant, quidquid sabuli in campis iacet, converunt. Quod ubi cumulatum est, magnorum collium procul species est, omniaque pristini itineris vestigia intereunt. Ita- 28
que qui transeunt campos, navigantium modo noctu sidera
25 observant, ad quorum cursum iter dirigunt, et propemodum clarior est noctis umbra, quam lux. Ergo interdiu invia est 29
regio, quia nec vestigium, quod sequantur, inveniunt et nitor siderum caligine absconditur. Ceterum si quos ille ventus, qui a mari exoritur, deprehendit, harena obruit. Sed qua mi- 30
30 tior terra est, ingens hominum equorumque multitudo gignitur. Itaque Bactriani equites XXX milia expleverant. Ipsa Ba- 31
ctra, regionis eius caput, sita sunt sub monte Parapaniso. Bactrus amnis praeterit moenia. Is urbi et regioni dedit nomen.

(19) Hic regi stativa habenti nuntiatur ex Graecia Peloponne- 32
36 siorum Laconumque defectio — nondum enim victi erant,

4. frumenti [quoque] *Giunta.* — 5. sesama *Freinshemius:* sesema *A.* — 6. perunguebant *Lauer:* perunguebat *C,* perurgebat *P.* — 7. trecenis nonagenis, trecenis *Freinshemius:* cccxcccc *A.* — 10. invenire] inueniri *LV.* — 14. perventum *est scripsi: est om. A.* — 21. sabuli *Lauer:* pabuli *C,* paulo *P.* — 26. interdiu invia *Lauer;* interdium uia *P,* indie inuia *C.* — 27. quia *Lauer:* quia quia *P,* quia qui *C.* — 31. XXX milia] milia *om. P.* — 33. Bactrus *I:* boctrus *A.* — 35. Peloponnesiorum *I:* peloponensiorum *A.*

cum proficiscerentur tumultus eius principia nuntiaturi — et alius praesens terror adfertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventare, Besso ferentis opem. Eodem tempore, quae in gente Ariorum Caranus et Erigyius gesserant, perferuntur.
33 Commissum erat proelium inter Macedones Ariosque. Transfuga Satibarzanes barbaris praeerat: qui cum pugnam segnem utrimque aequis viribus stare vidisset, in primos ordines adequitavit demptaque galea inhibitis, qui tela iaciebant, si quis viritim dimicare vellet, provocavit ad pugnam: nudum se ca-
34 put in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari dux illius exercitus, *Erigyius*, gravis quidem aetate, sed et animi et corporis robore nulli iuvenum postferendus. Is galea dempta canitiem ostentans, 'Venit', inquit, 'dies, quo aut victoria aut morte honestissima, quales amicos et milites Alexander
35 habeat, ostendam.' Nec plura elocutus equum in hostem egit. Crederes imperatum, ut acies utraeque tela cohiberent. Protinus certe recesserunt dato libero spatio, intenti in eventum non ducum modo, sed etiam suae sortis, quippe alienum discrimen secuturi. Prior barbarus emisit hastam, quam Erigyius
36 modica capitis declinatione vitavit, atque ipse infestam sarisam equo calcaribus concito in medio barbari gutture ita fixit,
37 ut per cervicem emineret. Praecipitatus ex equo barbarus adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam e vulnere hastam rursus in os dirigit. Satibarzanes manu conplexus, quo ma-
38 turius interiret, ictum hostis adiuvit. Et barbari duce amisso, quem magis necessitate quam sponte secuti erant, tunc haud
39 inmemores meritorum Alexandri arma Erigyio tradunt. Rex his quidem laetus, de Spartanis haudquaquam securus, magno tamen animo defectum eorum tulit, dicens non ante ausos consilia nudare, quam ipsum ad fines Indiae pervenisse cognos-
40 sent. Ipse Bessum persequens copias movit: cui Erigyius barbari caput, opimum belli decus, praeferens occurrit.

V. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita sarcinas et(20) inpedimenta ibi cum praesidio relinquit. Ipse cum expedito

4. Ariorum *Lauer:* arionum *A* [alionum *V*]. — Caranus *Freinshemius*: cauranus *P*, caurarus *C*. — Erigyius *Junius:* eriguus *A*. — 5. Macedones *C:* macedonas *P*. — 6. Satibarzanes *Vindelinus:* sartibazes *A*. — 11. *Erigyius add. Modius.* — 18. ducum *Freinshemius:* duorum *A*. — 19. Erigyius *Junius;* eriguus *A*. — 20. sarisam *scripsi:* sarissam *C*, sarassam *P*. — 26. quem magis] quam magnis *P*. — 27. Erigyio *Junius:* eriguo *A*. — 28. haudquaquam *Lauer:* haud quamquam *A* [aut quamquam *V*]. — 29. defectum] defunctum *P*. — 31. Erigyius *Junius:* eriguus *A*. — 32. barbari caput, opimum *Zumptius:* barbarici optimum *C*, barbaricae optimum *P*.

agmine loca deserta Sogdianorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum, ut ante dictum est, penuria prius 2
desperatione quam desiderio bibendi sitim accendit. Per cccc stadia ne modicus quidem humor existit. Harenas vapor aestivi 3
5 solis accendit: quae ubi flagrare coeperunt, haud secus quam continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde inmodico 4
terrae fervore excitata lucem tegit, camporumque non alia quam vasti et profundi aequoris species est. Nocturnum iter 5
tolerabile videbatur, quia rore et matutino frigore corpora le-
10 vabantur. Ceterum cum ipsa luce aestus oritur, omnemque naturalem absorbet humorem siccitas: ora visceraque penitus uruntur. Itaque primum animi, deinde corpora deficere coe- 6
perunt. Pigebat et consistere et progredi. Pauci a peritis 7
regionis admoniti praepararant aquam. Haec paulisper repres-
15 sit sitim: deinde crescente aestu rursus desiderium humoris accensum est. Ergo quidquid vini oleique erat, oribus ingerebatur, tantaque dulcedo bibendi fuit, ut in posterum sitis non timeretur. Graves deinde avide hausto humore non sustinere 8
arma, non ingredi poterant, et feliciores videbantur, quos aqua
20 defecerat, cum ipsi sine modo infusam vomitu cogerentur egerere. Anxium regem tantis malis circumfusi amici, ut memi- 9
nisset sui, orabant: animi sui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus esse: cum ex iis, qui praecesserant ad 10
capiendum locum castris, duo occurrunt utribus aquam ge-
25 stantes, ut filiis suis, quos in eodem agmine esse et aegre pati sitim non ignorabant, occurrerent. Qui cum in regem 11
incidissent, alter ex his utre resoluto vas, quod simul ferebat, inplet, porrigens regi. Ille accipit: percontatus, quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit. Tunc poculo pleno, sicut ob- 12
30 latum est, reddito, 'Nec solus', inquit, 'bibere sustineo nec tam exiguum dividere omnibus possum. Vos currite et liberis vestris, quod propter illos attulistis, date.'

(21) Tandem ad flumen Oxum ipse pervenit prima fere vespera. 13
Sed exercitus magna pars non potuerat consequi: in edito
35 monte ignes iubet fieri, ut ii, qui aegre sequebantur, haud procul castris ipsos abesse cognoscerent. Eos autem, qui primi 14
agminis erant, mature cibo ac potione firmatos, inplere alios

1. Sogdianorum *Glareanus*: susitanorum *A*. — 12. coeperunt] coeperint *P*. — 14. praepararant *Junius:* praepararunt *A*. — 15. rursus] rulus *P*. — 16. oribus *Zumptius:* hominibus *A*. — 22. sui] *om. P*. — 23. iis *Vindelinus:* his *A*. — praecesserant] processerant *LPV*. — 29. portarent *I:* portaret *A*. — 30. est] *om. P*. — 33. Tandem] tamen *P*. — 35. ii *F*: hii *LP*, hi *BV*.

utres, alios vasa, quibuscumque aqua portari posset, iussit ac
15 suis opem ferre. Sed qui intemperantius hauserant, intercluso spiritu extincti sunt, multoque maior horum numerus
16 fuit, quam ullo amiserat proelio. At ille thoracem adhuc indutus nec aut cibo refectus aut potu, qua veniebat exercitus, constitit nec ante ad curandum corpus recessit, quam praeterierant, qui agmen *claudebant*, totamque eam noctem cum
17 magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec postero die laetior erat, quia nec navigia habebat nec pons erigi poterat, circum amnem nudo *solo* et materia maxime sterili. Consilium igitur, quod unum necessitas subiecerat, init. Utres
18 quam plurimos stramentis refertos dividit. His incubantes transnavere amnem, quique primi transierant, in statione erant, dum traicerent ceteri. Hoc modo sexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum exposuit.

19 Iamque ad persequendum Bessum statuerat progredi, cum(22) ea, quae in Sogdianis erant, cognoscit. Spitamenes erat inter omnes amicos praecipuo honore cultus a Besso, sed nullis
20 meritis perfidia mitigari potest: quae tamen iam minus in eo invisa esse poterat, quia nihil ulli nefastum in Bessum, interfectorem regis sui, videbatur. Titulus facinori speciosus praeferebatur, vindicta Darei: sed fortunam, non scelus oderat
21 Bessi. Namque ut Alexandrum flumen Oxum superasse cognovit, Dataphernem et Catenem, quibus a Besso maxima fides habebatur, in societatem cogitatae rei adsciscit. Illi promptius adnuunt, quam rogabantur, adsumptisque vin fortissimis iuve-
22 nibus talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Bessum et remotis arbitris conperisse ait se, insidiari ei Dataphernen et Catenen, ut vivum Alexandro traderent, agitantes: a semet
23 occupatos esse *et* vinctos teneri. Bessus tanto merito, ut credebat, obligatus partim gratias agit, partim avidus explendi
24 supplicii adduci eos iubet. Illi manibus sua sponte religatis a participibus consilii trahebantur, quos Bessus truci vultu intuens consurgit manibus non temperaturus. Atque illi simulatione omissa circumsistunt eum et frustra repugnantem vinciunt derepto ex capite regni insigni lacerataque veste, quam

1. posset *I:* possit *A.* — 7. *claudebant add. Jeepius.* — 10. nudo *solo I: solo om. A.* — 11. subiecerat *P:* subicerat *C.* — 17. Sogdianis *Freinshemius:* susianis *A.* — 18. praecipuo *I:* praecipue *A.* 21. facinori *Acidalius:* facinoris *A.* — 22. oderat *Acidalius:* oderant *C,* oderan *P.* — 24. Dataphernem *Aldus:* datapharnem *A* [datafarnem *L*]. — 26. adnuunt *Jeepius:* addunt *A.* — 28. Dataphernen] datafarnen *LV.* — 30. *et* vinctos *I: et om. A.* — 36. derepto *Halmius:* direpto *A.* — insigni *Lauer:* insigne *A.*

e spoliis occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ultores 25
adesse confessus adiecit, non Dareo iniquos fuisse, quem sic ulciscerentur, sed Alexandro propitios, cuius victoriam semper etiam hostes adiuvissent. Multitudo an vindicatura Bessum 26
5 fuerit, incertum est, nisi illi, qui vinxerant, iussu Alexandri fecisse ipsos ementiti dubios adhuc animi terruissent. In equum inpositum Alexandro traditurі ducunt.

(23) Inter haec rex, quibus matura erat missio, electis DCCCC fere 27
bina talenta equiti dedit, pediti terna denarium milia, monitos-
10 que, ut liberos generarent, remisit domum. Ceteris gratiae actae, quod ad reliqua belli navaturos operam pollicebantur. [Tum Bessus perducitur.] Perventum erat in parvulum oppi- 28
dum: Branchidae eius incolae erant. Mileto quondam iussu Xerxis, cum e Graecia rediret, transierant et in ea sede con-
15 stiterant, quia templum, quod Didymeon appellatur, in gratiam Xerxis violaverant. Mores patrii nondum exoleverant, 29
sed iam bilingues erant, paulatim a domestico externo sermone degeneres. Magno igitur gaudio regem excipiunt urbem seque dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum milita-
20 rent, convocari iubet. Vetus odium Milesii gerebant in 30
Branchidarum gentem. Proditis ergo, sive iniuriae, sive originis meminisse mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde sententiis se ipsum consideratu- 31
rum, quid optimum factu esset, ostendit. Postero die occur-
25 rentibus, Branchidas secum procedere iubet. Cumque ad urbem ventum esset, ipse cum expedita manu portam intrat: phalanx moenia oppidi circumire iussa et dato signo diripere 32
urbem, proditorum receptaculum, ipsosque ad unum caedere. Illi inermes passim trucidantur, nec aut commercio linguae 33
30 aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas pot-

1. e spoliis] e *om. P.* — 2. quem *P:* quam *C.* — 3. cuius *Giunta:* insecutos *A.* — 4. hostes *I:* hostis *A.* — 6. adhuc] adhunc *LPV.* — 8. Inter] interim *P.* — matura *Lauer:* natura *A.* — 9. terna *Junius:* ter *A.* — 11. navaturos] nauatores *LPV.* — 12. [Tum (dum *P*) Bessus perducitur] *del. Freinshemius.* — 13. Branchidae] brancide *LPV.* — 14. e Graecia] egregia *P.* — rediret] redirent *LPV.* — 15. templum *Lauer:* templa *A.* — Didymeon *Freinshemius:* didimaon *A.* — gratiam *P:* greciam *C.* — 16. Xerxis] xerxes *LV.* — violaverant *P:* uiolauerat *C.* — exoleverant *I:* exsoluerant *A.* — 17. bilingues] bilinguis *LPV.* — 20. Milesii gerebant *Freinshemius:* miles gerebant *P,* miles gerebat *C.* — 21. Branchidarum *Freinshemius:* brachiadarum *A.* — 22. Branchidis] brancidis *LPV.* — 24. quid *P:* quod *C.* — 25. Branchidas *Freinshemius:* brachiadas *A.* — 26. ipse] ipsum *L a pr. m V.* — 30. supplicum *Junius:* supplicio cum *A.*

est. Tandem, ut deicerent, fundamenta murorum ab imo mo-
34 liuntur, ne quod urbis vestigium extaret. Nemora quoque lu-
cosque sacros non caedunt modo, sed etiam extirpant, ut va-
sta solitudo et sterilis humus excussis etiam radicibus linque-
35 retur. Quae si in ipsos proditionis auctores excogitata essent,
iusta ultio esse, non crudelitas videretur: nunc culpam maio-
rum posteri luere, qui ne viderant quidem Miletum, ideo et
Xerxi non potuerant prodere.

36 Inde processit ad Tanaim amnem. Quo perductus est (24)
Bessus non vinctus modo, sed etiam omni velamento corporis
spoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inserta catena, tam
37 barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum. Tum Spi-
tamenes, ‘Et te’, inquit, ‘et Dareum, reges meos, ultus inter-
fectorem domini sui adduxi, eo modo captum, cuius ipse fe-
cit exemplum. Aperiat ad hoc spectaculum oculos Dareus!
Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit et hoc sola-
38 cio dignus est!’ Alexander multum conlaudato Spitamine con-
versus ad Bessum, ‘Cuius’, inquit, ‘ferae rabies occupavit ani-
mum tuum, cum regem de te optime meritum prius vincire,
deinde occidere sustinuisti? Sed huius parricidii mercedem
39 falso regis nomine persolvisti.’ Ibi ille facinus purgare non
ausus regis titulum se usurpare dixit, ut gentem suam tra-
dere ipsi possit: qui si cessasset, alium fuisse regnum occu-
40 paturum. Et Alexander Oxathren, fratrem Darei, quem inter
corporis custodes habebat, propius iussit accedere tradique Bes-
sum ei, ut cruci adfixum mutilatis auribus naribusque sagittis
configerent barbari adservarentque corpus, ut ne aves quidem
41 contingerent. Oxathres cetera sibi curae fore pollicetur: aves
non ab alio quam a Catene posse prohiberi adicit, eximiam
eius artem cupiens ostendere: namque adeo certo ictu desti-
42 nata feriebat, ut aves quoque exciperet. Etiamsi forsitan sa-
gittandi tam celebri usu minus admirabilis videri ars haec
possit, tamen ingens visentibus miraculum magnoque honori
43 Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui Bessum adduxerant,
data sunt. Ceterum supplicium eius distulit, ut eo loco, in
quo Dareum ipse occiderat, necaretur.

2. Nemora quoque lucosque *Acidalius:* nec mora quoque lucos *A.* — 8. Xerxi] serxi *P.* — 9. Tanaim *C:* tanain *P.* — perductus *P:* productus *C.* — 11. Spitamenes] spitamenis *P.* — 12. spectaculum] expectaculum *LV.* — Tum *C:* tunc *P.* — 23. possit *C:* posset *P.* — occupaturum] occuparum *LV.* — 24. Oxathren *Snakenburgius:* oxathen *A* [oxaten *LV*]. — 25. propius] proprius *P.* — 31. Etiamsi *scripsi:* nam si *C,* nam *P.* — sagittandi *Giunta:* sagittis *A.* — 33. tamen *I:* tum *A.*

(25) Interea Macedones ad petendum pabulum inconposito agmine VI.
egressi a barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, op-
primuntur pluresque capti sunt quam occisi: barbari autem 2
captivos prae se agentes rursus in montem recesserunt. xx
5 milia latronum erant. Fundis sagittisque pugnam invadunt.
Quos dum obsidet rex, inter promptissimos dimicans sagitta 3
ictus est, quae in medio crure fixa reliquerat spiculum. Illum 4
quidem maesti et attoniti Macedones in castra referebant: sed
nec barbaros fefellit subductus ex acie: quippe ex edito
10 monte cuncta prospexerant. Itaque postero die misere lega- 5
tos ad regem, quos ille protinus iussit admitti solutisque fa-
sciis magnitudinem vulneris dissimulans crus barbaris osten-
dit. Illi iussi considere adfirmant, non Macedones quam ipsos 6
tristiores fuisse cognito vulnere ipsius: cuius si auctorem rep-
15 perissent, dedituros fuisse, cum diis enim pugnare sacrilegos 7
tantum. Ceterum se gentem in fidem dedere superatos vir-
tute illius. Rex fide data et captivis receptis gentem in de-
ditionem accepit. Castris inde motis lectica militari fereba- 8
tur, quam pro se quisque eques pedesque subire certabant.
20 Equites, cum quibus rex proelia inire solitus erat, sui mune-
ris id esse censebant: pedites contra, cum saucios commilito-
nes ipsi gestare adsuevissent, eripi sibi proprium officium tum
potissimum, cum rex gestandus esset, querebantur. Rex in 9
tanto utriusque partis certamine et sibi difficilem et praeteri-
25 tis gravem electionem futuram ratus invicem subire eos iussit.

(26) Hinc quarto die ad urbem Maracanda perventum est. LXX 10
stadia murus urbis amplectitur, arx alio cingitur muro. Ac 11
praesidio urbis relicto proximos vicos depopulatur atque urit.

Legati deinde Abiorum Scytharum superveniunt, liberi,
30 ex quo decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos
barbarorum constabat: armis abstinebant, nisi lacessiti: liber-
tatis modico et aequali usu principibus humiliores pares fe-
cerant. Hos benigne adlocutus ad eos Scythas, qui Europam 12
incolunt, Berdam quendam misit ex amicis, qui denuntiaret
35 his, ne Tanaim amnem regis iniussu [regis] transirent. Eidem
mandatum, ut contemplaretur locorum situm et illos quoque

13. Macedones *C:* macedonas *P.* — 16. virtute *Vindelinus:* uulnere *A.* — 17. illius] illi *P.* — deditionem] dedicatione *P.* — 21. contra, cum] contractum *P.* — 22. ipsi gestare adsuevissent *Junius:* ipse gestare adsueuisset *A.* — 26. Maracanda *Modius:* marupenta *A.* — 27. alio *Zumptius:* illinc *A.* — 28. relicto] relictis *P,* relictos *V.* — 29. Abiorum *Junius:* aulorum *A.* — 32. pares fecerant *P:* fecerunt *C.* — 34. Berdam *Zumptius:* pendam *A.* — 35. Tanaim *C:* tanain *P.* — regis *scripsi:* regionis *A.* — [regis] *delevi.*

Scythas, qui super Bosporum colunt, viseret. Condendae urbi sedem super ripam Tanais elegerat, claustrum et iam perdomitorum et quot deinde adire decreverat. Sed consilium distulit Sogdianorum nuntiata defectio, quae Bactrianos quoque traxit. VII milia equitum erant, quorum auctoritatem ceteri sequebantur. Alexander *per* Spitamenen et Catenem, a quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eorum opera redigi possent in potestatem, coercendos qui novaverant res, iussit accersi. At illi, defectionis, ad quam coercendam evocabantur, auctores, vulgaverant fama, Bactrianos equites a rege omnes, ut occiderentur, accersi: idque imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent. Non magis Alexandri saevitiam, quam Bessi parricidium ferre potuisse. Itaque sua sponte iam motos metu poenae haud difficulter ad arma concitaverunt. Alexander transfugarum defectione conperta Craterum obsidere Cyropolim iubet: ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit, signoque, ut puberes interficerentur, dato reliqui in praedam cessere victoris: urbs diruta est, ut ceteri cladis eius exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obsidionem non ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreverant. Ad quorum pertinaciam mitigandam rex L equites praemisit, qui clementiam ipsius in deditos simulque inexorabilem animum in devictos ostenderent. Illi nec de fide nec de potentia regis ipsos dubitare respondent equitesque tendere extra munimenta urbis iubent: hospitaliter deinde exceptos gravesque epulis et somno intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus, quam par erat, motus urbem corona circumdedit, munitiorem, quam ut primo impetu capi posset. Itaque Meleagrum et Perdiccam in obsidionem iungit. *Ipse proficiscitur ad Craterum* Cyropolim, ut ante dictum est, obsidentem. Statuerat autem parcere urbi conditae a Cyro, quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quam hunc regem et Samiramin, quos et magnitudine animi et claritate rerum longe emicuisse credebat. Ceterum pertinacia oppidanorum

1. Bosporum colunt *Acidalius:* bosforo incolunt *C*, bosphoro incolunt *P.* — urbi *F:* urbis *BLPV.* — 2. elegerat *P:* eligerat *C.* — 3. quot *scripsi:* quod *A.* — 6. *per add. Jeepius.* — Spitamenen *Snakenburgius:* spitamen *A.* — ei traditus *Lauer:* et traditus *A.* — 8. coercendos *Jeepius:* coercendo *A* [cohercendo *LV*]. — res] rex *P.* — 15. ad arma concitaverunt *LP:* concitauerunt ad arma *BFV.* — 24. potentia] clementia *P.* — 30. Perdiccam *C:* perdiccan *P.* — *Ipse proficiscitur ad Craterum add. Zumptius.* — 31. obsidentem *Muetzellius:* obsidentes *A.* — 32. a Cyro] agro *P.* — 34. magnitudine *P:* magnitudinem *C.*

iram eius accendit. Itaque captam urbem diripi iussit. Deleta ea Memacenis haud iniuria infestus ad Meleagrum et Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: quippe et militum promptissimi cecidere et ipse rex ad ultimum periculum venit. Namque cervix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa conlaberetur, ne mentis quidem compos: exercitus certe velut erepto [in] eo ingemuit. Sed invictus adversus ea, quae ceteros terrent, nondum percurato vulnere acrius obsidioni institit naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo suffossa moenia ingens nudavere spatium, per quod inrupit, victorque urbem dirui iussit.

(28) Hinc Menedemum cum tribus milibus peditum et DCCC equitibus ad urbem Maracanda misit. Spitamenes transfuga praesidio Macedonum inde deiecto muris urbis eius incluserat se haud oppidanis consilium defectionis adprobantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit et, quantum soli occupaverant castris, muro circumdedit. LX stadiorum urbis murus fuit: hanc quoque urbem Alexandriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut XVII die, quam munimenta excitata erant, tecta quoque urbis absolverentur. Ingens militum certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisque munus — nam divisum erat — primus ostenderet. Incolae novae urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis liberavit, quorum posteri nunc quoque non apud eos tam longa aetate propter memoriam Alexandri exoleverunt.

(29) At rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim imperium erat, VII. ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, suis inpositam esse cervicibus, fratrem, Carthasim nomine, cum magna equitum manu misit ad diruendam eam proculque amne submovendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Scythis, quos Europaeos vocant, dividit. Idem Asiam et Europam finis interfluit. Ceterum Scytharum gens haud procul Thracia sita ab oriente ad septentrionem se vertit Sarmatarumque, ut quidam credidere non finitima, sed pars est. Recta deinde regione saltum ultra Istrum iacentem colit: ultima Asiae, quae

1. iram] ira *P.* — Deleta ea *scripsi:* delete *A.* — 2. Memacenis *Acidalius:* macedones *A.* — infestus *Acidalius:* infestos *A.* — 6. offusa] confusa *P.* — 7. [in] *del. Lauer.* — 12. Hinc *Vindelinus*: hic *A.* — 13. Maracanda *Junius:* maracandam *A.* — 17. Tanaim *C:* tanain *P.* — 20. quam *P:* qua *C.* — 25. memoriam] miseriam *P.* — 31. Scythis] scithis *LPV.* — 32. Europaeos *Aldus:* europeas *A.* — 34. ab] ad *P.* — 35. regione] regionem *P.* — 36. saltum *Jeepius:* alium *A.*

Bactra sunt, stringit. Habitant, quae septentrioni propiora sunt: profundae inde silvae vastaeque solitudines excipiunt: rursus quae et Tanain et Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cum hac gente non provisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequitaret hostis, adhuc aeger ex vulnere, praecipue voce deficiens, quam et modicus cibus et cervicis extenuabat dolor, amicos in consilium advocari iubet. 6 Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant: Scythae etiam lacessebant: ipse non insistere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari suos poterat. 7 Ancipiti periculo inplicitus deos quoque incusans querebatur, se iacere segnem, cuius velocitatem nemo antea valuisset effu- 8 gere: vix suos credere non simulari valitudinem. Ita qui post (30) Dareum victum hariolos et vates consulere desierat, rursus ad superstitionem, humanarum mentium ludibria, revolutus Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare eventum rerum sacrificiis iubet. Mos erat haruspicibus exta sine rege 9 spectare et, quae portenderentur, referre. Inter haec rex, dum fibris pecudum explorantur eventus latentium rerum, propius ipsum considere [deinde] amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Hephaestio, Craterus et 10 Erigyius erant cum custodibus in tabernaculum admissi. 'Discrimen,' inquit, 'me occupavit meliore hostium, quam meo tempore. Sed necessitas ante rationem est, maxime in bello, 11 quod raro permittitur tempora legere. Defecere Bactriani, in quorum cervicibus stamus, et, quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna, si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, 12 revertemur: si vero Tanaim transierimus et ubique invictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus, quis dubi- 13 tabit parere etiam Europae victoribus? Fallitur, qui terminos gloriae nostrae metitur spatio, quod transituri sumus. Unus amnis interfluit, quem si traicimus, in Europam arma proferi- 14 mus. Et quanti aestimandum est, dum Asiam subigimus, in alio quodammodo orbe tropaea statuere et, quae tam longo inter-

1. propiora *I:* propria *P*, propriae *V*, propia *BFL*· — 3. spectant *P:* expectant *C.* — 7. extenuabat *P:* extenuebat *C.* — 13. Ita qui *I:* itaque *A.* — 15. mentium *Junius:* gentium *A.* — ludibria *I:* ludibrio *A.* — Aristandrum] aristandum *LV*, aristrandum *P.* — 16. addixerat *Lauer:* adduxerat *A.* — 18. spectare] respectare *LPV.* — 19. propius *Junius:* prius *A.* — 20. [deinde] *del. Junius.* — 21. Hephaestio *Zumptius:* ephestio *A.* — 22. Erigyius *Junius:* eriguus *A.* — 26. stamus] et stamus *PV*, *stamus *L.* — 27. dubia fortuna] dubie fortunam *P.* — 30. dubitabit *P:* dubitauit *C.* — 31. Europae *Tellierius:* europen *A.*

vallo natura videtur diremisse, una victoria subito committere? At hercule, si paulum cessaverimus, in tergis nostris Scythae haerebunt. An soli sumus, qui flumina transnare possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna 16 belli artem victos quoque docet. Utribus amnem traiciendi exemplum fecimus nuper: hoc, ut Scythae imitari nesciant, Bactriani docebunt. Praeterea unus gentis huius exercitus ad- 17 huc venit, ceteri expectantur. Ita bellum vitando alemus et, quod inferre possumus, accipere cogemur. Manifesta est con- 18 silii mei ratio. Sed an permissuri sint mihi Macedones animo uti meo, dubito, quia, ex quo hoc vulnus accepi, non equo vectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi vultis, 19 valeo, amici. Satis virium est ad toleranda ista: aut, si iam adest vitae meae finis, in quo tandem opere melius extinguar? (31) Haec quassa adhuc voce subdeficiens vix proximis exaudienti- 20 16 bus dixerat, cum omnes a tam praecipiti consilio regem deterrere coeperunt, Erigyius maxime, qui haud sane auctoritate 21 proficiens apud obstinatum animum superstitionem, cuius potens non erat rex, incutere temptavit dicendo, deos quoque obstare consilio magnumque periculum, si flumen transisset, ostendi. 22 Intranti Erigyio tabernaculum regis Aristander occurrerat, tristia exta fuisse significans: haec ex vate conperta Erigyius nuntiabat. Quo inhibito Alexander non ira solum, sed etiam pudore 23 confusus, quod superstitio, quam celaverat, detegebatur, Arist- andrum vocari iubet. Qui ut venit, intuens eum, 'Non rex,' 24 inquit, 'sed privatus sum. Sacrificium ut faceres, mandavi: quid eo portenderetur, cur apud alium quam apud me professus es? Erigyius arcana mea et secreta te prodente cognovit quem certum, mehercule, habeo extorum interprete uti metu suo. Tibi autem qui sapis, quam potest, denuntio, ipsi mihi 25 indices, quid extis cognoveris, ne possis infitiari dixisse, quae dixeris.' Ille exanguis attonitoque similis stabat per metum 26 etiam voce suppressa tandemque eodem metu stimulante, ne regis expectationem moraretur, 'Magni,' inquit, 'laboris, non inriti discrimen instare praedixi: nec me ars mea quam benivolentia 27 perturbat. Infirmitatem valitudinis tuae video et, quantum in uno te sit, scio. Vereor, ne praesenti fortunae tuae sufficere

15. vix] ut *P.* — 17. Erigyius *Junius:* eriguus *A.* — 21. Erigyio *Junius:* eriguo *A.* — 22. vate *I:* sute *P*, sue *C.* — Erigyius *Junius:* eriguus *A.* — 27. quid *I:* quod *A* [*B*?]. — portenderetur] portenderentur *P.* — 28. Erigyius *Junius:* eriguus *A.* — 30. qui sapis *Jeepius:* qui saepius *FP*, saepius *BLV.* — denuntio] denuntiat *P.* — 35. me *Modius:* mea *A.* — 36. valitudinis] ualitudis *LV.*

non possis.' Rex iussit eum confidere felicitati suae: ut alias sibi ait gloriam concedere deos. Consultanti inde cum isdem, quonam modo flumen transirent, supervenit Aristander, non alias laetiora exta vidisse se adfirmans, utique prioribus longe diversa: tum sollicitudinis causas adparuisse, nunc prorsus egregie litatum esse.

(32) Ceterum quae subinde nuntiata sunt regi, continuae felicitati rerum eius inposuerant labem. Menedemum, ut supra dictum est, miserat ad obsidendum Spitamenen, Bactrianae defectionis auctorem. Qui conperto hostis adventu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse, qua venturum sciebat, consedit occultus. Silvestre iter aptum insidiis tegendis erat: ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum invicem singuli repente desiliunt: equestris pugnae ordinem turbant. Equorum velocitati par est hominum pernicitas. Hos Spitamenes saltum circumire iussos pariter et a lateribus et a fronte et a tergo hosti ostendit. Menedemus undique inclusus, ne numero quidem par, diu tamen resistit, clamitans nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quam honestae mortis solacium ex hostium caede. Ipsum praevalens equus vehebat, quo saepius in cuneos barbarorum effusis habenis evectus magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, multis vulneribus exanguis Hypsidem quendam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet et se fuga eriperet. Haec agentem anima defecit corpusque ex equo defluxit in terram. Hypsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit. Una erat cura, ne inultus occideret. Itaque subditis calcaribus equo in medios hostis se inmisit et memorabili edita pugna obrutus telis est. Quod ubi videre, qui caedi supererant, tumulum paulo quam cetera editiorem capiunt: quos Spitamenes fame in deditionem subacturus obsedit. Cecidere eo proelio peditum II milia, CCC equites. Quam cladem Alexander sollerti consilio texit, morte denuntiata iis, qui ex proelio advenerant, si acta vulgassent. Ceterum cum animo disparem vultum diutius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis

VIII. (33) de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pensando noctem vigiliis extraxit saepe pellibus tabernaculi adlevatis, ut conspiceret hostium ignes, e quibus coniectare

1. iussit eum *Muetzellius:* iussum *A.* — confidere] confitere *LPV.* — felicitati *I:* felicitatis *A.* — ut alias sibi ait *scripsi:* ad alia sibi ad *A.* — 10. muris] muneris *P.* — 11. qua *Acidalius:* quem *A.* — 15. est *P: om. C.* — 23. Hypsidem *Giunta:* suspiciens *A.* — 24. ascenderet *C:* escenderet *P.* — 33. iis *Vindelinus:* his *A.* — 35. posset *C:* possit *P.*

poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamque lux adpetebat, cum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum post vulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis, ut facile periculi, quod horrebant, cogitationem praesentia eius excuteret. Laeti ergo et manantibus gaudio lacrimis consalutant eum et, quod ante recusaverant bellum, feroces deposcunt. Ille se ratibus equitem phalangemque transportaturum esse pronuntiat, super utres iubet nare levius armatos. Plura nec dici res desideravit nec rex dicere per valitudinem potuit. Ceterum tanta alacritate militum rates iunctae sunt, ut intra triduum ad XII milia effectae sint. Iamque ad transeundum omnia aptaverant, cum legati Scytharum XX more gentis per castra equis vecti nuntiari iubent regi, velle ipsos ad eum mandata perferre. Admissi in tabernaculum iussique considere in vultu regis defixerant oculos: credo, quis magnitudine corporis animum aestimantibus modicus habitus haudquaquam famae par videbatur. Scythis autem non, ut ceteris barbaris, rudis et inconditus sensus est: quidam eorum sapientiam quoque capere dicuntur, quantamcumque gens capit semper armata. Sic, quae locutos esse apud regem memoriae proditum est, abhorrent forsitan moribus nostris et tempora et ingenia cultiora sortitis. Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet: quare, utcumque sunt tradita, incorrupta perferemus.

(34) Igitur unum ex his maximum natu locutum accepimus: 'Si di habitum corporis tui aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet: altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres et hoc adsecutus scire velles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quae non capis. Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam: deinde, si humanum genus omne superaveris, cum silvis et nivibus et fluminibus ferisque bestiis gesturus es bellum. Quid? tu ignoras arbores magnas diu crescere, una hora extirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne, dum ad cacumen pervenire contendis, cum ipsis ramis, quos conprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum avium pabulum fuit, et ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit etiam ab invalido. Quid nobis tecum

9. nec] *om. P.* — 10. intra triduum *scripsi:* in triduum *A.* — 11. ad] a *LV.* — 13. nuntiari *Freinshemius:* nuntiare *A.* — 16. habitus *Acidalius:* animus *A.* — haudquaquam *P:* haudquamquam *C.* — 18. quoque *P: om. C.* — 19. Sic quae *Halmius:* sicque *C,* si qua *P.* — 21. moribus *I:* moribusque *A.* — 23. quare *Halmius;* quae *A.* — 25. aviditati *I;* auiditatis *P.* — 33. metitur *Lauer;* metit *A.*

est? Numquam terram tuam attigimus. Qui sis, unde venias, licetne ignorare in vastis silvis viventibus? Nec servire ulli
17 possumus nec imperare desideramus. Dona nobis data sunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum et aratrum, sagitta, hasta, patera. His utimur et cum amicis et adversus inimicos.
18 Fruges amicis damus boum labore quaesitas, patera cum isdem vinum dis libamus, inimicos sagitta eminus, hasta comminus petimus. Sic Syriae regem et postea Persarum Medorumque
19 superavimus, patuitque nobis iter usque in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes, Bactrianos habes in potestate, Indos petisti: iam etiam ad pecora nostra avaras et insatiabiles manus porrigis.
20 Quid tibi divitiis opus est, quae esurire te cogunt? Primus omnium satietate parasti famem, ut, quo plura haberes, acrius,
21 quae non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quamdiu circum Bactra haereas? dum illos subigis, Sogdiani bellare coeperunt. Bellum tibi ex victoria nascitur. Nam ut maior fortiorque sis quam quisquam, tamen alienigenam dominum pati nemo vult.
22 Transi modo Tanaim: scies, quam late pateant, numquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quam exer-
23 citus tuus, qui praedam tot nationum vehit. Rursus cum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadem enim velocitate et sequimur et fugimus. Scytharum solitudines Graecis etiam
24 proverbiis audio eludi. At nos deserta et humano cultu vacua magis quam urbes et opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene: lubrica est nec invita teneri potest. Salubre consilium sequens quam praesens tempus ostendit melius. Inpone felicitati tuae frenos: facilius illam reges.
25 Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam: quae manus et pinnas tantum habet, cum manus porrigit, pinnas quoque conprehende.
26 Denique si deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita. Stultum est eorum meminisse, propter quae tui obli-
27 viscaris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam et firmissima est inter pares amicitia et videntur
28 pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris,

4. boum *Vindelinus:* bouem *P,* boues *C.* — 6. isdem *P:* his *FV*, iis *L*, hiis *B.* — 8. Syriae *Modius:* scythiae *A.* — 13. insatiabiles *Acidalius:* instabiles *A.* — 14. esurire te *P:* te *om. C.* — 20. Tanaim *C:* tanain *P.* — scies] sciens *P.* — pateant *Modius:* pateat *A.* — 25. eludi. At *PV:* eludat *BF*, elud‡* *L.* — 29. reges *I:* regis *A.* — 31. conprehende *Jeepius;* conprehendere *A.* — 34. obliviscaris *I;* obliuisceris *A.*

amicos tibi esse cave credas: inter dominum et servum nulla amicitia est: etiam in pace belli tamen iura servantur. Iurando 29
gratiam Scythas sancire ne credideris: colendo fidem iurant. Graecorum ista cautio est, qui pacta consignant et deos invo-
5 cant: nos religionem in ipsa fide ponimus. Qui non reverentur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus est, de cuius benivolentia dubites. Ceterum nos et Asiae et Europae custodes 30
habebis: Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus: ultra Tanain [et] usque ad Thraciam colimus: Thraciae Macedoniam coniunctam
10 esse fama fert. Utrique imperio tuo finitimos hostes an amicos
(36)velis esse, considera. Haec barbarus. Contra rex fortuna sua IX.
et consiliis eorum se usurum esse respondet: nam et fortunam, cui confidat, et consilium suadentium, ne quid temere et audacter
faciat, secuturum. Dimissisque legatis in praeparatas rates exer- 2
15 citum inposuit. In proris clipeatos locaverat, iussos in genua subsidere, quo tutiores essent adversus ictus sagittarum. Post 3
hos, qui tormenta intenderent, stabant, et ab utroque latere et a fronte circumdati armatis. Reliqui, qui post tormenta constiterant, remigem loricam indutum scutorum testudine armati
20 protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quae equitem 4
vehebant, servatus est. Maior pars a puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres stramento repleti vehebant, obiectae rates tuebantur. Ipse rex cum delectis primus ratem 5
solvit et in ripam dirigi iussit. Cui Scythae admotos ordines
25 equitum in primo ripae margine opponunt, ut ne adplicari quidem terrae rates possent. Ceterum praeter hanc speciem ripis 6
praesidentis exercitus, ingens navigantes terror invaserat: namque cursum gubernatores, cum obliquo flumine inpellerentur, regere non poterant, vacillantesque milites et, ne excuterentur,
30 solliciti nautarum ministeria turbaverant. Ne tela quidem conati 7
nisu vibrare poterant, cum prior standi sine periculo quam hostem incessendi cura esset. Tormenta saluti fuerunt, quibus in confertos ac temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela. Barbari quoque ingentem vim sagittarum infudere ratibus, 8
35 vixque ullum fuit scutum, quod non pluribus simul spiculis per-
(37)foraretur. Iamque terrae rates adplicabantur, cum acies clipe- 9
ata consurgit et hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit e

2. iura] iure *LPV.* — 4. pacta *Bongarsius:* facta *A.* — 5. ponimus *Fossius:* nouimus *A.* — 8. habebis *P:* habes *C.* — [et] *del. I.* — 9. Thraciam *B?:* traciam *FLPV.* — colimus *Junius:* collibus *A.* — Thraciae *B?:* traciae *FLV*, traiciae *P.* — 18. qui post *Junius:* post qui *P*, post eos qui *C.* — 22. trahebat] trahebant *P.* — stramento] armento *P.* — 23. obiectae rates *P:* obiecta erat *C.* — 24. Cui] qui *P.*

ratibus. Et ut territos recipientesque equos videre, alacres
10 mutua adhortatione in terram desilire. Turbatis acriter pedem
inferre coeperunt. Equitum deinde turmae, quae frenatos habe-
bant equos, perfregere barbarorum aciem. Interim ceteri ag-
11 mine dimicantium tecti aptavere se pugnae. Ipse rex, quod
vigoris aegro adhuc corpori deerat, animi firmitate supplebat.
Vox adhortantis non poterat audiri nondum bene obducta cica-
12 trice cervicis, sed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipsi
quidem ducum fungebantur officio aliusque alium adhortati in
13 hostem salutis inmemores ruere coeperunt. Tum vero non
ora, non arma, non clamorem hostium barbari tolerare potue-
runt omnesque effusis habenis — namque equestris acies erat
— capessunt fugam. Quos rex, quamquam vexationem invalidi
corporis pati non poterat, per LXXX tamen stadia insequi per-
14 severavit. Iamque linquente animo suis praecepit, ut, donec
lucis aliquid superesset, fugientium tergis inhaererent: ipse ex-
haustis etiam animi viribus in castra se recepit ibique substitit.
15 Transierant iam Liberi Patris terminos, quorum monumenta
lapides erant crebris intervallis dispositi arboresque procerae,
16 quarum stipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius
provexit: quippe media fere nocte in castra redierunt, multis
interfectis, pluribus captis, equosque M et DCCC abegere. Ceci-
derunt autem Macedonum equites LX, pedites C fere, mille sau-
cii fuerunt.

17 Haec expeditio deficientem magna ex parte Asiam fama tam(38)
opportunae victoriae domuit. Invictos Scythas esse crediderant: 26
quibus fractis nullam gentem Macedonum armis parem fore
confitebantur. Itaque Sacae misere legatos, qui pollicerentur
18 gentem imperata facturam. Moverat eos regis non virtus magis,
quam clementia in devictos Scythas: quippe captivos omnes 30
sine pretio remiserat, ut fidem faceret sibi cum ferocissimis
19 gentium de fortitudine, non de ira fuisse certamen. Benigne
igitur exceptis Sacarum legatis comitem Excipinon dedit, adhuc
admodum iuvenem, aetatis flore conciliatum sibi, qui cum specie
corporis aequaret Hephaestionem, ei lepore haud sane virili 35
20 par non erat. Ipse Cratero cum maiore parte exercitus modicis

---

2. desilire *I:* desiliere *A.* — 4. aciem] aciem et *LPV.* — 6. vigoris *Lauer:* uigori *A.* — 9. quidem *Vindelinus*: quod *A.* — adhortati] adhortanti *P.* — 11. hostium] hostem *P.* — potuerunt] ceperunt *P.* — 15. praecepit] praecipit *P.* — 17. in castra se recepit] castra recipit *P.* — ibique *Freinshemius:* reliquum *A.* — 21. in castra *P: om. C.* — 28. Sacae *Junius:* sagae *A.* — 33. Sacarum *Junius:* sagarum *A.* — 35. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — ei *Zumptius:* et *A.*

itineribus sequi iusso ad Maracanda urbem *contendit*, ex qua
Spitamenes conperto eius adventu Bactra perfugerat. Itaque 21
quatriduo rex longum itineris spatium emensus pervenerat in
eum locum, in quo Menedemo duce duo milia peditum et CCC
5 equites amiserat. Horum ossa tumulo contegi iussit et inferias
more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange subsequi iussus 22
ad regem pervenerat. Itaque ut omnes, qui defecerant, pariter
belli clade premerentur, copias dividit urique agros et interfici
puberes iubet.

(39) Sogdiana regio maiore ex parte deserta est: octingenta fere X.
11 stadia in latitudinem vastae solitudines tenent. Ingens spatium 2
rectae regionis est, per quam amnis — Polytimetum vocant
incolae — fertur. Torrentem eum ripae in tenuem alveum
cogunt, deinde caverna accipit et sub terram rapit. Cursus 3
15 absconditi indicium est aquae meantis sonus, cum ipsum solum,
sub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem resudet humore.
Ex captivis Sogdianorum ad regem XXX nobilissimi corporum 4
robore eximio perducti erant: qui *ut* per interpretem cogno-
verunt iussu regis ipsos ad supplicium trahi, carmen laetan-
20 tium modo canere tripudiisque et lasciviori corporis motu gau-
dium quoddam animi ostentare coeperunt. Admiratus [est] rex 5
tanta magnitudine animi oppetere mortem revocari eos iussit,
causam tam effusae laetitiae, cum supplicium ante oculos habe-
rent, requirens. Illi, si ab alio occiderentur, tristes morituros 6
25 fuisse respondent: nunc a tanto rege, victore omnium gentium,
maioribus suis redditos honestam mortem, quam fortes viri
voto quoque expeterent, carminibus sui moris laetitiaque cele-
brare. Tum rex, [admiratus magnitudinem animi], 'Quaero 7
itaque, an vivere velitis non inimici mihi, cuius beneficio vi-
30 cturi estis?' Illi numquam se inimicos ei, sed bello lacessitos 8
se inimicos hosti fuisse respondent: si quis ipsos beneficio
quam iniuria experiri maluisset, certaturos fuisse, ne vincerentur
officio. Interrogatique, quo pignore fidem obligaturi essent, 9
vitam, quam acciperent, pignori futuram esse dixerunt: reddi-
35 turos, quandoque repetisset. Nec promissum fefellerunt. Nam

---

1. Maracanda *Freinshemius:* maracanta *P*, maracantam *C.* — *contendit add. I.* — ex qua *I:* in qua *A.* — 9. puberes *Lauer:* pubes *A.* — iubet *P:* iussit *C.* — 10. octingenta *Glareanus:* LXXX *A.* — 13. Torrentem *P:* torrenstem *C.* — 18. *ut* per *Vindelinus: ut om. A.* — 19. trahi] tradi *P.* — 21. [est] *del. Vindelinus.* — 25. victore] uictor *P.* — 26. redditos *P:* redditis *C.* — 27. celebrare *Giunta:* celebrarent *A.* — 28. [admiratus magnitudinem animi] *del. Modius.* — 29. victuri *P:* victori *C.* — 31. hosti] hostes *P.* — 33. Interrogatique *C:* interrogantique *P.*

qui remissi domos ierant, fide continuere populares: quattuor inter custodes corporis retenti nulli Macedonum in regem caritate cesserunt.

10 In Sogdianis Peucolao cum III milibus peditum — neque(40) enim maiori praesidio indigebat — relicto Bactra pervenit. 5 Inde Bessum Ecbatana duci iussit, interfecto Dareo poenas capite persoluturum. Isdem fere diebus Ptolomaeus et Menidas 11 peditum III milia et equites mille adduxerunt, mercede militaturos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum 12 et D equitibus venit. Totidem ex Syria Asclepiodorum sequebantur: Antipater Graecorum VIII milia, in quis DC equites 10 erant, miserat. Itaque exercitu aucto ad ea, quae defectione turbata erant, componenda processit, interfectisque consternationis auctoribus quarto die ad flumen Oxum perventum est. Hic, quia limum vehit, turbidus semper, insalubris est potui. 15 14 Itaque puteos miles coeperat fodere, nec tamen humo alte egesta existebat humor. Tum in ipso tabernaculo regis conspectus est fons, quem quia tarde notaverant, subito extitisse finxerunt: rexque ipse credi voluit, *deum* donum id fuisse. 15 Superatis deinde amnibus Ocho et Oxo ad urbem Marganiam 20 pervenit. Circa eam VI oppidis condendis electa sedes est, duo ad meridiem versa, III spectantia orientem: modicis inter se spatiis distabant, ne procul repetendum esset mutuum auxilium. 16 Haec omnia sita sunt in editis collibus, tunc velut freni domitarum gentium, nunc originis suae oblita serviunt, quibus imperaverunt. 25

Et cetera quidem pacaverat rex. Una erat petra, quam XI. Arimazes Sogdianus cum XXX milibus armatorum obtinebat(41) alimentis ante congestis, quae tantae multitudini vel per bien- 2 nium suppeterent. Petra in altitudinem XXX eminet stadia, circuitu C et L conplectitur: undique abscisa et abrupta se- 30 3 mita perangusta aditur. In medio altitudinis spatio habet specum, cuius os artum et obscurum est: paulatim deinde ulteriora panduntur, ultima etiam altos recessus habent. Fontes per totum fere specum manant, e quibus collatae aquae per 4 prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate spectata 35 statuerat inde abire, cupido deinde incessit animo naturam 5 quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam obsidionis ex-

1. ierant] erant *P.* — 5. maiori *C:* maiore *P.* — 7. Ptolomaeus *scripsi:* ptholomeus *P,* ptolomeus *C* [*B? F?*] 8. III milia *C:* IIII *P.* — 11. VIII milia *P:* milia *om. C.* — 17. Tum *Vindelinus:* tamen *A.* — tabernaculo *P:* tabernaculum *C.* — 19. *deum add. I.* — 23. spatiis *Junius:* stadiis *A.* — 24. tunc *scripsi:* tum *A.* — 28. cum] *om. P.* — 34. altos] altus *LPV.* — 35. specum *P:* spatium *C.*

periretur, Cophen — Artabazi hic filius erat — misit ad barbaros, qui suaderet, ut dederent rupem. Arimazes loco fretus superbe multa respondit, ad ultimum, an Alexander volare posset, interrogat. Quae nuntiata regi sic accendere 6 5 animum, ut adhibitis, cum quibus consultare erat solitus, indicaret insolentiam barbari eludentis ipsos, quia pinnas non haberent: se autem proxima nocte effecturum, ut crederet Macedones etiam volare. ‘CCC’, inquit, ‘pernicissimos iuvenes ex 7 suis quisque copiis perducite ad me, qui per calles et paene 10 invias rupes domi pecora agere consueverant.’ Illi praestan- 8 tes et levitate corporum et ardore animorum strenue adducunt, quos intuens rex, ‘Vobiscum’, inquit, ‘o iuvenes et mei aequales, urbium invictarum ante me munimenta superavi, montium iuga perenni nive obruta emensus sum, angustias Cili- 15 ciae intravi, Indiae sine lassitudine vim frigoris sum perpessus. Et mei documenta vobis dedi et vestra habeo. Petra, 9 quam videtis, unum aditum habet, quem barbari obsident, cetera neglegunt: nullae vigiliae sunt, nisi quae castra nostra spectant. Invenietis viam, si sollerter rimati fueritis aditus 10 20 ferentis ad cacumen. Nihil tam alte natura constituit, quo virtus non possit eniti. Experiendo, quae ceteri desperaverunt, Asiam habemus in potestate. Evadite in cacumen, quod cum 11 ceperitis, candidis velis signum mihi dabitis: ego copiis admotis hostem in nos a vobis convertam. Praemium erit ei, qui 12 25 primus occupaverit verticem, talenta X, uno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines servabitur portio. Certum autem habeo vos non tam liberalitatem in-(42) tueri meam, quam voluntatem.’ His animis regem audierunt, 13 ut iam cepisse verticem viderentur: dimissique ferreos cuneos, 30 quos inter saxa defigerent, validosque funes parabant. Rex 14 circumvectus petram, qua minime asper ac praeruptus aditus videbatur, secunda vigilia, quod bene verteret, ingredi iubet. Illi alimentis in biduum sumptis gladiis modo atque hastis armati subire coeperunt. Ac primo pedibus ingressi sunt: 15 35 deinde ut in praerupta perventum est, alii manibus eminentia saxa conplexi levare semet, alii adiectis funium laqueis eva-

1. Cophen *Modius:* cophan *A.* — 2. suaderet] suaderat *P.* — Arimazes] arimazas *LV,* arumazos *P.* — 3. superbe] superba *P,* superbiae *LV.* — 7. crederet] crederent *P.* — 13. ante me *P:* me *om. C.* — 17. quem] quam *P.* — 20. cacumen] caucumen *P.* — 21. desperaverunt *Junius:* desperauerint *A.* — 25. accipiet *P:* accipiat *C.* — 27. Certum *Modius:* ceterum *A.* — 28. animis] animus *P.* — 31. petram *P:* petra *C.*

sere, quidam, cum cuneos inter saxa defigerent, gradus subdidere, quis insisterent. Diem inter metum laboremque consumpserunt. Per aspera nisis duriora restabant, et crescere altitudo petrae videbatur. Illa vero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex praecipiti devolverentur. Mox eadem in se patienda alieni casus ostendebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris adfecti, quidam mulcati parte membrorum, pariterque eos et nox et somnus oppressit. Stratis passim corporibus in inviis et in asperis saxorum periculi instantis obliti in lucem quieverunt: tandemque velut ex alto sopore excitati occultas subiectasque ipsis valles rimantes, ignari, in qua parte petrae tanta vis hostium condita esset, fumum specus infra se ipsos evolutum notaverunt. Ex quo intellectum, illam hostium latebram esse. Itaque hastis inposuere, quod convenerat signum: totoque e numero II et XXX in ascensu interisse adgnoscunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, (43) quam vice eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus toto die cacumina montis intuens restitit. Noctu demum, cum obscuritas conspectum oculorum ademisset, ad curandum corpus recessit. Postero die nondum satis clara luce primus vela, signum capti verticis, conspexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas caeli nunc interni-
tente lucis fulgore, *nunc* condito. Verum ut liquidior lux adparuit caelo, dubitatio exempta est: vocatumque Cophen, per quem barbarorum animos temptaverat, mittit ad eos, qui moneret, nunc saltem salubrius consilium inirent: sin autem fiducia loci perseverarent, ostendi a tergo iussit, qui ceperant verticem. Cophes admissus suadere coepit Arimazi petram tradere, gratiam regis inituro, si tantas res molientem in unius rupis obsidione haerere non coegisset. Ille ferocius superbiusque quam antea locutus abire Cophen iubet. At is prensum manu barbarum rogat, ut secum extra specum prodeat: quo inpetrato iuvenes in cacumine ostendit eiusque superbiae haud inmerito inludens pinnas habere ait milites Alexandri. Iamque *e* Macedonum castris signorum concentus et totius exercitus clamor

1. quidam *scripsi:* quibus *A.* — subdidere *Fossius:* subinde *A.* — 3. aspera nisis *Zumptius:* aspera nisi *C*, asperenisi *P.* — 10. in inviis et in asperis] inuiis et asperis *P.* — 12. subiectasque] subiectare *P.* — rimantes *Lauer:* rimantis *C*, rimantium *P.* — 23. nunc *P:* tunc *C.* — 24. *nunc* condito *Freinshemius:* conditor *P*, conditi *C.* — 29. admissus *P:* ad eos missus *C.* — Arimazi] aramazi *LPV.* — 30. inituro *I:* inituri *A.* — 34. eiusque *Modius:* eius *A.* — 35. *e* Macedonum *I: e om. A.*

audiebatur. Ea res, sicut pleraque belli vana et inania, barbaros ad deditionem traxit: quippe occupati metu paucitatem eorum, qui a tergo erant, aestimare non poterant. Itaque Cophen — nam trepidantes reliquerat — strenue revocant et cum eo XXX principes mittunt, qui petram tradant et, ut incolumibus abire liceat, paciscantur. Ille quamquam verebatur, ne conspecta iuvenum paucitate deturbarent eos barbari, tamen et fortunae suae confisus et Arimazi superbiae *infensus*, nullam se condicionem deditionis accipere respondit. Arimazes desperatis magis quam perditis rebus cum propinquis nobilissimisque gentis suae descendit in castra: quos omnis verberibus adfectos sub ipsis radicibus petrae crucibus iussit adfigi. Multitudo dediticiorum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est: Artabazus in petrae regionisque, quae adposita esset ei, tutelam relictus.

8. *infensus add. I.* — 9. desperatis] disperatis *LPV.* — 13. dediticiorum] dedideditorum *P.* — 14. Artabazus] artabazes *LPV.* — 15. tutelam *scripsi:* tutela *A.* — Q. [*om. V.*] CVRTI RVFI HISTORIARUM LIB. VII. EXPLICIT INCIPIT LIBER [*om. V.*] OCTAVVS *LPV.*

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VIII.

Alexander maiore fama quam gloria in dicionem redacta (1)
petra, cum propter vagum hostem spargendae manus essent,
in tres partes divisit exercitum. Hephaestionem uni, Coenon
2 alteri duces dederat: ipse ceteris praeerat. Sed non eadem
mens omnibus barbaris fuit. Armis quidam subacti, plures
ante certamen imperata fecerunt, quibus eorum, qui in defe-
3 ctione perseveraverant, urbes agrosque iussit attribui. At exules
Bactriani cum DCCC Massagetarum equitibus proximos vicos va-
staverunt. Ad quos coercendos Attinas, regionis eius praefe-
ctus, CCC equites, insidiarum, quae parabantur, ignarus, eduxit.
4 Namque hostis in silvis, quae erant forte campo iunctae, arma-
tum militem condidit paucis propellentibus pecora, ut inpro-
5 vidum ad insidias praeda perduceret. Itaque inconposito ag-
mine solutisque ordinibus Attinas praedabundus sequebatur:
quem praetergressum silvam, qui in ea consederant, ex inpro-
6 viso adorti cum omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum
huius cladis fama perlata est, qui cum omni equitatu super-
venit: et Massagetae quidem iam refugerant, Dahae mille oppressi
7 sunt: quorum clade totius regionis finita defectio est. Alexan-
der quoque Sogdianis rursus subactis Maracanda repetit. Ibi
Berdes, quem ad Scythas super Bosporum colentes miserat,

3. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — 11. quae *C:* et *P.* — 15. ea consederant *P:* eam considerant *C.* — 21. Bosporum] bosphorum *LPV.*

cum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui Cho- 8
rasmiis praeerat, Massagetis et Dahis regionum confinio ad-
iunctus, miserat, qui facturum imperata pollicerentur. Scythae 9
petebant, ut regis sui filiam matrimonio sibi iungeret: si
dedignaretur adfinitatem, principes Macedonum cum primoribus
suae gentis conubio coire pateretur: ipsum [regum] quoque re-
gem venturum ad eum pollicebantur. Utraque legatione benigne 10
audita Hephaestionem et Artabazum opperiens stativa habuit:
quibus adiunctis in regionem, quae appellatur Bazaira, pervenit.
(2) Barbarae opulentiae in illis locis haud ulla sunt maiora 11
indicia, quam magnis nemoribus saltibusque nobilium ferarum
greges clusi. Spatiosas ad hoc eligunt silvas, crebris peren- 12
nium aquarum fontibus amoenas: muris nemora cinguntur
turresque habent venantium receptacula. Quattuor continuis 13
aetatibus intactum saltum fuisse constabat: quem Alexander
cum toto exercitu ingressus agitari undique feras iussit. Inter 14
quas cum leo magnitudinis rarae ipsum regem invasurus incur-
reret, forte Lysimachus, qui postea regnavit, proximus Alexandro,
venabulum obicere ferae coeperat. Quo rex repulso et abire
iusso adiecit tam a semet uno quam a Lysimacho leonem in- 15
terfici posse. Lysimachus enim quondam, cum venaretur in
Syria, occiderat quidem eximiae magnitudinis feram solus, sed
laevo humero usque ad ossa laceratus ad ultimum periculi
pervenerat. Id ipsum exprobrans ei rex fortius, quam locutus 16
est, fecit: nam feram non excepit modo, sed etiam uno vulnere
occidit. Fabulam, quae obiectum leoni a rege Lysimachum 17
temere vulgavit, ab eo casu, quem supra diximus, ortam esse
crediderim. Ceterum Macedones, quamquam prospero eventu 18
defunctus erat Alexander, tamen scivere gentis suae more, ne
aut pedes venaretur aut sine delectis principum atque amicorum.
Ille III milibus ferarum deiectis in eodem saltu cum toto exercitu 19
epulatus est.
(3) Inde Maracanda reditum est: acceptaque aetatis excusatione
ab Artabazo provinciam eius destinat Clito. Hic erat, qui apud 20
Granicum amnem nudo capite regem dimicantem clipeo suo

1. Phrataphernes] pharathaphenes *V,* phrathaphenes *L.* — Chorasmiis *Rader:* choras *A.* — 2. praeerat *I:* praeierat *A.* — Dahis *F?:* dais *BLPV.* — 6. [regum] *del. Lauer.* — 8. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — Artabazum] ariabazum *LPV.* — 9. adiunctis] abiunctis *LV.* — 12. spatiosas *P:* speciosas *C.* — 21. venaretur] uenarentur *P.* — in Syria] in siria *P,* insidia *LV.* — 23. laceratus *Lauer:* laceratum *A.* — 28. quamquam] quam *P.* — 29. more *Vindelinus:* morem *A.* — ne aut *Zumptius:* nam ut *A.* — 30. aut *Aldus:* haud *A.* — delectis *Vindelinus:* dilectis *A.* — 33. excusatione *P:* excusationis *C.* — 34. Clito] clyto *P.*

texit et Rhosacis manum capiti regis inminentem gladio amputavit: vetus Philippi miles multisque bellicis operibus clarus.
21 Hellanice, quae Alexandrum educaverat, soror eius, haud secus quam mater a rege diligebatur. Ob has causas validissimam
22 imperii partem fidei eius tutelaeque commisit. Iamque iter parare in posterum iussus sollemni et tempestivo adhibetur convivio. In quo rex cum multo incaluisset mero, inmodicus aestimator sui, celebrare, quae gesserat, coepit, gravis etiam
23 eorum auribus, qui sentiebant, vera memorari. Silentium tamen habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere nobilem apud Chaeroneam victoriam sui operis fuisse iactavit ademptamque sibi malignitate et invidia patris tantae rei gloriam.
24 Illum quidem seditione inter Macedones milites et Graecos mercennarios orta debilitatum vulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, non alia re quam simulatione mortis tutiorem: se corpus eius protexisse clipeo suo ruentesque in
25 illum sua manu occisos. Quae patrem numquam aequo animo esse confessum, invitum filio debentem salutem suam. Itaque post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyrios, victorem scripsisse se patri, fusos fugatosque hostes, nec adfuisse
26 usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia viserent, cum Asiam uri vastarique oporteret, sed eos,
27 qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Haec et his si- (4)
milia laeti audiere iuvenes, ingrata senioribus erant, maxime
28 propter Philippum, sub quo diutius vixerant: cum Clitus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos, qui infra ipsum cubabant, conversus Euripidis rettulit carmen, ita ut sonus magis quam
29 sermo exaudiri posset a rege, quo significabatur, male instituisse Graecos, quod tropaeis regum dumtaxat nomina inscriberent: alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaque
30 rex, cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos coepit, quid ex Clito audissent. Et illis ad silendum obstinatis Clitus paulatim maiore voce Philippi acta bellaque in Graecia gesta commemorat, omnia praesentibus
31 praeferens. Hinc inter iuniores senesque orta contentio est, et rex, velut patienter audiret, quis Clitus obterebat laudes
32 eius, ingentem iram conceperat. Ceterum cum animo videretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clitus inponeret,

1. Rhosacis *Freinshemius:* hrosacis *A.* — 11. Chaeroneam] ceroneam *LPV.* — 15. alia re *Zumptius:* alias *A.* — 21. dignos *P:* dedignos *C.* — 25. Clitus] clytus *LPV.* — 28. posset *Lauer:* possit *A.* — 29. tropaeis] tropheis *LV.* — 32. Clito] clyto *LPV.* — 33. Clitus] clytus *P.* — 36. Clitus] clytus *PV.* — 38. imperaturus *P:* impetraturus *C.* — Clitus] clytus *LPV.*

nihil eo remittente magis exasperabatur. Iamque Clitus etiam 33
Parmenionem defendere audebat et Philippi de Atheniensibus victoriam Thebarum praeferebat excidio, non vino modo, sed etiam animi prava contentione provectus. Ad ultimum, 'Si 34
5 moriendum,' inquit, 'est pro te, Clitus est primus: at cum victoriae arbitrium agis, praecipuum ferunt praemium, qui procacissime patris tui memoriae inludunt. Sogdianam regionem 35
mihi attribuis, totiens rebellem et non modo indomitam, sed quae ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, prae-
10 cipitia ingenia sortitas. Sed, quae ad me pertinent, transeo. Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharrias senex iuniores 36
pugnam detrectantes revocasset, adhuc nos circa Halicarnasum haesuros fuisse. Quomodo igitur Asiam etiam cum istis iunio- 37
ribus subiecisti? Verum est, ut opinor, quod avunculum tuum
15 in Italia dixisse constat, ipsum in viros incidisse, te in femi-
(5) nas.' Nihil ex omnibus inconsulte ac temere iactis regem 38
magis moverat, quam Parmenionis cum honore mentio inlata. Dolorem tamen rex pressit, contentus iussisse, ut convivio excederet. Nec quicquam aliud adiecit, quam forsitan eum, si 39
20 diutius locutus foret, exprobraturum sibi fuisse vitam a semetipso datam: hoc enim superbe saepe iactasse. Atque illum 40
cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monentesque conabantur abducere. Clitus 41
cum abstraheretur, ad pristinam violentiam ira quoque adiecta
25 suo pectore tergum illius esse defensum, nunc, postquam tanti meriti praeterierit tempus, etiam memoriam invisam esse proclamat. Attali quoque caedem obiciebat et ad ultimum Iovis, 42
quem patrem sibi Alexander adsereret, oraculum eludens, veriora se regi quam patrem eius, respondisse dicebat. Iam 43
30 tantum irae conceperat rex, quantum vix sobrius ferre potuisset. Enimvero olim mero sensibus victis ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici ne positis quidem, sed abiectis poculis consur- 44
gunt in eventum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. Alexander rapta lancea ex manibus armigeri Clitum adhuc ea- 45
35 dem linguae intemperantia furentem percutere conatus a Ptolomaeo et Perdicca inhibetur. Medium conplexi et obluctari 46
perseverantem morabantur: Lysimachus et Leonnatus etiam

1. eo remittente *Acidalius:* eorum omittente *A.* — Clitus] clytus *PV.* — 5. Clitus] clytus *PV.* — at cum *P:* cum *om. C.* — 6. agis *Acidalius:* magis *A.* — 12. Halicarnasum *C:* halicarnassum *P.* — 15. Italia *Lauer:* italiam *A.* — 16. iactis] actis *P.* — 18. tamen] tam *P.* — 23. Clitus] clytus *LPV.* — 26. praeterierit *P:* praeteriit *C.* — 35. a Ptolomaeo *scripsi:* a ptolomeo *C* [*B? F?*], at ptholomeo *P.*

lanceam abstulerant. Ille militum fidem inplorans conprehendi se a proximis amicorum, quod Dareo nuper accidisset, exclamat signumque tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet. Tum vero Ptolomaeus et Perdiccas genibus advoluti orant, ne in tam praecipiti ira perseveret spatiumque potius animo det: omnia postero die iustius executurum. Sed clausae erant aures obstrepente ira. Itaque inpotens animi procurrit in regiae vestibulum et vigili excubanti hasta ablata constitit in aditu, quo necesse erat iis, qui simul cenaverant, egredi. Abierant ceteri. Clitus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in voce sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille iam non suae, sed regis irae memor Clitum esse et de convivio exire respondit. Haec dicentis latus hasta transfixit morientisque sanguine adspersus, ‘I nunc,’ inquit, ‘ad Philippum et Parmenionem et Attalum.’

II. Male humanis ingeniis natura consuluit, quod plerumque non futura, sed transacta perpendimus. Quippe rex, postquam ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa magnitudinem facinoris sera aestimatione perspexit. Videbat tunc inmodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello virum et, nisi erubesceret fateri, servatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupaverat rex, verborum licentiam, quae vino poterat inputari, nefanda caede ultus. Manabat toto vestibulo cruor paulo ante convivae: vigiles attoniti et stupentibus similes procul stabant, liberioremque paenitentiam solitudo erigebat. Ergo hastam ex corpore iacentis evolsam retorsit in semet: iamque admoverat pectori, cum advolant vigiles et repugnanti e manibus extorquent, adlevatumque in tabernaculum deferunt. Ille humi prostraverat corpus gemitu eiulatuque miserabili totam personans regiam. Laniare deinde os unguibus et circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. Inter has preces tota nox extracta est. Scrutantemque, num ira deorum ad tantum nefas actus esset, subit anniversarium sacrificium Libero Patri non esse redditum statuto tempore. Itaque inter vinum et epulas caede commissa iram dei fuisse manifestam. Ceterum magis eo movebatur,

1. conprehendi se] conpraehendisse *P.* — 3. coirent] coierent *P.* — 4. Ptolomaeus *scripsi:* ptholomaeus *P*, ptolomeus *C* [*B? F?*]. — 7. obstrepente *I:* obstrepentes *A.* — 9. iis *Vindelinus:* his *A.* — 10. Clitus] clytus *LPV.* — Quem] quam *LPV.* — 13. Clitum] clytum *LPV.* — 14. I nunc] i *om. P.* — 25. erigebat *scripsi:* excipiebat *A.* — 29. eiulatuque *Vindelinus:* heiulatuque *A.* — 30. totam personans regiam *Modius:* tota personans regia *A.* — 32. Inter *P*: in *C.* — 36. dei *I:* diei *A.*

quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum: vivendum esse in solitudine velut ferae bestiae, terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferri. Quo posito ante ipsum lacrimis obortis, ‘Hanc’, inquit, ‘nutrici meae gratiam rettuli, cuius duo filii apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem, hic frater, unicum orbitatis solacium, a me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus eius unus supersum, quem solum aequis oculis videre non poterit. Et ego servatorum meorum latro, revertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici sine memoria calamitatis eius offerre possim!’ Et cum finis lacrimis querellisque non fieret, iussu amicorum corpus ablatum est. Rex triduum iacuit inclusus. Quem ut armigeri corporisque custodes ad moriendum obstinatum esse cognoverunt, universi in tabernaculum inrumpunt diuque precibus ipsorum reluctatum aegre vicerunt, ut cibum caperet. Quoque minus caedis puderet, iure interfectum Clitum Macedones decernunt, sepultura quoque prohibituri, ni rex humari iussisset.

(7) Igitur x diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda consumptis cum parte exercitus Hephaestionem in regionem Bactrianam misit, commeatus in hiemem paraturum. Quam Clito ante destinaverat provinciam, Amyntae dedit: ipse Xenippa pervenit. Scythiae confinis est regio habitaturque pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terrae non indigenas modo detinet, sed etiam advenas invitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed postquam regem adventare conpertum est, pulsi ab incolis II milia fere et D congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrociniis adsueti: tum ferocia ingenia non bellum modo, sed etiam veniae desperatio efferaverat. Itaque ex inproviso adorti Amyntam, praetorem Alexandri, diu anceps proelium fecerant: ad ultimum DCC suorum amissis, quorum CCC hostis cepit, dedere terga victoribus, haud sane inulti, quippe LXXX Macedonum interfecerunt, praeterque eos CCC et L saucii facti sunt. Veniam tamen etiam post alteram defectionem inpetraverunt.

3. alias, alias timenti] alius timentique *P.* — 7. occubuere] occubere *P.* — 12. offerre] offerri *P.* — 18. Clitum] clytum *LPV.* — 22. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — 23. misit *C:* commisit *P.* — 24. Clito] clyto *LPV.* — ante *Eberhardus:* autem *A.* — Amyntae] amintae *LPV.* — 29. II milia *P:* milia *om. C.* — 33. Amyntam] amintam *LV*, amintan *P.*

19 His in fidem acceptis in regionem, quam Nautaca ap- (8)
pellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Sisimi-
thres duobus ex sua matre filiis genitis: quippe apud eos pa-
20 rentibus stupro coire cum liberis fas est. Is armatis popularibus
fauces regionis, qua in artissimum cogitur, valido muni- 5
mento saepserat. Praeterfluebat torrens amnis, tergo petra
21 claudebat: hanc manu perviam incolae fecerant. Sed aditu
specus accipit lucem: interiora nisi inlato lumine obscura sunt.
Perpetuus cuniculus iter praebet in campos, ignotum nisi in-
22 digenis. At Alexander, quamquam angustias naturali situ mu- 10
nitas ac validas manu barbari tuebantur, tamen arietibus ad-
motis munimenta, quae manu adiuncta erant, concussit fun-
disque et sagittis propugnantium plerosque deiecit: quos ubi
dispersos fugavit, ruinas munimentorum supergressus ad pe-
23 tram admovit exercitum. Ceterum interveniebat fluvius coeun- 15
tibus aquis ex superiore fastigio in vallem, magnique operis
24 videbatur tam vastam voraginem explere. Caedi tamen arbo-
res et saxa congeri iussit: ingensque barbaros pavor, rudes ad
talia opera, concusserat, excitatam molem subito cernentes.
25 Itaque rex ad deditionem metu posse conpelli ratus Oxarten (9)
misit nationis eiusdem, sed dicionis suae, qui suaderet duci, 21
26 ut traderet petram. Interim ad augendam formidinem et tur-
res admovebantur et excussa tormentis tela micabant. Itaque
27 verticem petrae omni alio praesidio damnato petiverunt. At
Oxartes trepidum diffidentemque rebus suis Sisimithrem coe- 25
pit hortari, ut fidem, quam vim Macedonum mallet experiri
neu moraretur festinationem victoris exercitus in Indiam ten-
dentis: cui quisquis semet offerret, in suum caput alienam
28 cladem esse versurum. Et ipse quidem Sisimithres deditionem
adnuebat: ceterum mater eademque coniunx morituram se 30
ante denuntians, quam in ullius veniret potestatem, barbari
animum ad honestiora quam tutiora converterat, pudebatque
libertatis maius esse apud feminas, quam apud viros pretium.
29 Itaque dimisso internuntio pacis obsidionem ferre decreverat.
Sed cum hostis vires suasque pensaret, rursus muliebris con- 35
silii, quod praeceps magis quam necessarium esse credebat,

1. Nautaca *Zumptius:* nauta *A.* — 2. Sisimithres *scripsi:* simithri-
des *A.* — 4. Is *Modius:* II milia *A.* — 6. saepserat *Modius:* sepserant
A. — 7. claudebat *I:* claudebant *A.* — 8. obscura sunt *Vindelinus:*
obsunt *A.* — 9. campos ignotum *Lauer:* campo signorum *A.* — 14.
supergressus *I:* superegressus *A.* — 20. Oxarten *Modius:* oxartan *P,*
oxortan *L,* exortan *BFV.* — 25. Oxartes] hoc xartes *P.* — Sisimithrem
C: sisimithren *P.* — 29. Sisimithres *scripsi:* sisimethres *A.*

paenitere eum coepit: revocatoque strenue Oxarte futurum se 30
in regis potestate respondit, unum precatus, ne voluntatem
et consilium matris suae proderet, quo facilius venia illi quo-
que inpetraretur. Praemissum igitur Oxarten cum matre li- 31
5 berisque et totius cognationis grege sequebatur, ne expectato
quidem fidei pignore, quod Oxartes promiserat. Rex equite 32
praemisso, qui reverti eos iuberet opperirique praesentiam
ipsius, supervenit: et victimis Minervae ac Victoriae caesis im-
perium Sisimithri restituit, spe maioris etiam provinciae facta,
10 si cum fide amicitiam ipsius coluisset. Duos illi iuvenes patre 33
tradente secum militaturos sequi iussit.
(10) Relicta deinde phalange ad subigendos, qui defecerant,
cum equite processit. Arduum et inpeditum saxis iter 34
primo utcumque tolerabant, mox equorum non ungulis modo
15 attritis, sed corporibus etiam fatigatis sequi plerique non pote-
rant, et rarius subinde agmen fiebat pudorem, ut fere fit, in-
modico labore vincente. Rex tamen subinde equos mutans 35
sine intermissione fugientes insequebatur. Nobiles iuvenes co-
mitari eum soliti defecerant praeter Philippum. Lysimachi
20 erat frater, tum primum adultus et, quod facile adpareret, in-
dolis rarae. Is pedes, incredibile dictu, per D stadia vectum 36
regem comitatus est saepe equum suum offerente Lysimacho,
nec tamen, ut digrederetur a rege, effici potuit, cum lorica
indutus arma gestaret. Idem, cum perventum esset in saltum, 37
25 in quo se barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam re-
gemque comminus cum hoste dimicantem protexit. Sed post- 38
quam barbari in fugam effusi deseruere silvas, animus, qui in
ardore pugnae corpus sustentaverat, liquit, subitoque ex omni-
bus membris profuso sudore arboris proximae stipiti se ad-
30 plicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo sustinente manibus 39
regis exceptus est, inter quas conlapsus extinguitur. Maestum
regem alius haud levis dolor excepit. Erigyius inter claros 40
duces fuerat: quem extinctum esse, paullo ante, quam rever-
teretur in castra, cognovit. Utriusque funus omni apparatu
35 atque honore celebratum est.
(11) Dahas deinde statuerat petere: ibi namque Spitamenen III.
esse cognoverat. Sed hanc quoque expeditionem, ut pleraque
alia, fortuna indulgendo ei numquam fatigata pro absente
transegit. Spitamenes uxoris inmodico amore flagrabat: quam

2. potestate] potestatem *P.* — precatus *Modius:* imprecatus *A.* —
9. Sisimithri *scripsi:* sisimethri *C,* simythri *P.* — 32. Erigyius *Junius:*
eriguus *A.*

aegre fugam et nova subinde exilia tolerantem, in omne dis-
2 crimen comitem trahebat. Illa malis fatigata identidem muliebres adhibere blanditias, ut tandem fugam sisteret victorisque Alexandri clementiam expertus placaret, quem effugere non
3 posset. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori patris admovisset, ut saltem eorum misereri vellet, orabat: et quo efficaciores essent preces, haud procul erat Ale-
4 xander. Ille se prodi, non moneri ratus et formae profecto fiducia cupere eam quamprimum dedi Alexandro, acinacem strinxit percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum eius
5 occursu. Ceterum abire conspectu iubet addito metu mortis, si se oculis eius obtulisset, et ad desiderium levandum
6 noctes agere inter pelices coepit. Sed penitus haerens amor fastidio praesentium accensus est. Itaque rursus uni ei deditus orare non destitit, ut tali consilio abstineret patereturque sortem, quamcumque iis fortuna fecisset: sibi mortem de-
7 ditione esse leviorem. At illa purgare se, quod, quae utilia esse censebat, muliebriter forsitan, sed fida tamen mente suasisset: de cetero futuram in viri potestate. Spitamenes simu-
8 lato captus obsequio de die convivium apparari iubet: vinoque
9 et epulis gravis et semisomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto et gravi somno sopitum esse sensit uxor, gladium, quem veste occultaverat, stringit caputque eius abscisum cruore
10 respersa servo suo conscio facinoris tradit. Eodem comitante,(12) sicuti erat, cruenta veste in Macedonum castra pervenit nuntiarique Alexandro iubet, esse, quae ex ipsa deberet adgno-
11 scere. Ille protinus barbaram iussit admitti. Quam ut respersam cruore conspexit, ratus ad deplorandam contumeliam
12 venisse, dicere, quae vellet, iubet. At illa servum, quem in vestibulo stare iusserat, introduci desideravit. Qui, quia caput Spitamenis veste tectum habebat, suspectus scrutantibus,
13 quid occuleret, ostendit. Confuderat oris exsanguis notas pallor, nec, quis esset, nosci satis poterat. Ergo rex certior factus, humanum caput adferre eum, tabernaculo excessit per-
14 contatusque, quid rei sit, illo profitente cognoscit. Variae hinc cogitationes invicem animum diversa agitantem commoverant. Meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga et proditor, tantis rebus, si vixisset, iniecturus moram,

1. aegre fugam *Giunta:* aegram fuga *A.* — 9. acinacem *I:* acinacim *A.* — 11. conspectu] e conspectu *LV.* — 20. vinoque *P:* uino quoque *C.* — 29. venisse] uenisset *P.* — 31. Spitamenis] spitaminis *P.* — suspectus] suspectis *P.* — 33. nosci] noscit *P.* — 36. diversa] diuersam *P.* — 38. iniecturus *Giunta:* inuecturus *A.*

interfectus esset: contra facinus ingens aversabatur, cum optime meritum de ipsa, communium parentem liberum, per insidias interemisset. Vicit tamen gratiam meriti sceleris atro- 15
5 citas, denuntiarique iussit, ut excederet castris, ne licentiae barbarae exemplar in Graecorum mores et mitia ingenia trans-
(13)ferret. Dahae Spitamenis caede conperta Dataphernen, defe- 16
ctionis eius participem, vinctum Alexandro seque dedunt. Ille maxima praesentium curarum parte liberatus convertit animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus a praetoribus suis avare
10 ac superbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam et 17
Mardos cum Tapyris tradidit mandavitque, ut Phradaten, cui succedebat, ad se in custodiam mitteret. Arsami, Drangarum praefecto, substitutus est Stasanor: Arsaces in Mediam missus, ut Oxydates inde discederet. Babylonia demortuo Mazaeo
15 Stameni subiecta est.

(14) His conpositis tertio mense ex hibernis movit exercitum, IV.
regionem, quae Gazaba appellatur, aditurus. Primus dies quie- 2
tum iter praebuit: proximus ei nondum quidem procellosus et tristis, obscurior tamen pristino non sine minis crescentis
20 mali praeteriit. Tertio ab omni parte caeli emicare fulgura, 3
et nunc internitente luce, nunc condita non oculos modo meantis exercitus, sed etiam animos terrere coeperunt. Erat 4
prope continuus caeli fragor, et passim cadentium fulminum species visebatur, attonitisque auribus stupens agmen nec pro-
25 gredi nec consistere audebat. Tum repente imber grandinem 5
incutiens torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis suis tecti exceperant, sed iam nec retinere arma lubricae et rigentes manus poterant nec ipsi destinare, in quam regionem obverterent corpora, cum undique tempestatis violentia maior,
30 quam vitabatur, occurreret. Ergo ordinibus solutis per to- 6
tum saltum errabundum agmen ferebatur, multique prius metu quam labore defetigati prostraverant humi corpora, quamquam imbrem vis frigoris concreto gelu adstrinxerat. Alii se stipi- 7
tibus arborum admoverant: id plurimis et adminiculum et suf-
35 fugium erat. Nec fallebat ipsos morti locum eligere, cum in- 8

4. ne *scripsi:* neu *A.* — 6. Spitamenis] spitaminis *LPV.* — 10. Hyrcaniam] hircaniam *LPV.* — et Mardos *Modius:* eardos *A.* — 11. Tapyris *Modius:* taphiris *A.* — 12. Drangarum *Schmieder:* dramearum *A.* — 13. Stasanor *Aldus:* tamsanor *A.* — 14. Oxydates] oxidates *LPV.* — discederet] desederet *P.* — 15. Stameni *Zumptius:* ditameni *A.* — 19. minis *P: om. C.* — 21. luce *om. P.* — oculos modo meantis] oculis modo meantibus *P.* — 23. cadentium *P:* adeuntium *C.* — fulminum *Giunta:* fluminum *A.* — 25. consistere *Acidalius:* considere *A.* — Tum *om. P.*

mobilis vitalis calor linqueret: sed grata erat pigritia corporum fatigatis, nec recusabant extingui quiescendo. Quippe non vehemens modo, sed etiam pertinax vis mali insistebat, lucemque, naturale solacium, praeter tempestatem haud disparem
9 nocti, silvarum quoque umbra suppresserat. Rex unus tanti mali patiens circumire milites, contrahere dispersos, adlevare prostratos, ostendere procul evolutum ex tuguriis fumum hor-
10 tarique, ut proxima quaeque suffugia occuparent. Nec ulla res magis saluti fuit, quam quod multiplicato labore sufficientem malis, *quis* ipsi cesserant, regem deserere erubescebant.
11 Ceterum efficacior in adversis necessitas, quam ratio, frigoris(15) remedium invenit. Dolabris enim silvas sternere adgressi
12 passim acervos struesque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes saltum et vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor stupentia membra commovit, paulatimque
13 spiritus, quem continuerat rigor, meare libere coepit. Excepere alios tecta barbarorum, quae in ultimo saltu abdita necessitas investigaverat: alios castra, quae in humido quidem, sed iam caeli mitescente saevitia locaverunt. Duo milia mili-
14 tum atque lixarum calonumque pestis illa consumpsit. Memoriae proditum est, quosdam adplicatos arborum truncis et non solum viventibus, sed etiam inter se conloquentibus similes esse conspectos, durante adhuc habitu, in quo mors quemque
15 deprehenderat. Forte Macedo gregarius miles seque et arma *vix* sustentans, tamen in castra pervenerat: quo viso rex, quamquam ipse tummaxime admoto igne refovebat artus, ex sella
16 sua exiluit torpentemque militem et vix compotem mentis demptis armis in sua sede iussit considere. Ille diu nec, ubi requie-
17 sceret, nec, a quo esset exceptus, adgnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem regemque vidit, territus surgit. Quem intuens Alexander, ‘Ecquid intellegis, miles’, inquit, ‘quanto meliore sorte, quam Persae, sub rege vivatis? Illis enim in sella regis consedisse capital foret, tibi saluti fuit.’
18 Postero die convocatis amicis copiarumque ducibus pronuntiari iussit, ipsum omnia, quae amissa essent, redditurum. Et pro-
19 misso fides extitit. Nam Sisimithres multa iumenta et camelorum II milia adduxit pecoraque et armenta: quae distributa pa-
20 riter militem et damno et fame liberaverunt. Rex, gratiam

10. *quis addidi.* — 13. struesque] strenuesque *P.* — 18. humido *P:* umido *C.* — 19. sed iam *BL:* sed etiam *F*, et iam *P*, si iam *V.* — mitescente] mitiscente *FPV.* — Duo milia *Zumptius:* xx *A.* — 24. deprehenderat *C:* deprenderat *P.* — 25. *vix add. Merula.* — 27. exiluit] exiliuit *FP.* — 34. copiarumque] que *om. P.*

sibi relatam a Sisimithre praefatus sex dierum cocta cibaria ferre milites iussit, Sagos petens. Totam hanc regionem depopulatus XXX milia pecorum ex praeda Sisimithri dono dat.
(16) Inde pervenit in regionem, cui Oxyartes, satrapes nobilis, 21
5 praeerat, qui se regis potestati fideique permisit. Ille imperio ei reddito haud amplius, quam ut duo ex tribus filiis secum militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipsum re- 22
linquebatur, tradit. Barbara opulentia convivium, quo regem accipiebat, instruxerat. Id cum multa comitate celebraret, in- 23
10 troduci XXX nobiles virgines iussit. Inter quas erat filia ipsius Roxane nomine, eximia corporis specie et decore habitus in barbaris raro. Quae quamquam inter electas processerat, 24
omnium tamen oculos convertit in se, maxime regis, minus iam cupiditatibus suis imperantis inter obsequia fortunae, con-
15 tra quam non satis cauta mortalitas est. Itaque ille, qui uxo- 25
rem Darei, qui duas filias virgines, quibus forma praeter Roxanen conparari nulla poterat, haud alio animo quam parentis adspexerat, tunc in amorem virgunculae, si regiae stirpi conpararetur, ignobilis ita effusus est, ut diceret ad sta-
20 biliendum regnum pertinere, Persas et Macedones conubio iungi: hoc uno modo et pudorem victis et superbiam victoribus detrahi posse. Achillem quoque, a quo genus ipse dedu- 26
ceret, cum captiva coisse, ne inferri nefas arbitrarentur: ita matrimonii iure velle iungi. Insperato gaudio laetus pater 27
25 sermonem eius excipit: et rex in medio cupiditatis ardore iussit adferri patrio more panem. Hoc erat apud Macedones sanctissimum coeuntium pignus, quem divisum gladio uterque libabat. Credo eos, qui gentis mores condiderunt, parco et parabili 28
victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantulo contenti
30 esse deberent. Hoc modo rex Asiae et Europae introductam 29
inter convivales ludos matrimonio sibi adiunxit, e captiva geniturus, qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, super vi- 30
num et epulas socerum ex deditis esse delectum: sed post Cliti caedem libertate sublata vultu, qui maxime servit, adsen-
35 tiebantur.
(17) Ceterum Indiam et inde Oceanum petiturus, ne quid a V.

1. relatam] relictam *P.* — Sisimithre *scripsi:* sisimethre *A.* — cocta] coacta *P.* — 2. Sagos] sagas *P.* — petens] petentem *LPV.* — 3. Sisimithri *scripsi:* sisimethri *A.* — 4. Oxyartes *Zumptius:* cohortandus *A.* — 7. eum] eo *P.* — 11. Roxane *P:* roaxene *A* [roaxane *B*]. — 17. poterat *I:* potuerat *A.* — 18. amorem *P:* amore *C.* — 19. conpararetur *P:* conparetur *C.* — 23. arbitrarentur *I:* arbitretur *A.* — 26. Macedones *C:* macedonas *P.* — 28. Credo] credi *LV.* — 31. e] et *P.* — 34. Cliti] clyti *LP.*

tergo, quod destinata inpedire posset, moveretur, ex omnibus provinciis xxx milia iuniorum legi iussit et ad se armata perduci, obsides simul habiturus et milites. Craterum autem ad persequendos Haustanen et Catenen, qui ab ipso defecerant, misit: quorum Haustanes captus est, Catenes in proelio occisus. Polypercon quoque regionem, quae Bubacene appellatur, in dicionem redegit. Itaque omnibus conpositis cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur non auro modo, sed gemmis quoque margaritisque, ad luxum magis quam ad magnificentiam exculta. Periti militares auro et ebore fulgere dicebant: itaque, necubi vinceretur, cum ceteris praestaret, scutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit, loricas quoque alias auro, alias argento adornavit. cxx milia armatorum erant, quae regem ad id bellum sequebantur. Iamque omnibus praeparatis, quod olim prava mente conceperat, tunc esse maturum *ratus*, quonam modo caelestes honores usurparet, coepit agitare. Iovis filium non dici tantum se, sed etiam credi volebat, tamquam perinde animis imperare posset ac linguis iussitque more Persarum Macedonas venerabundos ipsum salutare prosternentes humi corpora. Non deerat talia concupiscenti perniciosa adulatio, perpetuum malum regum, quorum opes saepius adsentatio, quam hostis evertit. Nec Macedonum haec erat culpa — nemo enim illorum quicquam ex patrio more labare sustinuit — sed Graecorum, qui professionem honestarum artium malis conruperant moribus. Agis quidam Argivus, pessimorum carminum post Choerilum conditor, et ex Sicilia Cleo — hic quidem non ingenii solum, sed etiam nationis vitio adulator — et cetera urbium suarum purgamenta prae propinquis etiam maximorumque exercituum ducibus a rege ferebantur: hi tum caelum illi aperiebant Herculemque et Patrem Liberum et cum Polluce Castorem novo numini cessuros esse iactabant. Igitur festo die omni opulentia convivium exornari iubet, cui non Macedones modo et Graeci, principes amicorum, sed etiam *barbari* nobiles adhiberentur. Cum quibus cum discubuisset rex, paulisper epulatus convivio egreditur. Cleo, sicut praeparatum erat, sermonem cum ad-

3. autem *P: om. C.* — 5. Catenes] catanes *P.* — 6. Polypercon] polipercon *LPV.* — Bubacene *Modius:* bubacenen *A.* — 12. laminas *C:* lamnas *P.* — 16. *ratus add. Acidalius.* — 19. iussitque *Jeepius:* itaque *A.* — 24. labare] libere *P.* — 25. Agis *Aldus*: hages *A.* — 26. quidam] quidem *P.* — pessimorum *Lauer:* piissimorum *A.* — 28. vitio *F? L a corr.:* uitium *BPV.* — 29. prae *Bentleius:* quae *A.* — 34. *barbari add. Freinshemius.*

miratione laudum eius instituit. Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratiam posse, si, quem intellegerent deum esse, confiterentur, exigua turis inpensa tanta beneficia pensaturi. Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter reges suos inter deos colere: maiestatem enim imperii salutis esse tutelam. Ne Herculem quidem et Patrem Liberum prius dicatos deos, quam vicissent secum viventium invidiam: tantundem quoque posteros credere, quantum praesens aetas spopondisset. Quodsi ceteri dubitent, semetipsum, cum rex inisset convivium, prostraturum humi corpus. Debere idem facere ceteros et in primis sapientia praeditos: ab illis enim cultus in regem exemplum esse prodendum. Haud perplexe in Callisthenen dirigebatur oratio. Gravitas viri et prompta libertas invisa erat regi, quasi solus Macedonas paratos ad tale (19)obsequium moraretur. Is tum silentio facto unum illum intuentibus ceteris, ‘Si rex’, inquit, ‘sermoni tuo adfuisset, nullius profecto vox responsuri tibi desideraretur: ipse enim peteret, ne in peregrinos externosque ritus degenerare se cogeres neu rebus felicissime gestis invidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abest, ego tibi pro illo respondeo, nullum esse eundem et diuturnum et praecoquem fructum, caelestesque honores non dare te regi, sed auferre. Intervallo enim opus est, ut credatur deus, semperque hanc gratiam magnis viris posteri reddunt. Ego autem seram inmortalitatem precor regi, ut et vita diuturna sit et aeterna maiestas. Hominem consequitur aliquando, numquam comitatur divinitas. Herculem modo et Patrem Liberum consecratae inmortalitatis exempla referebas. Credisne illos unius convivii decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium amolita natura est, quam in caelum fama perveheret. Scilicet ego et tu, Cleo, deos facimus: a nobis divinitatis suae auctoritatem accepturus est rex. Potentiam tuam experiri libet: fac aliquem regem, si deum potes facere! Facilius est caelum dare, quam imperium. Di propitii sine invidia, quae Cleo dixit, audierint eodemque cursu, quo fluxere adhuc res, ire patiantur. Nostris moribus velint nos esse contentos. Non pudet patriae, nec desidero, ad quem modum rex mihi colendus sit, *a victis* discere. Quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quis vivamus, accipi(20)mus.’ Aequis auribus Callisthenes, veluti vindex publicae li-

15. silentio] silentium *P.* — 18. externosque ritus] ritus externosque *P.* — 22. te regi *Lauer:* se regi *A.* — auferre] offerre *P.* — 25. ut et *Modius:* et ut *A.* — 28. Credisne] credesne *P.* — 37. *a victis add. Freinshemius.* — 39. Callisthenes] callesthenes *P,* callistenes *LV.*

bertatis, audiebatur. Expresserat non adsensionem modo, sed etiam vocem, seniorum praecipue, quibus gravis erat inveterati
21 moris externa mutatio. Nec quicquam eorum, quae invicem iactata erant, rex ignorabat, cum post aulaea, quae lectis obduxerat, staret. Igitur ad Agin et Cleonem misit, ut sermone finito barbaros tantum, cum intrasset, procumbere suo more paterentur: et paulo post, quasi potiora quaedam egisset, con-
22 vivium repetit. Quem venerantibus Persis Polypercon, qui cubabat super regem, unum ex his mento contingentem humum per ludibrium coepit hortari, ut vehementius id quateret ad terram, elicuitque iram Alexandri, quam olim animo capere
23 non poterat. Itaque rex, 'Tu autem', inquit, 'non veneraberis me? An tibi uni digni videmur esse ludibrio?' Ille nec regem
24 ludibrio nec se contemptu dignum esse respondit. Tum detractum eum lecto rex praecipitat in terram et, cum is promus corruisset, 'Videsne', inquit, 'idem te fecisse, quod in alio paulo ante ridebas?' Et tradi eo in custodiam iusso convivium
VI. solvit. Polyperconti quidem postea castigato diu ignovit: in Callisthenen olim contumacia suspectum pervicacioris irae fuit.
2 Cuius explendae matura obvenit occasio. Mos erat, ut supra(21) dictum est, principibus Macedonum adultos liberos regibus 21
tradere ad munia haud multum servilibus ministeriis abhor-
3 rentia. Excubabant servatis noctium vicibus proximi foribus eius aedis, in qua rex adquiescebat. Per hos pelices introducebantur alio aditu, quam quem armati obsidebant. Idem ac- 25
4 ceptos ab agasonibus equos, cum rex ascensurus esset, admovebant comitabanturque et venantem et in proeliis omnibus
5 artibus studiorum liberalium exculti. Praecipuus honor habebatur, quod licebat sedentibus vesci cum rege. Castigandi eos
6 verberibus nullius potestas praeter ipsum erat. Haec cohors 30 velut seminarium ducum praefectorumque apud Macedonas fuit: hinc habuere posteri reges, quorum stirpi post multas aetates
7 Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus, puer nobilis ex regia cohorte, cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destinaverat, iussu eius verberibus adfectus est. Quam ignomi- 35
8 niam aegre ferens deflere apud Sostratum coepit. Ex eadem cohorte erat Sostratus, amore eius ardens. Qui cum laceratum corpus, in quo deperibat, intueretur, forsitan olim ob aliam quoque causam regi infestus, iuvenem sua sponte iam

5. Agin *Aldus:* hagen *A.* — 8. Polypercon] polipercon *LPV.* — 9. his *C:* iis *P.* — 15. is] iis *P.* — 16. te *om. P.* — 17. eo] eum *LPV.* — 18. Polyperconti] polipercontí *P.* — 22. abhorrentia] adhorrentia *LPV.* 31. seminarium] seminarum *ALV.* — 32. stirpi post *P:* stirpibus *C.*

motum data fide acceptaque perpulit, ut occidendi regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem executi sunt: 9
quippe sollerter legerunt, quos in societatem sceleris adsciscerent. Nicostratum, Antipatrum Asclepiodorumque et Philotan
5 placuit adsumi: per hos adiecti sunt Anticles, Elaptonius et Epimenes. Ceterum agendae rei haud sane facilis patebat via. 10
Opus erat eadem omnis coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus consilii inpedirentur: forte autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum vicibus ceteroque 11
(22) apparatu exequendae rei xxx et duo dies absumpti sunt. Ad- 12
11 erat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide laeti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus spesve mutaverat: tanta omnibus vel in regem ira vel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores aedis eius, in qua rex ve- 13
15 scebatur, ut convivio egressum in cubiculum deducerent. Sed 14 fortuna ipsius simulque epulantium comitas provexit omnes ad largius vinum: ludi etiam convivales extraxere tempus, nunc laetantibus coniuratis, quod sopitum adgressuri essent, nunc sollicitis, ne in lucem convivium extraheret. Quippe alios in 15
20 stationem oportebat prima luce succedere ipsorum post septimum diem reditura vice: nec sperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Ceterum cum iam lux adpe- 16
teret, et convivium solvitur et coniurati exceperunt regem, laeti occasionem exequendi sceleris admotam: cum mulier at-
25 tonitae, ut creditum est, mentis conversari in regia solita, quia instinctu videbatur futura praedicere, non occurrit modo abeunti, sed etiam semet obiecit vultuque et oculis motum praeferens animi, ut rediret in convivium monuit: et ille per 17
ludum bene deos suadere respondit revocatisque amicis in ho-
30 ram diei ferme secundam convivii tempus extraxit. Iam alii 18 ex cohorte in stationem successerant ante cubilis fores excubituri, adhuc tamen coniurati stabant vice officii sui expleta: adeo pertinax spes est, quam humanae mentes devoraverunt. Rex benignius quam alias adlocutus discedere eos ad curanda 19
35 corpora, quoniam tota nocte perstitissent, iubet. Data singulis L sestertia, conlaudatique, quod etiam aliis tradita vice tamen ex-
(23) cubare perseverassent. Illi tanta spe destituti domos abeunt. 20
Et ceteri quidem expectabant stationis suae noctem: Epimenes sive comitate regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, re-

4. Antipatrum] anticipatrum *PV,* anti**patrum *L.* — 6. Epimenes *Modius:* ephimanes *A.* — 9. in permutandis *P:* intermutandis *C.* — 11. mutua *Giunta:* multa *A.* — 14. aedis *I:* sedis *A.* — 31. cubilis *scripsi:* cubili *A* [*B ?*]. — 33. mentes *I:* mentis *A.* — 35. quoniam] quam *P.*

pente mutatus, sive quia coeptis deos obstare credebat, fratri suo Eurylocho, quem antea expertem esse consilii voluerat,
21 quid pararetur, aperit. Omnibus Philotae supplicium in oculis erat. Itaque protinus inicit fratri manum et in regiam pervenit excitatisque custodibus corporis ad salutem regis pertinere,
22 quae adferret, adfirmat. Et tempus, quo venerant, et vultus, haud sane securi animi index, et maestitia e duobus alterius Ptolomaeum ac Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt. Itaque apertis foribus et lumine inlato sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente
23 collecta, quid adferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurylochus non ex toto domum suam aversari deos dixit, quia frater ipsius, quamquam impium facinus ausus foret, tamen et paenitentiam eius ageret et per se potissimum profiteretur indicium. In eam ipsam noctem, quae decederet, insidias conparatas fuisse, auctores scelesti consilii esse, quos minime cre-
24 deret rex. Tum Epimenes cuncta ordine consciorumque nomina exponit. Callisthenen non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus vituperan-
25 tium criminantiumque regem faciles aures praebere. Quidam adiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum se a rege quereretur, dixisse Callisthenen, meminisse debere eos iam viros esse: idque ad consolandam patientiam verberum, an ad incitandum iuvenum dolorem dictum esset, in ambiguo fuisse.
26 Rex animi corporisque sopore discusso, cum tanti periculi, quo evaserat, imago oculis oberraret, Eurylochum L talentis et cuiusdam Tyridatis opulentis bonis protinus donat fratremque,
27 antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem auctores interque eos Callisthenen vinctos adservari iubet: quibus in regiam adductis toto die et nocte proxima mero ac
28 vigiliis gravis adquievit. Postero autem frequens consilium ad-(24)hibuit, cui patres propinquique eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium devotis capitibus, qui sanguine
29 contigissent reos. Rex introduci coniuratos praeter Callisthe-

1. coeptis] coepit *P.* — 2. Eurylocho] eurilocho *LPV.* — 8. Ptolomaeum *scripsi:* ptholomeum *LPV*, ptolomeum *B*, ptolemaeum *F*? — 11. adferrent] adferent *LPV.* — Nec *P:* ne *C.* — 15. decederet] detegeret *P.* — 16. auctores *Lauer:* actores *P*, acturos *C.* — 22. Callisthenen] callesthenen *P.* — 23. consolandam] consulendam *P.* — 26. evaserat *Lauer:* euaserit *A.* — Eurylochum] eurilochum *LV*, eurilocum *P.* — 28. autem] *om. P.* — 33. ne] nec *LV.* — 35. reos *Heinsius:* eos *A.* — Callisthenen] calisthenen *LV*, calesthenen *P.*

nen iussit: atque, quae agitaverant, sine cunctatione confessi sunt. Increpantibus deinde universis eos ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent facinus, interrogat. Stupentibus VII.
ceteris Hermolaus, ‘Nos vero’, inquit, ‘quoniam, quasi nescias,
5 quaeris, occidendi te consilium inivimus, quia non ut ingenuis imperare coepisti, sed quasi in mancipia dominaris.’ Primus 2 ex omnibus pater ipsius Sopolis, parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit et ad os manu obiecta scelere et malis insanientem ultra negat audiendum. Rex inhibito patre 3
10 dicere Hermolaum iubet, quae ex magistro didicisset Callisthene. Et Hermolaus, ‘Utor’, inquit, ‘beneficio tuo et dico, quae nostris malis didici. Quota pars Macedonum saevitiae 4 tuae superest? quotus quidem non e vilissimo sanguine? Attalus et Philotas et Parmenio et Lyncestes Alexander et Cli-
15 tus, quantum ad hostes pertinet, vivunt, stant in acie, te clipeis suis protegunt et pro gloria tua, pro victoria vulnera excipiunt: quibus tu egregiam gratiam rettulisti. Alius mensam 5 tuam sanguine suo adspersit, alius ne simplici quidem morte defunctus est. Duces exercituum tuorum in eculeum inpositi
20 Persis, quos vicerant, fuere spectaculo. Parmenio indicta causa trucidatus est, per quem Attalum occideras. Invicem enim 6 miserorum uteris manibus ad expetenda supplicia et, quos paulo ante ministros caedis habuisti, subito ab aliis iubes trucidari.’ Obstrepunt subinde cuncti Hermolao, pater supremum 7
25 strinxerat ferrum, percussurus haud dubie, ni inhibitus esset a rege: quippe Hermolaum dicere iussit petiitque, ut causas sup-
(25)plicii augentem patienter audirent. Aegre ergo coercitis rur- 8 sus Hermolaus: ‘Quam liberaliter’, inquit, ‘pueris rudibus ad dicendum agere permittis! at Callisthenis vox carcere inclusa
30 est, quia solus potest dicere. Cur enim non producitur, cum 9 etiam confessi audiuntur? nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis ac ne vultum quidem pateris. Atqui nihil 10 eum fecisse contendo. Sunt hic, qui mecum rem pulcherrimam cogitaverunt: nemo est, qui conscium fuisse nobis Cal-
35 listhenen dicat, cum morti olim destinatus sit a iustissimo et patientissimo rege. Haec ergo sunt Macedonum praemia, quo- 11 rum ut supervacuo et sordido abuteris sanguine! At tibi xxx

5. inivimus] inimus *P.* — 10. Callisthene] calisthene *LPV.* — 13. e *I:* a *A.* — 14. Lyncestes] linchestes *LPV.* — Clitus] clytus *PV.* — 16. suis] suis te *P.* — 26. dicere] *om. P.* — petiitque *Freinshemius:* petitque *A.* — 27. coercitis *Vindelinus:* coercitus *A.* — 29. at *P:* et *C.* — Callisthenis] calisthenis *LV*, chalisthenis *P.* — 34. Callisthenen] callesthenen *P.*

milia mulorum captivum aurum vehunt, cum milites nihil domum praeter gratuitas cicatrices relaturi sint. Quae tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes et
12 novo more victores sub iugum mitteres. Persarum te vestis et disciplina delectat, patrios mores exosus es. Persarum ergo, non Macedonum regem occidere voluimus et te transfu-
13 gam belli iure persequimur. Tu Macedonas voluisti genua tibi ponere venerarique te ut deum: tu Philippum patrem aversaris et, si quis deorum ante Iovem haberetur, fastidires etiam
14 Iovem. Miraris, si liberi homines superbiam tuam ferre non possumus? Quid speramus ex te, quibus aut insontibus moriendum est aut, quod tristius morte est, in servitute vivendum? Tu quidem, si emendari potes, multum mihi debes. Ex
15 me enim scire coepisti, quid ingenui homines ferre non possint. De cetero parce, quorum orbas senectutem: suppliciis ne oneraveris: nos iube duci, ut, quod ex tua morte petieramus, consequamur ex nostra.' Haec Hermolaus.

VIII. At rex: 'Quam falsa sint', inquit, 'quae iste tradita a ma-(26)
2 gistro suo dixit, patientia mea ostendit. Confessum enim ultimum facinus tamen non solum ipse *audivi, sed ut vos* audiretis, expressi, non inprudens, cum permisissem latroni huic dicere, usurum eum rabie, qua conpulsus est, ut me, quem
3 parentis loco colere deberet, vellet occidere. Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio et ab antiquissimis Macedoniae regum usurpato castigari eum iussi. Hoc et oportet fieri, et ferunt a tutoribus pupilli, a maritis uxores,
4 servis quoque pueros huius aetatis verberare concedimus. Haec est saevitia in ipsum mea, quam inpia caede voluit ulcisci. Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim, non ignoratis, et commemorare supervacuum est.
5 Hermolao parricidarum supplicia non probari, cum eadem ipse meruerit, minime, hercule, admiror. Nam cum Parmenionem
6 et Philotam laudat, suae servit causae. Lyncestem vero Alexandrum bis insidiatum capiti meo a duobus indicibus liberavi, rursus convictum per biennium tamen distuli, donec vos po-
7 stularetis, ut tandem debito supplicio scelus lueret. Attalum, antequam rex essem, hostem meo capiti fuisse meministis. Clitus utinam non coegisset me sibi irasci! cuius temerariam

2. sint *P:* sunt *C.* — 15. orbas *Jeepius:* orbam *A.* — 18. sint] sunt *LPV.* — 20. ipse *audivi, sed ut vos Muetzellius:* ipsi *A.* — 21 inprudens *Lauer:* inpudens *A.* — 24. se] sine *P.* — 26. oportet *Junius:* oportere *A.* — ferunt *Acidalius:* ut *A.* — 30. et *B?; om. FLPV.* — 35. per biennium] patriennium *P.* — 38. Clitus] clytus *PV.*

linguam probra dicentis mihi et vobis diutius tuli, quam ille eadem me dicentem tulisset. Regum ducumque clementia non 8
in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita est. Obsequio mitigantur imperia: ubi vero reverentia
5 excessit animis, et summa imis confundimus, vi opus est, ut
(27)vim repellamus. Sed quid ego mirer istum crudelitatem mihi 9
obiecisse, qui avaritiam exprobrare ausus sit? Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam mihi liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero. Totum exercitum adspicite:
10 qui paulo ante nihil praeter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis: mensas auro onerant, servorum greges ducunt, spolia de hostibus sustinere non possunt. At enim Persae, quos 10
vicimus, in magno honore sunt apud me! Equidem moderationis meae certissimum indicium est, quod ne victis quidem
15 superbe impero. Veni enim in Asiam, non ut funditus everterem gentes nec ut dimidiam partem terrarum solitudinem facerem, sed ut illos, quos bello subegissem, victoriae meae non paeniteret. Itaque militant vobiscum, pro imperio vestro 11
sanguinem fundunt, qui superbe habiti rebellassent. Non est
20 diuturna possessio, in quam gladio inducimur: beneficiorum gratia sempiterna est. Si habere Asiam, non transire volumus, 12
cum his communicanda est nostra clementia: horum fides stabile et aeternum faciet imperium. Et sane plus habemus, quam capimus. Insatiabilis autem avaritiae est adhuc inplere velle,
25 quod iam circumfluit. Verumtamen eorum *mores* in Macedonas 13
transfundo! In multis enim gentibus esse video, quae non erubescamus imitari: nec aliter tantum imperium apte regi potest, quam ut quaedam et tradamus illis et ab isdem disca-
(28)mus. Illud paene risu dignum fuit, quod Hermolaus postula- 14
30 bat a me, ut aversarer Iovem, cuius oraculo adgnoscor. An 15
etiam, quid di respondeant, in mea potestate est? Obtulit nomen filii mihi: recipere ipsis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Utinam Indi quoque deum esse me credant! Fama enim bella constant, et saepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem
35 obtinuit. An me luxuriae indulgentem putatis arma vestra 16
auro argentoque adornasse? Adsuetis nihil vilius hac videre materia volui ostendere, Macedonas invictos ceteris ne auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum sordida omnia et 17

3. in *P?: om. C.* — 13. Equidem *Freinshemius:* quidem *A.* — 16. dimidiam partem *exc. Reichen.:* dimidia parte *A.* — 24. capimus *Acidalius:* cupimus *A.* — avaritiae] auaritia *PV.* — 25. *mores add. I.* 26. transfundo *Giunta:* transeundo *A.* — 29. risu dignum *I:* dignum risu *A.* — 36. videre *P:* uideri *C.* — 37. ne *I:* nec *A.*

humilia spectantium capiam et docebo, nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venire. Quam gloriam tu, parricida, intercipere voluisti et Macedonas rege
18 adempto devictis gentibus dedere. At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam! Non oportebat quidem vos scire, quid de his statuissem, quo tristiores periretis, si qua vobis parentum memoria et cura est: sed olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque solvi et profiteor in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt.
19 Nam tuum Callisthenen, cui uni vir videris, quia latro es, scio, cur produci velis: ut coram his probra, quae in me modo iecisti, modo audisti, illius quoque ore referantur. Quem, si Macedo esset, tecum introduxissem, dignissimum te discipulo
20 magistrum: nunc Olynthio non idem iuris est.' Post haec(29) consilium dimisit tradique damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant, iussit. Illi, ut fidem suam saevitia regi adpro-
21 barent, excruciatos necaverunt. Callisthenes quoque tortus interiit, initi consilii in caput regis innoxius sed haudquaquam
22 aulae et adsentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam, quod praeditum optimis moribus artibusque, a quo revocatus ad vitam erat, cum interfecto Clito mori perseveraret, non tantum occiderit, sed etiam torserit indicta quidem causa.
23 Quam crudelitatem sera paenitentia consecuta est.

IX. Sed ne otium serendis rumoribus natum aleret, in Indiam(30)
2 movit, semper bello quam post victoriam clarior. India tota ferme spectat orientem, minus in latitudinem, quam recta regione
3 spatiosa. Quae austrum accipiunt, in altius terrae fastigium excedunt: plana sunt cetera multisque inclitis amnibus Caucaso
4 monte ortis placidum per campos iter praebent. Indus gelidior est, quam ceteri: aquas vehit a colore maris haud multum
5 abhorrentes. Ganges, omnium ab Oriente fluvius eximius, ad meridianam regionem decurrit et magnorum montium iuga recto alveo stringit: inde eum obiectae rupes inclinant ad

---

6. quid de] qui de *LPV*. — 10. tuum *Vindelinus:* cum *P*, tuum cum *C*. — Callisthenen] calisthenen *LV*. — 12. Quem] quam *P*. — 17. Callisthenes] callistenes *LV*, callesthenes *P*. — 18. haudquaquam] utquaquam *P*. — 19. aulae et *P:* male *C*. — 20. caedes *I:* caedis *A*. — 21. quod] *om. P*. — 24. consecuta] consecutus *P*. — 25. Indiam] inuidiam *P*. — 27. spectat *Lauer:* expectat *A*. — 28. spatiosa] speciosa *P*. — fastigium] fastidium *P*. — 30. monte] morte *P*. — 31. a] *om. P*. — 32. fluvius eximius] ius eximiis *P*. — ad meridianam regionem *Freinshemius:* a meridiana regione *A*. — 34. inde *Freinshemius:* in *A*.

orientem. Uterque rubro mari accipitur. Indus ripas multas- 6
que arbores cum magna soli parte exsorbet, saxis quoque impeditus, quis crebro reverberatur: ubi mollius solum reperit, 7
stagnat insulasque molitur. Acesines eum auget. Ganges de- 8
5 cursurum in mare *Jomanen* intercipit, magnoque motu amnis uterque colliditur: quippe Ganges asperum os influenti obicit, nec repercussae aquae cedunt. Dyardenes minus celeber au- 9
ditu est, quia per ultima Indiae currit: ceterum non crocodilos modo, uti Nilus, sed etiam delphinos ignotasque aliis gen-
10 tibus beluas alit. Ethymandrus, crebris flexibus subinde cur- 10
vatus, ab accolis rigantibus carpitur: ea causa est, cur tenues reliquias iam sine nomine in mare emittat. Multis praeter 11
hos amnibus tota regio dividitur, sed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Ceterum quae propiora sunt mari, aquilone 12
15 maxime deuruntur: is cohibitus iugis montium ad interiora non penetrat, ita alendis frugibus mitis. Sed adeo in illa plaga 13
mundus statas temporum vices mutat, ut, cum alia fervore solis exaestuant, Indiam nives obruant, rursusque, ubi cetera rigent, illic intolerandus aestus existat. Nec, cur inverterit se
20 natura, causa. Mare certe, quo adluitur, ne colore quidem 14
abhorret a ceteris. Ab Erythro rege inditum est nomen:
(31)propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax:
inde plerisque sunt vestes. Libri arborum teneri haud secus 15
quam chartae litterarum notas capiunt. Aves ad imitandum 16
25 humanae vocis sonum dociles sunt. Animalia inuisitata ceteris gentibus nisi invecta. Eadem terra rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior est vis, quam quos in Africa 17
domitant, et viribus magnitudo respondet. Aurum flumina 18
vehunt, quae leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt.
30 Gemmas margaritasque mare litoribus infundit: neque alia illis 19
maior opulentiae causa est, utique postquam vitiorum commercium vulgavere in exteras gentes: quippe aestimantur purgamenta exaestuantis freti pretio, quod libido constituit. Ingenia 20
hominum, sicut ubique, apud illos locorum quoque situs for-

---

1. Indus *Fossius:* findens *A*. — 3. quis *Muetzellius:* quia *A*. — reverberatur] reuerebatur *P*. — 4. Acesines eum *Aldus:* acesineum *A*. — 5. *Jomanen addidi*. — 7. Dyardenes *F?* diardenes *BLV*, diardines *P*. — 8. crocodilos] crocodillos *LPV*. — 9. uti Nilus] *om. P*. — 10. Ethymandrus *scripsi:* ethymantus *A*. — 11. accolis] oculis *P*. — 13. ignobilibus] ignobiles *P*. — 14. aquilone maxime deuruntur *Fossius:* aquiloni maxime deurunt *A*. — 15. is *Zumptius:* his *A*. — 19. cur] *om. P*. — inverterit *scripsi:* ubi *A*. — 20. quo *Giunta:* quod *A*. — 23. Libri] liberi *LV*. — 26. rhinocerotas *Lauer:* rinocerontas *C*, rynocerontas *P*. — 28. respondet] respondit *P*.

mat. Corpora usque pedes carbaso velant, soleis pedes, capita linteis vinciunt, lapilli ex auribus pendent, brachia quoque et lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt saepius, quam tondent, mentum semper intonsum est, reliquam oris cutem ad speciem levitatis exaequant. Regum tamen luxuria, quam ipsi magnificentiam appellant, super omnium gentium vitia. Cum rex semet in publico conspici patitur, turibula argentea ministri ferunt totumque iter, per quod ferri destinavit, odoribus conplent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat: distincta sunt auro et purpura carbasa, quae indutus est: lecticam sequuntur armati corporisque custodes, inter quos ramis aves pendent, quas cantu seriis rebus obstrepere docuerunt. Regia auratas columnas habet: totas eas vitis auro caelata percurrit, aviumque, quarum visu maxime gaudent, argenteae effigies opera distinguunt. Regia adeuntibus patet, cum capillum pectit atque ornat: tunc responsa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis soleis odoribus inlinuntur pedes. Venatus maximus labor est inclusa vivario animalia inter vota cantusque pelicum figere. Binum cubitorum sagittae sunt, quas emittunt maiore nisu quam effectu: quippe telum, cuius in levitate vis omnis est, inhabili pondere oneratur. Breviora itinera equo conficit: longior ubi expeditio est, elephanti vehunt currum, et tantarum beluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perditis moribus desit, lecticis aureis pelicum longus ordo sequitur: separatum a reginae ordine agmen est aequatque luxuriam. Feminae epulas parant. Ab isdem vinum ministratur, cuius omnibus Indis largus est usus. Regem mero somnoque sopitum in cubiculum pelices referunt, patrio carmine noctium invocantes deos. Quis credat inter haec vitia (33) curam esse sapientiae? Unum agreste et horridum genus est, quod sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem pulchrum, et vivos se cremari iubent, quibus aut segnis aetas aut incommoda valitudo est: expectatam mortem pro dedecore vitae habent, nec ullus corporibus, quae senectus solvit, honos redditur: inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit. Illi, qui in urbibus publicis moribus degunt, siderum motus scite spectare dicuntur et futura praedicere. Nec quemquam admo-

8. semet *Fossius:* saenae *P*, sane *C.* — 11. distincta] destincta *LPV.* — 16. distinguunt] distingunt *LPV.* — 17. ornat: tunc] ornatam *L*, ornata *V.* — legationibus *I:* legationis *A.* — 25. ne *om. P.* — 31. est *P: om. C.* — 33. aut *Modius:* autem *A.* — 34. dedecore] decore *P.* — 36. spirantes] sperantes *P.*

vere leti diem credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quidquid colere coeperunt, arbores maxime, quas violare capital est. Menses in quinos denos discripserunt dies, anni plena spatia servantur. Lunae cursu notant tempora, non, ut plerique, cum orbem sidus inplevit, sed cum se curvare coepit in cornua, et idcirco breviores habent menses, qui spatium eorum ad hunc lunae modum dirigunt. Multa et alia traduntur, quibus morari ordinem rerum haud sane operae videbatur. (34) Igitur Alexandro finis Indiae ingresso gentium suarum reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertium Iove genitum ad ipsos pervenisse memorantes: Patrem Liberum atque Herculem fama cognitos esse, ipsum coram adesse cernique. Rex benigne exceptos sequi iussit, isdem itinerum ducibus usurus. Ceterum cum amplius nemo occurreret, Hephaestionem et Perdiccan cum copiarum parte praemisit ad subigendos, qui aversarentur imperium: iussitque ad flumen Indum procedere et navigia facere, quis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi, quia plura flumina superanda erant, sic iunxere naves, ut solutae plaustris vehi possent rursusque coniungi. Post se Cratero cum phalange iusso sequi equitatum ac levem armaturam eduxit eosque, qui occurrerunt, levi proelio in urbem proximam conpulit. Iam supervenerat Craterus. Itaque ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertae, praecipit, ne cui parceretur, munimentis urbis, quam obsidebat, incensis. Ceterum, dum obequitat moenibus, sagitta ictus cepit tamen oppidum, et omnibus incolis eius trucidatis etiam in tecta saevitum est. (35) Inde domita ignobili gente ad Nysam urbem pervenit. Forte castris ante ipsa moenia in silvestri loco positis nocturnum frigus vehementius quam alias horrore corpora adfecit, opportunumque remedium ignis oblatum est. Caesis quippe silvis flammam excitaverunt, quae igni alita oppidanorum sepulcra conprehendit. Vetusta cedro erant facta conceptumque ignem late fudere, donec omnia solo aequata sunt. Et ex urbe primum canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus est. Tum et oppidani hostem, et Macedones ad urbem ipsos venisse cognoscunt. Iamque rex eduxerat copias et moenia obsidebat, cum hostium, qui discrimen temptaverant, obruti telis

3. discripserunt *scripsi:* descripserunt *A.* — 8. sane operae *Giunta:* sine opere *A.* — 15. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — 22. occurrerunt *P:* occurrent *C.* — 27. cepit] coepit *LPV.* — 29. Nysam] nisam *LPV.* — 37. Tum *C:* tunc *P.*

sunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione conperta circumsideri tantum eos et abstineri caedibus iussit: tandemque obsidionis malis fatigati dedidere se. A Libero Patre conditos se esse dicebant: et vera haec origo erat. Sita est sub radicibus montis, quem Meron incolae appellant. Inde Graeci mentiendi traxere licentiam, Iovis femine Liberum Patrem esse celatum. Rex situ montis co-(36) gnito ex incolis cum toto exercitu praemissis commeatibus verticem eius ascendit. Multa hedera vitisque toto gignitur monte, multae perennes aquae manant. Pomorum quoque varii salubresque suci sunt sua sponte fortuitorum germinum fruges humo nutriente. Lauri baccarisque [et] multa in illis rupibus agrestis est silva. Credo equidem non divino instinctu, sed lascivia esse provectos, ut passim hederae ac vitium folia decerperent redimitique fronde toto nemore similes bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot milium praesidem nemoris eius deum adorantium iuga montis collesque resonabant, cum orta licentia a paucis, ut fere fit, in omnes se repente vulgasset. Quippe velut in media pace per herbas adgestamque frondem prostravere corpora. Et rex fortuitam laetitiam non aversatus large ad epulas omnibus praebitis per x dies Libero Patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam saepius fortunae quam virtutis esse beneficium? quippe ne epulantes quidem et sopitos mero adgredi ausus est hostis, haud secus bacchantium ululantiumque fremitu perterritus, quam si proeliantium clamor esset auditus. Eadem felicitas ab Oceano revertentes temulentos comissantesque inter ora hostium texit.

Hinc ad regionem, quae Daedala vocatur, perventum est.(37) Deseruerant incolae sedes et in avios silvestresque montes confugerant. Ergo Acadira transit, aeque usta et destituta incolentium fuga. Itaque rationem belli necessitas mutavit. Divisis enim copiis pluribus simul locis arma ostendit, oppressique, ubi non expectaverant hostem, omni clade perdomiti sunt. Ptolomaeus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursus-

1. Aliis] *hic quaedam exciderunt.* — pugnam] pugna *LV*. — 3. dedidere *Zarotus:* dedere *A*. — 5. Meron *Zarotus:* memoron *A*. — 11. germinum *Heinsius:* seu germinum *BFL*, seugeminum *V*, segeminum *P*. — 12. baccarisque [et] *Heinsius:* baceque et *A*. — 15. similes *I:* similis *A*. — 18. omnes se repente *Giunta:* homines serpente *A* [homines serpentes *F*]. — 25. ululantiumque *Modius:* huiulantiumque *A*. — 27. inter ora] interiora *P*. — 31. aeque *Modius:* atque *A*. — 34. ubi *Bongarsius:* urbi *A*. — 35. Ptolomaeus *scripsi:* ptolomeus *C* [*F?*], ptholomeus *P*.

que, quas distribuerat, copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne Coenon in obsidione urbis opulentae — Beiram incolae vocant — reliquit: ipse ad Mazagas venit. Nuper Assacano, cuius regnum fuerat, demortuo regioni urbique praeerat mater eius Cleophis. XXXVIII milia peditum tuebantur urbem non situ solum, sed etiam opere munitam. Nam qua spectat orientem, cingitur amne torrenti, qui praeruptis utrimque ripis aditum ad urbem inpedit. Ad occidentem et a meridie velut de industria rupes praealtas obmolita natura est, infra quas cavernae et voragines longa vetustate in altum cavatae iacent, quaque desinunt, fossa ingentis operis obiecta est. XXXV stadium murus urbem conplectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa. Lateri vinculum lapides sunt, quos interposuere, ut duriori materiae fragilis incumberet, simulque terra humore diluta. Ne tamen universa consideret, inpositae erant trabes validae, quibus iniecta tabulata muros et tegebant et pervios fecerant. Haec munimenta contemplantem Alexandrum consiliique incertum, quia nec cavernas nisi aggere poterat inplere nec tormenta aliter muris admovere, quidam e muro sagitta percussit eum. Forte in suram incidit telum: cuius spiculo evolso admoveri equum iussit: quo vectus ne obligato quidem vulnere haud segnius destinata exequebatur, Ceterum cum crus saucium penderet, et cruore siccato frigescens vulnus adgravaret dolorem, dixisse fertur se quidem Iovis filium dici, sed corporis aegri vitia sentire. Non tamen ante se recepit in castra, quam cuncta perspexit, et, quae fieri (38) vellet, edixit. Ergo, sicut imperatum erat, alii extra urbem tecta demoliebantur ingentemque vim materiae faciendo aggeri detrahebant, alii magnarum arborum stipites cum ramis ac moles saxorum in cavernas deiciebant. Iamque agger aequaverat summae fastigium terrae: itaque turres erigebant, quae opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea visenda rex nondum obducta vulneri cicatrice processit laudatisque militibus admoveri machinas iussit, e quibus ingens vis telorum in propugnatores effusa est. Praecipue rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantasque moles

1. Choaspe *Modius:* coaspe *A*. — 2. Beiram] beira *A*. — 5. Cleophis *Reineccius:* cleophes *A*. — 8. et] *om. P*. — 9. obmolita *P:* admolita *C*. — 11. stadium *Zumptius:* stadia *A*. — 12. inferiora] iam *P*. — 15. terra humore diluta *P:* terram humore dilutam *C*. — Ne] non *P*. — 20. eum *Jeepius:* cum *P*, tum *C*. — 28. demoliebantur *Giunta:* amoliebantur *C*, emoliebantur *P*. — 29. cum ramis *Zumptius:* cumulis *A*.

nulla ope, quae cerneretur, admotas deorum numine agi credebant: pila quoque muralia et excussas tormentis praegraves
33 hastas negabant convenire mortalibus. Itaque desperata urbis tutela concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis praeter deditionem patebat, legati ad regem descenderunt veniam peti-
34 turi. Qua inpetrata regina venit cum magno nobilium femina-
35 rum grege aureis pateris vina libantium. Ipsa genibus regis parvo filio admoto non veniam modo, sed etiam pristinae fortunae inpetravit decus. Quippe appellata regina est: et credi-
36 dere quidam plus formae quam miserationi datum. Puero quoque certe postea ex ea utcumque genito Alexandro fuit nomen.

XI. Hinc Polypercon ad urbem Noram cum exercitu missus(39) inconditos oppidanos proelio vicit: intra munimenta conpulsos
2 secutus urbem in dicionem redegit. Multa ignobilia oppida deserta a suis venere in regis potestatem. Quorum incolae armati petram Aornim nomine occupaverunt. Hanc ab Hercule frustra obsessam esse terraeque motu coactum absistere
3 fama vulgaverat. Inopem consilii Alexandrum, quia undique praeceps et abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, si pretium operae esset, aditum se
4 monstraturum esse promittens. LXXX talenta constituit daturum Alexander et altero ex iuvenibus obside retento ipsum ad exe-
5 quenda, quae obtulerat, dimisit. Leviter armatis dux datus est Mullinus, scriba regis. Hos enim circuitu, quo fallerent ho-
6 stem, in summum iugum placebat evadere. Petra non, ut pleraeque, modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit, sed in metae maxime modum erecta est, cuius ima spatiosiora sunt, altiora in artius coeunt, summa in acutum ca-
7 cumen exurgunt. Radices eius Indus amnis subit, praealtus, utrimque asperis ripis: ab altera parte voragines eluviesque praeruptae sunt. Nec alia expugnandi patebat via, quam ut
8 replerentur. Ad manum silva erat, quam rex ita caedi iussit, ut nudi stipites iacerentur: quippe rami fronde vestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamor-
9 que exercitus [se], index alacritatis, secutus est nullo detrectante munus, quod rex occupavisset. Intra septimum diem cavernas(40)

1. admotas *Fossius:* auditas *A* [*in C add. in margine* adiutas]. — 5. patebat *Eberhardus:* placebat *A.* — 10. quidam plus] amplius *P.* — 13. Hinc] hic *LV.* — Polypercon] poliperchon *LPV.* — 15. redegit *C:* redigit *P.* — 17. Aornim *scripsi:* aorni in *A.* — 21. operae esset *Zumptius:* obpraeresset *P*, obpreesset *C, sed in margine add.* uel operis esset. — 25. quo *Halmius:* qui *A.* — 36. [se] *del. Giunta.*

expleverant, cum rex sagittarios et Agrianos iubet per ardua niti: iuvenesque promptissimos ex sua cohorte XXX delegit. Duces his dati sunt Charus et Alexander, quem rex nominis, 10
quod sibi cum eo commune esset, admonuit. Ac primo, quia
5 tam manifestum periculum erat, ipsum regem discrimen subire non placuit: sed ut signum tuba datum est, vir audaciae 11
promptae conversus ad corporis custodes sequi se iubet primusque invadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit, relictisque stationibus sua sponte regem sequebantur.
10 Multorum miserabilis fuit casus, quos ex praerupta rupe lapsos 12
amnis praeterfluens hausit, triste spectaculum etiam non periclitantibus: cum vero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia versa non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eo perventum erat, unde sine 13
15 pernicie nisi victores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes provolventibus barbaris, quis perculsi instabili et lubrico gradu praecipites recidebant. Evaserant tamen Alexander 14
et Charus, quos cum XXX delectis praemiserat rex, et iam pugnare comminus coeperant: sed cum superne tela barbari
20 ingererent, saepius ipsi feriebantur, quam vulnerabant. Ergo 15
Alexander et nominis sui et promissi memor, dum acrius quam cautius dimicat, confossus undique obruitur. Quem ut Charus 16
iacentem conspexit, ruere in hostem omnium praeter ultionem inmemor coepit multosque hasta, quosdam gladio interemit:
25 sed cum tot unum incesserent manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, quam par erat, promptissi- 17
morum iuvenum ceterorumque militum interitu commotus rex signum receptui dedit. Saluti fuit, quod sensim et intrepidi 18
se receperunt, et barbari hostem depulisse contenti non insti-
(41)tere cedentibus. Ceterum Alexander cum statuisset desistere 19
31 incepto — quippe nulla spes potiundae petrae offerebatur — tamen speciem ostendit in obsidione perseverantis. Nam et itinera obsideri iussit et turres admoveri et fatigatis alios succedere. Cuius pertinacia cognita Indi per biduum quidem ac 20
35 duas noctes cum ostentatione non fiduciae modo, sed etiam victoriae, epulati sunt, tympana suo more pulsantes. Tertia 21
vero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri, ceterum ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant barbari, ut tutior esset ipsis fuga, obscura nocte per invia saxa cursuris.

3. Charus] carus *P.* — 5. tam] iam *P.* — 10. miserabilis *P: om. C.* — 16. quis *Freinshemius:* qui *A.* — 19. coeperant] coeperat *P.* — 32. obsidione *Lauer:* obsidionem *A.*

22 Rex Balacro, qui specularetur, praemisso cognoscit petram fuga
Indorum esse desertam. Tum dato signo, ut universi concla-
23 marent, inconposite fugientibus metum incussit: multique,
tamquam adesset hostis, per lubrica saxa perque invias cotes
praecipitati occiderunt, plures aliqua membrorum parte mulcati
24 ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quam hostium
victor tamen magnae victoriae *speciem* sacrificiis et cultu deum
25 fecit. Arae in petra locatae sunt Minervae Victoriaeque. Duci-
bus itineris, quos subire iusserat leviter armatos, etsi pro-
missis minora praestiterant, pretium cum fide redditum est.
Petrae regionisque ei adiunctae Sisocosto tutela permissa.

XII. Inde processit Ecbolima: et cum angustias itineris obsideri
xx milibus armatorum ab Erice quodam conperisset, gravius
agmen exercitus Coeno ducendum modicis itineribus tradidit:
2 ipse praegressus *per* funditores ac sagittarios deturbatis, qui
3 obsederant saltum, sequentibus se copiis viam fecit. Indi sive
odio ducis, sive gratiam victoris inituri Ericen fugientem adorti
interemerunt caputque eius atque arma ad Alexandrum de-
tulerunt. Ille facto inpunitatem dedit, honorem denegavit
exemplo.

4 Hinc ad flumen Indum sextisdecumis castris pervenit om-(42)
niaque, ut praeceperat, ad traiciendum praeparata ab Hephae-
stione repperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri
5 quoque fuerat auctor dedendi regnum Alexandro et post mor-
tem parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se
6 interim vellet, an privatum opperiri eius adventum. Permisso-
que ut regnaret, non tamen ius datum usurpare sustinuit. Is
benigne quidem exceperat Hephaestionem, gratuitum frumentum
copiis eius admensus, non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius
7 nisi regis experiretur. Itaque venienti obviam cum armato
exercitu egressus est, elephanti quoque per modica intervalla
militum agmini inmixti procul castellorum fecerant speciem.
8 Ac primo Alexander non socium, sed hostem adventare crede-
bat iamque et ipse arma milites capere et equites discedere in
cornua iusserat, paratus ad pugnam. At Indus cognito Mace-
donum errore iussis subsistere ceteris ipse concitat equum,

7. *speciem add. Muetzellius.* — 9. quos *Zumptius:* quo *A.* — 14. Coeno *Junius:* poeno *A.* — 15. *per add. Fossius.* — deturbatis] deturbat his *P.* — 16. obsederant *Giunta:* obsiderant *A.* — Indi] inde *LPV.* — 22. Hephaestione *Freinshemius:* ephestione *A.* — 26. permissoque *P:* permissusque *BFL*, permissique *V.* — 28. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — 34. capere et] *om. P.* — discedere *Junius:* descendere *A.*

quo vehebatur: idem Alexander quoque fecit, sive hostis sive
amicus occurreret, vel sua virtute vel illius fide tutus. Coivere, 9
quod ex utriusque vultu posset intellegi, amicis animis: ceteru
sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque ad-
5 hibito eo barbarus occurrisse se dixit cum exercitu totas im-
perii vires protinus traditurum nec expectasse, dum per nun-
tios daretur fides. Corpus suum et regnum permittere illi, 10
quem sciret gloriae militantem nihil magis quam famam timere
(43)perfidiae. Laetus simplicitate barbari rex et dexteram, fidei
10 suae pignus, dedit et regnum restituit. LVI elephanti erant, 11
quos tradidit Alexandro, multaque pecora eximiae magnitudinis,
tauros ad III milia, pretiosum in ea regione acceptumque ani-
mis regnantium armentum. Quaerenti Alexandro, plures agri- 12
cultores haberet, an milites, cum duobus regibus bellanti sibi
15 maiore militum quam agrestium manu opus esse respondit.
Abisares et Porus erant, sed in Poro eminebat auctoritas. 13
Uterque ultra Hydaspen amnem regnabat et belli fortunam,
quisquis arma inferret, experiri decreverat. Omphis permittente 14
Alexandro et regium insigne sumpsit et more gentis suae no-
20 men, quod patris fuerat: Taxilen appellavere populares, sequente
nomine imperium, in quemcumque transiret. Igitur cum per 15
triduum hospitaliter Alexandrum accepisset, quarto die et,
quantum frumenti copiis, quas Hephaestion duxerat, praebitum
a se esset, ostendit et aureas coronas ipsi amicisque omnibus, 16
25 praeter haec signati argenti LXXX talenta dono dedit. Qua
benignitate eius Alexander mire laetus et, quae is dederat, re-
misit et mille talenta ex praeda, quam vehebat, adiecit multa-
que convivalia ex auro et argento vasa, plurimum Persicae
vestis, XXX equos ex suis cum isdem insignibus, quis adsueve-
30 rant, cum ipsum veherent. Quae liberalitas sicut barbarum 17
obstrinxerat, ita amicos ipsius vehementer offendit. E quibus
Meleager super cenam largiore vino usus gratulari se Alexan-
dro dixit, quod saltem in India repperisset dignum talentis
mille. Rex haud oblitus, quam aegre tulisset, quod Clitum ob 18
35 linguae temeritatem occidisset, iram quidem tenuit, sed dixit
invidos homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta.

(44) Postero die legati Abisarae adiere regem. Omnia dicioni XIII.
eius, ita ut mandatum erat, permittebant: firmataque invicem
fide remittuntur ad regem. Porum quoque nominis sui fama 2
ratus ad deditionem posse conpelli, misit ad eum Cleocharen,

2. Coivere *Junius:* coiret *A.* — 5. imperii vires *P:* imperium res *C.* — 6. expectasse *Lauer:* spectasse *A.* — 17. Hydaspen] hidaspen *LPV.* — 19. regium]regnum *LV.* — 23. Hephaestion *Freinshemius:* ephestion *A.*

qui denuntiaret ei, ut stipendium penderet et in primo suorum finium aditu occurreret regi. Porus alterum ex his facturum sese respondit, ut intranti regnum suum praesto esset,
3 sed armatus. Iam Hydaspen Alexander superare decreverat, cum Barzaentes, defectionis Arachosiis auctor, vinctus triginta-
que elephanti simul capti perducuntur, opportunum adversus Indos auxilium, quippe plus in beluis, quam in exercitu spei
4 ac virium illis erat. Samaxus quoque, rex exiguae partis Indorum, qui Barzaenti se coniunxerat, vinctus adductus est.
5 Igitur transfuga et regulo in custodiam, elephantis autem Taxili traditis ad amnem Hydaspen pervenit, in cuius ulteriore
6 ripa Porus consederat transitu prohibiturus hostem. LXXX et V elephantos obiecerat eximio corporum robore ultraque eos currus CCC et peditum XXX fere milia, in quis erant sagittarii, sicuti ante dictum est, gravioribus telis, quam ut apte excuti
7 possent. Ipsum vehebat elephantus super ceteras beluas eminens, armaque auro et argento distincta corpus rarae magnitudinis honestabant. Par animus robori corporis et, quanta
8 inter rudes poterat esse sapientia. Macedonas non conspectus(45) hostium solum, sed etiam fluminis, quod transeundum erat, magnitudo terrebat. IIII in latitudinem stadia diffusus profundo alveo et nusquam vada aperiente speciem vasti maris fecerat.
9 Nec pro spatio aquarum late stagnantium impetum coercebat, sed quasi in artum coeuntibus ripis torrens et elisus ferebatur, occultaque saxa inesse ostendebant pluribus locis undae reper-
10 cussae. Terribilior erat facies ripae, quam equi virique conpleverant. Stabant ingentes vastorum corporum moles et de
11 industria inritatae horrendo stridore aures fatigabant. Hinc amnis, hinc hostis capacia quidem bonae spei pectora et saepe se experta inproviso tamen pavore percusserant. Quippe inhabiles rates nec dirigi ad ripam, nec tuto adplicari posse cre-
12 debant. Erant in medio amne insulae crebrae, in quas et Indi et Macedones nantes levatis super capita armis transibant. Ibi levia proelia conserebantur, et uterque rex parvae rei dis-
13 crimine summae experiebatur eventum. Ceterum in Macedonum exercitu temeritate atque audacia insignes fuere Symmachus et Nicanor, nobiles iuvenes et perpetua partium felicitate
14 ad spernendum omne periculum accensi. Quis ducibus prom-

4. Hydaspen] hidaspen *LPV*. — 5. Barzaentes *Junius:* barzaentis *A*. — 8. Samaxus quoque *scripsi:* samaxusque *A*. — 11. Hydaspen] hidaspen *LPV*. — 19. conspectus] spectus *P*. — 21. diffusus] diffus *P*. — 26. erat facies] facies erat *P*. — 30. inhabiles *Muetzellius:* instabiles *A*. — 36. Symmachus] simachus *LPV*, hegesimachus.

ptissimi iuvenum lanceis modo armati transnavere in insulam, quam frequens hostis tenebat, multosque Indorum, nulla re melius quam audacia armati, interemerunt. Abire cum gloria
poterant, si umquam temeritas felix inveniret modum: sed dum
5 supervenientes contemptim et superbe quoque expectant, circumventi ab iis, qui occulti enaverant, eminus obruti telis sunt. Qui effugerant hostem, aut impetu amnis ablati sunt
(46)aut verticibus inpliciti. Eaque pugna multum Pori fiduciam erexit cuncta cernentis e ripa. Alexander inops consilii tan-
10 dem ad fallendum hostem talem dolum intendit. Erat insula in flumine amplior ceteris, silvestris eadem et tegendis insidiis apta. Fossa quoque praealta haud procul ripa, quam tenebat ipse, non pedites modo, sed etiam cum equis viros poterat abscondere. Igitur ut a custodia huius opportunitatis oculos
15 hostium averteret, Ptolomaeum omnibus turmis obequitare iussit procul insula et subinde Indos clamore terrere, quasi flumen transnaturus foret. Per conplures dies Ptolomaeus id
fecit eoque consilio Porum quoque agmen suum ei parti, quam se petere simulabat, coegit advertere. Iam extra conspectum
20 hostis insula erat. Alexander in diversa parte ripae statui suum tabernaculum iussit adsuetamque comitari ipsum cohortem ante id tabernaculum stare et omnem apparatum regiae magnificentiae hostium oculis de industria ostendi. Attalum
etiam, aequalem sibi et haud disparem habitu oris et corporis,
25 utique cum procul viseretur, veste regia exornat, praebiturum speciem, ipsum regem illi ripae praesidere nec agitare de transitu. Huius consilii effectum primo morata tempestas est,
mox adiuvit, incommoda quoque ad bonos eventus vertente fortuna. Traicere amnem cum ceteris copiis in regionem in-
30 sulae, de qua ante dictum est, parabat, averso hoste in eos, qui cum Ptolomaeo inferiorem obsederant ripam, cum procella imbrem vix sub tectis tolerabilem effundit. Obrutique milites nimbo in terram refugerunt navigiis ratibusque desertis. Sed tumultuantium fremitus obstrepentibus ventis ab hoste non
35 poterat audiri. Deinde momento temporis repressus est imber, ceterum adeo spissae intendere se nubes, ut conderent lucem, vixque conloquentium inter ipsos facies noscitarentur. Terruisset alium obducta nox caelo, cum ignoto amne navi-

4. felix *P:* infelix *C*. — 6. iis *I:* his *A*. — 9. cuncta] coniuncta *P*. — 15. Ptolomaeum *scripsi:* ptholomeum *P*, ptolomeum *C* [*F?*]. — 17. Ptolomaeus *scripsi:* pthomeus *P*, ptolomeus *C* [*F?*]. — 19. advertere] auertere *P*. — 31. Ptolomaeo *scripsi:* ptholomeo *P*, ptolomeo *C* [*B? F?*]. — 32. imbrem] ingens *P*. — 35. repressus] respersus *P*. — 37. vixque] uix *P*. — noscitarentur *I:* noscitaretur *A*.

gandum esset, forsitan hoste eam ipsam ripam, quam caeci atque inprovidi *petebant*, *tenente*. At rex periculo gloriam accersens et obscuritatem, quae ceteros terrebat, suam occasionem
26 ratus dato signo, ut omnes silentio ascenderent in rates, eam,
27 qua ipse vehebatur, primam iussit expelli. Vacua erat ab hostibus ripa, quae petebatur, quippe adhuc Porus Ptolomaeum tantum intuebatur. Una ergo navi, quam petrae fluctus inliserat, haerente ceterae evadunt: armaque capere milites et ire in ordines iussit.

XIV. Iamque agmen in cornua divisum ipse ducebat, cum Poro(47) nuntiatur armis virisque ripam obtineri et rerum adesse discrimen. Ac primo humani ingenii vitio spei suae indulgens Abisaren belli socium — et ita convenerat — adventare cre-
2 debat. Mox liquidiore luce aperiente aciem hostium c quadrigas et III milia equitum venienti agmini obiecit. Dux erat copiarum, quas praemisit, Hages, frater ipsius, summa virium
3 in curribus: senos viros singuli vehebant, duos clipeatos, duos sagittarios, ab utroque latere dispositos: aurigae erant ceteri, haud sane inermes, quippe iacula conplura, ubi comminus
4 proeliandum erat, omissis habenis in hostem ingerebant. Ceterum vix ullus usus huius auxilii eo die fuit. Namque, ut supra dictum est, imber violentius quam alias fusus campos lubricos et inequitabiles fecerat, gravesque et propemodum inmobiles
5 currus inluvie ac voraginibus haerebant. Contra Alexander expedito ac levi agmine strenue invectus est. Scythae et Dahae primi omnium invasere Indos: Perdiccam deinde cum equi-
6 tibus in dextrum cornu hostium emisit. Iam undique pugna se moverat, cum ii, qui currus agebant, illud ultimum auxilium suorum rati effusis habenis in medium discrimen ruere
7 coeperunt. Anceps id malum utrisque erat: nam et Macedonum pedites primo impetu obterebantur et per lubrica atque
8 invia inmissi currus excutiebant eos, a quibus regebantur: aliorum turbati equi non in voragines modo lacunasque, sed etiam
9 in amnem praecipitavere curricula: pauci telis hostium exacti penetravere ad Porum acerrime pugnam cientem. Is, ut dis-(48) sipatos tota acie currus vagari sine rectoribus vidit, proximis
10 amicorum distribuit elephantos. Post eos posuerat peditem ac sagittarios *et* tympana pulsare solitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec strepitu eorum movebantur, olim ad notum

2. *petebant, tenente.* At rex *Jeepius:* et ex *A.* — accersens et *Jeepius:* accerserent *A.* — 4. ascenderent *C:* escenderent *P.* — rates *Junius:* ratem *A.* — 6. Ptolomaeum *scripsi:* ptholomeum *LP*, ptolomeum *V*, ptolemaeum *B? F?* — 8. ordines *Acidalius:* ordinem *A.* — 12. Abisaren *P:* abissaren *C.* — 13. aciem *Jeepius:* hostium *A.* — 33. telis *Snakenburgius:* tenus *A.* — 37. *et* tympana *I: et om. A.*

sonum auribus mitigatis. Herculis simulacrum agmini peditum 11
praeferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum, et deseruisse gestantis militare flagitium habebatur. Capitis etiam 12
sanxerant poenam iis, qui ex acie non rettulissent, metu, quem
5 ex illo hoste quondam conceperant, etiam in religionem venerationemque converso. Macedonas non beluarum modo, sed etiam ipsius regis aspectus parumper inhibuit. Beluae dispo- 13
sitae inter armatos speciem turrium procul fecerant. Ipse Porus humanae magnitudinis propemodum excesserat formam.
10 Magnitudini Pori adicere videbatur belua, qua vehebatur, tantum inter ceteras eminens, quanto aliis ipse praestabat. Ita- 14
que Alexander contemplatus et regem et agmen Indorum, 'Tandem', inquit, 'par animo meo periculum video. Cum bestiis simul et cum egregiis viris res est.' Intuensque Coenon, 'Cum 15
15 ego', inquit, 'Ptolomaeo Perdiccaque et Hephaestione comitatus in laevum hostium cornu impetum fecero, viderisque me in medio ardore certaminis, ipse dextrum move et turbatis signa infer. Tu, Antigene, et tu, Leonnate, et Tauron, invehemini in mediam aciem et urgebitis frontem. Hastae nostrae 16
20 praelongae et validae non alias magis quam adversus beluas rectoresque earum usui esse poterunt: deturbate eos, qui vehuntur, et ipsas confodite. Anceps genus auxilii est et in suos acrius furit. In hostem enim imperio, in suos pavore agitur.' Haec elocutus concitat equum primus: iamque, ut de- 17
25 stinatum erat, invaserat ordines hostium, cum Coenus ingenti vi in laevum cornu invehitur. Phalanx quoque mediam Indo- 18
(49)rum aciem uno impetu perrupit. At Porus, qua equitem invehi senserat, beluas agi iussit: sed tardum et paene inmobile animal equorum velocitatem aequare non poterat. Ne sa-
30 gittarum quidem ullus erat barbaris usus: quippe longas et 19
praegraves, nisi prius in terra statuerent arcum, haud satis apte et commode inponunt: tum humo lubrica et ob id inpediente conatum molientes ictus celeritate hostium occupantur. Ergo spreto regis imperio — quod fere fit, ubi turbatis acrius 20
35 metus quam dux imperare coepit — totidem erant imperatores, quot agmina errabant. Alius iungere aciem, alius divi- 21
dere, stare quidam et nonnulli circumvehi terga hostium iubebant. Nihil in medium consulebatur. Porus tamen cum 22

1. Herculis] hercules *P.* — 4. iis *Vindelinus:* his *A.* — 15. Ptolomaeo *scripsi:* ptholomeo *LP*, ptolomao *V*, ptolemaeo *B? F?* — Hephaestione *Freinshemius:* ephestione *A.* — 18. Antigene *Zumptius:* antigone *A.* — invehemini *Modius:* inuehimini *C*, non inuehimini *P.* — 30. ullus] nullus *P.* — longas *Junius;* longae *A.*

paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere dispersos,
obvius hosti ire pergit elephantosque ante agmen suorum agi
23 iubet. Magnum beluae iniecere terrorem, insolitusque stridor
non equos modo, tam pavidum ad omnia animal, sed viros
24 quoque ordinesque turbaverat. Iam fugae circumspiciebant lo-
cum paulo ante victores, cum Alexander Agrianos et Thracas
leviter armatos, meliorem concursatione quam comminus mili-
25 tem, emisit in beluas. Ingentem hi vim telorum iniecere et
elephantis et regentibus eos. Phalanx quoque instare con-
26 stanter territis coepit. Sed quidam avidius persecuti beluas in
semet inritavere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum ce-
27 teris, ut parcius instarent, fuere documentum. Praecipue ter-
ribilis illa facies erat, cum manu arma virosque corriperent et
28 super se regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc se-
quentium, nunc fugientium elephantos in multum diei varium
certamen extraxit: donec securibus — id namque genus au-
29 xilii praeparatum erat — pedes amputare coeperunt. Copidas
vocabant gladios leviter curvatos, falcibus similes, quis adpete-
bant beluarum manus. Nec quicquam inexpertum non mortis
modo, sed etiam in ipsa morte novi supplicii timor omittebat.
30 Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati suos impetu sternunt,(50)
et, qui rexerant eos, praecipitati in terram ab ipsis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pavidi quam infesti ultra
31 aciem exigebantur, cum Porus, destitutus a pluribus, tela multo
ante praeparata in circumfusos ex elephanto suo coepit inge-
rere multisque eminus vulneratis expositus ipse ad ictus undi-
32 que petebatur. Novem iam vulnera hinc tergo, illinc pectore
exceperat multoque sanguine profuso languidis manibus magis
33 elapsa quam excussa tela mittebat. Nec segnius belua instincta
rabie, nondum saucia, invehebatur ordinibus, donec rector
beluae regem conspexit fluentibus membris omissisque armis
34 vix compotem mentis. Tum beluam in fugam concitat se-
quente Alexandro: sed equus eius multis vulneribus confos-
sus deficiensque procubuit posito magis rege, quam effuso.
35 Itaque dum equum mutat, tardius insecutus est. Interim frater
Taxilis, regis Indorum, praemissus ab Alexandro monere coe-
pit Porum, ne ultima experiri perseveraret dederetque se vi-
36 ctori. At ille, quamquam exhaustae erant vires, deficiebatque
sanguis, tamen ad notam vocem excitatus, ‘Adgnosco’, inquit,
‘Taxilis fratrem, imperii regnique sui proditoris’: et telum,

6. Thracas] thrachas *LV*, trachas *P.* — 7. meliorem *Lauer:* meliore *A.* — 9. instare] stare *P.* — 21. tandem] tantumdem *P.* — 40. Taxilis] taxillis *PV*, taxi*lis *L.* — proditoris *C:* proditorem *P.*

quod unum forte non effluxerat, contorsit in eum: quod per
medium pectus penetravit ad tergum. Hoc ultimo virtutis 37
opere edito fugere acrius coepit: sed elephantus quoque, qui
multa exceperat tela, deficiebat. Itaque sistit fugam peditem-
que sequenti hosti obiecit. Iam Alexander consecutus erat et 38
pertinacia Pori cognita vetabat resistentibus parci. Ergo undi-
que et in pedites et in ipsum Porum tela congesta sunt: quis
tandem gravatus labi ex belua coepit. Indus, qui elephantum 39
regebat, descendere eum ratus more solito elephantum pro-
cumbere iussit in genua: qui ut se submisit, ceteri quoque —
ita enim instituti erant — demisere corpora in terram. Ea res et
(51)Porum et ceteros victoribus tradidit. Rex spoliari corpus Pori, 40
interemptum esse credens, iubet, et, qui detraherent loricam ve-
stemque, concurrere: cum belua dominum tueri et spoliantes coe-
pit adpetere levatumque corpus eius rursus dorso suo inponere.
Ergo telis undique obruitur, confossoque eo in vehiculum Po-
rus inponitur. Quem rex ut vidit adlevantem oculos, non odio, 41
sed miseratione commotus, ‘Quae, malum’, inquit, ‘amentia te
coegit rerum mearum cognita fama belli fortunam experiri,
cum Taxilis esset in deditos clementiae meae tam propinquum
tibi exemplum?’ At ille, ‘Quoniam’, inquit, ‘percontaris, re- 42
spondebo ea libertate, quam interrogando fecisti. Neminem me
fortiorem esse censebam. Meas enim noveram vires, nondum 43
expertus tuas: fortiorem esse te belli docuit eventus. Sed ne
sic quidem parum felix sum, secundus tibi.’ Rursus interro-
gatus, quid ipse victorem statuere debere censeret, ‘Quod hic’,
inquit, ‘dies tibi suadet, quo expertus es, quam caduca felici-
tas esset.’ Plus monendo profecit, quam si precatus esset: 44
quippe magnitudinem animi eius interritam ac ne fortuna qui-
dem infractam non misericordia modo, sed etiam honore ex-
cipere dignatus est. Aegrum curavit haud secus, quam si pro 45
ipso pugnasset: confirmatum contra spem omnium in amico-
rum numerum recepit, mox donavit ampliore regno, quam te-
nuit. Nec sane quicquam ingenium eius solidius aut constan- 46
tius habuit, quam admirationem verae laudis et gloriae: sim-
plicius tamen famam aestimabat in hoste, quam in cive. Quippe
a suis credebat magnitudinem suam destrui posse, eandem cla-
riorem fore, quo maiores fuissent, quos ipse vicisset.

5. et] ei *P.* — 8. tandem *Giunta:* tantum *A.* — 11. demisere *Lauer:* dimisere *A.* — 16. confossoque *Aldus:* compositoque *A.* — 20. propinquum *I:* propinquo *A.* — 27. quo *Lauer:* quod *A.* — 29. fortuna *Giunta:* fortunam *A.* — 33. recepit] recipit *P.* — Q. [*om. V*] CVRTI RVFI HISTORIARVM LIB VIII EXPLICIT [FELICITER *add. L*] INCIPIT LIBER NONVS *LPV*.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER VIIII.

I. Alexander, tam memorabili victoria laetus, qua sibi Orien- (1)
tis finis apertos esse censebat, Soli victimis caesis milites quo-
que, quo promptioribus animis reliqua belli obirent, pro con-
tione laudatos docuit, quidquid Indis virium fuisset, illa dimi-
2 catione prostratum: cetera opimam praedam fore celebratasque
opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde iam vi-
lia et obsoleta esse spolia de Persis: gemmis margaritisque
et auro atque ebore Macedoniam Graeciamque, non suas tan-
3 tum domos repletum ire. Avidi milites et pecuniae et gloriae,
simul quia numquam eos adfirmatio eius fefellerat, pollicentur
operam: dimissisque cum bona spe navigia exaedificari iubet,
ut, cum totam Asiam percucurrisset, finem terrarum, mare, in-
4 viseret. Multa materia navalis in proximis montibus erat:
quam caedere adgressi magnitudinis inuisitatae repperere ser-
5 pentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in isdem
montibus erant. Ceterum hoc nomen beluis inditum a Grae-
6 cis: sermonis eius ignari aliud lingua sua usurpant. Rex dua-
bus urbibus conditis in utraque fluminis, quod superaverat, ripa
copiarum duces coronis et mille aureis singulos donat: ceteris
quoque pro portione aut gradus, quem in amicitia obtinebant,

5. celebratasque *Lauer:* celebrantesque *C*, celebratesque *P.* — 9. repletum ire *I:* repleturum *A.* — 15. Rhinocerotes *Lauer:* rhinocerontes *P*, rinocerontes *C.* — isdem] hisdem *P.* — 17. eius] *om. P.* — 19. duces] ducis *LPV.* — 20. gradus *Acidalius:* gradu *A.*

aut navatae operae honos habitus est. Abisares, qui prius, 7
quam cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miserat,
rursus alios misit pollicentes, omnia facturum, quae imperas-
set, modo ne cogeretur corpus suum dedere: neque enim aut
5 sine regio imperio victurum, aut regnaturum esse captivum.
Cui Alexander nuntiari iussit, si gravaretur ad se venire, ipsum 8
ad eum esse venturum.

(2) Hinc porro amne superato ad interiora Indiae processit.
Silvae erant prope in inmensum spatium diffusae procerisque 9
10 et in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosae. Plerique 10
rami instar ingentium stipitum flexi in humum rursus, qua se
curvaverant, erigebantur, adeo ut species esset non rami re-
surgentis, sed arboris ex sua radice generatae. Caeli tempe- 11
ries salubris: quippe et vim solis umbrae levant et aquae large
15 manant e fontibus. Ceterum hic quoque serpentium magna 12
vis erat squamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud ul-
lum magis noxium est: quippe morsum praesens mors seque-
batur, donec ab incolis remedium oblatum est. Hinc per de- 13
serta ventum est ad flumen Hyarotim. Iunctum erat flumini
20 nemus, opacum arboribus alibi inuisitatis agrestiumque pavo-
num multitudine frequens. Castris inde motis oppidum haud 14
procul positum corona capit obsidibusque acceptis stipendium
inponit.

(3) Ad magnam deinde, ut in ea regione, urbem pervenit, non
25 muro solum, sed etiam palude munitam. Ceterum barbari ve- 15
hiculis inter se iunctis dimicaturi occurrerunt: tela aliis ha-
stae, aliis secures erant, transiliebantque in vehicula strenuo
saltu, cum succurrere laborantibus suis vellent. Ac primo 16
insolitum genus pugnae Macedonas terruit, cum eminus vul-
30 nerarentur: deinde spreto tam incondito auxilio ab utroque la-
tere vehiculis circumfusi repugnantes fodere coeperunt. Et 17
vincula, quis conserta erant, iussit incidi, quo facilius singula
circumvenirentur. Itaque VIII milibus suorum amissis in op-
pidum refugerunt. Postero die scalis undique admotis muri 18
35 occupantur: paucis pernicitas saluti fuit. Qui cognito urbis
excidio paludem transnavere, in vicina oppida ingentem intu-
lere terrorem, invictum exercitum et deorum profecto adve-
nisse memorantes.

(4) Alexander ad vastandam eam regionem Perdicca cum ex- 19
40 pedita manu misso partem copiarum Eumeni tradidit, ut is

3. omnia] onimia *P.* — 8. porro *I:* poro *A.* — 19. Hyarotim *Lauptius:* hiarotim *A.*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА * БЕОГРАД *

quoque barbaros ad deditionem conpelleret: ipse ceteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolae,
20 duxit. Oppidani missis, qui regem deprecarentur, nihilo minus bellum parabant. Quippe orta seditio in diversa consilia diduxerat vulgum: alii omnia deditione potiora, quidam nullam
21 opem in ipsis esse ducebant. Sed dum nihil in commune consulitur, qui deditioni inminebant, apertis portis hostem reci-
22 piunt. Alexander quamquam belli auctoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data et obsidibus acceptis ad proximam deinde urbem castra movit. Obsides ducebantur ante agmen.
23 Quos cum ex muris adgnovissent, utpote gentis eiusdem, in conloquium convocaverunt. Illi clementiam regis simulque vim commemorando ad deditionem eos conpulere: ceterasque urbes simili modo domitas in fidem accepit.

24 Hinc in regnum Sopithis perventum est. Gens, ut bar- (5)
25 bari credunt, sapientia excellet bonisque moribus regitur. Genitos liberos non parentum arbitrio tollunt aluntque, sed eorum, quibus spectandi infantum habitum cura mandata est. Si quos insignes aut aliqua parte membrorum inutiles notaverunt,
26 necari iubent. Nuptiis coeunt non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporum specie, quia eadem aestimatur in
27 liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admoverat copias, ab ipso Sopithe obtinebatur. Clausae erant portae, sed nulli in muris turribusque se armati ostendebant, dubitabantque Macedones, deseruissent urbem incolae, an fraude se oc-
28 culerent: cum subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens
29 corporis specie. Vestis erat auro purpuraque distincta, quae etiam crura velabat: aureis soleis inseruerat gemmas, lacerti
30 quoque et brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes candore ac magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant: quo tradito precatus, ut sospes ac-
31 ciperet, se liberosque et gentem suam dedidit. Nobiles ad (6)
venandum canes in ea regione sunt: latratu abstinere dicuntur,
32 cum viderunt feram, leonibus maxime infesti. Horum vim ut ostenderet Alexandro, in conseptum leonem eximiae magnitudinis iussit emitti et III omnino admoveri canes, qui celeriter

1. conpelleret *P:* compelleretur *C.* — 2. aliarum] aliorum *LPV.* — 4. diduxerat *Junius:* deduxerat *A.* — 12. convocaverunt] collocauerunt *P.* — 15. Sopithis *Muetzellius:* sophites *A.* — 20. necari] negari *P.* — 22. cui *P:* cuius *C.* — 23. Sopithe *Muetzellius:* sophite *A* [sopite *BL*] — 31. insignes *Jc* insignis *A.* — ac *P: om. C.* — 33. dedidit] dedit *P.* — 36. conseptum *Muetzellius:* conseptu *A.*

feram occupaverunt. Tum ex iis, qui adsueverant talibus ministeriis, unus canis leoni cum aliis inhaerentis crus avellere et, quia non sequebatur, ferro amputare coepit: ne sic quidem 33
pertinacia victa rursus aliam partem secare institit et inde non
5 segnius inhaerentem ferro subinde caedebat. Ille in vulnere ferae dentes moribundus quoque infixerat: tantam [in] illis animalibus ad venandum cupiditatem ingenerasse naturam memoriae proditum est. Equidem plura transcribo, quam credo: 34
nam nec adfirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere,
10 quae accepi. Relicto igitur Sopithe in suo regno ad fluvium 35
Hypasin processit, Hephaestione, qui diversam regionem subegerat, coniuncto. Phegeus erat gentis proximae rex: qui po- 36
pularibus suis colere agros, ut adsueverant, iussis Alexandro cum donis occurrit, nihil, quod imperaret, detrectans.

(7) Biduum apud eum substitit rex: tertio die amnem supe- II.
16 rare decreverat, transitu difficilem non spatio solum aquarum, sed etiam saxis inpeditum. Percontatus igitur Phegea, quae 2
noscenda erant, XI dierum ultra flumen per vastas solitudines iter esse cognoscit: excipere deinde Gangen, maximum
20 totius Indiae fluminum: ulteriorem ripam colere gentes Ganga- 3
ridas et Prasios eorumque regem esse Aggrammen, XX milibus equitum ducentisque peditum obsidentem vias. Ad hoc 4
quadrigarum II milia trahere et praecipuum terrorem elephantos, quos III milium numerum explere dicebat. Incredibilia 5
25 regi omnia videbantur. Igitur Porum — nam cum eo erat — percontatur, an vera essent, quae dicerentur. Ille vires quidem 6
gentis et regni haud falso iactari adfirmat: ceterum, qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimae sortis: quippe patrem eius, tonsorem vix diurno quaestu propulsan-
30 tem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse re- 7
ginae. Ab ea in propiorem eius, qui tum regnasset, amicitiae locum admotum interfecto eo per insidias sub specie tutelae liberum eius invasisse regnum necatisque pueris hunc, qui nunc regnat, generasse, invisum vilemque popularibus, ma-
35 gis paternae fortunae quam suae memorem. Adfirmatio Pori 8
multiplicem animo regis iniecerat curam. Hostem beluasque spernebat, situm locorum et vim fluminum extimescebat: re- 9
legatos in ultimum paene rerum humanarum persequi termi-

1. iis *Vindelinus:* his *A.* — 2. unus *Giunta:* unius *A.* — 6. [in] *del. Halmius.* — 10. Sopithe *Muetzellius:* sophite *A.* — 11. Hypasin *F?:* ypasin *BLPV.* — Hephaestione *Freinshemius:* ephestione *A.* — 12. Phegeus *I:* phegelis *A.* — 17. Percontatus] percunctatus *LPV.* — 20. Gangaridas] gangarhidas *LPV.* — 21. Prasios *Salmasius:* pharrasios *A.*

num et eruere arduum videbatur. Rursus avaritia gloriae et insatiabilis cupido famae nihil invium, nihil remotum videri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones, tot emensi spatia terrarum, in acie et in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturae obstantes difficultates secuturi essent: abundantes onustosque praeda magis parta frui velle, quam adquirenda fatigari. Non idem sibi et militibus animi esse: *se* totius orbis imperium mente conplexum adhuc in operum suorum primordio stare: militem labore defetigatum proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, et ad contionem vocatis militibus ad hunc maxime modum disseruit: ‘Non ignoro, milites, multa, quae (8) terrere vos possent, ab incolis Indiae per hos dies de industria esse iactata: sed non est inprovisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciae fauces, sic Mesopotamiae campos, Tigrim et Euphraten, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte, terribilem fecerant Persae. Numquam ad liquidum fama perducitur: omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis. Modo quis beluas offerentes moenium speciem, quis Hydaspem amnem, quis cetera auditu maiora quam vero sustineri posse credebat? Olim, hercule, fugissemus ex Asia, si nos fabulae debellare potuissent. Creditisne elephantorum greges maiores esse, quam usquam armentorum sunt, cum et rarum sit animal nec facile capiatur multoque difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat: quippe angustis ripis coercita et in angustiorem alveum elisa torrentes aquas invehunt, contra spatio alvei segnior cursus est. Praeterea in ripa omne periculum est, ubi adplicantes navigia hostis expectat. Ita quantumcumque flumen intervenit, idem futurum discrimen est evadentium in terram. Sed omnia ista vera esse fingamus. Utrumne vos magnitudo beluarum an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad ele- (9) phantos, praesens habemus exemplum: in suos vehementius quam in nos incucurrerunt: tam vasta corpora securibus falcibusque mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an III milia, cum uno aut altero vulneratis ce-

7. adquirenda *Modius:* adquerenda *A.* — 8. *se add. Vindelinus.* — 19. gloria *P:* gloriae *C.* — 21. Hydaspem *F?:* hidaspem *BLPV.* — 22. sustineri *scripsi:* sustinere *A.* — hercule *C:* hercules *P.* — 29. spatio *Aldus:* statio *A.* — 33. vos] nos *P.* — 36. incucurrerunt *P:* incurrerunt *C.* — 37. quot *Lauer:* quod *A.*

teros in fugam declinari *videamus*? Dein paucos quoque [et] incommode regunt: congregata vero tot milia ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut, cum haberem ipse, non opposuerim, satis gnarus, plus suis quam hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumque multitudo vos commovet! Cum paucis enim pugnare soliti estis et nunc primum inconditam sustinebitis turbam. Testis adversus multitudinem invicti Macedonum roboris Granicus amnis et Cilicia inundata cruore Persarum et Arbela, cuius campi devictorum a nobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare coepistis, postquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum navigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit: nunc nos Scythae sequuntur, Bactriana auxilia praesto sunt, Dahae Sogdianique inter nos militant. (10)Nec tamen illi turbae confido. Vestras manus intueor, vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem praedemque habeo. Quamdiu vobiscum in acie stabo, nec mei nec hostium exercitus numero: vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciae adhibite. Non in limine operum laborumque nostrorum, sed in exitu stamus: pervenimus ad solis ortum et Oceanum: nisi obstat ignavia, inde victores perdomito fine terrarum revertemur in patriam. Nolite, quod pigri agricolae faciunt, maturos fructus per inertiam amittere e manibus. Maiora sunt periculis praemia: dives eadem et inbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad praedam. Digni estis, qui opes, quas illud mare litoribus invehit, referatis in patriam, digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omissum relinquatis. Per vos gloriamque vestram, qua humanum fastigium exceditis, perque et mea in vos et in me vestra merita, quibus invicem contendimus, oro quaesoque, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum commilitonemque vestrum, ne dicam regem, deseratis. Cetera vobis imperavi: hoc unum debiturus sum. Et is vos rogo, qui nihil umquam vobis praecepi, quin primus me periculis obtulerim, qui saepe aciem clipeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberumque Patrem, si invidia afuerit, aequabo. Date hoc precibus meis et tandem obstinatum silentium rumpite. Ubi est ille clamor, alacrita-

1. *videamus add. Junius.* — [et] *del. Giunta.* — 10. cruore *Lauer:* feruore *A.* — 17. sum] *om. P.* — 23. revertemur] reuertamur *P.* — 31. invicem *Eberhardus:* inuicti *A.* — 35. quin primus me periculis obtulerim *Giunta;* qui primus me periculis obtuli *A.*

tis vestrae index? ubi ille meorum Macedonum vultus? Non adgnosco vos, milites, nec adgnosci videor a vobis. Surdas iamdudum aures pulso: aversos animos et infractos excitare
31 conor.' Cumque illi in terram demissis capitibus tacere[1] 1)
perseverarent, 'Nescio quid', inquit, 'in vos inprudens deliqui, quod me ne intueri quidem vultis. In solitudine mihi videor esse. Nemo respondet, nemo saltem negat. Quos adlo-
32 quor? quid autem postulo? Vestram gloriam et magnitudinem vindicamus. Ubi sunt illi, quorum certamen paulo ante vidi contendentium, qui potissimum vulnerati regis corpus excipe-
33 rent? desertus, destitutus sum, hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseverabo. Obicite me fluminibus et beluis et illis gentibus, quarum nomina horretis. Inveniam, qui desertum a vobis sequantur: Scythae Bactrianique erunt mecum,
34 hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori praestat, quam precario imperatorem esse. Ite reduces domos! ite deserto rege ovantes! Ego hic a vobis desperatae victoriae aut hone-
III. stae morti locum inveniam.' Ne sic quidem ulli militum vox exprimi potuit. Expectabant, ut duces principesque ad regem perferrent, vulneribus et continuo labore militiae fatigatos non detrectare munia, sed sustinere non posse. Ceterum illi metu
2 attoniti in terram ora defixerant. Igitur primo fremitus sua sponte, deinde gemitus quoque oritur, paulatimque liberius dolor erigi coepit manantibus lacrimis, adeo ut rex ira in misericordiam versa ne ipse quidem, quamquam cuperet, tempe-
3 rare oculis potuerit. Tandem universa contione effusius flente(12) Coenus ausus est cunctantibus ceteris propius tribunal accedere, significans se loqui velle. Quem ut videre milites de-
4 trahentem galeam capiti — ita enim regem adloqui mos est
5 — hortari coeperunt, ut causam exercitus ageret. Tum Coenus, 'Dii prohibeant', inquit, 'a nobis inpias mentes: et profecto prohibent. Idem animus est tuis, qui fuit semper, ire, quo iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde si perseveras, inermes quoque et nudi et exangues, utcumque tibi cordi est, sequi-
6 mur vel antecedimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, verum necessitate ultima expressas, praebe, quaeso, propitias aures imperium atque auspicium tuum con-
7 stantissime secutis et, quocumque pergis, secuturis. Vicisti,

4. demissis] dimissis *P.* — 9. certamen] tamen *P.* — 13. quarum *I:* quorum *A.* — 21. illi] ille *P.* — 25. cuperet *Vindelinus:* cupierat *P,* cuperat *C.* — 27. Coenus *Aldus:* poenus *A.* — 30. Coenus *Aldus:* poenus *A.*

rex, magnitudine rerum non hostes modo, sed etiam milites. Quidquid mortalitas capere poterat, inplevimus. Emensis maria terrasque melius nobis quam incolis omnia nota sunt. Paene in ultimo mundi fine consistimus. In alium orbem pa- 8
5 ras ire et Indiam quaeris Indis quoque ignotam: inter feras serpentesque degentes eruere ex latebris et cubilibus suis expetis, ut plura, quam sol videt, victoria lustres. Digna pror- 9
sus cogitatio animo tuo, sed altior nostro. Virtus enim tua semper *in* incremento erit, nostra vis iam in fine est. Intuere 10
10 corpora exanguia, tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putria. Iam tela hebetia sunt: iam arma deficiunt. Vestem Persicam induimus, quia domestica subvehi non potest. In externum degeneravimus cultum. Quoto cuique lorica est? quis 11
equum habet? Iube quaeri, quam multos servi ipsorum per-
15 secuti sint, quid cuique supersit ex praeda. Omnium victores omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello instrumenta belli consumpsimus. Hunc tu pulcherrimum exer- 12
citum nudum obicies beluis? Quarum ut multitudinem augeant de industria barbari, magnum tamen esse numerum etiam
20 ex mendacio intellego. Quodsi adhuc penetrare in Indiam 13
certum est, regio a meridie minus vasta est: qua subacta licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu petis gloriam, quae ad ma- 14
num posita est? hic quoque occurrit Oceanus. Nisi mavis
25 errare, pervenimus, quo tua fortuna ducit. Haec tecum, quam 15
sine te cum his, loqui malui, non uti inirem circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius quam gemitum
(13)murmurantium audires.' Ut finem orationi Coenus inposuit, 16
clamor undique cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum
30 confusis appellantium vocibus. Iamque et alii duces praeci- 17
pueque seniores, quis ob aetatem et excusatio honestior erat et auctoritas maior, eadem precabantur. Ille nec castigare ob- 18
stinatos nec mitigare poterat iratos. Itaque inops consilii desiluit e tribunali claudique regiam iussit omnibus praeter adsuetos ad-
35 ire prohibitis. Biduum irae datum est: tertio die processit eri- 19
gique duodecim aras ex quadrato saxo, monumentum expeditionis suae, munimenta quoque castrorum iussit extendi cubiliaque

2. emensis *P:* emensi *C.* — 9. *in* incremento *I: in om. A.* — 12. induimus *I:* induit *P,* indui *C* [*in FL add. a corr. in margine* induimus]. — 15. sint *Zumptius:* sunt *A.* — quid] quod *LPV.* — 17. tu] te *LV.* — 28. Coenus *Aldus:* poenus *A.* — 34. claudique] cludique *P.* — 35. erigique *Junius:* e regia qui *A.* — 36. monumentum *Modius:* munimentum *A.*

amplioris formae, quam pro corporum habitu, relinqui, ut speciem omnium augeret, posteritati fallax miraculum praeparans.

20 Hinc repetens, quae emensus erat, ad flumen Acesinem locat castra. Ibi forte Coenus morbo extinctus est: cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tamen, propter paucos dies longam orationem eum exorsum, tamquam solus Macedoniam 21 visurus esset. Iam in aqua classis, quam aedificari iusserat, stabat. Inter haec Memnon ex Thracia in supplementum equitum v milia, praeter eos ab Harpalo peditum VII milia adduxerat armaque XXV milia auro et argento caelata pertulerat, 22 quis distributis vetera cremari iussit. Mille navigiis aditurus Oceanum discordesque et vetera odia retractantes Porum et Taxilen, Indiae reges, firmatae per adfinitatem gratiae relinquit in suis regnis, summo in aedificanda classe amborum studio 23 usus. Oppida quoque duo condidit, quorum alterum Nicaeam appellavit, alterum Bucephala, equi, quem amiserat, memoriae 24 ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde et inpedimentis terra sequi iussis secundo amne defluxit, quadraginta ferme stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiae possent.

IV. Perventum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Ace-(14)
2. sini committitur. Hinc decurrit in fines Siborum. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse memorant: aegros relictos
3 esse, cepisse sedem, quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro veste, clavae tela erant: multaque, etiam cum Graeci mores
4 exolevissent, stirpis ostendebant vestigia. Hinc excensione facta CC et L stadia excessit depopulatusque regionem oppidum,
5 caput eius, corona cepit. XL peditum milia gens in ripa fluminum opposuerat: quae amne superato in fugam conpulit inclusosque moenibus expugnat. Puberes interfecti sunt, ceteri
6 venierunt. Alteram deinde urbem expugnare adortus magnaque vi defendentium pulsus multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseverasset, oppidani desperata salute ignem subicere tectis seque ac liberos coniugesque incendio cremant.
7 Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerent, nova forma pugnae erat. Delebant incolae urbem, hostes defendebant: adeo etiam na-

3. Acesinem *Aldus:* acestimem *C,* acestimen *P.* — 4. Coenus *Aldus:* poenus *A.* — 8. Inter *P:* in *C.* — haec *Giunta:* hac *A.* — 9. Harpalo *I:* harpelo *A.* — 14. amborum] arborum *P.* — 15. usus] usos *P.* — 16. Bucephala *scripsi:* bucephalum *A.* — 21. Hydaspes] hidaspis *LPV.* — Acesini *Modius:* acessino *A.* — 22. Siborum *Zumptius:* soborum *A.* — 24. esse] se *P.* — 28. milia *C:* alia *P.* — 34. seque *scripsi:* se quoque *A.* — 36. defendebant *Modius:* extinguebant *A.*

turae iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi in- 8
tacta, in qua praesidium dereliquit: ipse navigiis circumvectus
(15) est arcem. Quippe III flumina tota India praeter Gangen maxima munimento arcis adplicant undas. A septentrione Indus
5 adluit, a meridie Acesines Hydaspi confunditur. Ceterum amnium 9
coetus maritimis similes fluctus movet, multoque ac turbido limo, quod aquarum concursu subinde turbatur, iter, qua meatur navigiis, in tenuem alveum cogitur. Itaque cum crebri 10
fluctus se inveherent et navium hinc proras, hinc latera pulsa-
10 rent, subducere nautae vela coeperunt. Sed ministeria eorum hinc aestu, hinc praerapida celeritate fluminum occupantur. In oculis omnium duo maiora navigia submersa sunt: leviora, 11
cum et ipsa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos vertices incidit, quibus intorta
15 navis obliqua et gubernaculi inpatiens agebatur. Iam vestem 12
detraxerat corpori proiecturus semet in flumen, amicique, ut exciperent eum, haud procul nabant, adparebatque anceps periculum tam nataturi, quam navigare perseverantis. Ergo in- 13
genti certamine concitant remos, quantaque vis humana esse
20 poterat, admota est, ut fluctus, qui se invehebant, everberarentur. Findi crederes undas et retro gurgites cedere. Qui- 14
bus tandem navis erepta, non tamen ripae adplicatur, sed in proximum vadum inliditur. Cum amni bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminum positis sacrificioque facto XXX
25 stadia processit.

(16) Inde ventum est in regionem Oxydracarum Mallorumque, 15
quos alias bellare inter se solitos tunc periculi societas iunxerat. Nonaginta milia iuniorum peditum in armis erant, praeter hos equitum X milia nongentaeque quadrigae. At Macedo- 16
30 nes, qui omni discrimine iam defunctos se esse crediderant, postquam integrum bellum cum ferocissimis Indiae gentibus superesse cognoverunt, inproviso metu territi rursus seditiosis vocibus regem increpare coeperunt: Gangen amnem et, quae 17
ultra essent, coactum transmittere, non tamen finisse, sed mu-
35 tasse bellum. Indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo

1. mutat *Lauer:* mutant *A.* — 5. Acesines] hacesines *LPV.* — 7. meatur *Heinsius:* meat *A.* — 11. aestu *Jeepius:* cetu *A.* — 12. omnium duo maiora *Acidalius:* duo maiora omnium *C,* duo maiora *P.* — 15. navis *C:* nauigii *P.* — 19. remos] ramos *P.* — 20. se invehebant *I:* in se uehebant *A.* — 23. amni *C:* amne *P.* — 26. Oxydracarum *Aldus:* sudracarum *A.* — 28. nonaginta milia *Loccenius:* VIIII *A.* — 32. inproviso] inprouisu *LPV.* — 34. coactum *Glareanus:* coactos *A.* — sed mutasse] *om. P.*

aperirent ei Oceanum. Trahi extra sidera et solem cogique adire, quae mortalium oculis natura subduxerit. Novis identidem armis novos hostes existere. Quos ut omnes fundant fugentque, quod praemium ipsos manere? caliginem ac tenebras et perpetuam noctem profundo incubantem mari, repletum inmanium beluarum gregibus fretum, inmobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex non sua, sed militum sollicitudine anxius contione advocata docet, inbelles esse, quos metuant. Nihil deinde praeter has gentes obstare, quominus terrarum spatia emensi ad finem simul mundi laborumque perveniant. Cessisse illis metuentibus Gangen et multitudinem nationum, quae ultra amnem essent: declinasse iter eo, ubi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum, iam perflare ad ipsos auram maris: ne inviderent sibi laudem, quam peteret. Herculis et Liberi Patris terminos transituros illos, regi suo parvo inpendio inmortalitatem famae daturos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo et maxime militaris mobili impetu effertur. Ita seditionis non remedia quam principia maiora sunt. Non alias tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubentium ducere dis secundis aequareque gloria, quos aemularetur. Laetus his adclamationibus ad hostes protinus castra movit. Validissimae Indorum gentes erant et bellum inpigre parabant ducemque ex natione Oxydracarum spectatae virtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit lateque ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostendit, clamore quoque ac sui moris ululatu identidem adquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux adpetebat, cum rex fiduciae ac spei plenus alacres milites arma capere et exire in aciem iubet. Sed haud traditur, metune an oborta seditione inter ipsos subito profugerint barbari: certe avios montes et inpeditos occupaverunt, quorum agmen rex frustra persecutus inpedimenta cepit.

Perventum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud maiore fiducia moenium, quam armorum. Iam admovebat rex, cum vates monere eum coepit, ni omitteret, at certe differret obsidionem: vitae eius periculum

2. subduxerit *Acidalius:* subduxerat *A.* — 5. perpetuam noctem *I:* perpetua nocte *A.* — 10. laborumque *I:* laboremque *A.* — 11. et] ex *P.* — 12. declinasse] declinasset *P.* — 18. effertur *Vindelinus:* adfertur *A.* — 20. ducere *scripsi:* duceret *A.* — 21 aequareque *scripsi:* aequaretque *A.* — 24. Oxydracarum *Aldus:* sudracarum *A.* — 29. haud *Acidalius:* ut *A.* — 30. profugerint *Acidalius:* profugerunt *A.* — 33. in quod *I:* id quo *A.* — 36. ni omitteret, at *Jeepius:* ne committeret aut *A* [nec *LV*].

ostendi. Rex Demophontem — is namque vates erat — intuens, ‘Si quis’, inquit, ‘te arti tuae intentum et exta spectantem sic interpellet, non dubitem, quin incommodus ac molestus videri tibi possit.’ Et cum ille ita prorsus futurum respondisset, ‘Censesne’, inquit, ‘tantas res, non pecudum fibras ante oculos habenti ullum esse maius inpedimentum, quam vatem superstitione captum?’ Nec diutius, quam respondit, moratus admoveri iubet scalas cunctantibusque ceteris evadit in murum. Angusta muri corona erat: non pinnae sicut alibi fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitum saepserat. Itaque rex haerebat magis quam stabat in margine, clipeo undique incidentia tela propulsans: nam ubique eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem terrorum periculi pudor vicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisque certat evadere, oneravere scalas: quis non sufficientibus devoluti unicam spem regis fefellerunt. Stabat enim in conspectu tanti exercitus velut in (19)solitudine destitutus. Iamque laevam, qua clipeum ad ictus circumferebat, lassaverat clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantque excepturi: cum ille rem ausus est incredibilem atque inauditam multoque magis ad famam temeritatis quam gloriae insignem. Namque in urbem hostium plenam praecipiti saltu semetipse inmisit, cum vix sperare posset, dimicantem certe et non inultum esse moriturum: quippe antequam adsurgeret, opprimi poterat et capi vivus. Sed forte ita libraverat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam: et, ne circumiri posset, fortuna providerat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde vestitos, velut de industria regem protegentes, obiecerat: huius spatioso stipiti corpus, ne circumiri posset, adplicuit, clipeo tela, quae ex adverso ingerebantur, excipiens. Nam cum [comminus] unum procul tot manus peterent, nemo tamen audebat propius accedere: missilia ramis plura quam clipeo incidebant. Pugnabat pro rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum. Sed cum subinde hostis adflueret, iam ingentem vim telorum exceperat clipeo, iam galeam saxa perfregerant, iam continuo la-

2. spectantem] expectantem *LPV.* — 3. sic] sua *P.* — 6. ullum *P:* illum *C.* — 12. ubique] ubi *V.* — 15. terrorum *Jeepius:* telorum *A.* — 28. posset *Lauer:* possit *A.* — 32. [comminus] *del. Aldus.*

bore gravia genua succiderant. Itaque contemptim et incaute, qui proximi steterant, incurrerunt: e quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit: procul iacula sagittasque mittebant. Ille ad omnes ictus expositus(20) non aegre tamen exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam — namque Indis, ut antea diximus, huius magnitudinis sagittae erant — ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dextrum infigeret. Quo vulnere adflictus magna vi sanguinis emicante remisit arma moribundo similis adeoque resolutus, ut ne ad vellendum quidem telum sufficeret dextera. Itaque ad spoliandum corpus, qui vulneraverat, alacer gaudio accurrit. Quem ut inicere corpori suo manus sensit, credo, ultimi dedecoris indignitate commotus linquentem revocavit animum et nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora procul stupentibus ceteris: ille ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clipeo se adlevare conatus est et, postquam ad conitendum nihil supererat virium, dextera inpendentes ramos conplexus temptabat adsurgere. Sed ne sic quidem potens corporis rursus in genua procumbit, manu provocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes(21) per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri vestigia persequens regi supervenit. Quo conspecto Alexander, iam non vitae suae, sed mortis solacium supervenisse ratus, clipeo fatigatum corpus excepit. Subit inde Timaeus et paulo post Leonnatus, huic Aristonus supervenit. Indi quoque, cum intra moenia regem esse conperissent, omissis ceteris illuc concurrerunt urgebantque protegentes. Ex quibus Timaeus multis adverso corpore vulneribus acceptis egregiaque edita pugna cecidit: Peucestes quoque tribus iaculis confossus non se tamen scuto, sed regem tuebatur: Leonnatus, dum avide ruentes barbaros submovet, cervice graviter icta semianimis procubuit ante regis pedes. Iam et Peucestes vulneribus fatigatus submiserat clipeum: in Aristono spes ultima haerebat. Hic quoque graviter saucius tantam vim hostium ultra sustinere non poterat. Inter haec ad Macedonas regem cecidisse fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitavit. Namque periculi omnis inmemores dolabris perfregere murum et,

1. gravia] grauata *P.* — 6. tamen *Jeepius:* iam *A.* — 9. infigeret] inficeret *FPV.* — 12. spoliandum *P:* expoliandum *C.* — 13. accurrit] occurrit *P.* — 24. regi] regis *P.* — 26. Subit inde] subinde *P.* — 29. Ex] cum *P.* — 33. icta] iacta *P.* — 37. ad] *om. P.*

qua moliti erant aditum, inrupere in urbem Indosque plures fugientes, quam congredi ausos ceciderunt. Non senibus, non feminis, non infantibus parcitur: quisquis occurrerat, ab illo vulneratum regem esse credebant. Tandemque internecione hostium iustae irae parentatum est. Ptolomaeum, qui postea regnavit, huic pugnae adfuisse auctor est Clitarchus et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriae suae non refragatus, afuisse se, missum in expeditionem, memoriae tradidit. Tanta conponentium vetusta rerum monumenta vel securitas vel, par huic vitium, credulitas fuit! Rege in tabernaculum relato (22) medici lignum sagittae corpori infixum ita, ne spiculum moveretur, abscidunt. Corpore deinde nudato animadvertunt hamos inesse telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, quam ut secando vulnus augerent. Ceterum, ne secantes profluvium sanguinis occuparet, verebantur: quippe ingens telum adactum erat et penetrasse in viscera videbatur. Critobulus, inter medicos artis eximiae, sed in tanto periculo territus, *manus* admovere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperae curationis recideret eventus. Lacrimantem eum ac metuentem et sollicitudine propemodum exanguem rex conspexerat. ‘Quid’, inquit, ‘quodve tempus expectas et non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, cum insanabile vulnus acceperim?’ At Critobulus tandem vel finito vel dissimulato metu hortari eum coepit, ut se continendum praeberet, dum spiculum evelleret: etiam levem corporis motum noxium fore. Rex cum adfirmasset nihil opus esse iis, qui semet continerent, sicut praeceptum erat, sine motu praebuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere et spiculo evolso ingens vis sanguinis manare coepit linquique animo rex et caligine oculis offusa velut moribundus extendi. Cumque profluvium medicamentis frustra inhiberent, clamor simul atque ploratus amicorum oritur, regem expirasse credentium. Tandem constitit sanguis, paulatimque animum recepit et circumstantes coepit adgnoscere. Toto eo die ac nocte, quae secuta est, armatus exercitus regiam obsedit, confessus omnes unius spiritu vivere. Nec prius recesserunt, quam conpertum

1. inrupere] inrumpere *P.* — 4. internecione *I:* internetione *P,* internitione *BFL*, internicione *V.* — 5. Ptolomaeum *scripsi:* ptolomeum *V,* ptholomeum *L,* tholomeum *P,* ptolemaeum *B? F?* — 6. Clitarchus] clytharcus *LPV.* — Timagenes *I:* timagenen *A.* — 9. vetusta *Giunta:* uetustate *A.* — monumenta *Modius:* monimenta *A.* — 14. secando *Modius:* secundo *A.* — 16. Critobulus *Popma:* critobolus *A.* — 17. *manus add. Junius.* — 18. admovere *P:* amouere *C.* — 23. cum] uel *P.* — Critobulus *Popma:* critobolus *A.* — 30. offusa] effusa *P.*

est somno paulisper adquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra rettulerunt.

VI. Rex VII diebus curato vulnere necdum obducta cicatrice, (23) cum audisset convaluisse apud barbaros famam mortis suae, duobus navigiis iunctis statui in medium undique conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostenderet perisse credentibus: conspectusque ab incolis spem hostium falso nuntio conceptam
2 inhibuit. Secundo deinde amne defluxit, aliquantum intervalli a cetera classe praecipiens, ne quies perinvalido adhuc necessaria pulsu remorum inpediretur.
3 Quarto, postquam navigare coeperat, die pervenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumento et pecoribus abundantem. Placuit is locus et ad suam et ad militum re-
4 quiem. Mos erat principibus amicorum et custodibus corporis excubare ante praetorium, quotiens adversa regi valitudo
5 incidisset. Hoc tum quoque more servato universi cubiculum eius intrant. Ille sollicitus, ne quid novi adferrent, quia simul venerant, percontatur, num hostium recens nuntiaretur
6 adventus. At Craterus, cui mandatum erat, ut amicorum pre- (24) ces perferret ad eum, ‘Credisne’, inquit, ‘adventu magis hostium — ut iam in vallo consisterent — sollicitos esse, quam
7 cura salutis tuae, ut nunc est, tibi vilis? Quantalibet vis omnium gentium conspiret in nos, inpleat armis virisque totum orbem, classibus maria consternat, inuisitatas beluas in-
8 ducat: tu nos praestabis invictos. Sed quis deorum hoc Macedoniae columen ac sidus diuturnum fore polliceri potest, cum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot ci-
9 vium animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest? Eo pervenimus auspicium atque imperium secuti tuum, unde nisi te reduce nulli ad penates
10 suos iter est. Quodsi adhuc de Persidis regno cum Dareo dimicares, etsi nemo vellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promptae esse te ad omne discrimen audaciae: nam ubi paria sunt periculum ac praemium, et secundis rebus amplior
11 fructus est et adversis solacium maius: tuo vero capite ignobilem vicum emi, quis ferat non tuorum modo militum, sed
12 ullius gentis barbarae civis, qui tuam magnitudinem novit? Horret animus cogitationem rei, quam paulo ante vidimus. Eloqui timeo, invicti corporis spolia inertissimas manus fuisse infecturas, nisi te interceptum misericors in nos fortuna servasset.

5. statui] statuit *P.* — 14. principibus] princibus *P.* — 20. Credisne] credesne *LPV.* — 32. ne *P?:* nec *C.* — 39. infecturas *Zumptius:* iniecturas *A.*

Totidem proditores, totidem desertores sumus, quot te non 13
potuimus persequi. Universos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, praestare non potuit. Patere nos, quaeso, alio modo esse viles tibi. Quo- 14
5 cumque iusseris, ibimus. Obscura pericula et ignobiles pugnas nobis deposcimus: temetipsum ad ea serva, quae magnitudinem tuam capiunt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus, nec quicquam indignius est, quam consumi eam, ubi non possit ostendi.’ Eadem fere Ptolomaeus et similia his ceteri. 15
10 Iamque confusis vocibus flentes eum orabant, ut tandem exsatiatus laudi modum faceret ac saluti suae, id est publicae,
(25) parceret. Grata erat regi pietas amicorum. Itaque singulos 16
familiarius amplexus considere iubet. Altiusque sermone repetito, ‘Vobis quidem’, inquit, ‘o fidissimi piissimique civium 17
15 atque amicorum, grates ago habeoque non solum eo nomine, quod hodie salutem meam vestrae praeponitis, sed quod a primordiis belli nullum erga me benivolentiae pignus atque indicium omisistis, adeo ut confitendum sit numquam mihi vitam meam fuisse tam caram, quam esse coepit, ut vobis diu frui
20 possim. Ceterum non eadem est cogitatio eorum, qui pro me 18
mori optant, et mea, *qui* quidem hanc benivolentiam vestram virtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forsitan etiam perpetuum percipere cupiatis: ego me me- 19
tior non aetatis spatio, sed gloriae. Licuit paternis opibus
25 contento intra Macedoniae terminos per otium corporis expectare obscuram et ignobilem senectutem: quamquam ne pigri quidem sibi fata disponunt, sed unicum bonum diuturnam vitam existimantes saepe acerba mors occupat: verum ego, qui non annos meos, sed victorias numero, si munera fortunae
30 bene conputo, diu vixi. Orsus a Macedonia imperium Grae- 20
ciae teneo, Thraciam et Illyrios subegi, Triballis Maedisque imperito, Asiam, qua Hellesponto, qua rubro mari subluitur, possideo. Iamque haud procul absum fine mundi, quem egressus aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui.
35 Ex Asia in Europae terminos momento unius horae transivi. 21
Victor utriusque regionis post nonum regni mei, post vicesimum atque octavum *aetatis* annum, videorne vobis in exco-
(26) lenda gloria, cui me uni devovi, posse cessare? Ego vero non

1. quot] quod *LV.* — 3 admitteret] amitteret *P.* — 9. Ptolomaeus *scripsi:* ptholomeus *LP*, ptolomeus *V*, ptolemaeus *B? F?* — 10. exsatiatus *scripsi:* exsatiatae *A.* — 15. eo *Aldus:* meo *A.* — 21. mori optant] mori aptant *P*, moria optant *V*, mori * optant *L.* — et mea, *q u i* quidem *Junius:* et quidem meam *P*, meam et quidem *C.* — 30. Graeciae *I:* graeciam *A.* — 37. *a e t a t i s add. I.*

deero et, ubicumque pugnabo, in theatro terrarum orbis esse
22 me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis, aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submoverat. In his operibus extingui mihi, si fors ita feret, pulchrum est: ea stirpe sum genitus, ut multam prius quam longam vitam de-
23 beam optare. Obsecro vos, cogitate nos pervenisse in terras, quibus feminae ob virtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Sameramis condidit! quas gentis redegit in potestatem! quanta opera molita est! Nondum feminam aequavimus gloria,
24 et iam nos laudis satietas cepit? Di faveant, maiora adhuc restant. Sed ita nostra erunt, quae nondum attigimus, si nihil parvum duxerimus, in quo magnae gloriae locus est. Vos modo me ab intestina fraude et domesticorum insidiis praestate
25 securum: belli Martisque discrimen inpavidus subibo. Philippus in acie tutior, quam in theatro fuit: hostium manus saepe vitavit, suorum effugere non valuit. Aliorum quoque regum exitus si reputaveritis, plures a suis quam ab hoste interem-
26 ptos numerabitis. Ceterum, quoniam olim rei agitatae in animo meo nunc promendae occasio oblata est, mihi maximus laborum atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater inmortalitati consecretur, quandoque excesserit vita. Si licuerit, ipse praestabo hoc: si me praeceperit fatum, vos mandasse mementote.' Ac tum quidem amicos dimisit: ceterum per conplures dies ibi stativa habuit.

VII. Haec dum in India geruntur, Graeci milites nuper in co-(27)
lonias a rege deducti circa Bactra orta inter ipsos seditione 26
defecerant, non tam Alexandro infensi, quam metu supplicii.
2 Quippe occisis quibusdam popularium, qui validiores erant, arma spectare coeperunt et Bactriana arce, quae casu neglegentius adservata erat, occupata barbaros quoque in societatem 30
3 inpulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoque nomen adsumpserat, non tam imperii cupidine, quam in patriam revertendi cum iis, qui auctoritatem ipsius sequeban-
4 tur. Huic Biton quidam nationis eiusdem, sed ob aemulationem infestus conparavit insidias invitatumque ad epulas per 35
5 Boxum quendam Margianum in convivio occidit. Postero die

5. multam *Junius:* multa *A.* — 8. redegit] redigit *P.* — 11. attigimus *C:* adiimus *P.* — 12. duxerimus] dixerimus *P.* — 21. inmortalitati] inmortalitate *P.* — 21. Si] hoc si *P.* — 23. mementote] memento *P.* — 26 circa Bactra *Loccenius:* garabactra *A.* — 27. defecerant] deficerant *P.* — 29. casu *Acidalius:* quasi *A.* — 30. erat] erant *LPV.* — 32. adsumpserat] adsumpserant *P.* — 33. cum iis *Aldus:* cunctis *A.* — 34. Biton *scripsi:* bicon *A.* — eiusdem *P:* eius *C.* — 36. Margianum *Fossius:* macerianum *A.*

contione advocata Bito ultro insidiatum sibi Athenodorum plerisque persuaserat: sed aliis suspecta erat fraus Bitonis, et paulatim in plures coepit manare suspicio. Itaque Graeci mi- 6
lites arma capiunt occisuri Bitonem, si daretur occasio: cete-
5 rum principes eorum iram multitudinis mitigaverunt. Praeter 7
spem suam Biton praesenti periculo ereptus paulo post *est* insidiatus auctoribus salutis suae: cuius dolo cognito et ipsum conprehenderunt et Boxum. Ceterum Boxum protinus placuit 8
interfici, Bitonem etiam per cruciatum necari. Iamque cor-
10 pori tormenta admovebantur, cum milites — incertum ob quam causam — lymphatis similes ad arma discurrunt. Quorum 9
fremitu exaudito, qui torquere Bitonem iussi erant, omisere, veriti, ne id facere tumultuantium vociferatione prohiberentur. Ille, sicut nudatus erat, pervenit ad Graecos, et miserabilis fa- 10
15 cies supplicio destinati in diversum animos repente mutavit, dimittique eum iusserunt. Hoc modo poena bis liberatus cum 11
ceteris, qui colonias a rege attributas reliquerunt, revertit in patriam. Haec circa Bactra et Scytharum terminos gesta.
(28) Interim regem duarum gentium, de quibus ante dictum 12
20 est, c legati adeunt. Omnes curru vehebantur, eximia magnitudine corporum, decoro habitu: lineae vestes intexto auro purpuraque distinctae. Ei se dedere ipsos, urbes agrosque 13
referebant, per tot aetates inviolatam libertatem illius primum fidei dicionique permissuros: deos sibi deditionis auctores, non
25 metum: quippe intactis viribus iugum excipere. Rex consilio 14
habito deditos in fidem accepit, stipendio, quod Arachosiis utraque natio pensitabat, inposito. Praeterea II milia et D equites imperat: et omnia oboedienter a barbaris facta. Invitatis 15
deinde ad epulas legatis gentium regulisque exornari convivium
30 iussit. C aurei lecti modicis intervallis positi erant, lectis circumdederat aulaea purpura auroque fulgentia: quidquid aut apud Persas vetere luxu aut apud Macedonas nova inmutatione corruptum erat, confusis utriusque gentis vitiis in illo convivio
(29) ostendens. Intererat epulis Dioxippus Atheniensis, pugil no- 16
35 bilis et ob eximiam virtutem virium etiam regi pernotus et

1. Bito *Zumptius:* bico *A.* — 2. fraus] fraucos *P.* — Bitonis *Zumptius:* biconis *C*, bicois *P.* — 3. manare] manere *P.* — 4. Bitonem *Zumptius:* biconi *C*, bicoani *P.* — ceterum *Acidalius:* ceteri *A.* — 6. Biton *scripsi:* bicon *A.* — *est* insidiatus *scripsi: est om. A.* — 9. Bitonem *Zumptius:* biconem *A.* — 11. similes] similis *P.* — 12. Bitonem *Zumptius:* biconem *A.* — iussi erant *Freinshemius:* iusserant *A.* — 14. miserabilis *I:* miserabiles *A.* — 16. bis] bilis *P.* — 22. dedere] dere *P.* — 27. II milia] milia *om. LV.* — 31. aulaea] aula *P.* — 35. etiam *scripsi:* iam *A.* — regi *Modius:* a rege *A.*

gratus. Invidi malignique increpabant per seria et ludum saginati corporis sequi inutilem beluam: cum ipsi proelium ini-
17 rent, oleo madentem praeparare ventrem epulis. Eadem igitur in convivio Horratas Macedo iam temulentus exprobrare ei coepit et postulare, ut, si vir esset, postero die secum ferro de- 5
cerneret: regem tandem vel de sua temeritate vel de illius
18 ignavia iudicaturum. Et a Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam accepta condicio est. Ac postero die rex, cum etiam acrius certamen exposcerent, quia deterrere non pote-
19 rat, destinata exequi passus est. Ingens vis militum, inter 10 quos erant Graeci, Dioxippo studebant. Macedo iusta arma sumpserat, aereum clipeum, hastam, quam sarisam vocant, laeva tenens, dextera lanceam gladioque cinctus, velut cum pluri-
20 bus simul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens et coronatus laeva puniceum amiculum, dextra validum nodosumque stipi- 15
tem praeferebat. Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat: quippe armato congredi nudum dementia, non
21 temeritas videbatur. Igitur Macedo, haud dubius eminus interfici posse, lanceam emisit: quam Dioxippus cum exigua corporis declinatione vitasset, antequam ille hastam transferret in 20
22 dextram, adsiluit et stipite mediam eam fregit. Amisso utroque telo Macedo gladium coeperat stringere: quem occupatum conplexu pedibus repente subductis Dioxippus arietavit in terram ereptoque gladio pedem super cervicem iacenti inposuit, stipitem intentans elisurusque eo victum, ni prohibitus esset a 25
23 rege. Tristis spectaculi eventus non Macedonibus modo, sed etiam Alexandro fuit, maxime quia barbari adfuerant: quippe celebratam Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidisse ve-
24 rebatur. Hinc ad criminationem invidorum adapertae sunt aures regis. Et post paucos dies inter epulas aureum poculum 30 ex composito subducitur, ministrique, quasi amisissent, quod
25 amoverant, regem adeunt. Saepe minus est constantiae in rubore, quam in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur destinabatur, Dioxippus ferre non potuit et, cum excessisset convivio, litteris conscriptis, quae regi redderentur, ferro se in- 35
26 teremit. Graviter mortem eius tulit rex, existimans indignationis esse, non paenitentiae testem, utique postquam falso insimulatum eum nimium invidorum gaudium ostendit.

VIII. Indorum legati dimissi domos paucis post diebus cum do- (30)

3. Eadem *I:* eodem *A.* — 4. ei] regi *P*, egi *V.* — 7. eludente] eludentem *LPV.* — 10 vis *Jeepius:* hic *A.* — 11. erant *P: om. C.* — 13. cum pluribus] compluribus *P.* — 29. aures regis *C:* regis aures *P.* — 32. rubore] robore *P.*

nis revertuntur. CCC erant equites, MXXX currus, quos quadri-
iugi equi ducebant, lineae vestis aliquantum, mille scuta Indica et ferri candidi talenta C leonesque rarae magnitudinis et ti- 2
gres, utrumque animal ad mansuetudinem domitum, lacerta-
5 rum quoque ingentium pelles et dorsa testudinum. Cratero 3 deinde imperat rex, haud procul amne, per quem erat ipse navigaturus, copias duceret: eos autem, qui comitari eum solebant, inponit in naves et in fines Mallorum secundo amne devehitur.

10 Inde Sabarcas adiit, validam Indiae gentem, quae populi, 4 non regum imperio regebatur. LX milia peditum habebant, equitum sex milia: has copias currus D sequebantur. III duces 5 spectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini — frequentes autem vicos maxime in ripa ha-
15 bebant — ut videre totum amnem, qua prospici poterat, navigiis constratum et tot militum arma fulgentia, territi nova facie, deorum exercitum et alium Liberum Patrem, celebre in illis gentibus nomen, adventare credebant. Hinc militum cla- 6 mor, hinc remorum pulsus variaeque nautarum voces hortan-
20 tium pavidas aures inpleverant. Ergo universi ad eos, qui in 7 armis erant, currunt, furere clamitantes et cum dis proelium inituros: navigia non posse numerari, quae invictos vivos veherent. Tantumque in exercitum suorum intulere terroris, ut legatos mitterent gentem dedituros.

(31) His in fidem acceptis ad alias deinde gentes quarto die per- 8
26 venit. Nihilo plus animi his fuit, quam ceteris fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandream appellari iusserat, fines eorum, qui Musicani appellantur, intravit. Hic de Teriolte sa- 9 trape, quem Parapamisadis praefecerat, isdem arguentibus co-
30 gnovit multaque avare ac superbe fecisse convictum interfici iussit. Oxyartes, praetor Bactrianorum, non absolutus modo, 10 sed etiam iure amoris amplioris imperii donatus est finibus. Musicanis deinde in dicionem redactis urbi eorum praesidium inposuit.

35 In Depraestos, et ipsam Indiae gentem, perventum est. 11 Porticanus rex erat, qui se munitae urbi cum magna manu popularium incluserat. Hanc Alexander tertio die, quam coeperat obsidere, expugnavit. Et Porticanus, cum in arcem con- 12

7. navigaturus] nauigiaturos *P.* — 8. Mallorum *Lauer:* malliorum *A.* — 11. LX milia *Freinshemius:* VI milia *A.* — 13. elegerant] legerant *LV.* — 29. Parapamisadis *Zumptius:* caracamisadis *A.* — 31. Oxyartes *Aldus:* oxartes *A.* — 33. praesidium *Junius:* imperium *A.* — 35. In Depraestos *scripsi:* inde praestos *A.* — Indiae gentem] indigentem *P.*

fugisset, legatos de condicione deditionis misit ad regem: sed antequam adirent eum, duae turres cum ingenti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones evasere in arcem, qua capta Porticanus cum paucis repugnans occiditur.

13 Diruta igitur arce et omnibus captivis venundatis Sambi(32) regis fines ingressus est multisque oppidis in fidem acceptis 6
14 validissimam gentis urbem cuniculo cepit. Barbaris simile monstri visum est, rudibus militarium operum, quippe in media ferme urbe armati terra existebant, nullo suffossi specus
15 ante vestigio facto. LXXX milia Indorum in ea regione caesa 10 Clitarchus est auctor multosque captivos sub corona venisse.
16 Rursus Musicani defecerunt, ad quos opprimendos missus est Pithon, qui captum principem gentis eundemque defectionis auctorem adduxit ad regem. Quo Alexander in crucem sublato rursus amnem, in quo classem expectare se iusserat, re- 15 petit.

17 Quarto deinde die secundo amne pervenit ad oppidum, quod in regno imo erat Sambi. Nuper se ille dediderat, sed oppi-
18 dani detrectabant imperium et clauserant portas. Quorum paucitate contempta rex D Agrianos moenia subire iussit et sen- 20 sim recedentes elicere extra muros hostem, secuturum pro-
19 fecto, si fugere eos crederet. Agriani, sicut imperatum erat, lacessito hoste subito terga verterunt: quos barbari effuse sequentes in alios, inter quos ipse rex erat, incidunt. Renovato ergo proelio ex III milibus barbarorum DC caesi sunt, mille 25
20 capti, ceteri moenibus urbis inclusi. Sed non ut prima spe-(33) cie laeta victoria, ita eventu quoque fuit: quippe barbari veneno tinxerant gladios. Itaque saucii subinde expirabant, nec causa tam strenuae mortis excogitari poterat a medicis, cum
21 etiam leves plagae insanabiles essent. Barbari autem speraverant 30 incautum et temerarium regem excipi posse. Et forte inter
22 promptissimos dimicans intactus evaserat. Praecipue Ptolomaeus, laevo humero leviter quidem saucius, sed maiore periculo quam vulnere adfectus, regis sollicitudinem in se converterat. Sanguine coniunctus erat, et quidam Philippo geni- 35
23 tum esse credebant, certe pelice eius ortum constabat. Idem corporis custos promptissimusque bellator et pacis artibus quam militiae maior et clarior modico civilique cultu liberalis

7. cepit] coepit *LPV*. — 10. LXXX milia *Raderus:* $\overline{\text{DCCC}}$ *P*, DCCC *C*. — 11. Clitarchus] clitarcus *LPV*. — 13. Pithon *Freinshemius:* phyton *A*. — 18. regno imo *Jeepius:* regnum *A*. — Sambi] sami *LPV*. — 28. saucii *I:* socii *A*. — 32. Ptolomaeus *scripsi:* ptholomeus *LP*, ptolomeus *V*, ptolemaeus *B? F?* — 37. pacis] paucis *P*.

in primis adituque facili nihil ex fastu regiae adsumpserat. Ob haec regi an popularibus carior esset, dubitari poterat, 24 tum certe primum expertus suorum animos, adeo ut fortunam, in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati
5 esse videantur. Quippe non levior illis Ptolomaei fuit cura, 25 quam regis: qui et proelio et sollicitudine fatigatus cum Ptolomaeo adsideret, lectum, in quo ipse adquiesceret, iussit inferri. In quem ut se recepit, protinus altior insecutus est 26 somnus. Ex quo excitatus per quietem vidisse se exponit
10 speciem draconis oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium esse monstrasset: colorem quoque herbae referebat, 27 adgniturum, si quis repperisset, adfirmans. Inventam deinde — quippe a multis simul erat requisita — vulneri inposuit, protinusque dolore finito intra breve spatium cicatrix quoque
15 obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos ur- 28 bemque dediderunt.

(34) Hinc in proximam gentem Pataliam perventum est. Rex erat Moeris, qui urbe deserta in montes profugerat. Itaque 29 Alexander oppido potitur agrosque populatur. Magnae inde
20 praedae actae sunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis defluxit 30 ad insulam medio ferme alveo enatam.

Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius adser- IX. vati profugerant, misit, qui conquirerent alios, nec repertis
25 pervicax cupido visendi Oceanum adeundique terminos mundi sine regionis peritis flumini ignoto caput suum totque fortissimorum virorum salutem permittere *instigabat*. Navigabant 2 ergo omnium, per quae ferebantur, ignari. Quantum inde abesset mare, quae gentes colerent, quam placidum amnis os,
30 quam patiens longarum navium esset, anceps et caeca aestimatio augurabatur: unum erat temeritatis solacium perpetua 3 felicitas. Iam CCCC stadia processerant, cum gubernatores adgnoscere ipsos auram maris et haud procul videri sibi Oceanum abesse indicant regi. Laetus ille hortari nauticos coepit, 4
35 incumberent remis: adesse finem laboris omnibus votis expetitum: iam nihil gloriae deesse, nihil obstare virtuti, sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbem terrae ab illis capi: ne naturam quidem longius posse procedere: brevi incognita

5. Ptolomaei *scripsi:* ptholomei *LP*, ptolomei *V*, ptolemaei *B? F?* — 6. Ptolomaeo *scripsi*: ptholomeo *LP*, ptolomeo *V*, ptolemaeo *B? F?* — 8. recepit] recipit *P*. — 13. vulneri inposuit] *haec verba collocantur in P ante* Inventam (*vs.* 12). — 19. potitur] petitur *P*. — 27. *instigabat add. Jeepius*. — 35. omnibus *I*: omnis *A*. — 37. Martis *P:* maris *C*.

nisi inmortalibus esse visuros. Paucos tamen navigio emisit in ripam, qui agrestes vagos exciperent, e quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tuguria tandem la-
6 tentes repperere. Qui interrogati, quam procul abesset mare, responderunt nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: ceterum tertio die perveniri posse ad aquam amaram, quae corrumperet dulcem. Intellectum est mare destinari ab igna-
7 ris naturae eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant, et proximo quoque die, quo propius spes admovebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare,
8 leni adhuc aestu confundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitam evecti paulo lentius, quia cursus aestu reverberabatur, adplicant classem et ad commeatus petendos discurrunt, securi casus eius, qui supervenit ignaris.
(35)9 Tertia ferme hora erat, cum stata vice Oceanus exaestuans invehi coepit et retro flumen urgere: quod primo coercitum, deinde vehementius pulsum maiore impetu adversum agebatur,
10 quam torrentia praecipiti alveo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monstraque et irae deum indicia cernere videbantur. Identidem intumescens mare et in campos paulo ante
11 siccos descendere superfusum. Iamque levatis navigiis et tota classe dispersa, qui expositi erant, undique ad naves trepidi
12 et inproviso malo attoniti recurrunt. Sed in tumultu festinatio quoque tarda est. Hi contis navigia pellebant, hi, dum re-
13 mos aptari prohibebant, consederant: quidam enavigare properantes, sed non expectatis, qui simul esse debebant, clauda et inhabilia navigia languide moliebantur, aliae navium inconsulte ruentes [non] receperant: pariterque et multitudo et paucitas
14 festinantes morabatur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium dissonaeque voces numquam idem atque unum tendentium
15 non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerant. Ne in gubernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec exaudiri vox a tumultuantibus poterat nec imperium a territis
16 inconpositisque servari. Ergo conlidi inter se naves abstergerique invicem remi et alii aliorum navigia urgere coeperunt. Crederes non unius exercitus classem vehi, sed duorum navale inisse certamen. Incutiebantur puppibus prorae: premebantur a sequentibus, qui antecedentes turbaverant: iurgantium
(36)ira perveniebat etiam ad manus. Iamque aestus totos circa flumen campos inundaverat tumulis dumtaxat eminentibus velut insulis parvis, in quos plerique trepidi omissis navigiis enare properant. Dispersa classis partim in praealta aqua stabat, qua subsederant valles, partim in vado haerebat, utcumque inaequale terrae fastigium occupaverant undae: cum subito novus et pristino maior terror incutitur. Reciprocari coepit mare magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus reddebatque terras paulo ante profundo salo mersas. Igitur destituta navigia alia praecipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi sarcinis, armis, avulsarum tabularum remorumque fragmentis. Miles nec egredi in terram nec in nave subsistere audebat, identidem praesentibus graviora, quae sequerentur, expectans. Vix, quae perpetiebantur, videre ipsos credebant, in sicco naufragia, in amni mare. Nec finis malorum: quippe aestum paulo post mare relaturum, quo navigia adlevarentur, ignari, famem et ultima sibimet ominabantur. Beluae quoque fluctibus destitutae terribiles vagabantur.
(37)Iamque nox adpetebat, et regem quoque desperatio salutis aegritudine adfecerat. Non tamen invictum animum curae obruunt, quin tota nocte persideret in speculis equitesque praemitteret ad os amnis, ut, cum mare rursus exaestuare sensissent, praecederent. Navigia quoque et lacerata refici et eversa fluctibus erigi iubet paratosque esse et intentos, cum rursus mare terras inundasset. Tota ea nocte inter vigilias adhortationesque consumpta celeriter et equites ingenti cursu refugere et secutus est aestus. Qui primo aquis leni tractu subeuntibus coepit levare navigia, mox totis campis inundatis etiam inpulit classem. Plaususque militum nauticorumque insperatam salutem inmodico celebrantium gaudio litoribus ripisque resonabat. Unde tantum redisset subito mare, quo pridie refugisset, quaenam esset eiusdem elementi natura, modo discors, modo imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebant. Rex cum ex eo, quod acciderat, coniectaret post solis ortum

3. sperabat] sperabant *P.* — scrutati *Vindelinus:* scrutata *A.* — 5. mare] mari *P.* — 12. lentius *Acidalius*: leuius *A.* — 13. reverberabatur *P:* reuerabatur *C.* — commeatus] commeatos *P.* — 21. descendere] discendere *PV.* — 24. Hi *Lauer:* II *A.* — pellebant *PV:* appellebant *BFL.* — hi *Lauer.* — 26. non] *om. P.* — 27. languide] de anguide *P.* — 28. [non] *delevi.* — 30. numquam] nusquam *P.* — 33. a] *om. P.* — 36. non] ne *P.*

6. aqua] inqua *LV.* — 7. qua] quas *P.* — haerebat *B:* haerebant *FLPV.* — 10. reddebatque] reddebantque *P.* — 15. nave *Scheffer:* naues *A.* — identidem] identidem idem *P.* — 16. perpetiebantur] pertiebantur *LPV.* — 18. finis *Lauer:* fines *A.* — 23. persideret] persederet *P.* — 24. exaestuare] extuare *P.* — 30. levare] lauare *P.* — inundatis *scripsi:* inundantes *A.* — 31. nauticorumque *Giunta:* nauticorum *A.* — 34. elementi *Lauer:* mentis *A.*

statum tempus esse, media nocte, ut aestum occuparet, cum paucis navigiis secundo amne defluxit. Evectusque os eius cccc stadia processit in mare, tandem voti sui compos: praesidibusque et maris et locorum dis sacrificio facto ad classem rediit.

X. Hinc adversum flumen subit classis et altero die adpulsa(38) est haud procul lacu salso, cuius incognita natura plerosque decepit temere ingressos aquam. Quippe scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum est. 2 Oleum remedio fuit. Leonnato deinde praemisso, ut puteos foderet, qua terrestri itinere ducturus exercitum videbatur — quippe sicca erat regio — ipse cum copiis substitit, vernum 3 tempus expectans. Interim et urbes plerasque condidit. Nearcho atque Onesicrito nauticae rei peritis imperavit, ut validissimas navium deducerent in Oceanum progressique, quoad tuto possent, naturam maris noscerent: vel eodem amne vel Euphrate subire eos posse, cum reverti ad se vellent.

4 Iamque mitigata hieme et navibus, quae inutiles videbantur,(39) 5 crematis terra ducebat exercitum. Nonis castris in regionem Arabiton, inde totidem diebus in Cedrosiorum perventum est. Liber hic populus concilio habito dedidit se, nec quicquam 6 deditis praeter commeatus imperatum est. Quinto hinc die venit ad flumen: Arabum incolae appellant. Regio deserta et aquarum inops excipit. Quam emensus in Oritas transit: ibi maiorem exercitus partem Hephaestioni tradidit, levem armatu- 7 ram cum Ptolomaeo Leonnatoque partitus est. Tria simul agmina populabantur Indos, magnaeque praedae actae sunt: maritimos Ptolomaeus, ceteros ipse rex et ab alia parte Leonnatus urebant. In hac quoque regione urbem condidit, deductique sunt in eam Arachosii.

8 Hinc pervenit ad maritimos Indos. Desertam vastamque(40) regionem late tenent ac ne cum finitimis quidem ullo com- 9 mercii iure miscentur. Ipsa solitudo natura quoque inmitia efferavit ingenia: prominent ungues numquam recisi, comae 10 hirsutae et intonsae sunt. Tuguria conchis et ceteris purga-

1. esse, media *Iunius:* esset media *P*, esse et media *C*. — 12. vernum] uerni *LPV*. — 17. Euphrate] euphraten *P*. — 19. regionem] regione *LV*. — 20. Arabiton *Fossius:* aboriton *A*. — 23. Arabum *Aldus:* barbarum *A*. — 24. Oritas *Aldus:* noritas *A*. — 25. Hephaestioni *Freinshemius:* ephestioni *A*. — 26. Ptolomaeo *scripsi:* ptolomeo *BV*, ptholomeo *LP*, ptolemaeo *B? F?* — 28. Ptolomaeus *scripsi:* ptolomeus *BV*, ptholomeus *LP*, ptolemaeus *B? F?* — 30. in eam *Modius:* in am *A*. — 32. tenent] tent *P*. — finitimis] finitissimis *LPV*.

mentis maris instruunt. Ferarum pellibus tecti piscibus sole duratis et maiorum quoque beluarum, quas fluctus eiecit, carne vescuntur. Consumptis igitur alimentis Macedones primo ino- 11 piam, deinde ad ultimum famem sentire coeperunt, radices palmarum, namque sola ea arbor gignitur, ubique rimantes. Sed cum haec quoque alimenta defecerant, iumenta caedere 12 adgressi ne equis quidem abstinebant: et cum deessent, quae sarcinas veherent, spolia de hostibus, propter quae ultima Orientis peragraverant, cremabant incendio. Famem deinde 13 pestilentia secuta est, quippe insalubrium ciborum novi suci, ad hoc itineris labor et aegritudo animi vulgaverant morbos, et nec manere sine clade nec progredi poterant: manentes fames, progressos acrior pestilentia urgebat. Ergo strati erant 14 campi paene pluribus semivivis quam cadaveribus. Ac ne levius quidem aegri sequi poterant: quippe agmen raptim agebatur tantum singulis ad spem salutis ipsos proficere credentibus, quantum itineris festinando praeciperent. Igitur qui 15 defecerant, notos ignotosque, ut adlevarentur, orabant: sed nec iumenta erant, quibus excipi possent, et miles vix arma portabat, imminentisque et ipsis facies mali ante oculos erat. Ergo saepius revocati ne respicere quidem suos sustinebant misericordia in formidinem versa. Illi relicti deos testes et 16 sacra communia regisque inplorabant opem: cumque frustra surdas aures fatigarent, in rabiem desperatione versa parem suo exitum similesque ipsis amicos et contubernales precaban-(41)tur. Rex dolore simul ac pudore anxius, quia causa tantae 17 cladis ipse esset, ad Phrataphernen, Parthyaeorum satrapen, misit, qui iuberet camelis cocta cibaria adferri, aliosque finitimarum regionum praefectos certiores necessitatis suae fecit. Nec cessatum est ab his. Itaque fame dumtaxat vindicatus 18 exercitus tandem in Cedrosiae fines perducitur. Omnium rerum copia fertilis regio est, in qua stativa habuit, ut vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonnati litteras accepit conflixisse 19 ipsum cum VIII milibus peditum et CCC equitibus Oritarum prospero eventu. A Cratero quoque nuntius venit Ozinen et Zariaspen, nobilis Persas, defectionem molientes oppressos a

14. levius] leuior *P*. — 20. ipsis *Modius:* ipsius *A*. — 24. surdas] surdes *P*. — versa *Schmieder:* uersi *A*. — 25. exitum] exitu *P*. — 27. ad Phrataphernen *Aldus:* affrapernen *A*. — Parthyaeorum *Zumptius:* parthynorum *A* [parthinorum *V*]. — 28. adferri *P:* adferre *C*. — aliosque *I:* alios *A*. — 31. tandem] tam *P*. — 32. copia *Jeepius:* sola *A*. — 34. CCC *C:* CCCC *P*. — Oritarum *Muetzellius:* noritarum *P*, moritarum *C*.

se in vinculis esse. Praeposito igitur regioni Sibyrtio — namque Menon, praefectus eius, nuper interierat morbo — in Carmaniam ipse processit. Aspastes erat satrapes gentis, suspectus res novare voluisse, dum in India rex est. Quem occurrentem dissimulata ira comiter adlocutus, dum explora- ret, quae delata erant, in eodem honore habuit. Cum inde(42) praefecti, sicut imperatum erat, equorum iumentorumque iugalium vim ingentem ex omni, quae sub imperio erat, regione misissent, quibus deerant inpedimenta, restituit. Arma quoque ad pristinum refecta sunt cultum: quippe haud procul a Perside aberant, non pacata modo, sed etiam opulenta. Igitur, ut supra dictum est, aemulatus Patris Liberi non gloriam solum, quam ex illis gentibus deportaverat, sed etiam famam, sive illud triumphus fuit ab eo primum institutus, sive bacchantium lusus, statuit imitari, animo super humanum fastigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus coronisque sterni iubet, liminibus aedium crateras vino repletas et alia eximiae magnitudinis vasa disponi: vehicula deinde constrata, ut plures capere milites possent, in tabernaculorum modum ornari, alia candidis velis, alia veste pretiosa. Primi ibant amici et cohors regia, variis redimita floribus coronisque: alibi tibicinum cantus, alibi lyrae sonus audiebatur: item *in* vehiculis pro copia cuiusque adornatis comissabundus exercitus, armis, quae maxime decora erant, circumpendentibus. Ipsum convivasque currus vehebat crateris aureis eiusdemque materiae ingentibus poculis praegravis. Hoc modo per dies VII bacchabundum agmen incessit, parata praeda, si quid victis saltem adversus comissantes animi fuisset: mille, hercule, viri modo et sobrii VII dierum crapula graves in suo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quae rebus famam pretiumque constituit, hoc quoque militiae probrum vertit in gloriam. Et praesens aetas et posteritas deinde mirata est per gentes nondum satis domitas incessisse temulentos, barbaris, quod temeritas erat, fiduciam esse credentibus. Hunc apparatum carnifex

1. Sibyrtio *Freinshemius:* siburtio *A.* — 3. Aspastes *Freinshemius:* aspastis *A.* — satrapes *Lauer:* satrapas *A.* — 7. iumentorumque *Lauer:* iumentorum *A.* — 8. erat *Lauer:* erant *A.* — 14. institutus] institus *P.* — 15. super] semper *P*, seper *V.* — 17. crateras *B?:* creterras *FLPV.* — 18. eximiae] eximae *P.* — 22. tibicinum *Freinshemius:* tubicinum *A.* — alibi] alii *LPV.* — *in* vehiculis *Lauer: in om. A.* — 23. comissabundus] comisabundus *LPV.* — 25. crateris] creterris *LPV.* — 27. parata *Palmerius:* parta *A.* — 31. probrum] probum *P.*

sequebatur: quippe satrapes Aspastes, de quo ante dictum est, interfici iussus est: adeo nec luxuriae quicquam crudelitas nec crudelitati luxuria obstat.

1. satrapes Aspastes *Freinshemius:* satrapes apastris *C*, apastris satrapes *P.* — 2. nec] ne *LV.* — Q̄ CVRTI RVFI HISTORIARV̄ LIB̄ VIIII EXPL̄C. INCIPIT LIBER DECIMUS *P*, CVRTI RVFI HISTORIARUM EXPLICIT LIBER NONVS INCIPIT EIVSDEM LIBER DECIMVS *V*, EXPLIC̄. Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM INCIPIT LIBER ẋ *L*.

Q. CURTI RUFI

HISTORIARUM

ALEXANDRI MAGNI

MACEDONIS

LIBER X.

I. Isdem fere diebus Cleander et Sitalces et cum Agathone (1)
Heracon superveniunt, qui Parmenionem iussu regis occiderant:
2 v milia peditum cum equitibus mille, sed et accusatores eos
e provincia, cui praefuerant, sequebantur: nec tot facinora,
quot admiserant, conpensare poterant caedis perquam gratae
3 regi ministerio. Quippe cum omnia profana spoliassent, ne
sacris quidem abstinuerant, virginesque et principes feminarum
4 stupra perpessae corporum ludibria deflebant. Invisum Mace-
5 donum nomen avaritia eorum ac libido barbaris fecerat. Inter
omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem
6 constupratam servo suo pelicem dederat. Plerique amicorum
Alexandri non tam criminum, quae palam obiciebantur, atro-
citatem, quam memoriam occisi per illos Parmenionis, quod
tacitum prodesse reis apud regem poterat, intuebantur, laeti
recidisse iram in irae ministros nec ullam potentiam scelere
7 quaesitam cuiquam esse diuturnam. Rex cognita causa pro-
nuntiavit ab accusatoribus unum et id maximum crimen esse
praeteritum, desperationem salutis suae: numquam enim talia
ausuros, qui ipsum ex India sospitem aut optassent reverti
8 aut credidissent reversurum. Igitur hos quidem vinxit, DC
autem militum, qui saevitiae eorum ministri fuerant, interfici

1. Isdem] Hisdem *P.* — 3. et] *om. P.* — 5. quot] quod *LV.* — poterant] poterat *LPV.* — 6. ne *P?:* nec *C.* — 14. reis] regis *P.* — 19. ausuros] ausuras *P.*

iussit. Eodem die sumptum est supplicium de iis quoque, 9
quos auctores defectionis Persarum Craterus adduxerat.
(2) Haud multo post Nearchus et Onesicritus, quos longius 10
in Oceanum procedere iusserat, superveniunt. Nuntiabant 11
5 autem quaedam audita, alia conperta: insulam ostio amnis
subiectam auro abundare, inopem equorum esse: singulos eos
conpererant ab iis, qui ex continenti traicere auderent, sin-
gulis talentis emi. Plenum esse beluarum mare: aestu secundo 12
eas ferri magnarum navium corpora aequantes, truci cantu
10 deterritas sequi classem cum magno aequoris strepitu, velut
demersa navigia, subisse aquas. Cetera incolis crediderant, 13
inter quae, rubrum mare non a colore undarum, ut plerique
crederent, sed ab Erythro rege appellari: esse haud procul a 14
continenti insulam palmis frequentibus consitam et in medio
15 fere nemore columnam eminere, Erythri regis monumentum,
litteris gentis eius scriptam. Adiciebant navigia, quae lixas 15
mercatoresque vexissent, famam auri secutis gubernatoribus
in insulam esse transmissa nec deinde ab iis postea visa.
Rex cognoscendi plura cupidine accensus rursus eos terram 16
20 legere iubet, donec ad Euphratis *ostia* adpellerent classem:
(3) inde adverso amne Babylona subituros. Ipse animo infinita 17
conplexus statuerat omni ad orientem maritima regione per-
domita ex Syria petere Africam, Carthagini infensus: inde Nu-
midiae solitudinibus peragratis cursum Gadis dirigere — ibi
25 namque columnas Herculis esse fama vulgaverat — Hispanias
deinde, quas Iberiam Graeci a flumine Ibero vocabant, adire 18
et praetervehi Alpes Italiaeque oram, unde in Epirum brevis
cursus est. Igitur Mesopotamiae praetoribus imperavit [ut] 19
materia in Libano monte caesa devectaque ad urbem Syriae
30 Thapsacum septingentarum carinas navium ponere: septiremis
omnes esse deducique Babyloniam. Cypriorum regibus impe-
ratum, ut aes stuppamque et vela praeberent. Haec agenti 20
Pori et Taxilis regum litterae traduntur, Abisaren morbo, Phi-
lippum, praefectum ipsius, ex vulnere interisse oppressosque,

5. amnis] amni *LPV.* — 7. iis *FP:* hiis *BLV.* — traicere] traice-
rent *P.* — 9. ferri *I:* fieri *A.* — 12. inter quae — crederent] *om. P.*
— 14. palmis *C:* palmitis *P.* — frequentibus *P:* frementibus *C.* — 15.
Erythri] erithri *LV*, erythi *P.* — 18. transmissa *Lauer:* transmissam *A.*
— visa *P:* uisam *C.* — 20. *ostia add. I.* — 21. Babylona] babilona
LPV. — 23. Syria] iri ad *P.* — Carthagini] chartagini *LV.* — 26. Ibe-
riam *Freinshemius:* hiberiam *A.* — Ibero *Freinshemius:* hibero *A.* —
28. [ut] *del. Modius.* — 30. Thapsacum septingentarum *Zumptius:* thap-
sagas et ingentarumque *A.* — septiremis *scripsi:* VII remis *A.* — 31.
Babyloniam *C:* babilonam *P.* — 33. Pori] phori *PV*, p*ori *L.*

qui vulnerassent eum. Igitur Philippo substituit Eudaemonem — dux erat Thracum — Abisaris regnum filio eius attribuit.

Ventum est deinde Persagada: Persica est gens, cuius (4) satrapes Orsines erat, nobilitate ac divitiis inter omnes barbaros eminens. Genus ducebat a Cyro, quondam rege Persarum: opes et a maioribus traditas habebat et ipse longa imperii possessione cumulaverat. Is regi cum omnis generis donis, non ipsi modo ea, sed etiam amicis eius daturus, occurrit. Equorum domiti greges sequebantur currusque argento et auro adornati, pretiosa supellex et nobiles gemmae, aurea magni ponderis vasa vestesque purpureae et signati argenti talentum III milia. Ceterum tanta benignitas barbaro causa mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis super ipsorum vota coluisset, Bagoae spadoni, qui Alexandrum obsequio corporis devinxerat sibi, nullum honorem habuit admonitusque a quibusdam nequam Alexandro cordi esse respondit, amicos regis, non scorta se colore nec moris esse Persis, mares ducere, qui stupro effeminarentur. His auditis spado potentiam flagitio et dedecore quaesitam in caput nobilissimi et insontis exercuit. Namque gentis eiusdem levissimos falsis criminibus adstruxit, monitos tum demum ea deferre, cum ipse iussisset. Interim quotiens sine arbitris erat, credulas regis aures inplebat, dissimulans causam irae, quo gravior criminantis auctoritas esset. Nondum suspectus erat Orsines, iam tamen vilior. Reus enim in secreto agebatur, latentis periculi ignarus: et inportunissimum scortum ne in stupro quidem et dedecoris patientia fraudis oblitum, quotiens amorem regis in se accenderat, Orsinen modo avaritiae, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia, (5) et fatum, cuius inevitabilis sors est, adpetebat. Forte enim sepulcrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias. Auro argentoque conditorium repletum esse crediderat — quippe ita fama Persae vulgaverant — sed praeter clipeum eius putrem et arcus duos Scythicos et acinacem nihil repperit. Ceterum corona aurea inposita amiculo, cui adsuerat ipse, solium, in quo corpus iacebat, velavit, miratus tanti nominis regem tantis praeditum

1. Eudaemonem] eodemonem *PV*, eodaemonem *L*. — 2. Thracum] tracum *LV*, tractum *P*. — Abisaris] abissaris *PV*, abi*s*aris *L*. — 3. Persagada *Zumptius:* persagara *A*. — 6. ipse] ipsa *P*. — 7. regi] re *P*. — 8. ipsi] ipso *LPV*. — 11 vestesque] uestisque *P*. — 12. talentum *P*. — 15. devinxerat] deuixerat *LPV*. — 16. nequam *scripsi:* equam *C*, aequa *P*. — 20. falsis] falsi *P*. — 32. conditorium *Heinsius:* conditum *A*. — 36. solium] solio *P*.

opibus haud pretiosius sepultum esse, quam si fuisset e plebe. Proximus erat lateri spado, qui regem intuens, ‘Quid mirum,’ inquit, ‘est inania sepulcra esse regum, cum satraparum domus aurum inde egestum capere non possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea non videram, sed ex Dareo ita accepi III milia talentum condita esse cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut, quod inpune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret.’ Concitaverat iam animum in iram, cum ii, quibus negotium idem dederat, superveniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in vincula est traditus. Non contentus supplicio insontis spado ipse morituro manum iniecit. Quem Orsines intuens, ‘Audieram,’ inquit, ‘in Asia olim regnasse feminas: hoc vero novum est regnare castratum!’ Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximiae quoque benignitatis in regem. Eodem tempore Phradates regnum adfectasse suspectus occiditur. Coeperat esse praeceps ad repraesentanda supplicia, item ad deteriora credenda: scilicet res secundae valent commutare naturam, et raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim paulo ante Lyncestem Alexandrum delatum a duobus indicibus damnare non sustinuerat, humiliores quoque reos contra suam voluntatem, quia ceteris videbantur insontes, passus absolvi: hostibus victis regna reddiderat: ad ultimum vitae ita tamen ab semetipso degeneravit, ut invictus quondam adversus libidinem animi arbitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam.

(6) Isdem fere diebus litteras [a Coeno] accipit de rebus in Europa et Asia gestis, dum ipse Indiam subegit. Zopyrio, Thraciae praepositus, cum expeditionem in Getas faceret, tempestatibus procellisque subito coortis cum toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade Seuthes Odrysas, populares suos, ad defectionem conpulerat. Amissa propemodum Thracia ne Graecia quidem *tumultibus inconcussa mansit. Nam Alexander*

5. accepi] accipi *P*. — 9. ii *Vindelinus:* hii *LPV*, hi *BF*. — 11. vincula] uinculo *P*. — 16. benignitatis] benignitas *LP*. — 18. item *I:* idem *A*. — 21. Lyncestem] lincestem *LP*, lincesten *V*. — 23. absolvi] adsolui *LV*. — 24. regna reddiderat *Freinshemius:* regnare duxerat *A*. [regna duxerat *B*]. — vitae ita tamen *scripsi:* traiectum *A*. — 25. invictus quondam *Zumptius:* in quondam *P*, in quoddam *FV*, in quodam *BL*. — 27. [a Coeno] *del. Junius*. — 28. gestis] iestis *P*. — Indiam] indigam *P*. — Zopyrio] zopirio *LP*, zophyrio *V*. — 29. Getas *Vindelinus:* gestas *A*. — 31. Odrysas] odrisas *LPV*. — 33. quidem: *verba quae secuntur usque ad c.* 2 § 1 Igitur *om. A, add. Freinshemius. In C add. in margine* hic desunt II lineae.

punita satraparum quorundam insolentia, quam, dum in extremo orbe Indorum armis attinetur, per summa scelera atque flagitia in provinciales exercuerant, ceterorum metum intenderat: qui in paribus delictis idem admissorum praemium expectantes in mercennariorum militum fidem confugiebant, illorum manibus, si ad supplicium poscerentur, salutem suam tutaturi, aut pecunia, quanta poterat, coacta fugam inibant. Ea re cognita litterae ad omnes Asiae praetores missae sunt, quibus inspectis e vestigio omnes peregrinos milites, qui stipendia sub ipsis facerent, dimittere iubebantur. Erat inter eos Harpalus, quem Alexander, quod ob ipsius amicitiam olim a Philippo eiectus solum vertisset, inter fidissimos habebat et post Mazaei mortem satrapia Babyloniae donaverat thesaurorumque custodiae praefecerat. Is igitur cum fiduciam, quam in propensissima regis gratia habere poterat, magnitudine flagitiorum consumpsisset, quinque talentorum milia ex gaza regia rapit conductaque sex milium mercennariorum manu in Europam evadit. Iampridem enim luxu et libidinibus in praeceps tractus desperataque apud regem venia adversus iram ipsius in alienis opibus subsidium circumspicere coeperat et Athenienses, quorum non contemnendam potentiam et apud ceteros Graecos auctoritatem, tum occultum in Macedonas odium norat, sedulo coluerat. Itaque spem suis faciebat Athenienses adventu suo cognito copiisque et pecuniis, quas adduceret, coram inspectis protinus arma consiliaque sociaturos esse. Nam apud populum imperitum et mobilem per homines improbos et avaritia venales omnia se muneribus consecuturum existimabat.

II. Igitur xxx navibus Sunium transmittunt — promuntorium (7)
2 est Atticae terrae — unde portum urbis petere decreverant. His cognitis rex Harpalo Atheniensibusque iuxta infestus classem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod con-
3 silium cum clam agitat, litterae redduntur Harpalum intrasse 5 quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox concilio plebis habito iussum urbe excedere ad Graecos milites pervenisse, quibus in Cretam traiectis a quodam Thim-
4 brone interemptum per insidias. His laetus in Europam traiciendi consilium omisit: sed exules praeter eos, qui civili 10 sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Graecorum civita-
5 tibus, quis pulsi erant, iussit. Et Graeci haud ausi imperium aspernari, quamquam solvendarum legum id principium esse

5. cum] *om. P.* — agitat] agitant *P.* — 8. in Cretam traiectis *Zumptius:* interceptum trucidatum *A.* — Thimbrone *Cellarius:* auctore *A.* — 10. omisit *I:* emisit *A.* — 13. solvendarum *I:* solidarum *A.*

censebant, bona quoque, quae extarent, restituere damnatis. Soli Athenienses, non sui modo, sed etiam publice vindices, 6 colluvionem ordinum hominumque aegre ferebant, non regio imperio, sed legibus moribusque patriis regi adsueti. Prohibuere
5 igitur exules finibus, omnia potius toleraturi, quam purgamenta 7 quondam urbis suae, tunc etiam exilii, admitterent.

(8) Alexander senioribus militum in patriam remissis XIII milia 8 peditum et II milia equitum, quae in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluri-
10 bus locis praesidia disposuisset nuperque conditas urbes colonis replesset res nec novare cupientibus. Ceterum priusquam 9 secerneret, quos erat retenturus, edixit, ut omnes milites aes alienum profiterentur. Grave plerisque esse conpererat et, quamquam ipsorum luxu contractum erat, dissolvere tamen
15 ipse decreverat. Illi temptari ipsos rati, quo facilius ab integris 10 sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni aeris pudorem, non contumaciam obstare, mensas totis castris poni iussit et X milia talentum proferri. Tum demum *cum* fide facta professio est, 11
20 nec amplius ex tanta pecunia quam C et XXX talenta superfuere. Adeo ille exercitus, tot divitissimarum gentium victor,
(9) plus tamen victoriae quam praedae deportavit ex Asia. Cete- 12 rum ut cognitum est alios remitti domos, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturum rati vecordes et disciplinae militaris inmemores seditiosis vocibus castra conplent regemque ferocius quam alias adorti omnes simul missionem postulare coeperunt, deformia ora cicatricibus canitiemque capitum ostentantes. Nec aut praefectorum castigatione 13 aut verecundia regis deterriti tumultuoso clamore et militari
30 violentia volentem loqui inhibebant, palam professi nusquam inde nisi in patriam vestigium esse moturos. Tandem silentio 14 facto, magis quia motum esse credebant, quam quia ipsi moveri poterant, quidnam acturus esset, expectabant. Ille, 'Quid 15 haec,' inquit, 'repens consternatio et tam procax atque effusa
35 licentia denuntiat? Eloqui metuo. Palam certe rupistis imperium, et precario rex sum, cui non adloquendi, non no-

2. sui *Jeepius:* suo *A.* — 3. ordinum *Zumptius:* ordinem *A.* — hominumque *Jeepius:* hominum quia *A.* — 10. urbes *C:* urbes quas *P.* — 11. nec novare *Jeepius:* renouare *A.* — priusquam secerneret] priusqua excerneret *P.* — 13. plerisque] plerique *P.* — 17. gnarus] ignarus *FPV.* — professioni] professionis *P.* — 18. contumaciam] totumaciam *P.* — castris] *P. om. verba quae secuntur usque ad c.* 5 § 8 intra. — 19. *cum add. Jeepius.* — 22. Asia *I:* asiam *A.* — 28. praefectorum] profectorum *LV.* — 29. deterriti *Lauer:* deterritum *A.*

scendi monendique aut intuendi vos ius reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulo post deportare statuerim, tam illos adclamantes video, qui abituri sunt, quam hos, cum quibus praemissos subsequi statui. Quid hoc est rei? dispari in causa idem omnium clamor est! Pervelim scire, utrum, qui discedunt, an, qui retinentur, de me querantur.' Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem, ita pariter ex tota contione responsum est omnes queri. Tum ille, 'Non, hercule,' inquit, 'potest fieri, ut adducar querendi simul omnibus hanc causam esse, quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote cum plures dimiserim, quam retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes avertit a me. Quando enim regem universus deseruit exercitus? Ne servi quidem uno grege profugiunt dominos, sed est quidam in illis pudor a ceteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosae consternationis oblitus remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem, hercule, spem, quam ex vobis conceperam, damno nec ut cum militibus meis — iam enim esse desistis — sed ut cum ingratissimis operis agere decrevi. Secundis rebus, quae circumfluunt vos, insanire coepistis, obliti status eius, quem beneficio exuistis meo, digni, hercule, qui in eodem consenescatis, quoniam facilius est vobis adversam quam secundam regere fortunam. En tandem! Illyriorum paulo ante et Persarum tributariis Asia et tot gentium spolia fastidio sunt. Modo sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent, aurum et argentum oculi ferre non possunt: lignea enim vasa desiderant et ex cratibus scuta rubiginemque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi et D talenta aeris alieni, cum omnis regia supellex haud amplius quam LX talentorum *esset*, meorum operum fundamenta. Quibus tamen — absit invidia — imperium maximae terrarum partis inposui. Asiaene pertaesum est, quae vos gloria rerum gestarum dis pares fecit? In Europam ire properatis rege deserto, cum pluribus vestrum defuturum viaticum fuerit, ni aes alienum luissem, nempe in Asiatica praeda. Nec pudet profundo ventre devictarum gentium spolia circumferentes reverti velle ad liberos coniugesque, quibus pauci praemia victoriae potestis ostendere. Nam ceterorum, dum etiam spei vestrae obviam istis, arma quoque pignori sunt. Bonis vero militibus cariturus sum, pelicum suarum concubinis: quibus hoc solum ex tantis opibus superest, in

3. statuerim *Junius:* statuerem *A.* — 6. discedunt *Lauer:* descendunt *A.* — 14. quidam *Junius:* quidem *A.* — 19. operis *Rubenius:* oportet *A.* — 29. *esset*, meorum *Modius:* mox *A.*

quod inpenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: facessite hinc ocius, ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos, ingratissimi cives. Laeti vos excipient parentes liberique sine vestro rege redeuntes! obviam ibunt desertoribus transfugisque! Triumphabo, mehercule, de fuga vestra et, ubicumque ero, expetam poenas hos, cum quibus me relinquitis, colendo praeferendoque vobis. Iam autem scietis, et quantum sine rege valeat exercitus, et quid opis in me uno sit.' Desiluit deinde frendens de tribunali et in medium armatorum agmen se inmisit, notatos quoque, qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit nec ausos repugnare XIII adservandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet saevam paulo ante contionem obtorpuisse subito metu, [et] cum ad supplicium videret trahi nihilo ausos graviora quam ceteros, sive nominis, quod gentes, quae sub regibus *sunt*, *reges* inter deos colunt, sive propria ipsius veneratio, sive fiducia tanta vi exercentis imperium conterruit eos: singulare certe ediderunt patientiae exemplum adeoque non sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse cognossent, ut nihil omiserint, quod singuli magis oboedienter et pie facerent. Nam cum postero die prohibiti aditu regis essent Asiaticis modo militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorem, denuntiantes protinus esse morituros, si rex perseveraret irasci. At ille pervicacis ad omnia, quae agitasset, animi peregrinorum militum contionem advocari iubet Macedonibus intra castra cohibitis: et cum frequentes coissent, adhibito interprete talem orationem habuit: 'Cum ex Europa traicerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi famae. Sed ad illa hoc quoque accessit, quod video fortes viros erga reges suos pietatis invictae. Luxu omnia fluere credideram et nimia felicitate mergi in voluptates. At hercules, munia militiae hoc animorum corporumque robore aeque inpigre toleratis et, cum fortes viri sitis, non fortitudinem magis quam fidem colitis. Hoc ego [non] nunc primum profiteor, sed olim scio. Itaque et dilectum e vobis iuniorum habui et vos meorum militum corpori inmiscui. Idem habitus, eadem arma sunt vobis: obsequium vero et patientia imperii longe praestantior est, quam

11. corripuit *Lauer:* corripit *A.* — 14. [et] *del. Hugius.* — nihilo *Acidalius:* nihil *A.* — 16. *sunt, reges add. I.* — 22. regis essent *Fossius*: uenissent *A.* — 34. robore *Aldus:* robor *A.* — 36. ego *I:* ergo *A.* — [non] *del. Acidalius.* — 39. praestantior est] praestantiore *LV.*

ceteris. Ergo ipse Oxyartis Persae filiam mecum [in] matri-
monio iunxi, non dedignatus ex captiva liberos tollere. Mox
deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem,
uxorem Darei filiam duxi proximisque amicorum auctor fui ex
captivis generandi liberos: ut hoc sacro foedere omne dis-
crimen victi et victoris excluderem. Proinde genitos esse vos
mihi, non adscitos milites credite. Asiae et Europae unum
atque idem regnum est. Macedonum vobis arma do. Inveteravi
peregrinam novitatem: et cives mei estis et milites. Omnia
eundem ducunt colorem: nec Persis Macedonum morem adum-
brare nec Macedonibus Persas imitari indecorum. Eiusdem
iuris esse debent, qui sub eodem rege victuri sunt.'

Hac oratione habita Persis corporis sui custodiam credidit, Persas satellites, Persas apparitores fecit. Per quos cum Macedones, qui huic seditioni occasionem dedissent, vincti ad supplicia traherentur, unum ex iis, auctoritate et aetate gravem, ad regem
IV. *ita locutum ferunt:* 'Quousque,' inquit, 'animo tuo etiam per(13)
supplicia, et quidem externi moris, obsequeris? Milites tui,
cives tui incognita causa [a] captivis suis ducentibus trahuntur
ad poenam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros
supplicii muta.' Amico animo, si veri patiens fuisset, admo-
nebatur, sed in rabiem ira pervenerat. Itaque rursus — nam
parumper, quibus imperatum erat, dubitaverant — mergi in
amnem, sicut vincti erant, iussit. Ne hoc quidem supplicium
seditionem militum movit. Namque copiarum duces atque
amicos eius manipuli adeunt, petentes, ut, si quos adhuc pri-
stina noxa iudicaret esse contactos, iuberet interfici: offerre
se corpora irae, trucidaret. *Tandem prae dolore vix mentis compotes universi concurrunt ad regiam armisque ante fores proiectis tunicati adstantes nuda et obnoxia poenis corpora admitti flentes orabant. Non se deprecari, quin suppliciis sontium expiarentur, quae per contumaciam deliquissent. Regis iracundiam sibi morte tristiorem esse. Cumque dies noctesque ante regiam persistentes miserabili clamore habituque paenitentiam suam adprobarent, biduum tamen adversus humillimas suorum preces iracundia regis duravit. Tertio die victus constantia sup-*

1. Oxyartis *Zumptius:* oxiratis *A.* — [in] *delevi.* — 10. morem *Vindelinus:* more *A.* — 12. victuri sunt] *verba quae secuntur usque ad c.* 4 § 1 Quousque *add. Frobenius: in A spatium vacuum relictum est.* — 18. obsequeris *Giunta:* exequeris *A.* — 19. [a] *del. Giunta.* — 20. iudicas] indicas *LV.* — 24. Ne *Zumptius:* nec *A.* — 27. contactos *I:* contractos *A.* — 28. irae, trucidaret *Modius:* ira retrucidaret *A. Verba quae secuntur usque ad c.* 5 § 1 Intuentibus *add. Freinshemius, in A add.* hic deest.

plicum processit incusataque leniter exercitus inmodestia non sine multis utrimque lacrimis in gratiam se cum ipsis redire professus est. Digna tamen res visa est, quae maioribus hostiis expiaretur. Itaque sacrificio magnifice perpetrato Macedonum simul Persarumque primores invitavit ad epulas. Novem milia eo convivio excepisse proditum est memoriae eosque omnes invitante rege ex eodem cratere libavisse, Graecis barbarisque vatibus tum alia fausta vota praeeuntibus, tum inprimis ut ea utriusque imperii in idem corpus coalita societas perpetua foret. Maturata deinde est missio, et infirmissimus quisque exauctorati. Amicorum quoque seniorum quibusdam commeatum dedit. Ex quis Clitus cognomento Albus Gorgiasque et Polydamas et Antigenes fuere. Abeuntibus non modo praeteriti temporis stipendia cum fide persolvit, verum etiam talentum adiecit in singulos milites viatici nomine. Filios ex Asiaticis uxoribus susceptos — ad decem milia fuisse traduntur — apud se relinqui iussit, ne in Macedoniam cum parentibus transgressi et coniugibus liberisque prioribus permixti familias singulorum contentionibus et discordiis inplerent: sibi curae fore pollicitus, ut patrio more instituti militiae artes edocerentur. Ita supra decem veteranorum milia dimissa sunt, additusque est Craterus, qui eos deduceret, ex praecipuis regis amicis. Cui si quid humanitus accidisset, Polyperconti parere iussi sunt. Litteris etiam ad Antipatrum scriptis honorem emeritis haberi praecepit, ut quotiens ludi atque certamina ederentur, in primis ordinibus coronati spectarent, utque fato functorum liberi inpuberes in paterna stipendia succederent. Craterum Macedoniae continentibusque regionibus cum imperio praeesse placuit, Antipatrum cum supplemento iuniorum Macedonum ad regem pergere. Verebatur enim, ne per discordiam praefecti cum Olympiade gravis aliqua clades acciperetur. Nam multas ad Alexandrum epistolas mater, multas Antipater miserat, vicissimque alter alterum arroganter et acerbe pleraque facere criminabantur, quae ad dedecus aut detrimentum regiae maiestatis pertinerent. Postquam enim rumor occisi regis temere vulgatus in Macedoniam penetravisset, mater eius sororque Cleopatra tumultuatae fuerant, et haec quidem paternum regnum, Olympias Epirum invaserat. Forte dum eiusmodi litterae reddantur, Hephaestion, adsuetus omnium arcanorum se participem haberi, resignatas ab Alexandro simul inspiciebat. Neque vetuit eum rex, sed detractum digito anulum ori legentis admovit, nihil eorum, quae perscripta essent, in alios efferendum significans. Incusasse autem ambos fertur et matris insolentia permotum exclamasse, eam pro habitatione decem mensium, quam

in utero sibi praebuisset, gravem mercedem exigere: Antipatrum vero suspectum habuisse, quasi parta ex Spartanis victoria tollentem animos et imperio tot iam in annos prorogato supra praefecti modum elatum. Itaque cum eius gravitas atque integritas a quibusdam praedicaretur, subiecit exterius quidem album videri, sed si penitus introspiciatur, totum esse purpureum. Pressit tamen suspicionem suam neque ullum manifestius abalienati animi indicium praetulit. Credidere tamen plerique Antipatrum, evocari se supplicii causa ratum, inpiis machinationibus regiae mortis, quae paulo post secuta est, auctorem extitisse.

Interea rex, ut inminuti exercitus detrimenta sarciret optimum quemque Persarum in Macedonicos ordines adlegit: mille etiam praestantissimos segregavit ad propiorem sui corporis custodiam: aliam hastatorum manum, haud pauciores decem milibus, circa regium tabernaculum excubias agere iussit. Haec agenti Peucestes supervenit cum viginti sagittariorum funditorumque milibus, quos ex sua provincia coegerat. His per exercitum distributis profectus est Susis et Pasitigri amne transmisso apud Caras castra metatus est: inde quatriduo per Sittacenen ductis copiis Sambana processit, ubi per septem dies quietum agmen tenuit. Tridui deinde itinere emenso Celonas perventum est. Oppidum hoc tenent Boeotia profecti, quos Xerxes sedibus suis excitos in Orientem transtulit: servabantque argumentum originis peculiari sermone ex Graecis plerumque vocibus constante: ceterum ob commerciorum necessitatem finitimorum barbarorum lingua utebantur. Inde Bagistanen ingressus est, regionem opulentam et abundantem arborum amoeno et fecundo foetu ceterisque ad vitae non usum modo, verum etiam delectationem pertinentibus. Gravis inter haec Eumeni cum Hephaestione simultas inciderat. Nam servos Eumenis deversorio, quod pro hero suo anteceperant, Hephaestio proturbavit, ut Euius tibicen eo reciperetur. Neque multo post, cum iam sopita odia viderentur, nova exorta contentione adeo recruduerunt, ut etiam in atrox iurgium et acerba utrinque convicia prorumperent. Sed Alexandri interventu imperioque inimicitiae saltem in speciem abolitae sunt: cum ille quidem Hephaestioni etiam minatus esset, qui in flagrantissima regis gratia positus, quamquam cupidum reconciliationis Eumenem, pertinacius aversabatur.

Perventum deinde est in Mediae campos, ubi maximi equorum greges pascebantur. Nisaeos appellant, magnitudine et specie insignes. Supra quinquaginta milia ibi reperta, cum Alexander eo transiret, a comitibus illius adnotatum est: olim triplo plures fuisse, sed inter bellorum turbas maximam eorum partem praedones abegisse. Ad triginta dies ibi substitit rex. Eo Atropates Mediae satrapa centum barbaras mulieres adduxit, equitandi peritas peltisque et securibus armatas: unde quidam crediderunt Amazonum ex gente reliquias fuisse. Septimis deinde castris Ecbatana attigit, Mediae caput. Ibi sollemnia diis sacrificia fecit ludosque edidit et in convivia festosque dies laxavit animum, ut mox in novorum operum curam atque ministeria validior intenderetur. Sed ista volventem, velut iniecta manu, fatum alio traxit vitamque carissimo amicorum eius neque multo post ipsi quoque regi extorsit. Pueros in stadio certantes spectabat, cum nuntiatur deficere Hephaestionem, qui morbo ex crapula contracto septimum iam diem decumbebat. Exterritus amici periculo statim consurgit et ad hospitium illius celeriter pergit: neque tamen prius eo pervenit, quam illum mors occupasset. Id regi omnium, quae in vita pertulerat, adversorum luctuosissimum accidisse certum habetur eumque magnitudine doloris in lacrimas et lamenta victum multa animi de gradu deiecti argumenta edidisse. Sed ea quidem varie traduntur: illud inter omnes constat, ut quam decentissimas exequias ei duceret, noluisse Ecbatanis sepeliri, sed Babylonem, quo ipse concessurus erat, a Perdicca deferri curasse: ibique funus inaudito antehac exemplo duodecim talentum milibus locavisse. Per universum certe imperium lugeri eum iussit: et ne memoria eius in exercitu exolesceret, equitibus, quis praefuerat, nullum praefecit ducem, sed Hephaestionis alam appellari voluit et, quae ille signa instituisset, ea non inmutari. Funebria certamina ludosque, quales numquam editi fuissent, meditatus tria artificum milia coegit: qui non multo post in ipsius exequiis certasse feruntur. Nec amici tam effuso adfectu ad conciliandam eius gratiam segniter usi certatim repperere, per quae memoria defuncti clarior honoratiorque fieret. Igitur Eumenes, cum se ob simultatem cum Hephaestione regis indignationem incurrisse sensisset, multis auctor fuit seque et arma sua Hephaestioni consecrandi pecuniasque ad cohonestandum funus large contulit. Hoc exemplum imitati sunt ceteri: eoque mox processit adsentationum inpudentia, ut regi maerore et desiderio defuncti insanienti persuasum tandem fuerit, deum esse Hephaestionem. Quo quidem tempore ex copiarum ducibus Agathocles Samius ad extremum periculi venit, quod illius tumulum praeteriens inlacrimasse visus esset. Ac nisi Perdiccas venanti sibi Hephaestionem adparuisse ementitus per deos omnes ipsumque Hephaestionem deierasset, ex ipso se cognovisse, Agathoclem non ut mortuum et vanae divinitatis titulis frustra ornatum flevisse, verum ob memoriam pristinae sodalitatis lacrimas non

tenuisse, vir fortis et de rege bene meritus pietatis in amicum graves poenas innoxio capite pependisset.

Ceterum ut paulisper a luctu avocaret animum, in Cossaeorum gentem expeditionem suscepit. Iuga Mediae vicina Cossaei tenent, asperum et acre genus et praedando vitam tolerare solitum. Ab his Persarum reges annuo tributo pacem redimere consueverant, ne in subiecta decurrentes infestam latrociniis regionem facerent. Nam vim temptantes Persas facile repplerant, asperitate locorum defensi, in quae se recipiebant, quotiens armis superabantur. Idem muneribus quotannis placabantur, ut regi Ecbatanis, ubi aestiva solebat agere, Babylonem remigranti tutus per ea loca transitus esset. Hos igitur Alexander bipartito agmine adgressus intra quadraginta dies perdomuit. Nam ab ipso rege et Ptolomaeo, qui partem exercitus ducebat, saepe caesi, ut captivos suos reciperent, permisere se victori. Ille validas urbes opportunis locis extrui iussit, ne abducto exercitu fera gens oboedientiam exueret. Motis inde castris, ut militem expeditione recenti fessum reficeret, lento agmine Babylonem procedebat. Iamque vix triginta ab urbe stadiis aberat, cum Nearchus occurrit, quem per Oceanum et Euphratis ostia Babylonem praemiserat: orabatque, ne fatalem sibi urbem vellet ingredi. Conpertum id sibi ex Chaldaeis, qui multis iam praedictionum eventibus artis suae certitudinem abunde probavissent. Rex fama eorum hominum constantique adseveratione motus dimissis in urbem amicorum plerisque alia via praeter Babylonem ducit ac ducentis inde stadiis stativa locat. Sed ab Anaxarcho philosopho edoctus contemptis Chaldaeorum monitis, quorum disciplinam inanem aut supervacuam arbitrabatur, urbem intrat. Legationes eo ex universo ferme orbe confluxerant. Quibus per complures dies studiose auditis deinceps ad Hephaestionis exequias adiecit animum. Quae summo omnium studio ita celebratae sunt, ut nullius ad id tempus regis feralia magnitudine sumptuum apparatusque celebritate non vicerint. Post haec cupido incessit regi per Pallacopam amnem ad Arabum confinia navigandi: quo delatus, urbi condendae commoda sede reperta Graecorum aetate aut vulneribus invalidos et, si qui sponte remanserant, ibi conlocat. Quibus ex sententia perfectis iam futuri securus Chaldaeos inridebat, quod Babylonem non ingressus tantum esset incolumis, verum etiam excessisset. Enimvero revertenti per paludes, quas Euphrates in Pallacopam effusus efficit, foedum omen oblatum est. Quippe rami desuper inpendentes detractum capiti regio diadema proiecerunt in fluctus. Cum deinde alia super alia prodigiosa et minacia nuntiarentur, procurandis eis

Graeco simul barbaroque ritu continua sacra facta sunt. Neque tamen expiari praeterquam morte regis potuere. Qui cum Nearchum excepisset convivio iamque cubitum iturus esset, Medii Larissaei obnixis precibus dedit, ut ad eum comissatum veniret. Ubi postquam tota nocte perpotasset, male habere coepit. Ingravescens deinde morbus adeo omnes vires intra sextum diem exhausit, ut ne vocis quidem potestas esset. Interea milites sollicitudine desiderioque eius anxii, quamquam obtestantibus ducibus, ne valitudinem regis onerarent, expresserunt, ut in conspectum eius admitterentur.

(14) Intuentibus lacrimae obortae praebuere speciem iam non V.
regem, sed funus eius visentis exercitus. Maeror tamen cir- 2
cumstantium lectum eminebat: quos ut rex adspexit, 'Invenietis,' inquit, 'cum excessero, dignum talibus viris regem?' In- 3
credibile dictu adituque, in eodem habitu corporis, in quem se conposuerat, cum admissurus milites esset, durasse, donec a toto exercitu illud ultimum persalutatus est: dimissoque vulgo velut omni vitae debito liberatus fatigata membra reiecit. Propiusque adire iussis amicis — nam et vox deficere iam 4
coeperat — detractum anulum digito Perdiccae tradidit, adiectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri iuberent: quaerentibusque his, cui relinqueret regnum, respondit, ei, qui 5
esset optimus: ceterum providere iam se, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdicca inter- 6
rogante, quando caelestes honores haberi sibi vellet, dixit, tum velle, cum ipsi felices essent. Suprema haec vox fuit regis, et paulo post extinguitur.

(15) Ac primo ploratu lamentisque et planctibus tota regia per- 7
sonabat: mox velut in vasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore converso. Nobiles pueri custodiae corporis eius adsueti 8
nec doloris magnitudinem capere nec se ipsos intra vestibulum regiae tenere potuerunt: vagique et furentibus similes tantam urbem luctu ac maerore conpleverant nullis questibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra 9
regiam adstiterant Macedones pariter barbarique concurrunt, nec poterant victi a victoribus in communi dolore discerni.

---

6. admissurus *Lauer:* amissurus *A.* — 9. deficere] decipere *FL, in L add. in margine* deficere. — 11. Hammonem] ammonem *LV.* — 12. respondit *Lauer:* respondet *A.* — 13. providere *Modius:* prouide *A.* — 22. magnitudinem capere *Freinshemius:* magnitudinem carere *FV,* magnitudinem ca *BL.* — 24. maerore] memore *P.* — 26. adstiterant] adsisterant *P.*

Persae iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem invocantes certamen quoddam maeroris edebant. Nec maestorum solum, sed etiam indignantium voces exaudiebantur, tam viridem et in flore aetatis fortunaeque invidia deum ereptum esse rebus humanis. Vigor eius et vultus educentis in proelium milites, obsidentis urbes, evadentis in muros, fortes viros pro contione donantis occurrebant oculis. Tum Macedones divinos honores negasse ei paenitebat, inpiosque et ingratos fuisse se confitebantur, quod aures eius debita appellatione fraudassent. Et cum diu nunc in veneratione, nunc in desiderio regis haesissent, in ipsos versa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphraten *in* mediis hostibus novum imperium aspernantibus destitutos se esse cernebant: sine certo regis herede, sine herede regni publicas vires ad se quemque tracturum. Bella deinde civilia, quae secuta sunt, mentibus augurabantur: iterum non de regno Asiae, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum: novis vulneribus veteres rumpendas cicatrices: senes, debiles modo petita missione *a* iusto rege nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes volventibus nox supervenit terroremque auxit. Milites in armis vigilabant: Babylonii alius e muris, alius culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora visuri. Nec quisquam lumina audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus vocesque auribus captabant ac plerumque vano metu territi per obscuras semitas, alius alii occursantes, invicem suspecti ac solliciti ferebantur. Persae comis suo more detonsis in lugubri veste cum coniugibus ac liberis non ut victorem et modo [ut] hostem, sed ut gentis suae iustissimum regem vero desiderio lugebant. Adsueti sub rege vivere non alium, qui imperaret ipsis, dignorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiae cis Euphraten tanti mali fama pervaserat. Ad Darei quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo veste, qua induta erat, lugubrem sumpsit laceratisque crinibus humi

(16) 11 12 13 14 15 16 17 (17) 18 19

1. optimum] optimissimum *P.* — 2. maeroris] memoris *P.* — 5. ereptum] erepta *P*, ereptam *V.* — 6. evadentis] euadentes *P.* — 7. muros] mures *P.* — donantis *P:* donatis *C.* — 8. paenitebat *P:* paenitebant *C.* — 12. *in* mediis *Zumptius*: mediis *A.* — 13. destitutos] distitutos *LV.* — 15. civilia] ciuili *LV.* — 18. rumpendas] rumpandas *P.* — *a* iusto *Lauer:* iusto *A.* — 22. quisque] quis *P.* — 25. plerumque *P:* plerumque quae *C.* — 27. comis suo *Palmerius:* commisso *A.* — cum *P: om. C.* — 28. [ut] hostem *Vindelinus.* — 30. Adsueti] ac sueti *P.* — 34. Abscissa] abscisa *B? F? P.*

corpus abiecit. Adsidebat ei altera ex neptibus nuper amissum Hephaestionem, cui nupserat, lugens propriasque causas doloris in communi maestitia retractabat. Sed omnium suorum mala Sisigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium vicem flebat. Recens dolor etiam praeterita revocaverat. Crederes modo amissum Dareum et pariter miserae duorum filiorum exequias esse ducendas. Flebat simul mortuos vivosque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dareo ipsas tueretur, repperisse, qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter haec animum LXXX fratres suos eodem die ab Ocho, saevissimo regum, trucidatos adiectumque stragi tot filiorum patrem: e septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse: ipsum Dareum floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succubuit obvolutoque capite accidentis genibus suis neptem nepotemque aversata cibo pariter abstinuit et luce. Quinto, postquam mori statuerat, die extincta est. Magnum profecto Alexandro indulgentiae in eam iustitiaeque in omnes captivos documentum est mors huius: quae cum sustinuisset (18)post Dareum vivere, Alexandro esse superstes erubuit. Et hercule, iuste aestimantibus regem liquet, bona naturae eius fuisse, vitia vel fortunae vel aetatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoque, quorum haec sola virtus fuit, liberalitas saepe maiora tribuentis, quam a dis petuntur, clementia in devictos, tot regna aut reddita, quibus ea dempserat bello, aut dono data, mortis, cuius metus ceteros exanimat, perpetua contemptio, gloriae laudisque ut iusto maior cupido, ita in iuvene et in tantis eius admittenda rebus, iam pietas erga parentes, quorum Olympiada inmortalitati consecrare decreverat, Philippum ultus erat, iam in omnes fere amicos benignitas, erga milites benivolentia, consilium par magnitudini animi et, quantam vix poterat aetas eius capere, sollertia, modus inmodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus nec ulla nisi ex permisso voluptas ingentes

20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32

1. neptibus *Lauer:* nepotibus *A.* — 2. Hephaestionem *Freinshemius:* ephestionem *A.* — 3. retractabat *Freinshemius:* retractabant *A.* — 4. Sisigambis] sisimgambis *P.* — 8. quem] quam *LV.* — 9. excidisse] excedisse *LPV.* — 10. ipsas tueretur] ipsa stuperetur *P.* — post *P:* plus *C.* — 27. ea dempserat] eadem erat *P.* — 29. contemptio] contentio *P.* — 30. in iuvene *Jeepius:* ut iuueni *A.* — eius *Jeepius:* nec *A.* — 31. Olympiada] olimpiada *LPV.* — inmortalitati] inmortalitate *P.* — 35. modus *Lauer:* modum *A.*

profecto dotes erant. Illa fortunae: dis aequare se et caelestes honores accersere et talia suadentibus oraculis credere et dedignantibus venerari ipsum vehementius, quam par esset, irasci, in externum habitum mutare corporis cultum, imitari devictarum gentium mores, quos ante victoriam spreverat. Nam iracundiam et cupidinem vini sicuti iuventa inritaverat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunae, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quotiens illum a morte revocavit? quotiens temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitae quoque finem eundem illi quem gloriae statuit. Expectavere eum fata, dum Oriente perdomito aditoque Oceano, quidquid mortalitas capiebat, inpleret. Huic regi ducique successor quaerebatur: sed maior moles erat, quam ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque eius et fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit, clarissimique sunt habiti, qui etiam minimae parti tantae fortunae adhaeserunt.

VI. Ceterum Babylone — inde enim devertit oratio — corporis(19) eius custodes in regiam principes amicorum ducesque copiarum advocavere. Secuta est militum turba cupientium scire, in quem Alexandri fortuna esset transitura. Multi duces frequentia militum exclusi regiam intrare non poterant, cum praeco exceptis, qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium spernebatur imperium. Ac primum eiulatus ingens ploratusque renovatus est: deinde futuri expectatio inhibitis lacrimis silentium fecit. Tum Perdicca regia sella in conspectum volgi data, in qua diadema vestisque Alexandri cum armis erant, anulum sibi pridie traditum a rege in eadem sede posuit: quorum adspectu rursus obortae omnibus lacrimae integravere luctum. Et Perdicca, ‘Ego quidem,’ inquit, ‘anulum, quo ille regni atque imperii res obsignare erat solitus, traditum ab ipso mihi reddo vobis. Ceterum quamquam nulla clades huic, qua adfecti sumus, par ab iratis dis excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, intuentibus credere licet, tantum virum deos adcommodasse rebus humanis, quarum sorte conpleta cito repeterent eum suae stirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab inmortalitate seducitur, corpori exanimi quoque quam primum iusta solvamus,

5. quos *I:* quas *A.* — 19. Babylone] babilone *P*, babillone *LV*. — 25. Ac primum *Lauer*: ad primum *A.* — 27. Tum *Lauer:* tunc *A.* — 29. sede] sedem *P.* — 32. res *Scheffer:* uires *A.* — 39. exanimi quoque *Jeepius:* nominique *A.*

haud obliti, in qua urbe, inter quos simus, quali praeside ac rege spoliati. Tractandum est, commilitones, cogitandumque, ut victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obtinere possimus. Capite opus est: hocine uno, an *pluribus*, in vestra potestate est. Illud scire debetis, militarem sine duce turbam corpus esse sine spiritu. Sextus mensis est, ex quo Roxane praegnans est: optamus, ut marem enitatur: eius regnum dis adprobantibus futurum, quandoque adoleverit. (20)Interim a quibus regi velitis, destinate.’ Haec Perdicca. Tum Nearchus, Alexandri modo sanguinem ac stirpem regiae maiestati convenire, neminem ait posse mirari: ceterum expectari nondum ortum regem et, qui iam sit, praeteriri, nec animis Macedonum convenire nec tenori rerum: esse e Barsine filium regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque suo more hastis scuta quatientes obstrepere perseverabant. Iamque prope ad seditionem pervenerant Nearcho pervicacius tuente sententiam. Tum Ptolomaeus, ‘Digna prorsus est soboles,’ inquit, ‘quae Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barsinae filius, cuius nomen quoque Europam dicere pigebit, maiore ex parte captivi. Est, cur Persas vicerimus, ut stirpi eorum serviamus, quod iusti illi reges Dareus et Xerxes tot milium agminibus tantisque classibus nequiquam petiverunt? Mea sententia haec est, ut sede Alexandri in regia posita, qui consiliis eius adhibebantur, coeant, quotiens in commune consulto opus fuerit, eoque, quod maior pars eorum decreverit, stetur, duces praefectique copiarum his pareant.’ Ptolomaeo quidam, pauciores Perdiccae adsentiebantur. Tum Aristonus orsus est dicere, Alexandrum consultum, cui relinqueret regnum, voluisse optimum deligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdiccam, cui anulum tradidisset. Neque enim unum eum adsedisse morienti, sed circumferentem oculos ex turba amicorum delegisse, cui traderet. Placere igitur, summam imperii ad Perdiccam deferri. Nec dubitare, quin vera censeret. Itaque universi procedere in medium Perdiccam et regis anulum tollere iubebant. Haerebat inter cupiditatem pudoremque et, quo mode-

2. cogitandumque *Vindelinus:* cogitantumque *P*, cogitatumque *C.* — 4. *pluribus add. I.* — 7. eius *I:* cuius *A.* — 9. quibus] quibusque *LPV.* — 13. tenori *Jeepius:* tempori *A.* — e Barsine *Modius:* a barsine *A.* — 16. pervicacius] peruiacius *LV.* — 17. sententiam] sententia *P.* — Ptolomaeus *scripsi:* ptolomeus *LV*, ptholomeus *P*, ptolemaeus *B? F?.* — 21. Xerxes] xerses *LV*, exerses *P.* — 23. in] ut *P.* — 24. adhibebantur] adhibeantur *P.* — 26. Ptolomaeo *scripsi:* ptolomeo *V*, ptholomeo *LP*, ptolemaeo *B? F?.* — 28. relinqueret] reliqueret *P.* — 29. deligi] diligi *P.* — ipso] ipsa *P.* — 31. circumferentem *Giunta:* circumferenti *A.* — delegisse] diligisse *P.*

stius, quod expectabat, appeteret, pervicacius oblaturos esse
19 credebat. Itaque cunctatus diuque, quid ageret, incertus ad
ultimum tamen recessit et post eos, qui sederant proximi,
20 constitit. At Meleager, unus e ducibus, confirmato animo,(21)
quem Perdiccae cunctatio erexerat, ‘Nec di sierint,’ inquit, 5
‘ut Alexandri fortuna tantique regni fastigium in istos humeros
ruat: homines certe non ferent. Nihil dico de nobilioribus,
quam hic est, sed de viris tantum, quibus invitis nihil perpeti
21 necesse est. Nec vero interest, Roxanes filium, quandoque
genitus erit, an Perdiccan regem habeatis, cum iste sub tutelae 10
specie regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet,
nisi qui nondum natus est, et in tanta omnium festinatione
non iusta modo, sed etiam necessaria exactos menses solus
expectat et iam divinat marem esse conceptum: quem vos dubi-
22 tetis paratum esse vel subdere? Si medius fidius Alexander 15
hunc nobis regem pro se reliquisset, id solum ex iis, quae
23 imperasset, non faciendum esse censerem. Quin igitur ad
diripiendos thesauros discurritis? harum enim opum regiarum
24 utique populus est heres.’ Haec elocutus per medios armatos
erupit, et, qui abeunti viam dederant, ipsum ad pronuntiatam 20
praedam sequebantur.

VII. Iamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat(22)
in seditionem ac discordiam versa contione, cum quidam pleris-
2 que Macedonum ignotus ex infima plebe, ‘Quid opus est,’ in-
quit, ‘armis civilique bello habentibus regem, quem quaeritis? 25
Arrhidaeus, Philippo genitus, Alexandri paulo ante regis frater,
sacrorum caerimoniarumque consors modo, nunc solus heres,
praeteritur a vobis. Quo merito suo? quidve fecit, cur etiam
gentium communi iure fraudetur? Si Alexandro similem quae-
3 ritis, numquam reperietis: si proximum, hic solus est.’ His 30
auditis contio primo silentium velut iussa habuit: conclamant
deinde pariter Arrhidaeum vocandum esse mortemque meritos,
4 qui contionem sine eo habuissent. Tum Pithon plenus lacri-
marum orditur dicere, nunc vel maxime miserabilem esse
Alexandrum, qui tam bonorum civium militumque fructu et 35
praesentia fraudatus esset. Nomen enim memoriamque regis

9. Roxanes *Junius:* hroxanis *A.* — 13. solus] solos *P.* — 16. pro se] *om. P.* — iis *Vindelinus:* his *A.* — 20. pronuntiatam *Freinshemius:* prenuntiantem *A.* — 23. contione *Vindelinus:* contio *A.* — 26. Arrhidaeus *Zumptius:* arithdeus *A.* — 28. merito suo *C:* suo merito *P.* — 31. conclamant] condamnant *P.* — 32. Arrhidaeum *Zumptius:* arithdeum *A* [eritdeum *V*]. — vocandum] uocatum *LPV.* — 33. Pithon *Freinshemius:* phiton *A.* — 35. fructu] fructum *LPV.*

sui tantum intuentes ad cetera caligare eos. Haud ambigue 5
iuvenem, cui regnum destinabatur, inpetiit, sed probra, quae
obiecerat, magis ipsi odium, quam Arrhidaeo contemptum attu-
lerunt: quippe dum miserentur, etiam favere coeperunt. Igitur 6
5 non alium regem se, quam eum, qui ad hanc spem genitus
esset, passuros pertinaci adclamatione declarant vocarique Ar-
rhidaeum iubent. Quem Meleager infestus invisusque Perdiccae 7
strenue perducit in regiam: et milites Philippum consalutatum
regem appellant.

(23) Ceterum haec vulgi erat vox, principum alia sententia. 8
11 E quibus Pithon consilium Perdiccae exequi coepit tutoresque
destinat filio ex Roxane futuro Perdiccam et Leonnatum, stirpe
regia genitos. Adiecit, ut in Europa Craterus et Antipater res 9
administrarent. Tum iusiurandum a singulis exactum futuros
15 in potestate regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria 10
metu supplicii territus cum suis secesserat. Rursus Philippum
trahens secum inrupit regiam, clamitans suffragari spei de novo
rege paulo ante conceptae robur aetatis: experirentur modo
stirpem Philippi et filium ac fratrem regum duorum: sibimet-
20 ipsis potissimum crederent. Nullum profundum mare, nullum 11
vastum fretum et procellosum tantos ciet fluctus, quantos multi-
tudo motus habet, utique si nova et brevi duratura libertate
luxuriat. Pauci Perdiccae modo electo, plures Philippo, quem 12
spreverant, imperium dabant. Nec velle nec nolle quicquam
25 diu poterant, paenitebatque modo consilii, modo paenitentiae
ipsius. Ad ultimum tamen in stirpem regiam inclinavere studiis.
Cesserat ex contione Arrhidaeus, principum auctoritate con- 13
territus, et abeunte illo conticuerat magis quam elanguerat
militaris favor. Itaque revocatus vestem fratris, eam ipsam,
30 quae in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager thorace 14
sumpto capit arma, novi regis satelles. Sequitur phalanx ha-
stis clipeos quatiens, expletura se sanguine illorum, qui adfe-
ctaverant nihil ad ipsos pertinens regnum. In eadem domo 15
familiaque imperii vires remansuras esse gaudebant: heredi-

2. inpetiit, sed *Jeepius:* inpense *A.* — 3. Arrhidaeo *Zumptius:* arithdeo *A.* — 5. regem *P: om. C.* — 6. passuros *P:* parsuros *C.* — pertinaci *C:* pertinatia et *P.* — Arrhidaeum *Zumptius:* arithdeum *A.* — 11. Pithon *Freinshemius:* phiton *A.* — Perdiccae] praedicae *P.* — 13. genitos] genitus *P.* — 15. potestate] potestatem *LP.* — 16. suis *Giunta:* his *A.* — 17. spei *scripsi:* reipublicae *A.* — 22. si *Giunta:* etsi *C*, ipsi *P.* — 23. luxuriat *Lauer:* luxuria *A.* — electo] electe *P.* — quem spreverant *Acidalius:* quam sperauerant *A.* — 27. Arrhidaeus *Zumptius:* arrhideus *P*, arithdeus *C.* — 28. illo] ille *P.* — elanguerat *P:* languerat *C.*

tarium imperium stirpem regiam vindicaturam: adsuetos esse
nomen ipsum colere venerarique, nec quemquam id capere,
16 nisi genitum, ut regnaret. Igitur Perdicca territus conclave,(24)
in quo Alexandri corpus iacebat, obserari iubet. DC cum ipso
erant spectatae virtutis: Ptolomaeus quoque se adiunxerat ei
17 puerorumque regia cohors. Ceterum haud difficulter a tot
milibus armatorum claustra perfracta sunt. Et rex quoque
inruperat stipatus satellitum turba, quorum princeps Meleager
18 *erat*. Iratusque Perdicca hos, qui Alexandri corpus tueri vellent,
sevocat: sed, qui inruperant, eminus tela in ipsum iaciebant.
Multisque vulneratis tandem seniores demptis galeis, quo faci-
lius nosci possent, precari eos, qui cum Perdicca erant, coe-
19 pere, ut absisterent bello regique et pluribus cederent. Primus
Perdicca arma deposuit, ceterique idem fecere. Meleagro deinde
suadente, ne a corpore Alexandri discederent, insidiis locum
quaeri rati diversa regiae parte ad Euphraten fugam intendunt.
20 Equitatus, qui ex nobilissimis iuvenum constabat, Perdiccam
et Leonnatum frequens sequebatur, placebatque excedere urbe
21 et tendere in campis. Sed Perdicca ne pedites quidem secu-
turos ipsum desperabat: itaque, ne abducendo equites abru-
pisse a cetero exercitu videretur, in urbe subsistit.

VIII. At Meleager regem monere non destitit, ius imperii Per-(25)
diccae morte sanciendum esse: ni occupetur inpotens animus,
2 res novaturum: meminisse eum, quid de rege meruisset: ne-
minem autem ei satis fidum esse, quem metuat. Rex patie-
batur magis, quam adsentiebatur. Itaque Meleager silentium
pro imperio habuit misitque regis nomine, qui Perdiccam acer-
3 serent. Isdem mandatum, ut occiderent, si venire dubitaret.
Perdicca nuntiato satellitum adventu sedecim omnino pueris
regiae cohortis comitatus in limine domus suae constitit casti-
gatosque et Meleagri mancipia identidem appellans sic animi
vultusque constantia terruit, ut vix mentis compotes fugerent.
4 Perdicca pueros equos iussit conscendere et cum paucis ami-
corum ad Leonnatum pervenit, iam firmiore praesidio vim pro-
5 pulsaturus, si quis inferret. Postera die indigna res Macedo-

4. obserari *Palmerius:* obseruari *A.* — 5. Ptolomaeus *scripsi:* ptolomeus *V*, ptholomeus *LP*, ptolemaeus *B? F?*. — 8. stipatus] stipatos *P.* — 9. *erat add. Vindelinus.* — hos] hoc *P.* — 10. sed, qui] sequi *LV*. sequi qui *P.* — iaciebant] iacebant *P.* — 11. demptis] dentis *P.* — 12. eos *P: om. C.* — 15. discederent] descenderent *P.* — 19. pedites] petitas *P.* — 20. abducendo] adducendo *P.* — 22. imperii *P:* imperium *C.* — 23. ni *Modius:* ne *A.* — 24. novaturum *Modius:* nouatorum *A.* — 27. misitque] que *om. P.* — qui *om. P.* — 32. fugerent *Lauer:* fugerint *A.* — 33. pueros *Lauer:* pueris *A.* — cum] con *P.*

nibus videbatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, et
Meleagri temeritatem armis ultum ire decreverant. Atque ille 6
seditione provisa, cum rex *contionem* adisset, interrogare eum
coepit, an Perdiccam conprehendi ipse iussisset. Ille Meleagri
5 instinctu se iussisse respondit: ceterum non debere tumul-
(26)tuari eos, Perdiccam enim vivere. Igitur contione dimissa 7
Meleager equitum maxime defectione perterritus inopsque con-
silii — quippe in ipsum periculum reciderat, quod inimico
paulo ante intenderat — triduum fere consumpsit incerta
10 consilia volvendo. Et pristina quidem regiae species manebat:
nam et legati gentium regem adibant, et copiarum duces ade- 8
rant, et vestibulum satellites armatique conpleverant. Sed in- 9
gens sua sponte maestitia ultimae desperationis index erat,
suspectique invicem non adire propius, non conloqui audebant
15 secretas cogitationes intra se quoque volvente, et ex conpara-
tione regis novi desiderium excitabatur amissi. Ubi ille esset, 10
cuius imperium, cuius auspicium secuti erant, requirebant.
Destitutos se inter infestas indomitasque gentes, expetituras
tot suarum cladium poenas, quandoque oblata esset occasio.
20 His cogitationibus animos exedebant, cum adnuntiatur equites, 11
qui sub Perdicca essent, occupatis circa Babylona campis fru-
mentum, quod in urbem vehebatur, retinuisse. Itaque inopia 12
primum, deinde fames esse coepit, et, qui in urbe erant, aut
reconciliandam cum Perdicca gratiam aut armis certandum esse
25 censebant. Forte ita acciderat, ut, qui in agris erant, popu- 13
lationem villarum vicorumque veriti, confugerent in urbem,
oppidani, cum ipsos alimenta deficerent, *excederent* urbe et
(27)utrique generi tutior aliena sedes quam sua videretur. Quo- 14
rum consternationem Macedones veriti in regiam coeunt, quae-
30 que ipsorum sententia esset, exponunt. Placebat autem legatos
ad equites mitti [et] de finienda discordia armisque ponendis.
Igitur a rege legatur Pasas Thessalus et Amissus Megalopoli- 15
tanus et Perilaus: qui cum mandata regis edidissent, non aliter
posituros arma equites, quam si rex discordiae auctores dedi-
35 disset, tulere responsum. His renuntiatis sua sponte arma 16
milites capiunt. Quorum tumultu e regia Philippus excitus,

2. decreverant] decreverat *P.* — 3. rex *contionem Halmius:* regem *A.* — 15. secretas cogitationes *Giunta:* secretae cogitationis *A.* — volvente *P:* uoluentes *C.* — 18. expetituras *P:* expectaturos *C.* — 21. Babylona] babillona *LP*, babillonia *V.* — 27. *excederent add. Vindelinus.* — 31. ad equites *Lauer:* et equites *A.* — [et] *del. Vindelinus.* — ponendis] *hic desinit P.* — 32. Thessalus] tessalus *LV.* — Megalopolitanus *I:* megalepolitanus *A.* — 35. His *Lauer:* iis *BF*, is *LV.* — 36. e regia *LB:* a regia *FV.*

'Nihil,' inquit, 'seditione est opus. Nam inter se certantium
17 praemia, qui quieverint, occupabunt. Simul mementote rem
esse cum civibus, quibus spem gratiae cito abrumpere ad bellum
18 civile properantium est. Altera legatione, an mitigari possint,
experiamur: et credo nondum regis corpore sepulto ad prae-
19 standa ei iusta omnis esse coituros. Quod ad me attinet,
reddere hoc imperium malo, quam exercere civium sanguine:
et si nulla alia concordiae spes est, oro quaesoque, eligite
20 potiorem.' Obortis deinde lacrimis, diadema detrahit capiti,
dexteram, qua id tenebat, protendens, ut, si quis se digniorem
21 profiteretur, acciperet. Ingentem spem indolis ante eum diem
fratris claritate suppressae tam moderata excitavit oratio. Ita-
que cuncti instare coeperunt, ut, quae agitasset, exequi vellet.
22 Eosdem rursus legat petituros: ut Meleagrum tertium ducem
acciperent. Haud aegre id inpetratum est: nam et abducere
Meleagrum Perdicca a rege cupiebat et unum duobus inparem
23 futurum esse censebat. Igitur Meleagro cum phalange obviam
egresso Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Utrum-
que agmen mutua salutatione facta coit, in perpetuum, ut arbi-
trabantur, concordia et pace firmata.

IX. Sed iam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia: (28)
2 nam et insociabile est regnum et a pluribus expetebatur. Pri-
mum ergo commisere vires, deinde disperserunt: et cum plu-
ribus corpus, quam capiebat, onerassent, cetera membra defi-
3 cere coeperunt: quodque imperium sub uno stare potuisset,
dum a pluribus sustinetur, ruit. Proinde iure meritoque populus
Romanus salutem se principi suo debere profitetur, qui noctis,
4 quam paene supremam habuimus, novum sidus inluxit. Huius,
hercule, non solis ortus lucem caliganti reddidit mundo, cum
5 sine suo capite discordia membra trepidarent. Quot ille tum
extinxit faces! quot condidit gladios! quantam tempestatem
subita serenitate discussit! Non ergo revirescit solum, sed
6 etiam floret imperium. Absit modo invidia, excipiet huius
saeculi tempora eiusdem domus utinam perpetua, certe diuturna
7 posteritas. Ceterum, ut ad ordinem, a quo me contemplatio
publicae felicitatis averterat, redeam, Perdicca unicam spem
salutis suae in Meleagri morte ponebat: vanum eundem et

12. suppressae tam moderata *scripsi:* suppressae et amoderata *A.* — 14. petituros *Lauer:* petiturus *A.* — 15. id inpetratum] *ab his verbis incipiunt schedae Vindobonenses.* — 23. commisere *Jeepius:* conlisere *A.* — 24. capiebat *S:* capiebant *C.* — 26. dum] et dum *S.* — 27. qui *S:* cui *C.* — 31. faces] facies *S.* — 37. ponebat *Freinshemius:* deponebat *A.*

infidum celeriterque res novaturum et sibi maxime infestum
occupandum esse. Sed alta dissimulatione consilium premebat, 8
ut opprimeret incautum. Ergo clam quosdam ex copiis, qui-
bus praeerat, subornavit, ut, quasi ignoraret ipse, conquere-
5 rentur palam Meleagrum aequatum esse Perdiccae. Quorum 9
sermone Meleager ad se relato furens ira Perdiccae, quae con-
perisset, exponit. Ille velut nova re exterritus admirari, queri
dolentisque speciem ostentare ei coepit: ad ultimum convenit,
ut conprehenderentur tam seditiosae vocis auctores. Agit Melea- 10
10 ger gratias amplexusque Perdiccam fidem eius in se ac beni-
volentiam conlaudat. Tum communi consilio rationem oppri- 11
mendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more lustrari:
et probabilis causa videbatur praeterita discordia. Macedonum 12
reges ita lustrare soliti erant milites, ut discissae canis viscera
15 ultimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab utraque
abicerent parte, intra id spatium armati omnes starent, hinc
(29) equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic sacro desti- 13
naverant, rex cum equitibus elephantisque constiterat contra
pedites, quis Meleager praeerat. Iam equestre agmen move- 14
20 batur, et pedites subita formidine ob recentem discordiam haud
sane pacati quicquam expectantes parumper addubitavere, an
in urbem subducerent copias: quippe pro equitibus planities
erat. Ceterum veriti, ne temere commilitonum fidem damna- 15
rent, substitere praeparatis ad dimicandum animis, si quis
25 vim inferret. Iam agmina coibant, parvumque intervallum
erat, quod aciem utramque divideret. Itaque rex cum una ala 16
obequitare peditibus coepit, discordiae auctores, quos tueri ipse
debebat, instinctu Perdiccae ad supplicia deposcens: minaba-
turque omnes turmas cum elephantis inducturum se in recu-
30 santes. Stupebant inproviso malo pedites, nec plus in ipso 17
Meleagro erat aut consilii aut animi. Tutissimum ex praesen-
tibus videbatur expectare potius, quam movere fortunam.
Tum Perdicca, ut torpentes et obnoxios vidit, ccc fere, qui 18
Meleagrum erumpentem ex contione, quae prima habita est
35 post mortem Alexandri, secuti erant, a ceteris discretos ele-
phantis in conspectu totius exercitus obicit: omnesque beluarum
pedibus obtriti sunt nec prohibente Philippo nec auctore:
adparebatque id modo pro suo vindicaturum, quod adprobasset 19

2. alta *Giunta:* alia *A.* — 4. conquererentur *l:* quae quererentur *BFS*, quaquererentur *L*, qui quererentur *V.* — 7. queri] que se *S.* — 11. opprimendi] opprimendae *LV.* — 12. Placet] placeat *S.* — 15. ultimo] *om. S.* — 29. se in recusantes *B?:* sine recutes *V*, sin recusantes *S*, se in recutes *FL.* — 31. aut animi] amni *S.* — 38. quod *S:* quo *C.*

eventus. Hoc bellorum civilium Macedonibus et omen et principium fuit. Meleager sero intellecta fraude Perdiccae tum quidem, quia ipsius corpori vis non adferebatur, in agmine quietus stetit: at mox damnata spe salutis, cum eius nomine, quem ipse fecerat regem, in perniciem suam abutentis videret inimicos confugit in templum: ac ne loci quidem religione defensus occiditur.

X. Perdicca perducto in urbem exercitu consilium principum virorum habuit, in quo imperium ita dividi placuit, ut rex quidem summam eius obtineret, satrapes Ptolomaeus Aegypti
2 et Africae gentium, quae in dicione erant: Laomedonti Syria cum Phoenice data est, Philotae Cilicia destinata, Lyciam cum Pamphylia et maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus, in Cariam Cassander, Menander in Lydiam missi: Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam Leonnati provinciam esse iusserunt.
3 Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia cessit: praeceptum est, ut regionem eam usque ad Trapezunta defenderet, bellum cum
4 Ariarathe gereret: solus hic detrectabat imperium. Pithon Mediam, Lysimachus Thraciam adpositasque Thraciae Ponticas gentes obtinere iussi. Qui Indiae quique Bactris et Sogdianis ceterisque aut Oceani aut Rubri maris accolis praeerant, quibus quisque finibus habuisset, imperium obtinerent, decretum est: Perdicca ut cum rege esset copiisque praeesset, quae
5 regem sequebantur. Credidere quidam testamento Alexandri distributas esse provincias, sed famam eius rei, quamquam
6 ab auctoribus tradita est, vanam fuisse conperimus. Et quidem suas quisque opes divisis imperii partibus tuebantur: *quas* ipsi fundaverant, si umquam adversus inmodicas cupidi-
7 tates terminus staret. Quippe paulo ante regis ministri specie imperii alieni procurandi singuli ingentia invaserant regna sublatis certaminum causis, cum et omnes eiusdem gentis essent
8 et a ceteris sui quisque imperii regione discreti. Sed difficile erat eo contentus esse, quod obtulerat occasio: quippe sordent prima quaeque, cum maiora sperantur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quam fuisset accipere.

4. at *Junius:* et *A.* — 10. Ptolomaeus *scripsi:* ptolomeus *BS*, ptholomeus *LV*, ptolemaeus *F?*. — 11. Laomedonti *Vindelinus:* leomedonti *A.* — 12. destinata] destinata est *S.* — Lyciam *B?:* liciam *FLSV.* — 13. Pamphylia *B?:* pamphilia *FLSV.* — Phrygia *B?:* frigia *FLSV.* — Antigonus] antogonus *LV.* — 17. Trapezunta] trapeiunta *LSV.* — 18. Ariarathe *Zumptius:* harbate *C*, arabate *S.* — gereret] geret *S.* — Pithon *Freinshemius:* phiton *A.* — 19. Lysimachus *Loccenius:* leonmachus *C*, leomachus *C.* — 22. imperium *S:* imperii *C.* — 28. *quas add. I.* — 29. specie] speciem *S.*

(31) Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in solio, curis omnium ad formandum publicum statum a tam sollemni munere aversis. Et non aliis quam Mesopotamiae regione fervidior aestus existit, adeo ut pleraque animalia, quae in
5 nudo solo deprehendit, extinguat: tantus est vapor solis et caeli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum et rari sunt et incolentium fraude celantur: ipsis usus patet, ignotus est advenis. [Traditum magis quam creditum refert.] Ut tandem curare corpus exanimum amicis vacavit, nulla tabe,
10 ne minimo quidem livore corruptum videre, qui intraverant. Vigor quoque, qui constat ex spiritu, non destituerat vultum. Itaque Aegyptii Chaldaeique, iussi corpus suo more curare, primo non sunt ausi admovere velut spiranti manus: deinde precati, ut ius fasque esset mortalibus attrectare deum, pur-
15 gavere corpus, repletumque est odoribus aureum solium et capiti adiecta fortunae eius insignia. Veneno necatum esse credidere plerique: filium Antipatri inter ministros, Iollam nomine, patris iussu dedisse. Saepe certe audita erat vox Alexandri Antipatrum regium adfectare fastigium maioremque esse
20 praefecti opibus ac titulo Spartanae victoriae inflatum, omnia a se data adserentem sibi. Credebant etiam Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum missum. Vim autem veneni, quod in Macedonia gignitur, talem esse constat, ut ferrum quoque exurat, ungulam iumenti dumtaxat patien-
25 tem esse [constat] suci. Stygem appellant fontem, ex quo pestiferum virus emanat. Hoc per Cassandrum adlatum traditumque fratri Iollae et ab eo supremae regis potioni inditum. Haec, utcumque sunt credita, eorum, quos rumor adsperserat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniae Antipater
30 et Graeciam quoque invasit: suboles deinde excepit interfectis omnibus, quicumque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Ceterum corpus eius a Ptolomaeo, cui Aegyptus cesserat, Memphim et inde paucis post annis Alexandriam translatum est, omnisque memoriae ac nomini honos habetur.

3. aliis] alias *S.* — regione *S:* regioni *C.* — 5. deprehendit] deprendit *S.* — 8. [Traditum magis quam creditum refert] *del. Lauer.* — 11. non *C:* nondum *S.* — 14. deum *Rader:* eum *A. Hoc verbo desinit V.* — 17. Antipatri] amatri *S.* — 20. Spartanae victoriae] spartana uictoria *S.* — 24. ungulam *I:* ungula *A.* — 25. esse] *hic desinit L.* — [constat] *del. Acidalius.* — Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER DECIM' FELICIT. EXPL. AMEN *F*, Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM ALEXANDRI MAGNI MACEDONIS LIBER X EXPLICITVS FELICITER *B*, Q. CVRTI RVFI HISTORIARVM MAGNI MACEDONIS ALEXANDRI LIBER X EXPLICIT *S*.

INDEX NOMINUM.

Abdalonymus 29, 10. 17. 25. 37.
Abii Scythae 149, 29.
Abisares 193, 16. 37. 196, 13. 201, 1. 229, 33. 230, 2.
Abistamenes 9, 19.
Abulites 76, 30. 35. 77, 23.
Acadira 188, 29.
Acarnan 12, 7. — Acarnanes 6, 31.
Acesines 185, 4. 208, 3. 21. 209, 5.
Achaei 61, 3. 103, 24. 105, 36.
Achaia 40, 26.
Achilles 44, 10. 175, 22.
Aegyptii 30, 13. 20. 44, 19. 34. 45, 2. — = vates 52, 6. 253, 12.
Aegyptius *adi.* 51, 29.
Aegyptus 14, 28. 20, 27. 30, 9. 11. 23. 37, 5. 42, 34. 44, 15. 29. 33. 47, 18. 22. 26. 27. 48, 34. 62, 3. 156, 9. 252, 10. 253, 32.
Aeolis 39, 34. 106, 2.
Aeschylus Rhodius 47, 22.
Aesculapius 14, 4.
Aethiopes 45, 33. 36.
Aethiopia 47, 18.
Aetoli 6, 31.
Africa 36, 8. 39, 5. 47, 25. 27. 48, 34. 185, 27. 229, 23. 252, 11.
Agathon 75, 26. 228, 1.
Agenor 38, 29. 39, 1.
Aggrammes 203, 21.
Agis, Lacedaemoniorum rex, 31, 14. 102, 30.
Agis Argivus, poeta, 176, 25. 178, 5.
Agriani 18, 11. 61, 9. 66, 23. 27. 78, 13. 23. 191, 1. 198, 6. 220, 20. 22.
Alexander Magnus, rex Macedonum, 3, 1. 13. 18. 4, 21. 6, 12. 7, 16. 17. 22. 24. 9, 15. 19. 10, 19. 11, 16. 12, 2. 31. 13, 37. 14, 35. 39. 15, 14. 16, 5. 18, 1. 17. 28. 19, 28. 20, 12. 16. 30. 21, 11. 18. 35. 22, 15. 35. 23, 20. 36. 24, 1. 38. 25, 2. 27, 11. 28, 1. 8. 29, 9. 32. 30, 4. 31, 1. 25. 32, 38. 33, 24. 34, 2. 27. 35, 7. 11. 37, 27. 34. 38, 21. 39, 15. 25. 32. 40, 9. 26. 31. 42, 1. 8. 11. 43, 23. 44, 4. 25. 31. 48, 1. 49, 3. 28. 50, 3. 51, 11 52, 26. 53, 11. 37. 54, 1. 21. 55, 7. 21. 56, 16. 57, 19. 26. 59, 27. 60, 13. 63, 27. 64, 28. 32. 65, 24. 29. 66, 13. 15. 19. 26. 32. 39. 67, 13. 19. 34. 68, 1. 69, 10. 17. 71, 1. 11. 19. 72, 10. 29. 33. 76, 31. 78, 19. 81, 20. 85, 12. 86, 20. 88, 35. 36. 90, 21. 91, 23. 92, 11. 15. 93, 4. 94, 10. 12. 25. 96, 1. 23. 97, 8. 12. 21. 28. 103, 15. 26. 108, 17. 109, 1. 110, 17. 30. 111, 23. 112, 3. 27. 115, 17. 117, 6. 22. 118, 23. 124, 17. 125, 30. 127, 1. 128, 3. 25. 129, 4. 130, 1. 131, 7. 18. 134, 32. 138, 23. 139, 6. 141, 11. 30. 142, 32. 36. 143, 3. 144, 14. 27. 146, 23. 29. 147, 3. 5. 7. 148, 17. 24. 150, 6. 13. 15. 27. 151, 16. 26. 152, 4. 153, 23. 154, 32. 161, 3. 162, 35. 164, 1. 19. 165, 15. 18. 29. 166, 3. 167, 28. 34. 169, 33. 170, 10. 172, 4. 7. 9. 26. 28. 173, 7. 174, 31. 178, 11. 184, 20. 187, 10. 188, 35. 189, 18. 190, 11. 19. 23. 191, 30. 192, 18. 24. 33. 193, 1. 11. 13. 19. 22. 26. 194, 5. 195, 10. 21. 196, 24. 197, 13. 198, 6. 33. 36. 199, 5. 200, 1. 201, 2. 6. 39. 202, 8. 22. 36. 203, 13. 212, 24. 216, 27. 218, 27. 219, 37. 220, 14. 221, 19. 228, 12. 230, 14. 16. 31. 233, 7. 243, 9. 10. 19. 21. 244, 22. 28. 245, 10. 23. 28. 246, 6. 15. 26. 29. 35. 247, 15. 248, 4. 9. 15. 251, 35. 252, 24. 253, 18. 31.
Alexander, rex Macedoniae, Alexandri Magni proavus, 128, 30.
(Alexander Molossus, rex Epiri,) avunculus Alexandri Magni 167, 14.
Alexander Lyncestes 131, 13. 132, 2. 133, 3. 181, 14. 182, 33. 231, 21.

Alexander, praetor quidam, 160, 9.
Alexander, miles quidam, 191, 3. 17. 21.
Alexandrea ad Caucasum condita 141, 10.
Alexandrea in India condita 219, 27.
Alexandria Aegypti 47, 13. 28. 253, 33.
Alexandria ad Tanaim condita 151, 19.
Alpes 229, 27.
Amanicae pylae *v.* Pylae.
Amazones 109, 12. 112, 6. 15.
Amedines 139, 16.
Amissus Megalopolitanus 249, 32.
Amphoterus 4, 38. 40, 25. 41, 3. 21. 48, 27.
Amyntas, Andromeni filius, 18, 4. 44, 15. 60, 36. 75, 15. 19. 82, 12. 83, 2. 107, 36. 132, 10. 27. 36. 133, 2. 135, 20. 136, 8. 15.
Amyntas. Perdiccae filius, 121, 32. 125, 18.
Amyntas Lyncestes 76, 19.
Amyntas, olim praetor Alexandri, postea transfuga, 21, 18. 30, 4. 24. 32. 44, 21.
Amyntas, praetor Alexandri, 169, 24. 33.
Amyntas, regius praetor, 122, 30. 36.
Amyntas in exercitu Alexandri 76, 18. 116, 30.
Ancyra 5, 9.
Andromachus 40, 11. 48, 10. 13.
Andronicus 139, 13.
Andrus insula 31, 10.
Anticles 179, 5.
Antigenes 76, 17. 197, 19.
Antigonus 31, 1. 40, 23. 76, 18. 252, 13.
Antipater, Macedoniae et Graeciae praefectus, 5, 3. 31, 16. 75, 15. 103, 12. 16. 18. 115, 25. 131, 19. 160, 11. 247, 13. 253, 17. 19. 29.
Antipater ex regia cohorte 179, 4.
Antiphanes 132, 27. 35. 134, 18. 19. 25. 32.
Aornis 199, 17.
Aphoebetus 116, 30.
Apollo 36, 14. 20.
Apollodorus 75, 29.
Apollonides 40, 29. 34. 41, 5.
Apollonius 47, 26.
Arabia 34, 5. 27. 72, 15.
Arabicus 137, 1.
Arabitae 224, 20.
Arabs 43, 3. — Arabes 34, 1. 44, 12. 45, 34. 137, 1.
Arabus 224, 23.
Arachosii 39, 29. 56, 28. 137, 26. 139, 17. 21. 194, 6. 217, 26. 224, 30.
Aradus 27, 15.
Araxes 39, 25. 80, 36. 83, 23. 26. 88, 19. 140, 34.
Arbela 49, 31. 50, 14. 68, 27. 71, 6. 8. 72, 10. 103, 26. 205, 10.
Archelaus, rex Macedoniae, 128, 30.
Archelaus, praetor Alexandri, 77, 19.
Archepolis 116, 30.
Aretes 65, 31. 66, 9.
Argivus 176, 26.
Argyraspides 60, 32.
Ariani 139, 6.
Ariarathes 252, 18.
Arii 114, 15. 139, 12. 144, 4. 5.
Arimaspi 139, 7.
Arimazes 160, 28. 161, 2. 162, 29. 163, 8. 9.
Ariobarzanes 56, 33. 79, 31. 81, 29. 82, 11. 83, 8.
Aristander 32, 35. 42, 30. 59, 28. 67, 4. 80, 20. 152, 15. 153, 21. 24. 154, 3.
Aristogiton 26, 17.
Aristomedes Thessalus 17, 27.
Aristomenes 31, 6.
Ariston 51, 12. 13.
Aristonicus 41, 10. 13. 17. 48, 16.
Aristonus 212, 27. 35. 245, 27.
Armenia 72, 20. 23. 75, 32. 106, 4. 140, 37. — Armenia maior 57, 14.
Armenii 5, 31. — Armenii quos minores appellant 57, 6. 7.
Arrhidaeus Philippus 246, 26. 32. 247, 3. 6. 8. 16. 23. 27. 249, 36. 251, 37.
Arsaces 173, 13.
Arsames, Ciliciae praefectus, 9, 25.
Arsames, Drangarum praefectus, 173, 12.
Artabazus 26, 11. 90, 13. 91, 20. 25. 36. 92, 26. 29. 94, 31. 32. 36. 95, 30. 110, 5. 15. 18. 20. 111, 36. 139, 13. 144, 13. 161, 1. 163, 14. 165, 8. 34.
Artacoana 115, 15.
Artaxerxes (Bessus sic se appellari iubet) 113, 28.

Arvae 109, 36.
Asclepiodorus, praetor Alexandri, 160, 10.
Asclepiodorus ex regia cohorte 179, 4.
Asia 4, 17. 26. 7, 25. 14, 29. 18, 33. 28, 21. 29, 14. 31, 12. 37, 6. 40, 26. 54, 16. 71, 3. 75, 11. 81, 7. 84, 7. 90, 35. 92, 9. 105, 1. 2. 4. 6. 113, 10. 129, 5. 131, 5. 140, 33. 141, 2. 151, 32. 36. 152, 34. 155, 29. 157, 7. 158. 25. 161, 22. 166, 22. 167, 3. 175, 30. 183, 15. 21. 200, 12. 204, 22. 205, 12. 215, 32. 35. 231, 28. 233, 8. 9. 22. 24. 234, 24. 31. 235, 28. 236, 7. 242, 16. 33.
Asiaticus 234, 34. 235, 22.
Aspastes 226, 3. 227, 1.
Assacanus 189, 3.
Atharrias 76, 15. 119, 37. 120, 2. 7. 131, 13. 167, 11.
Athenae 6, 13. 232, 4. 6.
Atheniensis 6, 11. 41, 22. 84, 33. 88, 31. 110, 28. — Athenienses 4, 6. 19, 8. 26, 16. 18. 48, 18. 19. 167, 2. 217, 34. 232, 3. 233, 2.
Athenagoras 40, 29. 41, 5.
Athenodorus 216, 31. 217, 1.
Atizyes 20, 26.
Attalus, Philippi adfinis, 121, 34. 131, 7. 167, 27. 168, 15. 181, 13. 21. 182, 36.
Attalus, Agrianorum praefectus, 61, 10.
Attalus, Alexandro similis, 195, 24.
Attica terra 232, 2.
Attinas 164, 9. 14.
Augaeus *v.* Philotas Augaeus.

Babylon 5, 19. 7, 19. 49, 21. 68, 20. 72, 1. 33. 74, 29. 86, 18. 229, 21. 244, 19. 249, 21.
Babylonia 41, 29. 49, 6. 75, 31. 34. 173, 14. 229, 31.
Babylonius 96, 5. — Babylonii 57, 7. 72, 28. 31. 73, 6. 14. 18. 75, 4. 242, 21.
Babylonius *adi.* 75, 26. 28.
Bactra 19, 4. 39, 27. 40, 5. 55, 18. 88, 35. 90, 37. 91, 8. 33. 92, 17. 24. 93, 25. 96, 4. 97, 18. 106, 28. 114, 21. 129, 12. 143, 31. 152, 1. 3. 156, 17. 157, 8. 159, 2. 160, 5. 216, 26. 217, 18. 219, 31. 252, 20.
Bactriani 6, 6. 41, 29. 31. 49, 6. 58, 31. 66, 11. 18. 89, 5. 91, 16. 32. 94, 30. 95, 18. 34. 139, 28. 142, 11. 33. 143, 14. 31. 144, 32. 150, 4. 10. 151, 31. 152, 8. 25. 153, 7. 156, 12. 206, 14.
Bactrianus *adi.* 56, 27. 30. 89, 5. 92, 13. 31. 114, 7. 143, 15. 154, 9. 164, 8. 169, 22. 26. 205, 14. 216, 29.
Bactrus amnis 143, 33.
Bagistanes Babylonius 96, 5.
Bagoas spado a Dareo interfectus 107, 6. 108, 29.
Bagoas, alius spado, Alexandro dono datus, 112, 2. 230, 14. 231, 9.
Bagophanes 73, 8. 75, 32.
Balacrus 40, 24. 60, 36. 192, 1.
Barcani 5, 28.
Barsine 245, 13. 18.
Barzaentes 115, 29. 194, 6. 10.
Bazaira 165, 9.
Beira 189, 2.
Belitae 57, 7.
Belus 8, 24. 73, 25.
Berdes 149, 34. 164, 21.
Bessus 41, 29. 34. 56, 30. 64, 31. 89, 5. 90, 19. 91, 9. 15. 18. 32. 92, 3. *31.* 93, 9. 10. 28. 33. 94, 9. 24. 30. 95, 20. 32. 96, 15. 24. 32. 97, 5. 9. 18. 106, 29. 107, 7. 17. 31. 108, 21. 113, 28. 114, 12. 14. 16. 115, 29. 139, 11. 141, 11. 15. 28. *36.* 142, 16. 28. 33. 37. 144, 3. 31. 146, 16. 18. 20. 23. 24. 27. 30. 33. 147, 12. 148, 10. 18. 25. 34. 150, 7. 13. 160, 6.
Betis 42, 10. 43, 22. 34.
Bion 61, 28.
Bito *vel* Biton 216, 34. 217, 1. 2. 4. 6. 9. 12.
Boeotia 19, 9. 39, 5. 105, 35.
Bolon 126, 24.
Borysthenes 105, 3.
Bosporus (Cimmerius) 105, 1. 6. 150, 1. 164, 21.
Boumelus 49, 35.
Boxus Margianus 216, 36. 217, 8.
Branchidae 147, 13. 21. 22. 25.
Brocubelus 96, 30.
Bubacene 176, 6.
Bubaces 93, 13. 95, 10.

Bucephala 208, 16.
Bucephalas 111, 22.
Byblos 28, 30.

Cadusii 57, 14. 62, 11.
Calas 5, 13. 40, 23.
Calis 129, 27. 30.
Callicrates 77, 22.
Callicratides 26, 19.
Callisthenes 177, 13. 39. 178, 19. 180, 18. 22. 29. 35. 181, 10. 29. 34. 184, 10. 17.
Cappadoces 30, 35. 57, 14.
Cappadocia 5, 15. 9, 19. 106, 3. 140, 36. 252, 16.
Caranus 139, 12. 144, 4.
Caria 106, 3. 252, 14.
Carmania 226, 3.
Carthaginienses 32, 18. 36, 5. 26. 38, 36.
Carthago 32, 20. 22. 36, 8. 11. 22. 39, 5. 229, 23.
Carthasis 151, 29.
Caspii 57, 3.
Caspium mare *v.* Mare.
Caspium fretum 140, 34.
Cassander 252, 14. 253, 26.
Castabulum 14, 9.
Castor 176, 31.
Castra Alexandri 44, 25.
Castra Cyri 9, 20.
Cataones 57, 11.
Catenes 146, 24. 29. 148, 29. 34. 150, 6. 176, 4. 5.
Caucasii 65, 26.
Caucasus 39, 29. 80, 33. 112, 8. 140, 32. 36. 141, 4. 143, 3. 184, 29.
Caunii 14, 6.
Cebalinus 116, 31. 34. 117, 3. 7. 11. 14. 17. 20. 118, 1. 6. 9. 119, 10. 21. 121, 4. 10. 123, 36. 124, 6. 35. 125, 3. 6. 126, 11.
Cedrosia 225, 31.
Cedrosii 224, 20.
Celaenae 3, 3.
Cercetae 109, 11.
Chaeronea 166, 11.
Chaldaei = vates 7, 30. 73, 14. 16. 253, 12.
Chalybes 109, 11.
Chares 41, 22.
Charidemus Atheniensis 6, 11.
Charus 191, 3. 18. 22.
Chii 48, 12. 20.
Chius insula 5, 1. 40, 27. 41, 11.
Chius urbs 31, 9.
Choaspes, amnis Susianae, 76, 33.
Choaspes, amnis Indiae, 189, 1.
Choerilus 176, 26.
Chorasmii 141, 24. 165, 1.
Chrysolaus 48, 16.
Cidaris 8, 30.
Cilicia 9, 19. 23. 25. 27. 30. 10, 3. 7. 37, 11. 25. 13, 37. 31, 15. 40, 3. 9. 49, 9. 51, 5. 58, 35. 62, 3. 38. 63, 14. 75, 28. 80, 12. 88, 30. 106, 4. 107, 23. 140, 33. 37. 141, 18. 161, 14. 204, 15. 205, 9. 252, 12.
Cilicium mare *v.* Mare.
Cleander 3, 2. 35, 8. 137, 6. 30. 138, 2. 8. 228, 1. 10.
Cleo 176, 27. 36 177, 30. 34. 178, 5.
Cleochares 194, 1.
Cleomenes 47, 27.
Cleophis 189, 5.
Clitarchus 213, 6. 220, 11.
Clitus 60, 13. 165, 34. 166, 25. 32. 33. 36. 38. 167, 1. 5. 23. 34. 168, 10. 13. 169, 18. 24. 175, 34. 181, 14. 182, 38. 184, 22. 193, 34.
Cobares 141, 30. 142, 2. 32.
(Coelesyria) 27, 13. 40, 10.
Coenos 18, 3. 60, 34. 70, 19. 82, 11. 83, 2. 119, 32. 123, 1. 127, 18. 21. 164, 3. 189, 2. 192, 14. 197, 15. 26. 206, 27. 30. 207, 28. 208, 4. [231, 27.]
Cophes 161, 1. 162, 25. 29. 32. 163, 4.
Corycium nemus 10, 16.
Cossaei 57, 8.
Cous 5, 2.
Craterus 18, 5. 6. 34, 4. 35, 11. 61, 2. 81, 24. 31. 82, 39. 83, 14. 86, 26. 107, 35. 109, 37. 114, 29. 115, 15. 118, 21. 119, 6. 32. 127, 18. 21. 22. 29. 128, 4. 150, 16. *31.* 152, 21. 158, 36. 159, 6. 164, 16. 176, 3. 187, 21. 23. 214, 19. 219, 5. 225, 35. 229, 2. 247, 13. 253, 21.
Creta 31, 14. 48, 27. 232, 8.
Cretenses 31, 17. — = milites in exercitu Alexandri 15, 3. 18, 10. — Cretensis miles 14, 30. — Cretenses sagittarii 61, 10.
Critobulus 213, 16. 23.
Croesus 9, 22.

Cydnus 10, 8. 9. 35.
Cymaeus 84, 8.
Cyprii 35, 10. 48, 24. 229, 31.
Cyprus 30, 7. 35, 8.
Cyrenenses 45, 7.
Cyropolis 150, 16. 31.
Cyrus 9, 20. 21. 56, 35. 64, 18. 86, 20. 107, 6. 139, 9. 15. 149, 39. 150, 32. 230, 5. 31. 231, 6.

Daedala 188, 29.
Dahae 56, 28. 106, 30. 141, 24. 154, 13. 164, 18. 165, 2. 171, 36. 173, 6. 196, 25. 205, 15.
Damascus 16, 2. 24, 33. 38. 25, 6. 27, 11. 55, 10.
Dareus, Hystaspis filius, 19, 15. 28, 9.
Dareus (Codomannus) 4, 3. 10. 37. 5, 16. 6, 35. 7, 26. 28. 8, 37. 9, 16. 11, 11. 25. 31. 12, 2. 19. 13, 34. 14, 32. 15, 6. 16. 16, 6. 15. 39. 17, 3. 11. 18, 11. 19, 26. 20, 14. 23. 32. 21, 17. 22. 34. 22, 1. 11. 19. 28. 31. 35. 23, 15. 17. 22. 24, 19. 27. 30. 34. 25, 19. 20. 26, 7. 11. 26. 27, 1. 19. 28, 1. 9. 32. 31, 7. 39, 18. 40, 24. 28. 42, 1. 43, 4. 48, 24. 33. 34. 52, 10. 30. 37. 53, 3. 4. 16. 21. 23. 35. 54, 22. 28. 55, 3. 6. 25. 56, 21. 25. 57, 22. 34. 59, 12. 61, 24. 30. 62, 29. 64, 29. 30. 65, 16. 66, 11. 32. 67, 8. 12. 15. 21. 68, 2. 20. 69, 9. 71, 3. 8. 73, 22. 76, 31. 77, 1. 11. 13. 23. 79, 8. 11. 24. 85, 27. 86, 24. 88, 32. 90, 11. 23. 24. 91, 11. 21. 92, 1. 4. 10. 16. 18. 27. 33. 38. 93, 17. 31. 94, 2. 18. 31. 96, 1. 5. 8. 15. 16. 35. 97, 10. 34. 103, 26. 104, 16. 25. 29. 31. 106, 28. 107, 4. 8. 28. 108, 21. 22. 25. 29. 109, 35. 110, 6. 24. 32. 111, 37. 38. 112, 3. 113, 3. 10. 14. 22. 129, 3. 4. 139, 17. 141, 17. 146, 22. 147, 2. 148, 13. 15. 24. 36. 152, 14. 160, 6. 168, 2. 175, 16. 214, 31. 231, 5. 236, 4. 242, 34. 243, 6. 10. 14. 21. 245, 21.
Dataphernes 146, 24. 28. 173, 6.
Demetrius 116, 29. 120, 37. 129, 22. 29. 33.
Democrates Atheniensis 110, 28.
Demophon 211, 1.
Depraesti 219, 35.
Derbices 5, 34.
Didymeon 147, 15.
Dioxenus 116, 30.
Dioxippus 217, 34. 218, 7. 11. 14. 19. 23. 34.
Drangae 115, 28. 173, 12.
Dropides 26, 17.
Dyardenes 185, 7.
Dymnus 115, 32. 116, 5. 9. 24. 117, 19. 32. 35. 118, 12. 120, 17. 37. 121, 9. 27. 124, 1. 9. 125, 1. 4. 9. 129, 7.

Ecbatana 40, 5. 96, 1. 160, 6.
Ecbolima 192, 12.
Elaptonius 179, 5.
Elei 103, 24.
Epimenes 179, 6. 38. 180, 17.
Epirus 229, 27.
Erigyius 107, 38. 109, 37. 119, 32. 139, 12. 144, 4. *11.* 19. 27. 31. 152, 22. 153, 17. 21. 22. 28. 171, 32.
Erix 192, 13. 17.
Erythrus 185, 21. 229, 13. 15.
Ethymandrus 185, 10.
Euboicus 57, 9.
Euctemon Cymaeus 84, 8. 39. 85, 19.
Eudaemon 230, 1.
Euergetae 139, 8. 14.
Eumenes 201, 40. 252, 16.
Euphrates 4, 10. 7, 33. 13, 35. 27, 8. 39, 25. 48, 33. 49, 23. 34. 50, 6. 54, 34. 55, 17. 35. 56, 1. 63, 1. 20. 72, 16. 73, 38. 74, 8. 104, 34. 204, 16. 229, 20. 242, 12. 33. 248, 16.
Euripides 166, 27.
Europa 18, 32. 31, 12. 84, 25. 85, 28. 88, 13. 105, 1. 2. 4. 6. 113, 8. 149, 33. 151, 32. 152, 31. 33. 155, 28. 29. 157, 7. 175, 30. 215, 35. 231, 28. 232, 9. 234, 32. 235, 28. 236, 7. 245, 19. 247, 13.
Europaeus 151, 32.
Eurylochus 180, 2. 11. 26.
Excipinos 158, 33.

Gades 39, 6. 229, 24.
Gangabae 25, 31.
Gangaridae 203, 20.
Ganges 184, 32. 185, 4. 6. 203, 19. 209, 3. 33. 210, 11.

Gaza 40, 13. 42, 9. 44, 24.
Gazaba 173, 17.
Getae 231, 29.
Gobares 86, 21.
Gordium 4, 14.
Gordius 4, 22.
Gordyaei, gens Armeniae, 72, 24.
Gordyaei montes 52, 9.
Gorgatas 135, 10.
Gorgias 135, 10.
Gortuae 57, 9.
Graecia 18, 12. 19, 14. 28, 12. 14. 31, 6. 13. 40, 15. 17. 84, 1. 85, 15. 88, 2. 13. 90, 6. 104, 6. 115, 24. 143, 35. 147, 14. 166, 34. 200, 8. 215, 30. 231, 33. 253, 30.
Graecus 93, 30. — Graeci 3, 4. 4, 8. 6, 5. 7, 29. 15, 24. 19, 14. 21, 17. 27, 7. 28, 9. 10. 31, 15. 40, 15. 41, 7. 48, 19. 51, 35. 52, 32. 71, 1. 74, 15. 84, 5. 85, 26. 87, 36. 88, 26. 89, 2. 93, 6. 17. 94, 3. 29. 33. 103, 19. 105, 7. 107, 15. 110, 20. 24. 139, 13. 20. 156, 24. 157, 4. 160, 11. 166, 13. 29. 173, 5. 176, 24. 33. 184, 20. 188, 6. 200, 16. 208, 25. 217, 14. 218, 11. 229, 26. 232, 7. 11. 12.
Graecus *adi.* 5, 13. 15, 5. 17, 24. 25, 19. 52, 30. 78, 14. 80, 27. 83, 31. 91, 30. 93, 17. 28. 95, 31. 105, 15. 110, 7. 216, 25. 217, 3.
Granicus 4, 7. 19, 11. 51, 4. 62, 2. 34. 63, 38. 165, 35. 205, 9.

Hages 196, 16.
Halicarnasus 14, 5. 76, 15. 167, 12.
Halys 39, 16. 54, 32.
Hammon 46, 8. 47, 9. 121, 37. 125, 33. 126, 37. 241, 11.
Hammonii 46, 3.
Harpalus 208, 9. 232, 3. 5.
Haustanes 176, 4. 5.
Hecataeus 135, 10.
Hecatompylos 105, 7.
Hector 47, 35. 48, 3. 122, 28.
Hegelochus, praetor Alexandri, 5, 1. 40, 25. 41, 4. 21.
Hegelochus, familiaris Parmenionis, 128, 18. 19. 32.
Hellanice 166, 3.
Hellanicus 76, 20.
Hellespontus 4, 38. 5, 5. 11, 16. 24, 4. 28, 10. 31, 6. 39, 16. 35. 54, 33. 62, 34. 106, 1. 107, 16. 205, 13. 215, 32. 252, 15.
Heneti 5, 10.
Hephaestio *s.* Hephaestion 23, 29. 24, 29. 28, 34. 36. 29, 3. 40, 12. 70, 18. 104, 22. 119, 31. 127, 18. 21. 152, 21. 158, 35. 164, 3. 165, 8. 169, 21. 187, 15. 192, 22. 28. 193, 23. 197, 16. 203, 11. 208, 23. 224, 25. 243, 2.
Heracon 228, 2.
Hercules 19, 2. 24, 32. 31, 32 33, 12. 36, 19. 48, 31. 176, 30. 177, 6. 27. 187, 12. 190, 17. 197, 2. 205, 37. 210, 15. 229, 25.
Hermolaus 178, 33. 180, 21. 181, 3. 10. 11. 24. 26. 28. 182, 17. 31. 183, 29.
Hispaniae 229, 25.
Horratas 218, 4.
Hyarotis 201, 19.
Hydarnes 40, 24.
Hydaspes 39, 25. 193, 17. 194, 5. 12. 204, 21. 208, 21. 209, 5.
Hypasis 203, 11.
Hyrcania 39, 27. 96, 34. 97, 17. 106, 28. 107, 35. 108, 3. 109, 23. 110, 3. 5. 35. 111, 36. 112, 5. 173, 10.
Hyrcanium mare quidam Caspium appellant *v.* Mare.
Hystaspes 104, 15.

Iberia 229, 26.
Iberus 229, 26.
Ilioneus 26, 12.
Illyricum 115, 24.
Illyrii 19, 5. 19. 71, 2. 105, 35 166, 19. 215, 31. 234, 23.
Imbrus 41, 25.
India 77, 2. 109, 23. 115, 39. 133, 26. 142, 34. 161, 15. 175, 36. 184, 25. 26. 185, 8. 18. 187, 10. 201, 8. 203, 21. 204, 13. 207, 5. 208, 13. 209, 3. 31. 210, 17. 216, 25. 219, 10. 35. 226, 4. 228, 19. 231, 28. 252, 20.
Indicus 176, 8. 219, 2.
Indicum mare *v.* Mare.
Indus 192, 35. 202, 26. 212, 7. — Indi 6, 7. 19, 4. 39, 28. 49, 7. 55, 18. 57, 4. 90, 37. 105, 18. 106, 30. 141, 25. 144, 30. 156, 12. 183, 33. 186, 28. 191, 34. 192,

2. 16. 194, 8. 9. 195, 3. 17. 196, 26. 197, 1. 13. 198, 36. 200, 4. 207, 5. 210, 23. 212, 7. 213, 1. 220, 10. 224, 27. 31.
Indus amnis 184, 30. 185, 1. 187, 17. 190, 30. 192, 21. 209, 4.
Ioceus 116, 30.
Iollas 253, 17. 27.
Iomanes 185, 5.
Iones 39, 34. 106, 2.
Ioniae coloniae Graecorum 28, 10.
Iphicrates 26, 17.
Issos 14, 11. 16, 7. 30, 34.
Ister 55, 16. 151, 36.
Isthmiorum ludicrum 40, 14.
Italia 167, 15. 229, 27.
Iuppiter 4, 21. 8, 8. 24, 32. 44, 34. 45, 3. 46, 21. 23. 33. 35. 47, 1. 59, 30. 84, 1. 121, 37. 125, 26. 30. 127, 1. 4. 7. 128, 21. 167, 27. 176, 17. 182, 9. 10. 183, 30. 187, 11. 188, 6. 189, 25.

Lacedaemonii 26, 16. 18. 31, 14. 102, 6. 14. 18. 20. 103, 7. 20. 110, 21. 23. 33.
Lacones 102, 27. 30. 143, 36.
Laomedon 252, 11.
Leonidas 138, 25.
Leonnatus 23, 2. 10. 17. 119, 33. 167, 37. 180, 8. 197, 19. 212, 27. 32. 224, 10. 26. 225, 33. 247, 12. 248, 18. 34. 252, 15.
Lesbus 5, 1.
Leucosyri 109, 12.
Libanus 33, 19. 34, 1. 229, 29.
Liber Pater 19, 2. 24, 3. 158, 18. 168, 34. 176, 31. 177, 6. 27. 187, 12. 188, 4. 7. 21. 205, 37. 210, 15. 219, 17. 226, 12.
Locrenses equites 61, 3.
Lycaonia 40, 23.
Lycia 81, 13. 160, 9. 252, 12.
Lycius 88, 27.
Lycius *adi.* 81, 15.
Lycus amnis, etiam Marsyas appellatus, qui in Maeandrum influit, 3, 12.
Lycus, fluvius Assyriae, qui in Tigrim influit, 49, 33. 68, 20. 69, 11.
Lydia 9, 22. 30, 36. 31, 1. 39, 34. 40, 3. 54, 33. 106, 3. 115, 26. 156, 11. 252, 14.
Lydi 64, 19.
Lyncestae, gens Illyrica, 60, 34.
Lyncestes *v.* Alexander Lyncestes *et* Amyntas Lyncestes.
Lyrnessus 10, 15.
Lysimachus 165, 18. 20. 21. 26. 167, 37. 171, 19. 22. 252, 19.

Macedo 19, 29. 47, 23. 126, 36. 141, 27. 174, 17. 184, 13. 218, 4. 11. 18. 22. — Macedones 4, 28. 6, 21. 7, 24. 9, 10. 16, 8. 15. 17, 16. 18, 1. 7. 25. 32. 19, 3. 20, 21. 29. 31, 5. 18. 21. 29. 32, 6. 32. 33. 36. 34, 1. 16. 35, 21. 36, 16. 37, 13. 19. 28. 36. 38, 15. 26. 40, 29. 41, 2. 21. 25. 42, 38. 44, 13. 47, 4. 23. 30. 57, 32. 34. 58, 11. 14. 59, 20. 26. 62, 14. 63, 25. 64, 37. 65, 14. 34. 66, 12. 67, 9. 29. 32. 69, 29. 70, 4. 20. 75, 15. 27. 34. 77, 2. 21. 79, 2. 81, 17. 83, 4. 10. 86, 22. 88, 18. 21. 89, 34. 102, 19. 20. 103, 7. 110, 29. 112, 37. 117, 36. 120, 15. 123, 13. 15. 125, 11. 13. 127, 17. 128, 10. 129, 30. 135, 15. 139, 19. 141, 8. 142, 34. 144, 5. 148, 12. 149, 1. 8. 13. 151, 14. 28. 31. 153, 10. 158, 20. 23. 27. 160, 2. 161, 7. 162, 35. 165, 5. 28. 166, 13. 169, 18. 36. 170, 26. 172, 25. 175, 20. 26. 176, 19. 22. 33. 177, 14. 178, 21. 31. 180, 33. 181, 12. 36. 182, 6. 7. 183, 25. 37. 184, 3. 187, 24. 37. 191, 8. 192, 35. 194, 20. 34. 36. 196, 30. 197, 7. 201, 29. 202, 25. 204, 3. 205, 9. 206, 1. 208, 32. 209, 29. 210, 27. 212, 37. 217, 32. 218, 26. 28. 220, 3. 221, 4. 225, 3. 228, 8. 235, 26. 236, 8. 10. 11. 241, 26. 242, 1. 8. 245, 13. 18. 246, 24. 248, 35. 249, 29. 250, 21. 251, 13. 252, 1.
Macedonia 5, 4. 12, 6. 14, 18. 28, 3. 11. 31, 16. 44, 16. 55, 18. 75, 20. 77, 25. 90, 5. 97, 38. 105, 10. 113, 22. 121, 33. 135, 5. 138, 28. 157, 9. 182, 25. 200, 8. 208, 6. 214, 25. 215, 25. 30. 242, 12. 253, 23. 29.
Macedonicus 17, 26. 19, 27. 77, 19. 137, 5.

Madates 78, 17. 79, 10. 22.
Maedi 215, 31.
Maeotia palus 109, 16.
Magi 73, 13
Malienses 61, 3.
Malli 209, 26. 219, 8.
Mallus 14, 8.
Manapis 110, 3.
Maracanda 149, 26. 151, 13. 159, 1. 164, 20. 165, 33. 169, 21.
Marathos 27, 18.
Mardonius 28, 14.
Mardus 24, 37. 25, 4. — Mardi 56, 33. 87, 15. 110, 35. 173, 11.
Mare Caspium 6, 2. 109, 8. 13. 15. 23. 141, 2.
Mare Hyrcanium 109, 16. 141, 3.
Mare Cilicium 4, 16.
Mare Indicum 139, 29.
Mare Persicum 78, 12.
Mare Ponticum 4, 16. 139, 17. 141, 3. 143, 12.
Mare Rubrum 72, 48. 141, 2. 252, 21.
Mareotis palus 45, 6. 47, 9.
Margania urbs 160, 20.
Margianus 216, 36.
Marsyas 3, 4.
Massagetae 56, 30. 64, 31. 106, 30. 164, 8. 18. 165, 2.
Mazaces 30, 26. 44, 30. 173, 14.
Mazaeus 49, 26. 50, 8. 15. 51, 8. 52, 25. 56, 6. 14. 21. 23. 57, 24. 31. 64, 38. 67, 31. 68, 3. 17. 72, 33. 73, 9. 75, 31. 89, 28. 96, 31.
Mazagae 189, 3.
Medi 5, 27. 17, 31. 57, 9. 15. 64, 18. 106, 5. 156, 8.
Media 39, 27. 72, 9. 24. 80, 23. 88, 29. 33. 96, 2. 104, 31. 119, 36. 121, 16. 122, 12. 127, 5. 136, 30. 173, 13. 252, 18.
Medus flumen 80, 38.
Megalopolitanus 103, 22. 249, 32.
Meleager 18, 4. 60, 31. 81, 26. 150, 29. 151, 2. 193, 32. 246, 4. 22. 247, 7. 15. 30. 248, 8. 14. 22. 26. 31. 249, 2. 4. 7. 250, 14. 16. 17. 37. 251, 5. 6. 9. 19. 31. 34. 252, 2.
Melon 96, 16.
Memaceni 150, 20. 151, 2.
Memno *s.* Memnon Rhodius, Darei praetor, 5, 5. 16. 7, 12. 9, 26. 26, 15.
Memnon, Alexandri praetor, 48, 14. 208, 8.
Memnon, Tithoni filius, 47, 19.
Memphis 30, 19. 44, 29. 32. 47, 16. 253, 33.
Menander 252, 14.
Menedemus 151, 12. 154, 8. 17. 159, 4.
Menes 75, 28.
Menidas 56, 20. 65, 24. 70, 19. 160, 7.
Mennis 72, 19.
Menon 139, 21. 226, 2.
Mentor 7, 9. 26, 14.
Meros 188, 5.
Mesopotamia 5, 25. 15, 8. 48, 35. 49, 23. 72, 27. 204, 15. 229, 28. 253, 3.
Methymnaei 41, 10. 48, 15.
Metron 117, 15. 121, 4. 10.
Midas 4, 14. 22.
Milesii 31, 8. 147, 19. 20.
Miletus 40, 24. 147, 13. 148, 7. 169, 6.
Minerva 14, 4. 24, 32. 59, 30. 171, 8. 192, 8.
Mithracenes 96, 23.
Mithrenes 22, 36. 75, 33. 89, 28.
Mithres 59, 16.
Mitylenaei *v.* Mytilenaei.
Mitylene *v.* Mytilene.
Moeris 221, 18.
Monimus 26, 19.
Mossyni 109, 11.
Mullinus 190, 25.
Musicani 219, 28. 33. 220, 12.
Myndii 14, 5.
Mytilenaei 48, 21.
Mytilene 41, 22.

Nabarzanes 14, 32. 17, 22. 90, 18. 26. 91, 17. 92, 3. 31. 34. 93, 34. 95, 20. 97, 17. 106, 28. 108, 21. 112, 1. 4.
Nasamones 45, 37.
Nautaca 170, 1.
Nearchus 229, 3. 245, 10. 16.
Neptunus 33, 24. 37, 20.
Nicaea 208, 15.
Nicanor, Parmenionis filius, 18, 2. 60, 33. 114, 7. 121, 21. 122, 28.
Nicanor quidam coniurat in Alexandrum 116, 29.
Nicanor, nobilis iuvenis in exercitu Alexandri, 194, 38.

Nicarchides 86, 23.
Nicomachus 115, 33. 116, 31. 117, 23. 118, 20. 119, 14. 121, 3. 123, 36. 124, 5. 129, 31. 35.
Nicostratus 178, 4.
Nilus 44, 27. 47, 24. 185, 9.
Ninus 8, 24.
Nora 190, 13.
Numidia 229, 23.
Nymphae 3, 9.
Nysa 187, 29.

Occidens 155, 26.
Oceanus 24, 4. 39, 6. 28. 62, 34. 133, 27. 175, 36. 188, 27. 205, 22. 207, 24. 208, 10. 210, 1. 13. 221, 25. 33. 222, 15. 224, 15. 229, 3. 244, 13. 252, 21.
Ochus, Darei filius, 54, 35. 64, 4.
Ochus, qui ante Dareum regnaverat, Artaxerxes III etiam appellatus 26, 7. 10. 104, 15. [19]. 110, 3. 9. 243, 12.
Ochus amnis 160, 20.
Odrysae 231, 31.
Olympias 78, 5. 216, 20. 243, 31.
Olynthius 184, 14.
Omphis 192, 23. 193, 18.
Onchae 27, 7.
Onesicritus 224, 14. 229, 3.
Onomastorides 26, 19.
Orestae 60, 34.
Oriens 6, 17. 18, 33. 19, 6. 40, 5. 50, 22. 74, 7. 84, 25. 88, 12. 90, 4. 105, 18. 129, 5. 155, 26. 184, 32. 200, 1. 225, 9. 244, 12.
Oritae 224, 24. 225, 35.
[Oron] 44, 30.
Orontobates 56, 34.
Orsilos 96, 23.
Orsines 56, 35. 230, 4. 24. 28. 231, 7. 11. 13.
Oxartes 170, 20. 25. 171, 1. 4. 6.
Oxathres 20, 16. 26, 10. 104, 25. 148, 24. 28.
Oxus 141, 22. 142, 38. 145, 33. 160, 14. 20.
Oxyartes 175, 4. 219, 31. 236, 1.
Oxydates 104, 29. 173, 14.
Oxydracae 209, 26. 210, 24. 33.
Ozines 225, 35.

Paeones 51, 12
Paeonia 58, 8.
Palaetyros 31, 32.
Pamphylia 3, 2. 80, 13. 106, 4. 252, 13.
Paphlagones 30, 36. 126, 35.
Paphlagonia 5, 10. 40, 23. 106, 3. 252, 16.
Paraetacene 96, 3.
Parapamisadae 139, 25. 219, 29.
Parapanisus 143, 32.
Parmenio *s.* Parmenion 10, 31. 12, 17. 31. 13, 11. 14, 9. 19. 18, 2. 6. 12. 19, 33. 21, 2. 24, 34. 37. 25, 1. 6. 27. 27, 11. 40, 11. 48, 1. 52, 33. 55, 10. 21. 58, 5. 26. 36. 59, 2. 12. 60, 7. 16. 33. 61, 26. 65, 4. 7. 67, 29. 33. 68, 5. 15. 69, 23. 79, 27. 86, 25. 114, 7. 117, 2. 119, 12. 36. 120, 34. 121, 21. 122, 27. 126, 12. 128, 8. 129, 2. 130, 1. 133, 35. 136, 18. 25. 33. 137, 8. 10. 16. 18. 20. 23. 25. 138, 3. 12. 23. 26. 139, 18. 167, 2. 17. 181, 14. 182, 32. 228, 2. 13.
Parsagada 86, 19. 20.
Parthi 57, 12. 88, 18. 34. 105, 5.
Parthiene 95, 31. 104, 33. 106, 5. 107, 35. 38. 112, 33.
Parthyaei 57, 11. 225, 27.
Pasas 249, 32.
Pasippus 26, 19.
Pasitigris 78, 9.
Patalia 221, 17.
Patron 91, 30. 93, 6. 11. 15. 28. 32. 36. 94, 7. 22. 32.
Pausanias 131, 17.
Peloponnenses 61, 2.
Peloponnesii 18, 8. 143, 35.
Peloponnesus 3, 1. 75, 18. 105, 36.
Pelusium 44, 23. 26.
Perdiccas, rex Macedonum, 125, 18. 128, 30.
Perdiccas *s.* Perdicca, Alexandri praetor, 18, 3. 34, 4. 70, 19. 119, 33. 150, 30. 151, 2. 167, 36. 168, 4. 187, 16. 196, 26. 197, 16. 201, 39. 241, 10. 14. 244, 27. 31. 245, 9. 27. 29. 32. 34. 246, 5. 10. 247, 7. 11. 12. 23. 248, 3. 9. 12. 14. 19. 22. 27. 29. 33. 249, 1. 4. 6. 21. 24. 250, 16. 18. 36. 251, 5. 6. 10. 28. 33. 252, 2. 8. 23.
Perilaus 249, 33.
Perses 14, 27. 104, 29. 236, 1. — Persae 5, 27. 7, 30. 34. 8, 13. 30.

10, 30. 14, 5. 24. 16, 7. 18, 24. 19, 2. 23. 25. 34. 21, 3. 22, 14. 23, 21. 25, 12. 21. 26, 17. 30, 4. 11. 22. 31, 5. 41, 4. 7. 23. 32. 44, 12. 19. 48, 28. 51, 14. 35. 52, 12. 53, 13. 56, 33. 35. 58, 13. 59, 22. 34. 62, 5. 63, 34. 64, 20. 65, 18. 66, 13. 18. 21. 31. 67, 9. 18. 68, 10. 69, 35. 70, 3. 80, 31. 83, 31. 87, 16. 37. 88, 26. 90, 33. 91, 32. 33. 35. 37. 92, 18. 22. 94, 29. 33. 95, 16. 32. 96, 25. 103, 29. 104, 15. 107, 5. 30. 109, 1. 110, 25. 113, 6. 156, 8. 174, 32. 175, 20. 176, 19. 177, 4. 178, 8. 181, 20. 182, 4. 5. 183, 12. 200, 7. 204, 17. 205, 10. 217, 32. 225, 36. 229, 2. 230, 5. 17. 33. 231, 15. 234, 24. 235, 2. 236, 10. 11. 242, 1. 27. 245, 20.
Persagada 230, 3.
Persepolis 40, 4. 83, 11. 86, 22. 27. 87, 23.
Persicus 4, 9. 7, 22. 29. 22, 37. 30, 2. 31, 9. 50, 24. 80, 27. 112, 38. 113, 4. 13. 193, 28. 207, 11. 230, 3.
Persicum mare *v.* Mare.
Persis 5, 12. 8, 7. 21, 21. 52, 2. 64, 24. 75, 3. 77, 19. 78, 16. 79, 29. 30. 80, 28. 81, 13. 15. 85, 26. 33. 86, 27. 87, 14. 88, 28. 106, 5. 156, 12. 214, 31. 226, 1.
Peucestes Macedo Aegypto praeficitur 47, 23.
Peucestes Alexandro periclitanti supervenit 212, 22. 31. 34.
Peucolaus 116, 29. 120, 37. 160, 4.
Pharnabazus 7, 11. 12. 15, 5. 26, 12. 31, 8. 40, 28. 41, 4. 13. 14. 16.
Pharos 47, 10.
Phasis 112, 8.
Phegeus 203, 12. 17.
Philippus, Alexandri pater, 14, 28. 19, 9. 28, 15. 46, 30. 51, 27. 65, 10. 90, 14. 110, 3. 8. 113, 16. 128, 22. 131, 6. 17. 166, 10. 21. 25. 33. 167, 2. 11. 168, 15. 182, 8. 216, 14. 220, 35. 234, 25. 243, 32. 246, 26. 247, 19.
Philippus Arrhidaeus *v.* Arrhidaeus.
Philippus Acarnan, medicus Alexandri, 12, 7. 18. 33. 13, 4. 9. 12. 21. 43, 13. 126, 12.
Philippus, Balacri filius, praetor Alexandri, 60, 36.
Philippus, Lysimachi frater, 171, 19.
Philippus, dux Thessalorum equitum, 61, 4. 115, 25.
Philippus, satrapes partis Indiae, 229, 33. 230, 1.
Philotas, Parmenionis filius, 60, 30. 77, 16. 82, 11. 83, 2. 114, 11. 117, 2. 5. 27. 28. 36. 118, 1. 3. 6. 8. 19. 22. 28. 32. 119, 16. 28. 120, 3. 5. 13. 37. 121, 5. 12. 19. 22. 28. 31. 122, 7. 21. 31. 123, 1. 2. 8. 15. 19. 22. 125, 10. 126, 20. 29. 127, 12. 21. 25. 128, 9. 15. 129, 21. 26. 30. 32. 130, 1. 5. 131, 1. 14. 132, 10. 11. 19. 21. 28. 33. 133, 31. 33. 134, 2. 10. 19. 135, 31. 136, 34. 137, 28. 138, 19. 180, 3. 181, 14. 182, 33.
Philotas regioni circa Tyrum praesidere iubetur 40, 10.
Philotas Ciliciam accipit 252, 12.
Philotas ex regia cohorte 179, 4.
Philotas Augaeus 76, 17.
Phoenice 28, 30. 31, 21. 24. 32, 2. 40, 12. 106, 4. 252, 12.
Phradates 57, 3. 110, 1. 4. 111, 34. 173, 11. 231, 17.
Phrataphernes, satrapes Darei, qui Alexandro se dedit, 109, 34. 173, 10. 225, 27.
Phrataphernes, qui Chorasmiis praeerat, 165, 1.
Phryges 4, 28. 57, 11. 126, 35.
Phrygia 4, 12. 106, 3. — Phrygia maior 252, 13. — Phrygia minor 252, 14.
Pinarus 16, 13. 17, 15. 24, 32.
Pisidae 106, 4.
Pithon 220, 13. 246, 33. 247, 11. 252, 18.
Platon Atheniensis 88, 31.
Pnytagoras 35, 10.
Poeni 32, 21. 36, 7. 21.
Polemon claustra Nili tueri iubetur ab Alexandro 47, 24.
Polemon, Andromenis filius, Amyntae et Simmiae frater, 132, 10. 135, 21.
Pollux 176, 31.
Polydamas 65, 5. 6. 136, 17. 24. 36. 137, 5. 10. 13. 18. 19. 22. 34.
Polypercon 58, 37. 60, 35. 82, 12. 83, 2. 176, 6. 178, 8. 18. 190, 13.

Polystratus Macedo 97, 37.
Polytimetus 159, 12.
Ponticum mare *v.* Mare.
Ponticae gentes 252, 19.
Porticanus 219, 36. 39. 220, 4.
Porus 193, 16. 39. 194, 3. 13. 195, 9. 19. 196, 6. 10. 35. 197, 9. 11. 28. 39. 198, 24. 37. 199, 6. 7. 12. 16. 201, 2. 203, 25. 35. 204, 38. 208, 12. 229, 33.
Prasii 203, 21.
Prometheus 141, 6.
Ptolomaeus 18, 4. 160, 7. 167, 35. 168, 4. 180, 8. 188, 35. 195, 16. 18. 32. 196, 6. 197, 16. 213, 15. 215, 9. 220, 32. 221, 5. 6. 224, 26. 28. 245, 17. 26. 248, 5. 252, 10. 253, 32.
Punicus 32, 23.
Pylae Amanicae 16, 6.
Pylae (Ciliciae) 9, 23. 10, 19.
Pylae Susides 79, 31.
Pyramus 10, 8. 14, 8.

Rheomithres 20, 27.
Rhodius 47, 23. — Rhodii 40, 8. 48, 18. 20.
Rhosaces 166, 1.
Ridagnus 108, 15.
Romani 178, 33.
Romanus *adi.* 39, 12. 250, 27.
Roxane 175, 11. 16. 245, 7. 18. 246, 9. 247, 12.
Rubrum mare *v.* Mare.

Sabarcae 219, 10.
Sacae 90, 37. 106, 30. 141, 25. 158, 28. 33.
Sagi 175, 2.
Samaritae 48, 11.
Samaxus 194, 9.
Sambus 220, 5. 18.
Sameramis 73, 24. 150, 34.
Samothraces 166, 21.
Sangarius 4, 15.
Sardes 22, 36. 75, 33.
Sarmatae 151, 34.
Satibarzanes 113, 29. 114, 15. 17. 20. 29. 115, 19. 139, 10. 144, 6.
Satrapene 76, 3.
Satropates 49, 25. 51, 14.
Saturnus 36, 25.
Scythae 41, 33. 49, 6. 58, 31. 62, 11. 65, 27. 32. 66, 9. 104, 35. 105, 5. 113, 29. 141, 25. 144, 2. 24. 149, 33. 150, 1. 151, 27. 31. 33. 152, 9. 28. 153, 2. 6. 155, 12. 17. 156, 4. 21. 24. 157, 3. 24. 158, 26. 30. 164, 21. 165, 3. 196, 25. 205, 14. 206, 14. 217, 18.
Scythae Abii *v.* Abii.
Scythae 57, 12. 169, 24.
Scythicus 230, 35.
Semiramis *v.* Sameramis
Senthes 231, 31.
Sibi 208, 22.
Sibyrtius 226, 1.
Sicilia 176, 27.
Sidon 28, 31. 38, 30.
Sidonii 28, 35. 38, 26.
Simmias 132, 10.
Simui 45, 36.
Sinopenses 110, 22.
Siphnus 31, 10.
Sisenes 14, 27. 33. 35. 15, 1.
Sisigambis 8, 37. 23, 36. 24, 18. 65, 15. 19. 77, 26. 33. 79, 8. 12. 243, 4.
Sisimithres 170, 2. 25. 29. 171, 9. 174, 36. 175, 1. 3.
Sisocostus 192, 11.
Sitalces 228, 1.
Socrates 40, 9.
Sogdianus 160, 28. — Sogdiani 6, 7. 39, 28. 56, 33. 106, 29. 141, 22. 143, 2. 145, 1. 146, 17. 150, 4. 156, 17. 159, 17. 160, 4. 164, 20. 205, 15. 252, 20.
Sogdiana regio 159, 10.
Sol 46, 9. 59, 16. 200, 2.
Soli 13, 38.
Sopithes 202, 15. 23. 203, 10.
Sopolis 181, 7.
Sostratus 178, 36. 37.
Sparta 103, 10. 105, 36.
Spartani 31, 17. 48, 28. 144, 28.
Spartanus *adi.* 253, 20.
Spitamenes 146, 17. 27. 148, 11. 12. 17. 150, 6. 151, 13. 154, 9. 16. 30. 159, 2. 171, 36. 39. 172, 19. 31. 173, 6.
Stamenes 173, 14.
Stasanor 173, 13.
Statira 39, 14.
Strato, rex Aradi, 27, 17.
Strato, rex Sidonis, 28, 32. 30, 1.
Styx 253, 25.
Sunium 232, 1.

Susa 72, 2. 76, 30. 77, 19. 78, 15. 86, 18.
Susiani 56, 28. 78, 16. 79, 26.
Susiana regio 77, 23.
Susides pylae *v.* Pylae.
Symmachus 194, 37.
Syracusae 36, 20.
Syracusani 36, 8.
Syri 27, 14. 57, 14.
Syria 16, 2. 6. 24, 33. 31, 21. 24. 32, 2. 48, 10. 62, 3. 39. 74, 29. 96, 31. 106, 4. 156, 11. 160, 10. 165, 22. 229, 23. 29. 252, 11. — Syria *pro* Assyria *ex coni. Modi pro codd. lectione* Scythia 156, 8.
Syria quam Coelen vocant *v.* Coelesyria.
Syrtica gens 45, 37.

Tabae 96, 3.
Tanais 39, 29. 105, 3. 4. 113, 29. 141, 25. 142, 18. 144, 2. 148, 9. 149, 35. 150, 2. 151, 17. 27. 31. 152, 3. 29. 156, 20. 157, 8.
Tapyri 5, 34. 109, 37. 110, 4. 173, 11.
Tarsos 10, 29.
Tasiaces 20, 27.
Tauron 78, 23. *33.* 35. 197, 19.
Taurus 140, 35.
Taxiles 193, 20. 194, 11. 198, 36. 40. 199, 20. 208, 13. 229, 33.
Tenedos 40, 27.
Terioltes 219, 28.
Thais 87, 35.
Thalestris 112, 7. 20.
Thapsacus 229, 30.
Theaetetus 84, 33.
Thebae 39, 5. 167, 3.
Thebe 10, 16.
Themiscyra 112, 6.
Theodotus 76, 19.
Thermodon 112, 6.
Thersippus 28, 29.
Thessalus 17, 27. 249, 32. — Thessali 6, 30. 18, 7. 19, 32. 21, 3. 5. 10. 61, 4. 68, 7. 115, 25.
Thimbro 232, 8.
Thracia 19, 6. 71, 2. 105, 2. 35. 151, 33. 157, 9. 215, 31. 231, 29. 32. 252, 19.
Thraces 10. 25. 18, 9. 19, 19. 61, 12. 75, 17. 78, 15. 198, 6. 230, 2.
Thymodes 7, 9. 15, 5. 17, 24.
Tigris 39, 25. 49, 22. 24. 30. 50, 14. 24. 25. 52, 8. 63, 1. 68, 18. 72, 16. 78, 7. 104, 34. 204, 15.
Timaeus 212, 26. 29.
Timagenes 213, 6.
Tiridates 83, 20. 86, 23. 180, 27.
Tithonus 47, 19.
Trapezus 252, 17.
Triballi 105, 35. 215, 31.
Tripolis 30, 6.
Trogodytae 45, 34.
Typhonis specus 10, 16.
Tyriotes 53, 19. 30. 40. 54, 5. 6.
Tyros 31, 21. 23. 33, 18. 36, 23. 37, 10. 38, 39. 40, 10. 48, 25.
Tyrii 31, 29. 32, 18. 20. 33. 33, 2. 21. 27. 37. 34, 6. 19. 37. 35, 12. 16. 29. 36, 10. 37, 20. 26. 37. 38, 16. 27. 29.
Tyrius *adi.* 37, 30. 35. 48, 31.

Uxii 78, 9. 15. 79, 26.

Veneti 5, 11.
Vergiliarum sidus 86, 28.
Victoria 59, 30. 171, 8. 192, 8.

Xenippa 169, 24.
Xenophilus 77, 20.
Xerxes 5, 22. 19, 15. 85, 28. 88, 27. 147, 14. 16. 148, 8. 245, 21.

Zariaspes 225, 36.
Ziobetis 108, 6.
Zoilus 115, 24.
Zopyrio 231, 28.

ADDENDA ET CORRIGENDA

pag.	40	vs. 10	*adn.*	*scribe*	Philota *pro* Philotae
-	41	- 22	*adn.*	-	Mytilenen *pro* Mitylenen
-	44	- 2		-	cogita.' *pro* cogita...'
-	44	- 7		-	interpellabo.' *pro* interpellabo...
-	48	- 21	*adn.*	-	Mytilenaeis *pro* Mitylenaeis
-	60	- 32		-	stabat, quam pro stabat quam
-	64	- 5		-	illam *pro* illlam
-	64	- 27		-	fuero.' *pro* fuero?'
-	65	- 2		-	ratus *pro* ratus,
-	66	- 9	*adn.*	-	Vindelinus: *pro* Vindelinus.
-	96	- 30	*adn.*	-	brochubelus *pro* broehubelus
-	102	- 28	*adn.*	-	ut *pro* et
-	104	- 22	*adn.*	-	ephistioni *pro* ephsitioni
-	109	- 11		-	Mossyni *pro* Mosyni *ac dele adn.*
-	132	*in vs.* 1	*adn.*	*adde*	5 *ante* iis
-	157	*vs.* 11		*scribe*	considera.' *pro* considera.
-	166	- 9		-	sentiebant *pro* sentiebant,
-	167	- 29		-	eius *pro* eius,
-	180	- 23		-	verberum *pro* verberum,
-	189	- 26		-	perspexit *pro* perspexit,
-	195	- 17	*adn.*	-	ptholomeus *pro* pthomeus
-	210	- 33	*adde adn.*		Oxydracarum *Aldus*: sudracarum *A.*
-	211	- 12	*adn.*	*scribe*	*P pro V.*

Berolini apud Weidmannos (I. Reimer).

Lipsiae typis J. B. Hirschfeld.

DAS REICH UND DIE KRIEGSZÜGE ALEXANDERS

Maassstab von Geographischen Meilen 15=1°

0 50 100

Anmerkung. ——— bezeichnet die Züge Alexanders u. der bedeutendsten Nebenabtheilungen des Macedonischen Heeres, ——— die bedeutendsten, auch gegenwärtig in Gebrauch befindlichen Karawanenstrassen. Die wichtigsten neueren Orts, Berg u. Flussnamen im Oriente sind zur leichteren Vergleichung beigesetzt, aber durch Rückliegende feinere Schrift unterschieden.

In Macedonien:
C. Cercinitis
P. Pangaeus Gb.
Eo. Eordaea
El. Elimiotis
P. Paraxaea
St. Stymphaea (Tymphaea)
In Thessalien:
O. Olympus Gb.
P. Pelinna
T. Tricca

Entw. v. H. KIEPERT in Weimar

Verlag der Weidmannschen Buchhandlung in Berlin.

DAS REICH UND DIE KRIEGSZÜGE ALEXANDERS

Maasstab von Geographischen Meilen 15 = 1°

50 0 100

Anmerkung. ——— bezeichnet die Züge Alexanders u. der bedeutendsten Nebenabtheilungen des Macedonischen Heeres, ——— die bedeutendsten, auch gegenwärtig in Gebrauch befindlichen Karawanenstrassen. Die wichtigsten neueren Orts, Berg u. Flussnamen im Oriente sind zur leichteren Vergleichung beigesetzt, aber durch rückliegende feinere Schrift unterschieden.

Schlacht bei ISSUS

Bei anhaltendem SW Wind Monsun vom Meere überschwemmt, bei NO Monsun trockne Salzsteppe Arr. VI. 19. 1.

Verlag der Weidmannschen Buchhandlung in Berlin.

Gestochen v. L. Bernhardt in Berlin.